

Dr. Takáts Ágoston

*TÁJÉKOZÓDÁSI ÉS TÖVÁBBKÉPZÉSI
SZOCIÁLIS GYAKORLATOK*

*- KERESZTÉNY NAGYKORÚSÁGRA
TÖREKVŐK SZÁMÁRA -*

Dr. Takáts Ágoston

**TÁJÉKOZÓDÁSI ÉS TOVÁBBKÉPZÉSI
SZOCIÁLIS GYAKORLATOK**

**– KERESZTÉNY NAGYKORÚSÁGRA
TÖREKVŐK SZÁMÁRA –**

2006.

Tartalom

ELŐSZÓ	5
ÁTTEKINTÉS	9
BEVEZETŐ DÉLUTÁN	12
BEVEZETŐ LITURGIA	12
BEVEZETŐ ELŐADÁS.....	14
1. Mi a szociális lelki továbbképzés?	14
2. Miért van szükségünk a lelki továbbképzésre?	15
3. Hogyan akarjuk ezt megvalósítani?	16
ELSŐ NAP: KRISZTUS ÉS AZ EGYÉN	18
Igeliturgia: EMBER NE CSÜGGEDJ, VELED AZ ISTEN!	18
1. Mindnyájan hordozunk sebeket, mindnyájan hullatunk könnyeket.....	18
2. Legyünk derűsek a reményben,.....	18
3. Legyetek béketűrők a nyomorúságban és állhatatosak az imádságban.....	19
ELSŐ NAP 1. ELŐADÁS: Az emberi személyiség Isten elgondolásában.	20
1. Az ember – léte első pillanatától – az értelmes-élet hordozója.....	20
2. Az ember önálló és szabad személyiség.	21
3. Az ember egyszeri és megismételhetetlen.	21
4. Az emberi méltóság alapja: az egyszeri és megismételhetetlen szabad személyiség. .	22
ELSŐ NAP 2. ELŐADÁS: Krisztus és az emberi személyiség.	22
1. Krisztus és az emberi lét.....	23
2. Krisztus s az emberi sors.....	23
3. Krisztus és az emberi felelősség, az emberi küldetés.....	24
4. Így lett számunkra Krisztus Ember-testvér.	25
ELSŐ NAP 3. ELŐADÁS: Az ember egyéni bűnei.....	25
1. Bűnök az emberi lét ellen.....	25
2. Bűn az emberi sors ellen.	27
3. Bűn az emberi felelősség és küldetés ellen.	27
4. Egyéni bűneink önmagunk és Krisztus ellenségévé tesznek bennünket.....	28
ELSŐ NAP 4. ELŐADÁS. Krisztus szövetsége az egyénnel.....	28
1. Krisztus megérti gyengeségeinket.....	29
2. Krisztus megbocsátja bűneinket.....	29
3. Krisztus fölemeli emberségünket és átformálja személyiségünket.....	30
4. Krisztus az Ember-testvér és Testvér-isten.	31
MÁSODIK NAP: KRISZTUS ÉS A CSALÁD	32
Igeliturgia: ISTEN A REMÉNYÜNK ÉS OLTALMAZÓNK.....	32
1. Isten a reménységünk.....	32
2. Az élet viharában reménységünk alapja: Krisztus.	32
3. „Uram, segíts, mert elveszünk!”	33
MÁSODIK NAP 1. ELŐADÁS: A családról Isten szándéka szerint.....	33
1. A család és a mai valóság.....	34
2. A család szabad személyiségek tudatos önkorlátozása.....	34
3. A család igazi szabadsága.....	35
4. A család összetartó ereje.....	36

MÁSODIK NAP 2. ELŐADÁS: Krisztus és a család.....	37
1. Krisztus családba született: vállalta a családot.....	37
2. Krisztus elismerte a család közösség-formáló erejét.....	38
3. Krisztus – emberi nagykorúságát elérve – elhagyta a családot.....	39
4. A Szent-család, mint emberi család-modell.....	39
MÁSODIK NAP 3 ELŐADÁS: Az ember bűnei a család ellen.....	40
1. Az ember bűnei a család testi és lelki közössége ellen.....	40
2. Az ember bűnei a család mindennapi megújulása ellen.....	41
3. Az ember bűnei a gyermek ellen.....	42
4. Az ember bűnei a család természetfölötti élete ellen.....	43
MÁSODIK NAP. 4. ELŐADÁS: Krisztus szövetsége a családdal.....	43
1. Krisztus tanítása a mi megmentőnk.....	44
2. Krisztus tanítása a mi kincsünk.....	44
3. Krisztus tanítása gyermekeink számára a biztonság.....	45
4. Krisztus Szövetsége a családdal.....	45
HARMADIK NAP: KRISZTUS ÉS A NEMZET.....	47
Igeliturgia: JÉZUSRA HALLGASS, AKI SZÉLESRE TÁRTA ELŐTTED	
KEGYELME AJTAJÁT!.....	47
1. Atyái beszédének nem hisz a mai nemzedék.....	47
2. Jézusra hallgass!.....	48
3. Jézus szélesre tárta előttünk Kegyelme Ajtaját.....	48
HARMADIK NAP 1. ELŐADÁS: A nemzet szerepe Isten elgondolásában.....	49
1. A nép és a nemzet, mint az egyének és a családok tudatos önkorlátozása.....	49
2. A nép és a nemzet, mint a családok foglalata.....	50
3. A nép és a nemzet, mint az emberiség nagy-családjának tagjai.....	52
4. A népiségi kultúra, annak beépülése az általános emberi kultúrába.....	53
HARMADIK NAP 2. ELŐADÁS: Krisztus és a nemzet.....	55
1. Krisztus nemzetbe születik, vállalja népének sorsát.....	55
2. Krisztus nemzetben nevelkedik és elfogadja népe törvényeit.....	56
3. Krisztus együtt érez nemzetével.....	57
4. Krisztus küldetése nemzetéhez.....	58
HARMADIK NAP 3. ELŐADÁS: Az ember bűnei nemzetével szemben.....	59
1. Bűn a nemzet léte ellen.....	59
2. Bűn a nemzet sorsa ellen.....	60
3. Bűn a nemzeti érdekek és értékek ellen.....	61
4. Bűn a sovinizmus.....	62
HARMADIK NAP 4. ELŐADÁS: Krisztus szövetsége a nemzettel.....	63
1. Felajánlás Krisztusnak.....	64
2. Felajánlás a Boldogasszonynak.....	65
3. Magunk felajánlása a hazának.....	67
4. Együttélés a Szövetségben.....	68
NEGYEDIK NAP: KRISZTUS ÉS A TÁRSADALOM.....	69
Igeliturgia: NE NÉZZ HÁTRA, CSAK ELŐRE.....	69
1. Ne nézd eddig elért eredményeidet,.....	69
2. Ne nézd megbánt és megbocsátott bűneidet,.....	69
3. Ha majd elérkezik életünk alkonya:.....	70
NEGYEDIK NAP 1. ELŐADÁS: Isten szándéka a társadalommal.....	70
1. Mi a társadalom Isten elgondolásában?.....	70

2. Mi a szociális kérdés?	72
3. Keresztény felfogás a szociális kérdéstről.....	74
4. A keresztény felfogás vitatható kérdései.....	75
NEGYEDIK NAP 2. ELŐADÁS: Krisztus helyettesének szociális tanítása.	77
A POPULORUM PROGRESSIO-ról általában.....	77
1. A Populorum Progressio tanítása a családról.....	78
2. A Populorum Progressio tanítása a kultúráról.....	78
3. A Populorum Progressio tanítása a gazdasági életről.....	80
4. A Populorum Progressio tanítása a társadalomról.....	81
NEGYEDIK NAP 3. ELŐADÁS: A társadalom elleni bűnök.....	83
1. A szociális bűn fogalma.....	83
2. Az ember személyi szabadságjogai és azok elleni bűnök.....	85
3. Az emberi közösség szabadságjogai és azok elleni társadalmi bűnök.....	87
4. A radikális kollektívizmus, a radikális szabadelvűség és a diktatúrák társadalom elleni bűnei.....	89
NEGYEDIK NAP 4. ELŐADÁS: Krisztus Szövetsége a társadalommal.....	90
1. A Krisztussal való Szövetség feltételrendszerének első része.....	90
2. A Krisztussal való Szövetség feltételrendszerének második része.....	92
3. A Krisztussal való Szövetség eredményeinek első része.....	93
4. A Krisztussal kötött Szövetség eredményeinek csúcsa.....	94
ÖTÖDIK NAP: AZ EMBERI FELELŐSSÉG ÉS KÜLDETÉS.....	95
IGELITURGIA: Mária szociális tanítása.....	95
1. Mária az elhagyottak pártfogója és az élet védelmezője.....	95
2. „Az éhezőket eltöltötte javaival, de a gazdagokat üres kézzel bocsátotta el.....	96
3. „Szétszórta a hatalmasokat és szívükben gőgösöket...”.....	97
ÖTÖDIK NAP 1. ELŐADÁS: Az emberi felelősség és küldetés Isten elgondolásában.....	98
1. Mi az emberi felelősség?.....	98
2. Az ember felelőssége önmagáért és környezetéért.....	98
3. Mi az emberi küldetés Isten elgondolásában?.....	100
4. Az ember küldetése környezetéhez.....	101
ÖTÖDIK NAP 2. ELŐADÁS: Krisztusi felelősség és küldetés.....	103
1. Kereszténység és keresztény erkölcsiség.....	103
2. Kereszténység és keresztény nagykorúság.....	104
3. Kereszténység és a keresztény lét- és értékrend.....	105
4. Krisztusi felelősség és küldetés.....	106
ÖTÖDIK NAP 3. ELŐADÁS: Bűnbánati liturgia.....	108
ÖTÖDIK NAP 4. ELŐADÁS: Közösség Krisztusban.....	111
1. Krisztusi lét- és Élet-közösség.....	112
3. Krisztusi Asztal-közösség.....	113
4. „És én veletek vagyok a világ végezetéig!”.....	114
BEFEJEZÉS LITURGIÁJA.....	116
1. Mi a küldetés?.....	117
2. Ki lehet Isten küldötte?.....	118
3. Az evangéliumi küldetés.....	118
ELBOCSÁTÁS.....	121
BALLAGÁS.....	123

ELŐSZÓ

A modern élet állandó testi és szellemi erőfeszítést kíván az embertől. A testi erőfeszítés első sorban – és főleg – idegzeti többlet-terhelést jelent, melynek ellensúlyozására különféle testgyakorlásokat, sportot, könnyű fizikai munkát javasolnak az orvosok. – A szellemi erőfeszítés leglényegesebb fajtája az állandó készenlét és feszültség, – gyakorta előforduló stressz, – melyet egyrészt gépesített korszakunk kíván meg még a fizikai munkások jó-résztől is, másrészt az élet minden területén felmerülő és felhalmozódó újabb és újabb problémák felfogása, értelmezése és feldolgozása.

Az emberi tudáshalmaz állandóan növekedik, – átlagosan hetévenként megkétszereződik, – a kulturális, társadalmi és gazdasági struktúrák mindig bonyolultabbá válnak, így az alternatívák – az alapvető lehetőségek – és az összefüggések keresésére irányuló felfokozott igény állandó tanulást, továbbképzést, a szellemi képességek minél nagyobb és többirányú gyakorlását kívánja a modern embertől. Új tudományágak – informatika, információelmélet és kibernetika, vezetéstudomány és rendszerelmélet – keletkeznek, a modern elektronika és internet rendszerek használatának, ellenőrzésének, értékelésének, szabályozásának és vezérlésének problémái komoly feladatok elé állítják nemcsak a legfelsőbb vezetési szintek tagjait, hanem a középső és alsószintű dolgozóit is. Éppen ezért az állandó gyakorlás és továbbképzés ma már múlhatatlanul szükséges első sorban a munka szervezése és programozása területén, de ugyanúgy a médiában, sőt fokozatosan már a hétköznapi élet területén is. – Lassan, talán nem is olyan lassan ott tartunk, hogy a szellemi munka egész területe – de még a fizikai munka nagy része is – állandó szellemi továbbképzést és gyakorlást igényel.

Ugyanakkor az embernek ebben a testi és szellemi hajszájában a szociális reláció egészen mellékesnek tűnik, leglényegesebb relációja: a TERMÉSZETFELETTI RELÁCIÓ pedig a modern ember érdeklődésének egészen a perifériájára került. – Ha valamely képességét nem gyakorolja az ember, az a képesség visszafejlődik, elsatnyul, elhal. Így van ez szociális képességeinkkel és természetfölötti érzékünkkel is: a modern ember lassan már csak önmagával törődik, és elveszíti minden érdeklődését a transzcendentális kapcsolatok viszonylatában, és mindinkább eljut oda, hogy tudatában fel sem merül az igény ezek iránt a relációk iránt. Csak a hiányérzet, a lét alapvető kielégületlensége marad meg. De hogy valójában mi hiányzik, erre napunk embere szinte választ sem tud adni. Keresi az elveszett relációkat, mint ezt a modern művészetek kétségbeesett útkeresésében és a mai ember vágyai kergetésének elkeseredett kielégületlenségében világosan felismerhetünk. (Ilyenek a túlzásba vitt szexualitás, alkoholizmus, kábítószer fogyasztás, szexuális-aberrációk, stb.)

Hová lett a család, a nép és a hazaszeretet? – Ezeket az alapvető közösségeket a Teremtés-rendjében a teremtő és gondviselő Atya kezéből kellene fogadnunk, legalább nekünk, keresztényeknek. Tovább menve: a Megváltás-rendjében a szeretet és szolgálat szellemét kellene hordanunk egészen az áldozathozatalig. A Megszentelés-rendjében pedig – a szabadság szellemében – mindezt a kegyelem szintjére kellene emelnünk.

És ha a természetfeletti kapcsolatainkra gondolunk keresztény viszonylatban: hol van a II. Vatikáni Zsinat által feltételezett krisztusi nagykorúság a gondolkodásban, a törekvésben és a cselekedetekben? – Egyáltalán: hol van a harmonikus emberi kiteljesedés igénye, mely feltárja az alapvető alternatívákat, és abban a lét-rendnek és érték-rendnek megfelelő döntések útján alakítja ki mélyen humánus emberi élet-stílusát? – És hol van a mai gyakorlati kereszténységünkben a kereszt vállalása, mint a kereszténység egyik legalapvetőbb és leglényegesebb vonása: a krisztusi szenvedésben való részvétel?

Mert ma mi a cél? A minél nagyobb kényelem biztosítása, a szenvedés – lehető legteljesebb – kiküszöbölése. – A mindenki számára kényelmet és bőséget biztosító „jóléti-állam” mellett megszületett az emberekben a „jóléti-egyház” igénye. És nagyon sok helyen Világunkban, hogy a híveket el ne veszítsék, az egyházak képviselői is a kisebb-ellenállás irányába vették az utat.

„Az emberiség története nem más, mint a szenvedés előli állandó, de hiábavaló és reménytelen menekülés” – mondja Feleségem. – Ez a mondás korunkban vált valóban igazgá. Mert korunk az AIDS, a szívinfarktuszok, az agydaganatok, a fehérvérűség és egyéb rákos daganatok kora, nem beszélve az éhínségek, járványok, természeti csapások és közlekedési balesetek áldozatainak sokaságáról, mely jóval meghaladja a II. Világháború legvéresebb napjai háborús áldozatainak számát. – Azt mondják: „A nagy szenvedők kora lejárt.” – MA MAGA A VILÁG A NAGY SZENVEDŐ! Azonban a szenvedése – természetfölötti kapcsolatok híján – értelmetlennek és meddőnek látszik.

Ilyen gondolatok hatására állítottam össze kipróbálásra a tájékozódás és továbbképzés szociális és természetfölötti gyakorlatait, – mondjuk ki nyugodtan: lelki gyakorlatait, – melynek tengelyében az emberré lett Második Isteni Személy, a hozzánk lehajló Testvér-Isten gondolatai, szavai, cselekedetei – szociális és természetfölötti tanítása – áll és a Vele való együttműködés. – Ez válik egyúttal a keresztény ember szociális és természetfölötti céljává.

Ezeknek a gyakorlatoknak szükségességét vitathatatlanul érzem mindazok számára, akik keresztény emberségük harmonikus kiteljesítésére törekednek, figyelembe véve szociális és transzcendens relációikat.

– (Megjegyzés: „Pszichikai gyakorlatok formájában” azok számára is ésszerűnek tűnik ezeknek a gyakorlatoknak felhasználása, akik – a szociális kapcsolatokon túl – csupán természetes céljukat és relációikat ismerik el. Ebben az esetben – természetesen – csupán a szociális kapcsolataikra teendő a hangsúly.)

Mielőtt ismertetnénk 5 napos szociális és természetfölötti gyakorlatunkat, először határozzuk meg alapfogalmainkat.

– Mik a gyakorlatok és a továbbképzés általában? – A mai ember – mondhatni – minden területen továbbképzésre és gyakorlásra szorul. – A továbbképzés szükségességét az indokolja, hogy a tudomány, a civilizáció, valamint a technikai színvonal állandóan fejlődik, azzal lépést kell tartani, különben az ember pótolhatatlanul lemarad. – A gyakorlás célja a képességek aktualizálása, – vagyis valóra váltása, – helyes irányban történő továbbfejlesztése. Ez valójában nem más, mint energia befektetés a nagyobb ellenállás irányában, hogy a kívánt paraméter – és vele együtt az egész struktúra: vagyis a teljes-ember – magasabb energiaszintre jusson, és így feladatát jobban teljesítse. (A paraméter – jelen esetben és a továbbiak során – tudatbeli, törekvésbeli, erkölcsbeli összetevőt, illetve állapotváltozót jelent.)

Ez a gyakorlás – nyugodtan mondhatjuk edzésnek, tréningnek is – többcélú lehet.

= Beszélhetünk alapo-zó-edzésről, mely az embert képessé teszi arra, hogy adott irányban továbbfejlődhessen. Természetesen ez még nem maga a továbbfejlődés, hanem csupán a továbbfejlődés feltétel-rendszerének biztosítása.

= Beszélhetünk formába hozó-edzésről, mely az adott paraméterre, vagy képességre vonatkozik, annak tartós továbbfejlődését biztosító munkát és erőfeszítést jelent.

= Beszélhetünk erőnléti- és szinten tartó-edzésről, mely az elért fejlődési szint megtartására irányuló energia-befektetést jelent.

= Beszélhetünk kiegészítő-edzésről, mely az adott paraméterrel, vagy képességgel összefüggésben levő, vagy azt döntően befolyásoló más paraméterek – képességek – fejlesztésére irányuló munkát és erőfeszítést jelent.

= Végül beszélhetünk terheléses-edzésről, mely azt célozza, hogy adott fejlődési szinten mi az a maximális megterhelés, melyet a struktúra – vagyis a teljes ember – még elbír.

Fenti megfogalmazásokat a fizikai gyakorlatok és a sport területéről kölcsönöztem, de alkalmazhatók – és alkalmazandók – minden más gyakorlatra, tehát a szociális és természetfölötti tájékozódási és továbbképzési gyakorlatokra is.

A tájékozódási gyakorlatokról: Egyik újabb modern sportág a tájékozódási-futás. Ez a terepfutásnak különleges fajtája, amennyiben hegyes-erdős terepen, térképen előre kijelölt útvonalon kell a terepfutást versenyszerűen végrehajtani. Ennek a sportágnak a gyakorlása különleges edzés-módszert igényel. Mert nem elegendő az előzőekben vázolt fizikai edzés-módszer, hanem azt ugyanolyan mértékű elméleti és gyakorlati térkép-ismeret, terep-ismeret és tájékozódási gyakorlat egészíti ki. – Ehhez járul a hosszútávfutók erőbeosztási- és időnkénti felgyorsítási-edzése, melyek mulhatatlanul szükségesek az eredményes versenyezéshez.

Képzeljünk el egy ilyen tájékozódási futóversenyt: mindenki kezébe kapja a térképet az útvonal pontos megjelölésével, röviden ismertetik a feladatot, majd – az előzetes sorsolás sorrendjében – percenként indítják a versenyzőket. Micsoda fizikai erőnlét, általános térkép- és terepismeret, tájékozódási készség, gyors felmérése – a térkép szintvonalai alapján – az emelkedőknek és a lejtőknek, idő- és erő-beosztás! – Mindez mulhatatlanul szükséges ahhoz, hogy a versenyző már kezdettől fogva biztosítsa az eredményes versenyezés szükséges és elégséges feltételeit. – A versenyezés közben pedig mindezeket aktualizálnia kell, nem beszélve a tudatos erőfeszítésről és az erő bedobásról a letörések pillanataiban. – És mindezek felett a „hosszú-távfutó magányossága”, mert nem lát senkit, nem tudja, hogyan áll, hányadik a versenyben... Nincs lelkesítő élen-futás, vagy még lelkesítőbb élre-törés, csak a koncentráció, az erőfeszítés! – De ugyanakkor körülötte a csodálatos természet, előtte az erdőben futó ösvény, vagy a vadvirágokkal szegett út... a madárdal, vagy a mindent betöltő csend, az árnyék, vagy a fény... És a levegő, mely tágítja a tüdőt. – Belül pedig a „még”, a „tovább”, az „érdemes”, a „máskor is”, a „mindig”! – Mert embernek, küzdő embernek lenni a természetben a legcsodálatosabb dolog!

A tájékozódási gyakorlat tehát annyiban haladja meg az előzőekben felsorolt gyakorlatokat, hogy – a fizikai energia-koncentráción túlmenően – magas fokú tudati- és törekvés-koncentrációt is igényel. Mint ilyen, komplexebb és strukturális szempontból magasabb-rendű a pusztán fizikai és azzal – természetszerűleg párosuló – akarati koncentrációnál és erőfeszítésnél.

A szociális és transzcendentális tájékozódás gyakorlatai.

Ezek a gyakorlatok analóg módon és lényegesen szélesebb körűen magukban foglalják mindazt, amit az előzőekben mondtunk. Még azzal a lényeghez tartozó többlettel, hogy a teljes szubtranszcendenciát, és azon túlmenően a transzcendentális relációkat is tartalmazza.

Vagyis: energia-befektetés a nagyobb ellenállás irányában azért, hogy a teljes-ember, minden paraméterével együtt, közösségi és természetfölötti szintre jusson és ott minél kiteljesültebbé váljon.

Joggal nevezhetők gyakorlatoknak, mert itt is megvannak az alapozó-, formába hozó-, szinten tartó-, kiegészítő- és terheléses gyakorlatok, hiszen még a transzcendens paraméterekre is – analóg módon ugyan – érvényesek a természetre vonatkozó összefüggések és törvényszerűségek. – De ugyanilyen joggal mondhatjuk tájékozódási gyakorlatoknak is, mivel egyrészt a SZOCIÁLIS KATEKIZMUSSEL, másrészt a BIBLIÁVAL – a „természetfölötti térképpel” – a kézben kell megszerezni elméletben és gyakorlatban az értelmezés, a tájékozódás, az erőfelmérés, az erőbeosztás, a tudati-, törekvés- és erkölcsi-, majd a természetfeletti energia-koncentráció – kegyelem-felhasználás – ismeretét, gyakorlatát, magas-fokú és igen gyakran kínlódással teli művészetét. – Ugyanakkor ennek a tájékozódásnak az egész emberi életre ki kell terjednie, mely emberi élet összetett és bonyolult, mert biológiailag és pszichikailag, egyénileg és közösségileg, természetes és természetfölötti vonatkozásban összekapcsolódott és átfedésben van egymással. – És amint a tájékozódó-futó a megadott célt gyakran szög-szarak metszéspontjában, idő vagy távolság függvényében kapja meg, hasonló módon a közösségi és természetfölötti tájékozódás során az egyén és a közösség, a kultúra és a civilizáció, a társadalom és a gazdasági élet összefüggéseiben, kapcsolatában és átfedésében kell megtalálni a gyakorlat célját: Isten itt és most megnyilvánuló akaratát, és azt kell megvalósítani az adott életkörülmények között. Gyakran azok ellenére! – A szociális és transzcendens tájékozódás gyakorlatainak első sorban ezekre kell vonatkozniuk, illetve olyan – ha szabad így mondani – rutinra kell szert tenni a gyakorlatok révén, hogy a konkrét tájékozódás objektívvé, reálissá és – a lehetőség szerint – könnyebbé váljon.

Természetesen ez a tájékozódás több irányból is történhet, mint ahogy az Örömhír Krisztusának megismerése, megragadása és követése is több úton lehetséges. – Az elkövetkezőkben elirányulásunknál Szent Ignác szellemét kívánjuk követni, a gyakorlatokat pedig az ő nyomán – azonban a mai ember számára értelmezhető módon – szeretnénk végezni. Így válik tájékozódásunk iránytűjévé a „MINDENT ISTEN NAGYOBB DICSŐSÉGÉRE” – És ez az „AD MAIOREM”, ez a „MAGIS” teljesen megfelel a koncentrált energiahatás nagyobb ellenállás irányának. – Így szeretnénk kialakítani a mai fogalmakkal és a ma értelmezhető eszközökkel azt a lelkeséget, amelyet a LÉLEK a II. Vatikáni Zsinat határozataiban, a krisztusi „nagykorúság” megfogalmazásában a modern ember elé tár, mint elérendő célt.

ÁTTEKINTÉS

BEVEZETŐ DÉLUTÁN.

Bevezető liturgia.

Bevezető előadás.

ELSŐ NAP: KRISZTUS ÉS AZ EGYÉN.

1. Előadás: Az emberi személyiség Isten elgondolásában.

- Az ember léte első pillanatától az értelmes-élet hordozója.
- Az ember önálló és szabad személyiség.
- Az ember egyszeri és megismételhetetlen.
- Az emberi méltóság alapja és hordozója: az egyszeri és megismételhetetlen személyiség.

2. Előadás: Krisztus és az emberi személyiség.

- Krisztus vállalta az emberi létet.
- Krisztus vállalta az emberi sorsot.
- Krisztus vállalta az emberi felelősséget és emberi küldetést.
- Krisztus az Ember-testvér.

3. Előadás: Az ember egyéni bűnei.

- Bűn az emberi lét ellen.
- Bűn az emberi sors ellen.
- Bűn az emberi felelősség és emberi küldetés ellen.
- Egyéni bűneink önmagunk és Krisztus ellenségeivé tesznek.

4. Előadás: Krisztus szövetsége az egyénnel.

- Krisztus megérti gyengeségeinket.
- Krisztus megbocsátja bűneinket.
- Krisztus fölemeli emberségünket és átformálja személyiségünket.
- Krisztus az Ember-testvér és Testvér-isten.

MÁSODIK NAP: KRISZTUS ÉS A CSALÁD.

1. Előadás: A családról Isten szándéka szerint.

- A család és a mai valóság.
- A család: szabad személyiségek tudatos önkorlátozása.
- A család valódi szabadsága.
- A család összetartó ereje.

2. Előadás: Krisztus és a család.

- Krisztus családba született: vállalta a családot.
- Krisztus elismeri a család közösségformáló erejét.
- Krisztus – emberi nagykorúságát elérve – elhagyja a családot.
- A Szent-család, mint keresztény család-modell.

3. Előadás: Az ember bűnei a család ellen.

- Bűn a család testi és lelki közössége ellen.

- Bűn a család mindennapi megújulása ellen.
- Bűn a gyermekek ellen.
- Bűn a család természetfölötti élete ellen.

4. Előadás: Krisztus szövetsége a családdal.

- Krisztus tanítása a család megmentője.
- Krisztus tanítása a család kincse.
- Krisztus tanítása gyermekeink számára a biztos kapaszkodó.
- Krisztus szövetsége a családdal.

HARMADIK NAP: KRISZTUS ÉS A NEMZET.

1. Előadás: A nemzet szerepe Isten elgondolásában.

- A nép és a nemzet, mint a családok szabad önkorlátozása.
- A nép és a nemzet, mint a családok foglalata; a családok létének és sorsának alakítója.
- A nép és a nemzet, mint az emberiség nagy családjának tagja.
- A népiségi kultúra, annak beépülése az általános emberi kultúrába.

2. Előadás: Krisztus és a nemzet.

- Krisztus nemzetbe születik: vállalja népét és népének sorsát.
- Krisztus nemzetben nevelkedik: elfogadja népének törvényeit, szokásait, az Ószövetséget.
- Krisztus együtt érez nemzetével: megsiratja népe bűneit és jövő sorsát.
- Krisztus küldetése elsődlegesen nemzetéhez szól.

3. Előadás: Az ember bűnei nemzetével szemben.

- Bűn a nemzet léte ellen.
- Bűn a nemzet sorsa ellen.
- Bűn a nemzet érdekei és értékei ellen.
- Bűn a sovinizmus.

4. Előadás: Krisztus szövetsége a nemzettel.

- Felajánlás Krisztusnak.
- Felajánlás a Boldogasszonynak.
- Magunk felajánlása a hazának.
- Együttélés a Szövetségben.

NEGYEDIK NAP: KRISZTUS ÉS A TÁRSADALOM.

1. Előadás: Isten szándéka a társadalommal.

- Mi a társadalom Isten elgondolásában?
- Mi a szociális kérdés?
- Keresztény felfogás a szociális kérdéstről.
- A keresztény felfogás vitatott kérdései.

2. Előadás: Krisztus helyettesének szociális tanítása.

- A Populorum Progressio és a családról szóló tanítás.
- A Populorum Progressio és a kultúráról szóló tanítás.
- A Populorum Progressio és a gazdasági életről szóló tanítás.
- A Populorum Progressio a társadalmi életről és annak vetületéről.

3. Előadás: A társadalom elleni bűnök.

- A szociális bűn megfogalmazása.
- Az ember szabadságjogai és azok elleni bűnök.
- A közösség szabadságjogai és azok elleni bűnök.
- A radikális kollektívizmus, a radikális szabadelvűség és a diktatúrák társadalom elleni bűnei.

4. Előadás: Krisztus Szövetsége a társadalommal.

- A Szövetség feltételeinek első része.
- A Szövetség feltételeinek második része.
- A Szövetség eredményeinek első része.
- A Krisztussal kötött Szövetség eredményeinek csúcsa.

ÖTÖDIK NAP: KRISZTUSI FELELŐSSÉG ÉS KÜLDETÉS.

1. Előadás: Az emberi felelősség és küldetés Isten elgondolásában.

- Mi az emberi felelősség Isten elgondolásában?
- Az ember felelőssége önmagáért és teljes környezetéért.
- Mi az emberi küldetés Isten elgondolásában?
- Az ember küldetése teljes környezetében.

2. Előadás: Krisztusi felelősség és küldetés.

- Kereszténység és keresztény erkölcsiség.
- Kereszténység és keresztény nagykorúság.
- Kereszténység és keresztény lét- és értékrend.
- Krisztusi felelősség és küldetés.

3. Előadás helyett: Bűnbánati liturgia.

4. Előadás: Közösség Krisztusban.

- Krisztusi Lét-közösség.
- Krisztusi Ige-közösség.
- Krisztusi Asztal-közösség.
- „És én veletek vagyok a világ végezetéig!”

BEFEJEZÉS: SZENTMISE ÉS ELBOCSÁTÁS LITURGIÁJA.

BEVEZETŐ DÉLUTÁN

BEVEZETŐ LITURGIA

Ének: Hozzád sóhajt a lélek, Urunk,
Hozzád vonz az igaz szeretet,
Hozzád jöttünk, eléd borulunk.

Előimádkozó: „Az Úr Lelke betölti a földkerekségét: egybefogja a Mindenséget, tud minden gondolatunkról, szavunkról, cselekedetünkről!” (Bölcsesség Könyve 1. 7.)

Ének: Jöjj, Szentlélek Úristen! – (1. és 2. versszak, ismételve)

Előimádkozó: Áraszd ki lelkedet és minden életre kel!

Mind: És megújítod a föld színét!

Könyörgés: Istenünk, aki a Szentlélek felvilágosítása által tanítod híveid szívét, add, hogy Szentlelked segítségével a Jót felfogjuk, az Igazat megértsük, a Belőled áradó Szépséget megszeressük és a Lélek vigasztalását mindenkor továbbadva, benned együtt örvendezzünk!

Mind: Ámen.

Olvasmány Joel könyvéből: „Prófétája által így szól az Úr: Én azokban a napokban kiárasztom a Lelkem minden emberre; akkor fiaitok és leányaitok prófétálni fognak, ifjaitok látomásokat, öregeitek pedig álomképeket fognak látni. Én pedig szolgálóimra és szolgálóimra öntök Lelkemből azokban a napokban, hogy közöljék enyéimmel akaratomat.” – Ez az Isten ígéje.

Mind: Istennek legyen hála!

Szentírási szakasz Szent Lukács evangéliumából: „Az időben mondá Jézus tanítványainak: Senki sem gyújt világot, hogy eltakarja, vagy a véka alá rejtse. Inkább a tartóra teszi, hogy aki belép, lássa a világot. A tested világa a szemed: ha a szemed ép, egész tested világos. De ha a szemed rossz, egész tested sötét. Vigyázz hát, nehogy sötétséggé váljon benned a világosság!”

Mind: Áldunk Téged, Krisztus!

Igeliturgia: ISMERD FEL AZ ISTEN HANGJÁT!

„Ha halljátok az Ő hangját, meg ne keményítsétek szíveteket!” (Zsolt 95. 8.)

„Én vagyok a jó pásztor. Juhaim követnek engem, mert ismerik hangomat.” (Jn 10. 4.)

Testvéreim!

A Zsoltáros keményebb hangon int, Jézus viszont szelíd hangon szól hozzánk. De mindketten ugyanazt mondják: „Ismerd fel az Isten hangját!”

– Isten több féle módon szól hozzánk. Szól a szél zúgásában, lomb-suttogásban, vihar tombolásában is. – Szól az anyaszív meleg dobogásában, szerető kéz simogatásában, gyermek gügyögésében, vidám kacagásában; de a betegség sóhajában, a szenvedés kínjában, szeretteink sírásában, haldoklóink fagyos leheletében. – Milyen jó, ha Isten szava szelíd és simogató! Hogy megnyílik előtte a szív, hogy térdre borul előtte a lélek! – És milyen dermesztő, ha fájdalom, szenvedésen, halálon keresztül beszél hozzánk. Bizony, ilyenkor könnyen lehet

kemény szívvel, visszautasító vagy kétségbeesett lélekkel fogadni Isten szavát! – De nem lehetetlen, sőt az ám az igazi, ha még ilyenkor is kiérezzük belőle az atyai szeretet hangját. Azt a hangot, amely vissza akar tartani bennünket a helytelen úttól, vissza akar hozni a tévelygés meredélyéről, a bűn mélységeiből. – Vagy új utakra akar vezetni, melyek nehezebbek és meredekebbek ugyan, de gyorsabban, biztosabban és közelebb vezetnek Hozzá. – „Ha az Ő szavát halljátok, meg ne keményítsétek szíveteket!”

– Jézus mondja: „Én vagyok a jó pásztor!” – A pásztor a nyáj gazdája, felelős juhaiért. Szeretettel terelgeti őket, mindig jó legelőt keres és talál is számukra. És az engedelmes juhok követik, hallgatnak szavára. – De mi történik akkor, ha szófogadatlan a nyáj? – Bizony a pásztor nem bánik mindig a legszelídebben a juhokkal, az engedetlen nyájat, – ha kell, – rákényszeríti a helyes ösvényre. És a pászornak segítőtársai is vannak: a kutyák. Azok, bizony, időnkint megcibálják az engedetlen juhok fülét, megtépik bundáját. – Isten is küld időnkint terelő-pulikat: prófétáit, akik fenyegető hangon dörögnek az engedetlenség, a tévelygés, a bűn ellen. – Krisztus azonban, „a jó pásztor”, maga a szelídség, az irgalom, aki „a megroppant nádat nem törí el, és a pislogó mécsbelet nem oltja ki”. – Ő a mi Pásztorunk, mi pedig az Ő juhain vagyunk: Hozzá tartozunk, Tőle várjuk a tápláló, friss legelőt, a tiszta vizű, hűsítő patakot. S ha bajba jutunk, Hozzá menekülünk. Mert ugyan „Kihez is mennénk? Hiszen az örök élet igéi Nála vannak!”

– Ismerjük hangját és követjük Őt. – Ha akadozva, botladozva és – néha – tévelyegve is, de nyomában akarunk járni, mert ismerjük Őt. – Hangja hív a harang szavával, a temető-kápolna csilingelésével. Hív a gyermekek csacsogásával, keresztény testvéreink közös imájával, népünk és ember-testvéreink sóhajával, a megváltatlan Világ kétségbeesett segélykiáltásával. – Minden felől kihallatszik a jó Pásztor hangja és hívása, csak fel kell ismernünk, mint nyájunk pásztorának hangját. És követni a hívást! – Mert tudjuk, hogy csak a javunkat akarja: a megrepedt nádat megerősíti, hogy ellene tudjon állni a szeleknek, viharoknak; a pislálkozó mécseszt megtisztítja és feltölti olajjal, hogy tudjon világítani, és utat mutatni Felé. A Megváltás felé vezető utat, hiszen a jó Pásztor „életét adja juhaiért”. – De küld minket is, hogy mi is elvezessünk Hozzá másokat, mindenkit, akit csak elérünk...

Most pedig forduljunk isteni Mesterünkhöz, mi Urunkhoz, Jézus Krisztushoz, a jó pásztorhoz. És szívünk-lelkünk minden melegével mondjuk.

„Urunk és jó Pásztorunk! Tedd alkalmassá fülünket arra, hogy most és mindenkor meghalljuk Isten atyai szavát, bármilyen – szelíd, vagy kemény – formában szól is hozzánk. Ne engedd, hogy megkeményítsük és bezárjuk szívünket-lelkünket az Úr hangja előtt! – És add, hogy minél jobban megismerjük Téged, jó Pásztorunkat, szelíd szavad találjon visszhangra lelkünkben, és tudjunk követni Téged a Megváltás útján, akár a Golgotára is! – Adj hasonló szeretetet szívünkbe, mint ahogyan Te szeretsz minket: nyájadat. – Tedd, hogy ne legyünk soha elveszett juhok, hanem inkább mi is tudjunk járni az elveszett bárányok után, vissza-vezetni őket – magunkkal együtt – Hozzá! – És amikor Hozzád érkeztünk, csak annyit mondhassunk: „Haszontalan szolgák vagyunk! Amit parancsoltál, csak azt cselekedtük.” – Ámen.

Hívek könyörgése.

Előimádkozó: Szentháromságos Istenünk! Bizalommal fordulunk Hozzád és terjesztjük elő kéréseinket szociális lelki továbbképzésünk kezdetén.

– Add Szentlelked világosságát, Istenünk, hogy mindazt a jót, amelyre szükségünk van, mindenkor felismerjük!

Mind: Kérünk Téged, hallgass meg minket!

– Add Szentlelked világosságát, Istenünk, hogy mindazt az igazságot, amelyre szükségünk van, mindenkor megértsük!

Mind: Kérünk Téged, hallgass meg minket!

– Add Szentlelked világosságát, Istenünk, hogy mindazt a szépet, amely Belőled felénk árad, mindenkor szeressük!

Mind: Kérünk Téged, hallgass meg minket!

– Add Szentlelked erejét, Istenünk, hogy a megismert Jót, a megértett Igazságot és a megszeretett Szépet mindenkor követni tudjuk!

Mind: Kérünk Téged, hallgass meg minket!

– Add Szentlelked erejét, Istenünk, hogy mindazt, amit másoknak hirdetni akarunk Nevedben, eléjük is tudjuk mindenkor élni!

Mind: Kérünk Téged, hallgass meg minket!

– Add Szentlelked erejét, Istenünk, hogy Kerkai Atya gondolatait, életét és áldozatait követve, mi is mindenkor magyar népünk hasznára lehessünk.

Mind: Kérünk Téged, hallgass meg minket!

Előimádkozó: Mindenható Istenünk! Meghatott lélekkel állunk előtted, kérjük segítségedet, Szentlelked világosságát és erejét, hogy azt, aminek tiszta szívvel és jó szándékkal neki-fogtunk, maradéktalanul végre is tudjuk hajtani. Krisztus Urunk által.

Mind: Ámen.

Előimádkozó: Most pedig énekeljük el II. Rákóczi Ferenc imáját.

Ének: Győzhetetlen én köszálom,

Védelmezöm és kővárom.

A kereszten drága áron

Oltalmamat Tőled várom.

BEVEZETŐ ELŐADÁS

MIÉRT VAGYUNK ITT?

– Mi a „szociális lelki továbbképzés”?

– Miért van szükségünk rá?

– Hogyan akarjuk ezt megvalósítani?

1. Mi a szociális lelki továbbképzés?

Múlt Századunk második felének és a most kezdődött egész Századunknak elengedhetetlen követelménye a továbbképzés. A tudományok anyaga 7 évenként – sőt, ha az Internet-technikára gondolunk, talán gyorsabban – megduplázódik. Tehát valami módon követni kell a tudás-anyag bővülését. – Továbbképzik a tanárokat, mérnököket, orvosokat, jogászokat, közgazdászokat, de továbbképzik minden terület munkásait is. Új módszerekkel, új gépekkel csak az tud dolgozni, aki megismeri azokat. Kreatív munkára a tudományok területén csak az képes, aki ismeri a legújabb tudományos eredményeket. – Vagyis marad a továbbképzés, mint a legcélravezetőbb eszköz a jelen problémáinak eredményes megoldásához, a jövő minél jobb munkálásához.

Továbbképzés folyik minden vonalon, csak éppen a lelki továbbképzést hanyagoljuk el. Igaz, hogy maga a lelki alapképzés is hiányos, vagy teljesen elmaradt. S mi, akik a lelkiekben legalább az alapképzést megkaptuk, – adjunk érte hálát Istennek, – de ne akarjunk megrekedni az első-áldozás (Úrvacsora), vagy a bérmálás (konfirmáció) hitbeli tudásának szintjén, akarjuk lelkileg tovább-képezni magunkat. Ez a lelki továbbképzés biztosítja az egyensúlyt életünkben, és ezt az egyensúlyt tudjuk átadni majd családunknak, környezetünknek is. – Egyensúly

és harmónia! Ez jelenleg a legnagyobb hiánycikk! – Az idősekre és a középkorúakra rátelepedett – a fiatalok által elképzelhetetlen – több évtizedes testi és lelki-terror. Az egész országot bele akarták kényszeríteni az istentelenségbe és a hazugságba. Hogyan lehetett volna ilyen körülmények között egyensúly és harmónia? – Ma ugyan megszűnt a lelki-terror, de maradt a bizonytalanság, a sok zűr-zavar, melyből továbbra is hiányzik a béke, a nyugalom, a külső és belső összhang.

Azért vagyunk itt, hogy lelkileg tovább képezzük magunkat, megtaláljuk Isten közelében a békét és kiegyensúlyozottságot. Aztán ha hazamegyünk, átadjuk ezeket családunknak, barátainknak, közösségünknek, egyházi és világi községünknek és országunknak, ameddig csak a kezünk, a szavunk a lelkünk elér. És tovább plántáljuk gyermekeink, fiatalságunk lelkébe, hogy megújulhasson szegény, lelkileg lerongyolódott hazánk.

Azért szociális ez a lelki továbbképzés, mert nemcsak a magunk számára akarjuk a lelki megújulást, hanem egész családunk, népünk és nemzetünk számára. A szociális azt jelenti: közösségi. Közösségi lények vagyunk mi emberek, közösségbe születtünk bele, közösségben fejlődünk és bontakozunk ki, ezt a fenntartó és tápláló közösséget kell szolgálnunk munkánkkal, de lelki megújulásunkkal is. Ennek eszköze a szociális lelki továbbképzés.

2. Miért van szükségünk a lelki továbbképzésre?

Az ember számára egyik legnagyobb veszély: az egyoldalúság. Ha valakit csak az egyik, vagy csak a másik dolog érdekel és semmi más. Ha valaki csak egyetlen dologhoz ért, és minden mást – mert nem ért hozzá – mellőz, lenéz, becsmérel, megvet. – Volt idő, amikor azt mondták: „A nadrágos ember lenézi a többit.” Vagyis: a tanult emberek egy része számára szinte nem is létezett a tanulatlan ember. Sajnos ez gyakran előfordult, és súlyos hiba volt, komoly akadályt képezett magyar és magyar egymáshoz való közeledésében. – Azonban gondoljunk a 100 évvel ezelőtt született Kerkai Atyára, hazánk szociális apostolára, a Magyar Örökség kitüntetettjére és munkatársaira, akik életüket szentelték a magyar parasztság ügyének! – Azonban sokkal nagyobb hiba – egyenesen súlyos bűn – volt a kommunizmus 40 évének értelmiségi gyűlölete, melynek szenvedő alanyává, áldozatává vált nemcsak P. Kerkai és nagyon sok emberszeretettel telt tanult ember, hanem az egész magyarság is. – Az erkölcsi egyoldalúságnak bármilyen megnyilvánulása merénylet keresztény-voltunk és magyarságunk ellen.

A továbbképzés küzdelem az egyoldalúság ellen.

– A tudományokkal foglalkozó ember nemcsak a saját tudományának újabb eredményeivel ismerkedik meg, hanem továbbképzést kap a segédtudományokban is, hogy tudományos áttekintése szélesebb körűvé váljon.

– A munkás – akár ipari, akár mezőgazdasági – saját szakmai továbbképzésén kívül ismereteket kap a kiegészítő szakmák területéről, hogy az egymással összefüggő rokon-munkákat is önállóan el tudja végezni.

– A sportolóval gyakoroltatják a kiegészítő sportágakat is, hogy állóképességét és eredményességét növeljék.

Mi lesz valakiből, ha csak egyetlen képességét fejleszti, a többi képességét pedig elhanyagolja? – Ez olyan lenne, mintha valakinek csak a feje vagy csak a törzse, esetleg csak a végtagjai fejlődnének: torz emberré válna. – Az emberben együtt kell fejlődnie

– a fizikai képességeknek,

– az értelmi képességeknek,

– a lelki-erkölcsi képességeknek.

Különben, – ha esetleg nem is látszana, – valójában torz-emberré válna. A testi fogyatékoságot még képes ellensúlyozni és elfeledtetni a szellemi-erkölcsi fejlettség. De milyen szomorú értelmileg fogyatékos embert látni! Legszomorúbb azonban a lelki-erkölcsi fogyatékoság, mely a legragyogóbb fizikai és értelmi képességeket is tönkreteszi, az embert lelkileg-erkölcsileg eltorzítja, deformálja.

A kommunizmus 40 esztendejében a fizikai képességek fejlesztésére helyezték a hangsúlyt. A sport-bajnokot, a fizikai munka bajnokát tették meg ideállá azok, akik nem vettek részt sem a sportban, sem a fizikai munkában. – Ma az értelmi képességekre, azok fejlesztésére helyezik a hangsúlyt. Az ideált az az ember képezi, aki értelmileg fejlett, értelmi fejlettsége az anyagiak megszerzésének területén meg is mutatkozik, az emberi méltóságnak tudatában van, a minden területen megvalósuló szabadságot pedig ki is követeli a maga számára. Még más rovására is! – Sajnos a lelki-erkölcsi képességekről szinte csak beszélnek, megvalósításuk és fejlődésük érdekében – egyén és közösség, társadalom és állam – alig tesz valamit. Pedig az összes emberi képesség harmonikus fejlesztése nélkül az ember csupán torz-ember marad. És a torz egyének csak torz családokat, torz népet, torz társadalmat tudnak csak létrehozni. De ebből már elégünk van!!! – A II. Világháború és az azt követő fél évszázad megmutatta: hová juthat az ember és az emberi közösség lelki-erkölcsi tartalom nélkül.

Hát ezért van szükség szociális lelki továbbképzésre. Hogy új utat keressünk és találjunk, ehhez az új úthoz begyakoroljuk az értelmünket és lelkünket. És ezen az új úton eljussunk a teljes emberség és a teljes emberi közösség állapotához.

3. Hogyan akarjuk ezt megvalósítani?

Ez az 5 nap valójában csak bevezetés, útkeresés és elindulás ezen az új úton.

Bevezetés: Szeretném, ha egymás kezét megfogva, egymásba kapaszkodva lépnénk be abba a nagy útvesztő labirintusba, abba a vágányokkal teli nagy pályaudvarba, vagy abba a hatalmas sötét erdőbe, amelyet emberi életnek neveznek. – Ez az útvesztő labirintus tele van elágazásokkal, melyek zsákutcákba vezetnek; ez a pályaudvar tele van vak-vágányokkal, amelyek sehová se visznek; ez az erdő sötét és nem látni a kivezető ösvényt. – Pedig van a labirintusból kivezető út; van vágány, amely célunkhoz visz; és az erdőben vannak nyiladékok, melyek megmutatják az életben megtalálható jóságot, igazságot és szépséget. De nemcsak elénk tárja, hogy rácsodálkozzunk, hanem megjelöli az utat, amelyen eljuthatunk a jóság, az igazság és a szépség teljességéhez: Istenhez.

Útkeresés: A jóság, az igazság és a szépség Teljességéhez vezető útnak a keresése, sokszor a sötétben való kikapogtatása komoly feladat. Ez az út igazítja el egyéni életünket, családjunk életét, népünk és nemzetünk életét, az egész emberi társadalom életét. Igaz, egy-két ember kicsiny pont az emberiség több milliárdjában, igaz, hogy a belőlük áradó világosság csak szentJános-bogárkák fénye. De a sok szentJános-bogárka meg tudja világítani a sötétséget, és minél többen megyünk ki az életbe ilyen „szociális lelki továbbképzés” után lelkünkben a világossággal, annál több szentJános-bogárka világítja meg a magyar éjszakát. Elárulhatom: nem könnyű ez az út, tele van kapaszkodókkal, buktatókkal. Az ember megizzad a kaptatókon, lábát feltöri, talán véresre is sebzi az út köve. De „az a legény, aki állja!” – mondja a magyar közmondás. Aki legény a talpán, az tűri a napsütést, a szakadó esőt, a csúszós vagy sziklás utat, a fáradságot és minden nehézséget, mert végig akarja járni az utat, amely a

békéhez és kiegyensúlyozottsághoz, egyéni életünk, családunk és népünk lelki-erkölcsi fejlődéséhez vezet.

Mozdul a föld... – Hogy hová, merre és meddig mozdul, ez miránk is áll, tőlünk is függ! – Induljunk hát neki ennek az 5 napnak azzal az elhatározással: mindent megteszünk, hogy ez a mozdulás a Jóság, az Igazság és a Szépség irányában történjék, magunk és családunk, népünk és nemzetünk, az egész emberi társadalom javára! – Úgy legyen!

ELSŐ NAP: KRISZTUS ÉS AZ EGYÉN.

Igeliturgia: EMBER NE CSÜGGEDJ, VELED AZ ISTEN!

„Istenünk, az Úr, minden arcra letörli a könnyet.” (Iz 25. 8.)

„Legyetek derűsek a reményben, béketűrők a nyomorúságban, állhatatosak az imádságban!”
(Róm 12. 12.)

Izajás próféta és Szent Pál szavai a nehézségekkel küszködő emberhez szólnak. A megsebzett Világ számára ma szinte nincs vigasztalóbb felszólítás: Ember, ne csüggedj, veled az Úr!

1. Mindnyájan hordozunk sebeket, mindnyájan hullatunk könnyeket.

Ki ezért... Ki azért... Van úgy, hogy felhő borít fölöttünk mindent, ködön járunk és esőben. Seholy egy vigasztaló napsugár. Hull ránk az eső, perreg szemünkből a könny. Sokszor úgy érezzük, hogy nincs senki, aki letörölné ezeket a könnyeket; nincs, aki vigaszt és megnyugvást adhatna. – Pedig él az Úr, a mi Istenünk, aki megígérte: „Minden arcra letörli a könnyet.” – Ne késlekedj, Uram, mert fáradtak vagyunk és esendők, megkínzottak és megsebzettek, testünket kiveri a verejték, arcunkat a könny, szemünkre-szívünkre mázsás teherként ránehezedik bukott emberségünk tudata.

És akkor – hirtelen és váratlanul – jön az enyhe Szellő, elfújja a Ködöt, szétszórja a Felhőket, jön az áldott Napsugár, felszárítja a Földet, testünkről a Verejtéket és arcunkról a Könnyet; és tudunk örülni újra a Jónak, az Igaznak és a Szépnek, és áldjuk Istenünket a Teremtésért, a Létért és mindazért a sok-sok jóért, melyről úgy el tudunk feledkezni a Bánat idején.

2. Legyünk derűsek a reményben,

– int bennünket Szent Pál. – A keresztény remény nem naiv optimizmus, mely figyelembe sem veszi a reális nehézségeket. De nem is esztelen hiszékenység, mely babonásan bíz a felcsillanó irrealitásban, tudományos vagy tudománytalan hiedelemben. – A keresztény remény megalapozott, alapja Isten irgalmas szeretete és a megváltó Kereszt bizonyossága. Aki meri fenntartás nélkül rábízni magát, szeretteit, ügyes-bajos dolgait Isten irgalmas szeretetére, aki mer bátran belekapaszkodni Krisztus megváltó keresztjébe, abban él az igazi keresztény remény. Az tudja, hogy van módja és lehetősége az atyai Kéz megragadására, és ennek az atyai Kéznek a segítségével túljuthat minden nehézségen és vészen, megvalósíthatja mindazt, amit az atyai Szándék számára elgondolt és megengedett.

Ez a remény a forrása a keresztény derűnek, mely nem jelent ugyan állandó ujjongást és túlfűtött érzelmi boldogságot, hanem olyan nyugodt, kiegyensúlyozott és bizalommal teli magatartást, amely átvilágít, átsüt minden gondolatunkon, szavunkon és cselekedetünkön, egész életünkön. És mindenki, aki velünk kapcsolatba kerül, derűs nyugalmat fakaszt.

De Szent Pál folytatja:

3. Legyetek béketűrők a nyomorúságban és állhatatosak az imádságban.

– Próbáljuk meg sorra venni az egyes szavak értelmét.

– Béketűrő: békés és türelmes. Mindkettő a mai élet nagy hiánycikke. Pedig Krisztus mondja: „Boldogok a békességesekek!” – A békétlenséggel, a viszályal, a harccal, a háborúval az emberiség egyik legnagyobb vágyálmát, a sóvárgott boldogságot veszíti el, taszítja el magától elérhetetlen távolságra. – Türelmem a másik nagy hiánycikk. Mindenki, sokszor saját magunk is, azt szeretnénk, ha minden vágyunk, elgondolásunk azonnal teljesülne. Türelmetlenek vagyunk, nem bírjuk a várakozást, rohanni szeretnénk céljaink felé, bármilyenek is legyenek azok. Sajnáljuk az időt – („az idő pénz”) – és röptében szeretnénk kiszabadulni a számunkra kellemetlen helyzetekből, – Béketűrés? Szinte magalkuvásnak hangzik a mai világban, sokan szégyenletes tehetetlenségnek, vagy nemtörődöm-tunyaságnak minősítik. Vagy egyenesen bolondságnak! – Pedig a béketűrés – „békés tűrés” – az egyik legnagyobb erőpróbát igénylő erény és csak megbecsülést, elismerést, tiszteletet érdemelne. Hiszen isteni Mesterünk békésen tűrte az üldöztetést, a megaláztatást, a szenvedést, megkínzást és a szégyenteljes – de megváltó – kereszthalált.

– Nyomorúság: testi és lelki nyomor. Ebben aztán igazán bővelkedik a mai élet. Amikor a Föld lakosságának a fele éheznek, gyermekek százezrei halnak éhhalált, és gyermekek tízmilliói születnek a nyomorgók közé. Hazánknak is majdnem egyharmada a nyomorgók közé tartozik. – És a lelki nyomor? A pénz, az alkohol, a szex és a kábítószer nyomorultjai, akik emberségükben nyomorodtak meg, és alig van remény arra, hogy nyomorúságukból kiemelkedjenek. – Pedig Krisztus keresztségével számukra is meghozta a Megváltást! Nekünk kell ebben a nyomorúságban – nélkülözésünkkel, szenvedésünkkel, béketűrésünkkel – „kiegészíteni Krisztus szenvedését”, hogy ez a nyomorgó Emberiség érteni tudja a Megváltást, és érezni tudja a Megváltás gyümölcseit.

– Állhatatosság: több mint a béketűrés, mert állandó értelmi és akaratú működést igényel, egész emberi személyiségünk latba vetését, a gondolat, szó és cselekedet állandó készenlétét, és magatartásunkban történő megvalósítását. – Ebben az ingatag és állhatatlan Világban, ahol ma érvényét veszíti az, ami tegnap még „igaz” volt, nekünk kell képviselnünk a Szilárdságot, az állandóságot. De erre csak az atyai Kézbe és Krisztus keresztségébe kapaszkodva leszünk képesek.

– Imádság: ez maga az atyai Kézbe és Krisztus keresztségébe való kapaszkodás, és ennek gondolattal, szóval és cselekedettel, egész magatartásunkkal való megélése, az Istennel való együttlét tudata, az Istennel való mennyei egyesülés elővételezése, igaz, még csak gyenge és erőtlen formában. – Az imádság valójában az imádás, a dicséret, a hálaadás és a kérelem előterjesztése, melyben segítőtársunk mennyei Anyánk, az összes Angyalok, valamint az Istennel már együtt élő, vele egyesült üdvözült Lelkek boldog társasága. – Az imádság a Krisztussal egyesült hódolat és engedelmisség. Akinek nevében és segítségével így szólíthatjuk Istent: „Abba! Édesapánk!”

Forduljunk hát mennyei Édesapánkhöz Krisztus keresztségébe kapaszkodva, és egész emberségünkkel kérjük

„Urunk! Megsebzett életünket, égő könnyeinket Eléd hozzuk. Töröld le arcunkról a könnyet, tölts el bennünket a keresztes remény derűjével, adj szívünkbe-lelkünkbe béketűrést a jelen nyomorúság idején! És taníts meg bennünket az imában való állhatatosságra: magunkért, szeretteinkért, népünkért, Egyházunkért, minden ember-testvérért és a kínlódva vergődő – de Krisztus által megváltott – szerencsétlen Világért. – Ámen.

ELSŐ NAP 1. ELŐADÁS: Az emberi személyiség Isten elgondolásában.

- Az ember az értelmes-élet hordozója léte első pillanatától.
- Az ember önálló és szabad személyiség.
- Az ember egyszeri és megismételhetetlen.
- Az emberi méltóság alapja és hordozója: az egyszeri és megismételhetetlen emberi személyiség.

1. Az ember – léte első pillanatától – az értelmes-élet hordozója.

Az élet körülvesz és szerteágazó bonyolult formáival, elborít bennünket. Ezt legjobban a természetben dolgozó és természethez kötött ember érzi és tudja. De valamennyien, ha látó szemmel körülnézünk, az életnek különböző, – egymástól elkülönülő – fokozatait ismerhetjük meg.

- Növényi életet, a legprimitívebb formától a legtökéletesebb – és számunkra leghasznosabb – formáig. Egyszerűen talán így fogalmazhatnánk: a számtövestől az életet adó búzáig.
- Az állati életet: legalsóbb fokától, a földi gilisztától az állatkertek leggyönyörűbb lakójáig és legvérengzőbb ragadozójáig. Vagy hogy lakóhelyünkön és házunk táján maradjunk: a szárnyasoktól négylábú társainkon keresztül egészen az ember leghűségesebb barátjáig: a kutyáig és a lóig. – De az életnek mindezek a formái gazda nélkül maradtak mindaddig, amíg meg nem jelent százezer évvel ezelőtt az ember: az értelmes-élet.

Értelmes-életnek kell neveznünk az emberi lényt, mert benne együtt és egyszerre jelent meg a legmagasabb rendű – minden állatot felülmúló – érzékelő lét és az értelem. Együtt és egyszerre jelent meg az ösztön irányította egyéni és faji létezés az ezeken felülemelkedni képes tudatossággal. Együtt és egyszerre jelent meg a csak-fizikai képességek összességével rendelkező lény a testi adottságokat és igényeket meghaladó lelki-erkölcsi képességekkel és igényekkel rendelkező magasabb rendű létállapottal. És ez a magasabb rendű létezési forma – az ember – még arra is képes, hogy erkölcsi hatásokra, erkölcsi megfontolások alapján szembe forduljon az élet legnagyobb parancsaival. Mint a vallások, a tudomány, a nagy gondolatok vértanúi feláldozták életüket. – Ma ezt nekünk, magyaroknak nem kell magyarázni, mikor 1956-nak majd 10 ezer áldozata volt, a megtorlás pedig további 500 ártatlan áldozat életét követelte.

És az ember léte első pillanatától birtokosa ennek az értelmes-életnek. – 1945. előtt nálunk is, – Nyugaton még ma is, – a báró gyermeke születésétől báró, a gróf gyermeke gróf, a hercegi gyermek pedig herceg. Ez az ő első örökségük születésüktől kezdve. – Azonban minden embernek van ezeknél sokkalta nagyobb öröksége: az értelmes-élet, mégpedig nem születésétől, hanem léte első pillanatától fogva. Mert a megtermékenyült emberi petesejt a megtermékenyülés első pillanatától: ember. Birtokolja csírájában az összes emberi képességet és minden emberi tulajdonságot, és minden emberi hajlam, minden emberi tulajdonság ezekből a képességekből fejlődik ki. És ezeket ott hordja sejtjeiben léte első pillanatától a magzat, vagyis birtokolja az értelmes-életet.

Ha Isten terveit kutatjuk az emberrel kapcsolatban, akkor ez az első és legfontosabb megállapítás. Mert minden további ebben gyökerezik. Isteni örökrészünk az értelmes-élet, ezt óvni és kifejleszteni Istentől kapott kötelezettségünk.

2. Az ember önálló és szabad személyiség.

A személyiséget elég nehéz megfogalmazni. Talán arról az oldalról közelíthetjük meg legkönnyebben, hogy minden embernek vannak személyi-adatai, van személyi-száma, személyi-igazolványa, van személyes-tulajdona, vannak személyi-jogai és minden ember jogi-személy, akire vonatkozik a törvény kötelező ereje. Ugyanakkor megvannak azok a jogai, melyek minden embert megilletnek: jog az élethez, jog a biztonsághoz, jog az önálló gondolkodáshoz, jog a tanuláshoz, jog a valláshoz, jog a munkához, jog a tulajdon birtoklásához, stb. Mindezek foglalata a személyiség, melynek alapja az értelmes-élet. – De ez a mi keresztény felfogásunk szerint még mindig kevés, szinte csak külső megközelítése az emberi személyiségnek. Valójában személyiségünknek az alapja az, hogy az Isten végtelen szeretetében a teremtés kezdetétől személy szerint gondolt ránk és nevéen nevezett bennünket. Mint a Zsoltáros mondja: „Én kezdettől fogva, mielőtt lettél, neveden neveztelek.”

Ez a „néven nevezés” egyszersmind azt is jelenti, hogy az ember önálló személyiség. Az emberekről nem lehet úgy beszélni, mint az állatokról szoktunk: farkasok, rókák, medvék, őzek, nyulak... Az embernek személyes neve van, a név mögött személyes egyénisége, amely megkülönbözteti minden más embertől. – (Talán ezért van az, hogy az ember a hozzá közelálló, tulajdonát képező háziállatát: lovát, tehenét, kutyáját névvel látja el.) – De az emberen – a néven kívül – rajta van Isten láthatatlan jele, amely megkülönbözteti a múlt, jelen és jövő minden más emberétől.

De az ember az önállóságon kívül még kapott ajándékot Istentől személyiségéhez: a szabadságot. A szabadság azt jelenti, hogy az ember bizonyos kényszerektől és megkötésektől mentes. Természetesen kötik az isteni és emberi törvények, – ez az isteni és emberi közösségben való élet egyik fontos feltétele. – De törekvéseinek jelentős részében szabad: szabad döntésével maga határozza meg, hogy tegyen, vagy ne tegyen, hogy ezt vagy azt tegye, hogy jót vagy rosszat tegyen... Természetesen ennek a szabadságnak következményei vannak, amit az embernek tudatosan vállalnia kell. – A szabadság nagy, de terhes ajándéka Istennek az ember számára, de az ember szinte mindenkor legtöbbször értékelte a szabadságát, érte rengeteg áldozatot hozott, és ha megfosztották szabadságától mindig úgy érezte, – a kommunizmus 40 éve – alatt fájdalmasan úgy érezte, – hogy ember-voltának lényegétől fosztották meg. – Ezért mondjuk azt, hogy az ember önálló és szabad személyiség. Az ember ilyennek kívánja látni önmagát, és Isten ilyennek akar látni minden embert.

3 Az ember egyszeri és megismételhetetlen.

Az embernek további alapvető tulajdonságai vannak, amelyek ember voltának következményei és lényeges értékei.

– Az ember egyszeri lény: ilyen együttes testi és lelki tulajdonságokkal rendelkező emberi egyed nem volt a múltban, nincs a jelenben, nem lesz a jövőben, mint én, vagy te, vagy ő... Ez az egyszeri volt megkülönböztet minden más embertől, jobban, mint az ujjlenyomat, vagy az emberi agyműködésről készült enkefalogramm. Nem az arc berendezése, nem a test magassága, nem a név, még csak nem is a gondolkodásmód különbözteti meg az egyik embert a többitől, hanem teljes embersége: együttes testi és lelki volta, az Istentől kapott képességek együttese. – Nem lehet tehát az embert egyforma tömeg-lényként kezelni, nem lehet egy elképzelt formát ráhúzni az emberre, mint azt a kommunizmus évtizedeiben akarták. Nincs tehát egyforma munkás-alkat, nincs egyöntetű paraszti-alkat, nincs egyenlő mértékre szabott

értelmiségi. Minden ember különbözik egymástól, mert egyszeri lény: az Istennek egyszeri, éppen ezért nagyon értékes teremtménye.

– De az egyszeri mivolt azt is jelenti, hogy az ember megismételhetetlen. Mert ha azonos testi-lelki adottságokkal rendelkező nem volt a múltban, nincs a jelenben és nem lesz a jövőben, csak éppen ez az egy-e egyszeri létező, ebből következik az ember megismételhetetlen volta. – Az állatoknál biotechnikai módszerekkel történtek már eredményes kísérletek azonos tulajdonságú egyedek létrehozására. – A növényekről nem is kell beszélni, ott már hosszabb idő óta alkalmazzák azonos tulajdonságú növények termesztését, vagy megismétlését. – Az embernél azonban, még ha meg is kísérelnék, ez soha nem sikerülne. Mert ha esetleg meg is tudnák valósítani az azonos testi tulajdonságok megismétlését, – (bár a klónozást, vagyis a biológiai másolatkészítést, az ember vonatkozásában az Európa Tanács Ovideoi és Párisi Megállapodása tiltja) – a szellemi lélek, melyet Isten öröktől fogva elgondolt, nevére nevezett és időben létrehozott, mindig különbözni fog képességeiben a többi ember szellemi lelkétől. De nemcsak képességeiben, hanem Istentől rendelt speciális céljában is. – És az egyszeri és megismételhetetlen voltunk azt is jelenti, hogy ezt az Istentől rendelt célt minden embernek önmagának kell megvalósítania az Istentől kapott képességek segítségével. – Így állíthatjuk teljes bizonyossággal, hogy az ember egyszeri és megismételhetetlen.

4. Az emberi méltóság alapja: az egyszeri és megismételhetetlen szabad személyiség.

Istennek az emberről való elgondolásában mindezekből az előzőekben kifejtettekből következik a negyedik alapvető emberi tulajdonság: az emberi méltóság. – Amikor az Isten elgondolta és megvalósította a test és lélek szoros és megbonthatatlan egységéből az értelmes-életet, ezt az értelmes-életet felruházta az önálló és szabad személyiséggel, amikor ezt az önálló és szabad személyiséget egyszerivé és megismételhetetlenné tette, valójában akkor körvonalazta és határozta meg az emberi méltóságot. Mert ha minden ember az értelmes-élet megvalósulása, akkor fölötte áll a világ valamennyi teremtményének. Ha az ember önálló és szabad személyiség, akkor képességeivel fölülmúl valamennyi természeti jelenséget, amely a fizikai valósághoz kötött. Ha az ember egyszeri és megismételhetetlen, akkor meghaladja létével és életével a változatlan lényegű és állandó formával bíró valamennyi létezőt. – És ez az emberi méltóságnak a lényege: fölülmúlunk minden létezőt a természetben, ember-voltunkkal gazdái lettünk az egész természetnek. – Persze, hogy milyen gazdái, az más lapra tartozik, de még lesz róla szó.

Azonban még egy következménye van az Isten elgondolása szerinti emberi méltóságnak: az emberi egyenlőség. Amint Szent Pál mondja a kereszténységről: Most már nincs úr és szolga, rabszolga és szabad, zsidó és pogány...” Nekünk is úgy kell mondanunk: nincs fekete és fehér ember, nincs sárga és vörös ember, nincs gazdag és szegény, nincs magyar és nem-magyar, csak egy van: emberi méltóságban és Isten-gyermekségben való egyenlőség. – Úgy legyen!

ELSŐ NAP 2. ELŐADÁS: Krisztus és az emberi személyiség.

- Krisztus vállalta az emberi létet.
- Krisztus vállalta az emberi sorsot.
- Krisztus vállalta az emberi felelősséget és küldetést.
- Ezáltal lett Krisztus Ember-testvér.

Az előző előadásban megismerkedtünk Isten elgondolásával az ember vonatkozásában. Most arról gondolkodjunk: Istennek ez az elgondolása hogyan valósult meg Krisztusban, az Isten-emberben, aki nem egyszerűen leszállt a mennyből, hanem valóságos emberré, történelmi személyiséggé lett. Vállalta az emberi létet, az emberi sorsot, az emberi felelősséget és az emberi küldetést, hogy egy legyen közülünk, mint ahogyan önmagáról mondta: az Emberfia.

1. Krisztus és az emberi lét.

Krisztus azért, hogy emberré lett, egy lett közülünk, vállalta az emberi létet minden alapvető tulajdonságával és lényeges tartozékával együtt. Hogy mást ne mondjunk: vállalta a magzati lét 9 hónapját; elfogadta Máriát édesanyjának; volt kisgyermek, kamasz, iparos-legény; tehát vállalta 30 éves koráig – a zsidó „nagykorúságig” – az emberi kellemes és kellemetlen formáit, Ő, aki maga volt a végtelen Tudás, mint Második Isteni Személy a végtelen Lét és Szeretet részese.

– Vállalta az értelmes-életet, tehát a biológiai, pszichikai és erkölcsi adottságok megbont-hatatlan egységét, holott ez számára végtelen korlátozottságot jelentett. A rab gúzsbakötése, a kényszermunkára hurcolt vasgolyója csupán gyenge és sántító hasonlat az Örök Igének az emberi léthez való önkéntes korlátozásához képest.

– Vállalta az emberi személyiséget, amely testi és testhez kötött szellemi adottságaival számunkra ugyan jelentős, létbeli fölülelemelkedés a természet többi létezőjével szemben, de Krisztus számára az isteni Létből a végtelen alászállást jelentette. Mint Szent Pál mondja: „Megalázta magát...” Mert mit jelent az ember egyszeri és megismételhetetlen volta, melyet mi kitüntetésként viselünk? Mi az ezekben gyökerező emberi méltóság, melyre mi olyan büszkék vagyunk? – Mit számítanak mindezek az isteni Léthez, az isteni Egyedülvalóságához, és az isteni Méltósághoz viszonyítva?

– Vállalta az emberi közösségi létet, mely az emberi értelmes-életnek szükségképpen velejárója, holott Krisztus – a Második Isteni Személy – a Szentháromság családi életében a közösségi létnek általunk elképzelhetetlen legmagasabb rendűségét birtokolja.

Vajon mi vállalnánk-e akárcsak a kutyánk életformáját is, pedig az csupán egyetlen fokozattal alacsonyabb a mi létezési formánknál? – Krisztus pedig a lét legmagasabb fokáról ereszkedett alá hozzánk, és vállalta az emberi létet irgalomból, szeretetből, hogy magához felemeljen bennünket.

2. Krisztus s az emberi sors.

Hányszor zúgolódnunk sorsunk, az emberi sors ellen: hogy miért kell így élnünk, tele nehézségekkel, feszültségekkel, ellentmondásokkal? – Miért kell sokszor szakadásig dolgoznunk? – Miért kell szenvednünk, és miért kell szenvedni azoknak, akiket szeretünk? – Elégedetlenek vagyunk sorsunkkal, ugyanakkor Krisztus önként vállalta az emberi sorsot, és nem is akármilyen könnyű sorsot, egészen a halálig.

– Vállalta az emberi sorsban adott ellentéteket és a feszültségekkel teli ellentmondásokat. – Ha az Újszövetséget olvassuk, igen sok helyen az emberi sors ellentéteivel és ellentmondásaival találkozunk: Jézus királyi származása és a betlehemi istálló; a Három-királyok hódolata és az egyiptomi menekülés; a Boldogság-hegye és a háborgó tenger, a tömeg jóllakatása és a kafarnaumi eucharisztikus beszéd visszautasító fogadása... Alig akad egy-egy kiegyensúlyozott pillanat: a hálás meggyógyultak, a százados hite, Péter hitvallása: „Te vagy

a Krisztus, az élő Isten Fia”. – És Krisztus vállalja az emberi sorsban adott valamennyi ellentmondást, nem szünteti meg azokat, mert osztozni akar sorsunkban.

– Vállalja az emberi sorsban adott munkát, erőfeszítést és küzdelmet, mert tudja, hogy ezek lényeges elemei az emberi sorsnak. Ő pedig osztozik sorsunkban, kivéven a bűnt.

– Vállalja a szenvedés és halál-probléma ember számára feloldhatatlan voltát. Igaz, számtalan beteget meggyógyít, több halottat is feltámaszt, de nem szünteti meg a szenvedést, nem szünteti meg a halált. – Sőt maga is vállalja a szenvedést és a legcsúfosabb, legkínosabb halált miattunk, értünk, és hogy nekünk példát adjon a szenvedés és a halál-probléma feloldhatatlanságának elfogadásában.

– Vállalja az étellel való korlátozott rendelkezési jogot az emberi sorsban. Saját maga is példát ad erre, – pedig élete védelmében angyalok légióit rendelhetné ki, – tanításában is erre oktat minket Péteren keresztül: „Öreg korodban oda mégy, ahová nem akarsz, és ahová visznek...”

Valóban Krisztus az emberi sor minden feszültséggel teli ellentmondását, nehézségét, kegyetlenségét elfogadja. Nem rendelkezik önmagával, emberi sorsát az Atyára bízta: „Mindazon által nem amint én akarom, hanem amint Te!” – Pedig Krisztus aztán tudna rendelkezni saját emberi sorsával, de vállalja azt minden nehézségével, mert példát akar adni nekünk, hogy példája nyomán sorsunkat mi is az Isten kezébe tegyük le, és jólélekkel fogadjunk mindent az Isten kezéből. – Persze, ez nem azt jelenti, hogy tétlenül várjuk a „sültgalambot”, vagy a lesújtó villámot. – „Emberé a munka, Istené az áldás!” – Ez legyen mindenkori magatartásunk az emberi sorssal kapcsolatban.

3. Krisztus és az emberi felelősség, az emberi küldetés.

Az emberi léthez és az emberi sorshoz szorosan hozzákapcsolódik az emberi felelősség és az emberi küldetés. A kommunizmus évtizedeiben a felelősségről ugyan sok szó esett a fenyegetés és a megtorlás hangján, a küldetésről pedig semmi. Napjainkban mintha egyik sem szerepelne az emberi kötelességek között. – Krisztus, az emberré lett Örök Ige, ezekben a kérdésekben is példaként áll előttünk, szavai pedig, mely „igazság és élet”, az igazi emberi felelősségre és küldetésre szólítanak.

– Krisztus vállalja az emberi élet sorsszerű problémáiért a felelősséget és példát ad azok kezelésére. Mert Krisztus az ember testi-, szellemi- és erkölcsi-felelősségének prófétája, aki az ösztönösséggel szemben a tudatosságot és erkölcsösséget szorgalmazza, az embertelenséggel szemben az emberséget és az irgalmat, az erőszakkal szemben a békességet és a megbocsátást, a bűn ellen az erényességet hirdeti és az üldöztetések bátor elfogadását. Mindezt felelősséggel hirdeti és valóra váltását, mint küldetést, vállalja.

– Krisztus vállalja az értelmes-életért való felelősséget, és a küldetést az értelmes-élet teljessé tételére. Krisztus soha nem tagadja a test, szellem és erkölcs megbonthatatlan egységét az ember számára, világosan és félreérthetetlenül hirdeti a feltámadást, ahol a testnek és léleknek a halálban ideiglenesen megbomlott egysége újra helyreáll. Krisztus ebben a kérdésben is felelősségvállalásra ad példát, dicsőséges feltámadásával pedig – az embernek az időtlenségbe (örökkévalóságba) történő felemelése vonatkozásában – küldetést teljesít. Éppen ezért, aki az Evangélium Krisztusát maradéktalanul hirdeti, vállal minden emberi felelősséget, és teljesíti az emberi küldetést.

– Krisztus vállalja a fejlődésért való felelősséget és küldetést. Az emberi fejlődés ugyanis a természetből a természetfeletti felé – (szubtranszcendenciából a transzcendenciába) – halad, és aki ezt szolgálja, az vállalja a fejlődésért való felelősséget és teljesíti a küldetést. – Krisztus új parancsai ezt a fejlődést szolgálják:

– „Új parancsot adok nektek: szeressétek egymást!”

– „Aki utánam akar jönni, vegye fel keresztjét!”

– „Legyetek tökéletesek, amint a ti mennyei Atyátok tökéletes!”

Aki ezeket a parancsokat követi és hirdeti, az vállalja az emberi fejlődésért való felelősséget és küldetést.

4. Így lett számunkra Krisztus Ember-testvér.

Mit mondhatunk befejezésül? – Krisztus vállalta az emberi létet, az emberi sorsot, az emberi felelősséget és az emberi küldetést. Saját példájában állította elénk Isten elgondolását az emberi egyénről. Mert Krisztus nem restellte magára venni az emberi létet, az emberi sorsot, magában kifejezésre juttatta az emberi felelősséget és magára vállalta az emberi küldetést.

Krisztus ez által lett Ember-testvér, akit ugyanúgy Édesanyja hordott a szíve alatt és hozott a világra, aki ugyanúgy érezte az élet terheit és a sors csapásait, aki ugyanúgy félt és reszketett a rázúduló kereszt felelőségétől, mint mi és az emberiség sok trilliója az idők folyamán. És mégis vállalta ezt az Ember-testvérséget, ember-testvéri felelősséget és küldetést, mert szeretett bennünket. – Az ember úgy szereti testvérét, ahogy van: jó-tulajdonságaival, testi-lelki hibáival, örömeivel, bajaival és bánatával, mindenestül. Krisztus is testvérünk, éppen ezért így szeret bennünket, ahogy vagyunk: minden hibánkkal, test-lelki gyarlóságainkkal, még bűneinkkel is... Mert: „Isten úgy szerette a világot, hogy egyszülött fiát adta érte”. – Így lett Ember-testvérünk Krisztus az idők végezetéig, és szeret, és segít és erősít, és felemel, és magával ragad. Ő mindent megtett és megtesz értünk, egyedül rajtunk múlik, hogy követjük-e Krisztust, és megvalósítjuk-e mindazt, amit Isten öröktől fogva elgondolt rólunk. – Bárcsak mi is megtennénk ezért mindent! – Ámen.

ELSŐ NAP 3. ELŐADÁS: Az ember egyéni bűnei.

– Bűn az emberi lét ellen.

– Bűn az emberi sors ellen.

– Bűn az emberi felelőség és küldetés ellen.

– Egyéni bűneink önmagunk és Krisztus ellenségeivé tesz bennünket.

Megismerkedtünk Isten elgondolásával, az emberi léttel kapcsolatban. Megfontoltuk, hogy Krisztus vállalta az ember egyéni életét léteben, sorsában, felelőségében és küldetésében. – Most az ember egyéni bűneiről kívánunk gondolkodni, melyek révén szembefordulunk Isten elgondolásával, és Krisztus hozzánk történő lealázkodásával, emberi mivoltunk vállalásával.

1. Bűnök az emberi lét ellen.

Isten világosan kimutatta kívánságát az emberi léttel kapcsolatban. Minden ettől eltérő magatartás bűnös, mert hiányzik belőle az Isten iránti engedelmség és szeretet.

Az ember maga az értelmes-élet, akiben megbonthatatlan egységben forrnak össze a testi adottságok az értelmi képességekkel és az erkölcsi magatartással. Ez ellen az értelmes-élet ellen követünk el bűnt a következő alapvető dolgokkal.

- Minden, a testi élet célját és működését akadályozó tevékenységgel, tehát minden olyan cselekedettel, mellyel veszélyeztetjük, megrövidítjük magunk vagy mások életét. (Pl. túlzott alkoholfogyasztás és dohányzás, meg nem engedett és túlhajtott szexualitás, kábítószer fogyasztás, duhajkodás és verekedés, életveszélyes fenyegetőzés, magunk és mások testi épségét súlyos veszélynek történő kitétel, stb.)
- Minden a szellemi élet célját és működését akadályozó tevékenységgel, tehát minden olyan cselekedettel, amely veszélyezteti magunk vagy mások szellemi kibontakozását. (Pl. a szellemi restség, a szellemi értékek lenézése és leszólása, a szellemi értékek és mások szellemi erőfeszítésének kigúnyolása, stb.)
- Minden az erkölcsiség célját és működését akadályozó tevékenységgel, tehát minden olyan cselekedettel, amely veszélyezteti magunk vagy mások erkölcsi életét, erkölcsi kibontakozását. (Pl. Az erkölcsi-jó és az erkölcsös élet tagadása, hamis erkölcsi értékek elismerése, a valódi erkölcsi értékek lenézése és kigúnyolása, erkölcsi vonatkozású megszólás és rágalmozás, stb.)

Az ember maga az önálló és szabad személyiség, akiben a személyiség gyökere az, hogy Isten öröktől fogva ismeri, és nevéen nevezte. Ez ellen a szabad személyiség ellen követünk el bűnt a következő alapvető dolgokkal.

- Minden, az emberi önállóságot sértő és akadályozó tevékenységgel, mely az embert megfosztja önálló gondolkodásától, önálló törekvésétől, önálló megnyilatkozásától, önálló cselekedetétől, korlátozva, lenézve és lebecsülve, más véleményt az emberre erőszakolva, stb. És ne feledjük, hogy ezt nemcsak az Állam teheti, hanem kisebb vagy nagyobb közösség is, és mi magunk is egymással.
- Minden, az emberi szabadság célját és működését akadályozó tevékenységgel, tehát minden olyan cselekedettel, mellyel az ember saját vagy más szabadságát korlátozza, megszünteti. (Pl. egyéni gyáva magatartás, mely eltűri saját és más szabadságának lábbal tiprását; olyan cselekedetek, melyekkel gátoljuk más szabadságjogainak érvényesülését; saját felfogásunknak és akaratusunknak másra történő erőszakolása, stb.)
- Minden emberi képesség működését és kiteljesedését akadályozó tevékenységgel, tehát minden olyan cselekedettel, mely saját és más képességeinek kibontakozását korlátozza. (Pl. itt is első a szellemi restség; továbbá mások képességeinek lenézése és kigúnyolása; fondorlatosan vagy erőszakkal elütni másat a továbbtanulástól, képességei gyakorlásától és kifejlésétől, stb.)

Az emberi személyiség egyszeri és megismételhetetlen volta, melynek forrása a tudatos és szabad személyiség. Ez ellen követünk el bűnt a „Ne ölj!” parancs elleni minden vétkekkel, továbbá minden olyan cselekedettel, mely saját vagy más létét alapvetően veszélyezteti. Ilyen

- magzati lét ellen minden vétkek;
- gyermekek elleni testi és lelki vétkek;
- az öregek és testi-lelki fogyatékosok elleni vétkek;
- az átkozódások és életveszélyes fenyegetések;
- mások kínzása, mások megerősakolása;
- a veszélyes verekedések, életveszélyes eszközök használata verekedéseknél;
- magunk, vagy mások életének veszélyeztetése, veszélyes munka végzése balesetvédelem nélkül;
- öngyilkossági kísérlet, öngyilkosság;
- mások életére törés, emberölési kísérlet;
- szándékos emberölés, gyilkosság.

Az emberi méltóság alapja az egyszeri és megismételhetetlen emberi személyiség. Ez ellen követünk el bűnt

- minden olyan cselekedettel, mely más megalázására, más iránti megvetés kimutatására szolgál, gondolatban, szóban és cselekedetben;
- minden olyan cselekedettel, amely más becsületének megrendítésére, csökkentésére, vagy becsületének elvételére szolgál, mint a megszólás és megrágalmazás, gondolatban, szóban és cselekedetben.
- minden cselekedet elmulasztása, mely megvédené más becsületét, más emberi méltóságát.

Az ember személyes anyagi és szellemi javai elleni bűnök:

- minden olyan cselekedet, mely mást anyagilag megrövidít, másnak anyagi veszteséget okoz, beleértve az anyagi javak irigylését, elkívánását;
- minden olyan cselekedet, mely mást szellemi javaiban megrövidít, másnak szellemi javaiban veszteséget okoz, beleértve a szellemi javak irigylését, elkívánását.

2. Bűn az emberi sors ellen.

Az emberi sorssal kapcsolatban Krisztus, az Ember-testvér, egyéni magatartását kísérjük figyelemmel. Próbáljuk ennek alapján felsorolni az emberi sors elleni egyéni bűnöket. Ilyen bűnt követünk el a következő alapvető dolgokkal.

- Minden cselekedettel, ha az emberi sorsban adott ellentmondásos lehetőségek közül azokat választjuk, amelyek a kisebb erőfeszítést igénylik, vagy egyáltalán nem kívánnak erőfeszítést. Így: ha az ösztön és értelem lehetőségei közül az ösztönt választjuk és követjük; ha a test és lélek lehetőségeiben a test és a testi adottságok mellett döntünk; ha a fejlődés és a visszafejlődés közül az utóbbi mellett döntünk; ha a természet és a természetfölötti kérdésében a természetes mellett maradunk a természetfölötti és kegyelmi renddel szemben.
- Minden olyan cselekedettel, mely révén a munka, erőfeszítés és a küzdelem alól ki akarunk bújni; ha a munkát lebecsüljük és kigúnyoljuk; ha az erőfeszítést és a küzdelmet hiábavalónak, vagy túlhaladottnak tartjuk.
- Minden olyan cselekedettel és magatartással, mely a szenvedést elutasítja, a szenvedőket lenézi, megveti és kigúnyolja, stb.
- Minden olyan cselekedettel és magatartással, mely elutasítja az étellel való rendelkezés erkölcsileg korlátozott voltát. Ha nem utasítjuk el, és nem ítéljük el az öngyilkosságot, az eutanáziát és minden ezekre irányuló törekvést. Ha elmulasztjuk a segítségnyújtást az öngyilkosság veszélyében forgókkal szemben, ha valakit öngyilkosságba kergetünk bűnös magatartásunkkal.

3. Bűn az emberi felelősség és küldetés ellen.

Krisztus személyes emberi példájával és tanításával egyértelműen állást foglalt az emberi felelősség és emberi küldetés mellett. Elítélte azokat, akik az emberi felelősséget és küldetést maguktól elutasítják, „háromszoros jaj”-t kiáltott azokra, akik ezt a felelősséget és küldetést félremagyarázták. Követőitől azt kívánta, hogy „ha rátették kezüket az eke szarvára, vissza ne nézzenek” és, hogy a világnak „sója, kovásza, messze világító fáklyája” legyenek. – Az emberi felelősség és küldetés ellen bűnt követünk el, ha ki akarunk bújni alóla

- az emberi lét, az értelmes-élet, az emberi szabadság és szabadságjogok vonatkozásában;
- az emberi sors, a Gondviselés által irányított sorsszerűség, az emberi munka, erőfeszítés és küzdelem, a szenvedés, valamint az erkölcsileg korlátozott önrendelkezés vonatkozásában;

- az emberi fejlődés, – elsődlegesen a szellemi és lelki fejlődés, – a fejlődéshez szükséges erőfeszítés vállalása, valamint a fejlődés szolgálata és továbbvitele vonatkozásában.
- Ember-voltunkat tagadjuk meg, ha az emberi felelősség alól kibújunk, vagy kibújni szándékozunk; ha az emberi küldetésről lemondunk, vagy azt visszautasítjuk.

„Ha valaki kincset talál – mondja az Úr Jézus – nemde elmegy, eladja mindenét, hogy megvásárolja azt a földet, ahol a kincs van elrejtve?” – Az emberi felelősség és az emberi küldetés is ilyen elrejtett kincs. Sokan elmennek mellette és észre sem veszik, mások értéktelennek tartják és nem törődnek vele. – Mi, akik láttuk, hogy Krisztus milyen egyszerűen és magától értetődő módon vállalta az emberi létet, az emberi sorsot, az emberi felelősséget és az emberi küldetést, – hiszen ez által lett Ember-testvér, – mi tudjuk, hogy „aki ezt megtalálja, kincset talál”. Éppen ezért, ha kibújunk az emberi felelősség alól, és visszautasítjuk az emberi küldetést, vétkezünk a Teremtő, a Megváltó és a Megszentelő Isten ellen.

4. Egyéni bűneink önmagunk és Krisztus ellenségévé tesznek bennünket.

„Ma, amikor az Úr szavát halljátok, meg ne keményítsétek szívetek!” – mondja a Zsoltáros. – Hallottuk Isten szavát, aki elmondta: mit gondol végtelen szeretetével az emberi létről. Láttuk Krisztus példáját, és hallottuk tanítását, aki vállalta az emberi létet, az emberi sorsot, az emberi felelősséget és az emberi küldetést, s ez által lett Ember-testvérünk. – Aki hallotta és megértette, és mégsem teszi, mégsem vállalja, az bizony ellensége önmagának és ellensége Krisztusnak.

– Ellensége önmagának: mert, aki a megismert jót nem követi, hanem szembefordul azzal, az saját magának árt. Annál súlyosabban, hiszen ez emberi valónkat legmélyebben érintő dolgokra: az emberi létre, az emberi sorsra, az emberi felelősségre és az emberi küldetésre vonatkozik. Ha ezekben a legmélyebb problémákban fordul önmaga ellen az ember, akkor saját magával szemben követ el vétket, mint önmagának legnagyobb ellensége.

– De ellensége Krisztusnak: mert, aki Krisztus segítő kezét utasítja el, aki eltaszítja magától a testvéri szeretetet és segítséget, aki elköveti önmagával szemben a legsúlyosabb vétket, az ellensége Krisztusnak, az Ember-testvérnek is. Kétségbe vonja ugyanis szavát, meghazudtolja példáját, semmibe veszi tanítását, ezzel elárulja az Ember-testvért, s annak „jobb lett volna nem születnie!”

Krisztus azonban nem áll bosszút vétkeinkért, türelmesen várja, hogy újra felé forduljunk. Vár ránk ajándékkal a kezében és szeretettel a szívében, mint az Atya tékozló fiát. Hogy rongyaink helyett új ruhába öltöztessen bennünket, hogy kezünkre a hűség gyűrűjét húzza, és bevezessen bennünket a lakomára, melyet a visszafordult és megtért öröme rendezett. – Úgy legyen!

ELSŐ NAP 4. ELŐADÁS. Krisztus szövetsége az egyénnel.

- Krisztus megérti gyengeségeinket.
- Krisztus megbocsátja bűneinket.
- Krisztus fölemeli emberségünket és átformálja személyiségünket.
- Krisztus az Ember-testvér és Testvér-isten.

Az Ószövetség tanúsága szerint Isten kiválasztotta – a bálványimádó népek közül – az Egyisten-imádó zsidó népet, választott-népévé tette és Szövetséget kötött vele.

(Megjegyzés: Véleményem szerint ez a Szövetség ma is fennáll az Isten-hívó, vallását gyakorló zsidósággal.)

Krisztus azzal, hogy vállalta velünk az Ember-testvérséget – a Kereszténységgel kötött Újszövetségen belül – külön Szövetséget ajánlott fel minden egyes emberi személyiségnek. Ez a Szövetség egymást követő és egymásra épülő kegyelmi lépésekben valósul meg. – Ezekről kívánunk most gondolkodni.

1. Krisztus megérti gyengeségeinket.

Az első lépés Krisztus részéről: a megértés. Ő, aki – a bűn kivételével – mindenben hasonlónak lett hozzánk, ismeri minden gyöngeségünket és nyomorúságunkat, melyek ember-voltunk következményei.

– Ismeri az emberi természetben adott ellentmondásokat, melyek legmélyebben fekvő gyökerei gyöngeségeinknek. Ismeri az ösztönök lázadását értelmünk ellen, a test lázadását a lélek ellen, a lélek lázongását a kegyelem ellen... Ismeri a hét főbűn által megtépett személyiségünket, a bűn okozta sebeket és hiányosságokat... Ismeri önmagunknak való elégedetlen voltunkat... És Krisztus megért bennünket.

– Ismeri állandó elégedetlenségünket, hogy nem vagyunk elégedettek sorsunkkal, adottságainkkal, körülményeinkkel. Tudja, hogy tele vagyunk „bezzeg”-ekkel: bezzeg, ha több adottságunk lenne... bezzeg, ha jobb képességeink lennének... bezzeg, ha mások lennének a körülményeink... bezzeg mások... bezzeg mindenki más... bezzeg csak mi nem... És Krisztus megért bennünket.

– Ismeri lázadozásainkat: lázadozásunkat saját magunk ellen... lázadozásunkat sorsunk ellen... lázadozásunkat körülményeink ellen... lázadozásunkat mások ellen... lázadozásunkat Isten ellen... És Krisztus megért bennünket.

Megért, mert ismeri az emberi természetet. Hiszen Pál apostolból is feltört az elégedetlenség, a lázadás: „Más törvényt érzek tagjaimban...” – Krisztus megérti anyaghoz tapadó lelkületünket, hiszen szomorkodik az anyagi javaihoz ragaszkodó ifjú miatt. – Megérti gyáva-ságunkat, hiszen csúful cserbenhagyó tanítványait sem rója meg. – Megérti nagyravágyásunkat, hiszen az apostolai közül kitűnni akaró Zebedeus-fiakat is csak szelíden figyelmezteti. – Még Isten ellen történő fordulásunkat is megért, hiszen Péter háromszor megtagadta Őt, és mégis Péter lett az apostol-fejedelem. – Krisztus megért lelkünk bajait, szenvedéseit, ember-voltunk nyomorúságait, hiszen „a megrepedt nádat sem töri el, és a pislogó mécsbelet sem oltja ki... Mert Krisztus testvérünk az emberségben.

2. Krisztus megbocsátja bűneinket.

Krisztus „a megrepedt nádat sem töri el, és a pislogó mécsbelet sem oltja ki...” De Ő nemcsak megérti ember-voltunk gyengeségeit, hanem vétkeinket megbocsátja, ha segílyt kérően fordulunk felé, ha bűnbánó lélekkel megyünk Hozzá.

Krisztus egyik – szinte legszebb – példabeszéde a tékozló fiúról szól. Arról a fiúról, aki elégedetlen az atyai ház körülményeivel, aki lázadozik a rábízott feladatok és munkák miatt, az állandóan érzett megkötöttség ellen és ott hagyja a szülői házat, magával vive a – meggyőződése szerint – őt már megillető anyagiakat. Idegen országba megy, ott elmúlatja, elherdálja

örökségét, és a végén olyan nyomorba jut, hogy – mint utolsó szolga – az állatok takarmányából próbája csillapítani éhségét. – És akkor gondolkodóba esik: hiszen otthon a szolgák is jobban, gondtalanul élnek! – Visszamegy a szülői házba, ahol – íme: az irgalmas szeretetnek számunkra szinte érthetetlen megnyilvánulása! – apja örömkönyvekkel és megbocsátó öleléssel fogadja.

Krisztus a végtelenül irgalmas Isten Fia, aki ugyanúgy érez mindannyiunk iránt, mint a példabeszédbeli apa megtért fia iránt, ugyanúgy vár ránk napról napra, óráról órára, percről percre.

– Mert mi is elégedetlenek és lázongók vagyunk... mi is nehezen tűrjük az Isten által ránk osztott munkát, ránk szabott keresztet... és mi is gyakran otthagyjuk az apai házat. – Néha csak a kiskapuig jutunk, mint a durcás gyerek... máskor az utca végéig és máris eszünkbe jut, hogy otthon irgalmas szeretettel várnak – És visszafordulunk.

– Máskor talán a falu végéről ver haza a zuhogó eső, de van, amikor a szomszéd városokba is eljutunk elégedetlenségünkben. – De ahogy a népdal mondja: „Édesanyám édes teje, kesere a más kenyere, kesere is, savanya is... néha, néha panaszos is.” – És újra csak haza felé fordulunk.

– De mi történik akkor, ha elégedetlenségünk, elkeseredésünk, lázongásunk olyan nagy, hogy egészen más vidékre, más országba visz el sorsunk, és az idegen szó, idegen szokások, a honvágy és a nélkülözés keserősége elfogja szívünket? – Ugye, hogy visszafordulnánk? – Ugye, hogy hazajönnénk? – Ugye, hogy nem érdekelne: mi vár itthon ránk?

Ezek csak példák voltak. – Az emberi véték, az emberi bűn sokkal messzebb sodorhat bennünket, még ha itthon maradunk is. Egészen a kétségbeesés szélére taszíthat! – És akkor arra kell gondolnunk, hogy nekünk nem kilátástalan a sorsunk, hogy nekünk – ha vétkeztünk, bármilyen súlyosan vétkeztünk is – van visszautunk: mert van Krisztusunk, aki várja, hogy visszaforduljunk Hozzá. – Nem is várja meg, hogy visszaérjünk, mert kegyelmével elibénk siet, hogy magához ölelhessen és megbocsáthasson nekünk. – És nincs szemrehányás, nincs számonkérés, csak annyit mond: „Megbocsáttatnak vétkeid, menj, és többé ne vétkezz!”

3. Krisztus fölemeli emberségünket és átformálja személyiségünket.

De Krisztus nemcsak megért és megbocsát, nemcsak „a tenger mélyére süllyeszti vétkeinket”, Krisztus tovább megy: fölemeli emberségünket és átformálja személyiségünket.

Fölemeli emberségünket. Ez pontosan az ellentéte annak, mint amikor az embert eltiporják, emberségében megtapossák. A kommunizmus évtizedeiben számtalan példa volt arra, hogy az életet ugyan nem vették el, de emberségében megtiporták, porig alázták az embert. Pl. a recski kényszermunka-táborban, – amelyet valójában halál-tábornak állítottak fel, – annyira kiszolgáltatott volt a másfélezer ártatlan ember, hogy azt tettek velük az ÁVÓ-sok, amit csak akartak: ütötték-verték, kínozták, munkában agyonhajszolták, nyomorékká tették őket, senki sem kérte tőlük számon az – ítélet nélküli – letartóztatott sorsát. – Ennek a letiprásnak ellentéte a fölemelés. Amikor valakinek emberi méltóságát feltétlenül figyelembe veszik, – amikor az embert érdemein felül megtisztelik, amikor egy nagyúr a saját méltóságába emeli, amikor a király fiává fogadja, mint a mesékben, – ezt nevezzük fölemelésnek. – És Krisztus ezt teszi velünk: fölemeli emberségünket, a fogadott-fiúság méltóságába helyez bennünket, ember-voltunkat messze meghaladó kegyelmi ajándékokkal halmoz el, testvérévé választ. –

Van-e ennél magasabb méltóság, van-e ennél több kegyelmi ajándék, mint Krisztus testvére-
nek lenni?

De Krisztus még tovább megy: átformálja személyiségünket. Ha varázserőt kapna az ember, ha ereje megtízszereződne, megszázsorozódna, ha táltos-paripáján a szél, a gondolat sebességével száguldana egyik helyről a másikra, akkor azt mondanánk: ilyen csak a mesékben létezik. – Pedig Krisztustól mindezeknél sokkal többet kaphatunk: Istentől megjelölt személyiségünket Krisztus megújítja, újra megjelöli, rányomja a maga letörölhetetlen bélyegét, – mint Veronika kendőjére vértől áztatott arcát, – és mi is felkiálthatunk Pál apostollal: „Élek én! De már nem én! Hanem Krisztus él bennem!” – Természetesen a Krisztus által átformált személyiségünkben továbbra is megmaradnak emberi sajátosságaink, testi-lelki képességeink, de magasabb fokra emelkednek, sokkal többet érnek. – Maradnak persze gyengeségeinkből is, nem válunk egyszerre hibátlanokká, de gyengeségeink kegyelmi támaszt kapnak, mert Krisztus a maga isteni erejével megérintett és átformált bennünket.

4. Krisztus az Ember-testvér és Testvér-isten.

Krisztus azért jött a földre, hogy „életünk legyen, és minél bőségesebben legyen”. Ő nem a bosszúállás Istene, nem kemény és könyörtelen Isten, aki előtt megsemmisül az ember. – Ő a Testvér-isten, aki annyira szeret minket, hogy vállalta értünk az emberi létet, az emberi sorsot, az emberi felelősséget és az emberi küldetést.

– Éppen ezért megérti emberi gyengeségeinket, elégedetlenségünket, lázongásainkat. Hiszen Ember-testvérünk!

– Éppen ezért megbocsátja bűneinket, magához ölel, mint a tékozló fiú apja, és számolatlanul „a tenger mélyére süllyeszti minden vétünket”. Hiszen Ember-testvérünk!

– Éppen ezért lehajol hozzánk, bármilyen mélyre zuhantunk is, felemel, és magához ölel bennünket, mint a Jó Pásztor példabeszédében mondta: „Vállára veszi és hazaviszi az eltévedt bárányt”. – Nem szégyell bennünket, mert számára nem a fényes ruha, nem a kimagasló képességekkel rendelkező fényes elme a fontos. Hiszen Ember-testvérünk!

– És átformálja személyiségünket: a gyávából bátrát, az önzőből önzetlent, a durvából szelídet, a gögösből alázatos, a földhöz-tapadtból mennybe-szárnyalót képes formálni. Hiszen ő mondta: „Tanuljatok tőlem, mert szelíd vagyok és alázatos szívű!”

De a mi Ember-testvérünk Isten! Aki számára nincs lehetetlen, aki végtelen irgalmával és szeretetével hajol le hozzánk, bocsát meg nekünk, emel fel minket és formál át. Így lesz Krisztus az Ember-testvér egyszersmind: Testvér-isten! „Szelíd és alázatos szívű Jézus! Alakítsd és formáld szíveinket a Te szent Szíved szerint!”

És ez a Testvér-isten szövetséget akar kötni velem, veled vele, mindannyiunkkal egyéenként. – Talán még visszaemlékszünk, milyen nagydolog volt az első barátkozásunk. Hogyan fogadkoztunk: Barátok leszünk és maradunk életre-halálra! – Aztán vékonyodott és végül megszakadt a barátság. – De az elsőbarátság szele néha még most is meglegyint bennünket.

Krisztus az örök barátságát, ez örökkévalóságra szóló Szövetségét ajánlja fel mindannyiunknak egyenként. Ne utasítsuk vissza a barátságát! Ne akarjuk kivonni magunkat az örök Szövetség alól! Mert a Szövetség azt jelenti számunkra, hogy Krisztus az Ember-testvér, mint Testvér-isten áll mellénk és marad velünk nemcsak egy életen, hanem egy örökkévalóságon át. – Úgy legyen!

MÁSODIK NAP: KRISZTUS ÉS A CSALÁD.

Igeliturgia: ISTEN A REMÉNYÜNK ÉS OLTALMAZÓNK.

„Te vagy az én oltalmam, Uram Istenem, az én reménységem ifjúságomtól fogva.”
(Zsolt 71. 5.)

„A tanítványok Jézushoz léptek, fölkeltek és mondták: Uram, segíts, mert elveszünk!”
(Mt 8. 15.)

Testvéreim!

A Zsoltárossal és a tanítványokkal – még a legnehezebb helyzetben is – van kihez bizalommal fordulnunk, mert Isten a reménységünk és oltalmazónk.

1. Isten a reménységünk.

– Döbbenetes az emberi természet: képes reménykedni még a legreménytelenebb, leghelyetlenebb helyzetben is. Pedig az esztelen reménykedés csak ártalmára van az embernek, mert tehetetlenné teszi, és bénultságában gúzsba köti az embert, így nem tudja megkeresni és megtalálni a reménytelennek látszó nehézségből a kivezető utat.

„Remélni a reménytelenségben is!” – ez volt egyik szent püspökünk jelmondata. Honnan ez a bátorság? Honnan ez a biztonság? – A Zsoltáros szavai mutatnak rá a megoldásra: „Te vagy az én oltalmam, Uram, Istenem, az én ifjúságomtól fogva”. – Boldog, aki ezt elmondhatja, hogy ifjúságától Isten volt az oltalmának és reménységének forrása, és ennek mindig tudatában is volt. De még boldogabb az, aki mindezt érett fejjel is képes tudatába vésni, képes lelkébe égetni úgy, hogy mindig ez irányítsa gondolatait, szavait, cselekedeteit. Mert az ilyen embert soha nem fogja el a kétségbeesés, soha nem sodorja el a reménytelenség, mindig ki tudja nyújtani kezét oltalmazó Istene felé, mindig képes kitárni szívét-lelkét a keresztyén Reménynek. – És aki Istenbe veti bizalmát, soha nem futhat zátonyra.

2. Az élet viharában reménységünk alapja: Krisztus.

– Krisztus tanítványaival átkel a tavon – olvassuk az Evangéliumban. Krisztus fáradt, elalszik a hajócska végében. A Tanítványok nyugodtan szállnak a hajóba, halászok, akik megszokták a tavat, a hajót, a jó-időt, a rossz-időt. És mégis, a váratlan vihar kétségbe ejti a tapasztalt halászokat is: fejvesztetten rohannak Jézushoz.

Hányszor kell nekünk is átkelnünk az élet „Genezáret-tavain”? Bár mi is megszoktuk az élet tengerének hullámveréseit, hozzáedzöttünk perzselő jó-időhöz, fenyegető rossz-időhöz, mégis hányszor kétségbe esünk, ha felborulás fenyegeti törékeny csónakunkat! Hogy kapkodunk ilyenkor fűhöz-fához! Hogy panaszkodunk, talán szitkozódunk is! – És vajon kihez fordulunk kétségbeesésünkben és reménytelenségünkben? Kinél keresünk oltalmat? – Vajon eszünkbe jut-e Jézus, mint ahogyan az apostoloknak azonnal az jutott az eszébe? – Hogy Jézus alszik? Talán próbára akar tenni bennünket, kíváncsi hitünk erejére és bizalmunk mértékére? – Menjünk, siessünk, fussunk Hozzá és ébresszük fel Őt!

3. „Uram, segíts, mert elveszünk!”

– Félelmünkben, kétségbeesésünkben, reménytelenségünkben hányszor sikoltunk így fel! Elfelejtjük, hogy Isten az oltalmunk és reménységünk. Elfelejtjük: Krisztus alig várja, hogy Hozzá fussunk, a segítségét kérjük. – Dehogy is várja! Krisztus mindig megelőz minket, mindig elibénk jön kegyelmével. Úgy szeret minket! Úgy kíván segíteni rajtunk!

Hogyan hagyhatna elveszni minket? Hiszen Ő még az elveszett drachmát is felkutatja, az elbitangolt báránynak is utánajár, a tékozló fiút is várja, hogy magához ölelhessen! „Nincs nagyobb szeretet annál, mint amikor valaki életét adja barátaiért.” – Ő pedig életét adta értünk, amikor még ellenségei voltunk! – Szeret minket, nem hagy elveszni, hiszen az övéi vagyunk! Számon tart minket és számot ad rólunk, hogy mind megőrizte azokat, akiket az Atya – az oltalom és reménység forrása – reábizott. – És nem telik bele még egy pillanat sem: a természet és a történelem erőinek egy kézmozdulatával parancsolni tud Krisztus. – „Egy szódra mély csend leszen...”

Ne feledjük ezt el a népünkért és Egyházunkért végzett munka közben sem! Mert lesznek nehézségek, ellenszelek, viharok! Mert nem fognak könnyen menni a dolgok! Hiszen itt voltak a mindent és mindenkit megviselő kommunizmus évtizedei. És az azt követő másfél évtized is fárasztó a maga tévelygéseivel és útkeresésével. Gyakran fáradtság és kedvetlenség fog el bennünket. És késnek a lelkes fiatalok, hogy beálljanak a munkába, és fokozatosan leváltsák az időseket. De bízunk kell abban, hogy Krisztusunk szavára nyugalom és „csend leszen...”

Most pedig forduljunk Istenünkhöz, az oltalom és reménység forrásához, és isteni Mesterünkhöz, aki „egylényegű az Atyával és minden Általa lett”, és szívünk-lelkünk minden szeretetével kérjük.

„Te vagy a mi oltalmunk és reménységünk, Urunk Istenünk. Minden kétségbeesésünkkel és tehetetlenségünkkel Hozzád fordulunk, Krisztusunk. Adj számunkra oltalmat minden vészben, reménységet minden bajban, és adj békét és csendet szívünkbe-lelkünkbe, hogy a hit, remény és szeretet forrása ki ne apadjon, hanem mindig újra és újra feltöltődjék Általad, Veled és Benned!” – Ámen.

MÁSODIK NAP 1. ELŐADÁS: A családról Isten szándéka szerint.

- A család és a mai valóság.
- A család: szabad személyiségek tudatos önkorlátozása.
- A család valódi szabadsága.
- A család összetartó ereje.

Nagyon nehéz ma a családról Isten elgondolása és szándéka szerint beszélni. Hiszen azonnal jönnek az ellenvetések.

– A család elavult intézmény. – S valóban, az északi népeknél – svédok, norvégok dánok körében – mindennapi dolog, hogy a férj és a feleség egymástól külön él, a gyermekek – általában – a feleségnél vannak, az ünnepnapokat együtt töltik, de nincs igényük a családi élet állandó közösségére és kötöttségére. – Nálunk is nem egy követője van az u. n. „északi család-típusnak”.

– A felszabadult nő nem lehet a család rabszolgája. – Valóban, a férfiak nagy része önző a házasságban, nem irányításra, hanem parancsolásra törekszik, a nő pedig kiszolgálja a ház-

urát és a gyermekeket. Nálunk ehhez járul még az, hogy a nő kereső munkát is kénytelen végezni. Mindennek akar véget vetni a nők egy része: felszabadultan önmagának kíván élni. Vagy amint divatos kifejezéssel mondják: megvalósítani önmagát.

– A gyermek csak teher a házastársak életében. – Valóban, a modern élet berendezkedése nem kedvez a nagy-családoknak, sőt egyenesen nagy-család ellenes. Komoly lelki tartalom kell ahhoz, mindkét házastárs részéről, hogy több – vagy sok – gyermeket vállaljanak. Ha ez a belső tartalom hiányzik, akkor – akár művi-abortusz révén is – képesek megszabadulni a terhet jelentő gyermektől.

Mégis kíséreljük meg Isten elgondolását kutatni, de a valóságból kiindulva.

1. A család és a mai valóság.

Mi hát a valóság a családdal kapcsolatban?

– Egy 34 fős gimnáziumi osztályban – egyik bányász-városunkban – mindössze 3 tanulónak volt rendezett családja. Egy-egy szülő halála, illetve válások, alkoholizmus, állandó otthoni veszekedések képezték a családi háttérrel. – Ebben az osztályban a tanulók közös jellemvonása az volt, hogy nem hittek semmilyen szó becsületében. A hűség, a szeretet, az áldozatkészség, a barátság számukra tartalom nélküli üres szavak voltak csupán, az ő nyelvükön kifejezve: „link duma”, „csak blabla”...

– Vagy: amikor az óvodás gyermek sötét „üzletet köt” az „apuka nőjével”, vagy az „anyuka fiújával”, hogy „milyen árért” hajlandó „falazni” nekik...

– Vagy: amikor a komoly társadalmi pozíciót betöltő szülő gyermeke rájön, hogy apja lop, csal, hazudik, és megtanulja azt, hogy mindegyiknek van „szébb kifejezése” is, mint pl. „ügyeskedés”, „a dolgok kiegyenlítése” és „jó érzékkel való rendelkezés”...

– Vagy: amikor azt hallja otthon, hogy „a jólét alapja az üzemi szajré”...

Vég nélkül lehetne folytatni mai magyar családjaink gennyes fekélyeit anyagi, szellemi és erkölcsi vonatkozásban. De aki mindig a szemétdombon turkál, az nem igen találhat értékes kincsre.

Nekünk itt és most az a célunk, hogy – bár ismerjük társadalmunkban a családjainkra nehezedő mázsás erkölcsi terheket – próbáljuk megkeresni a kivezető utat. Ez az út egyedül az Isten elgondolása szerinti családi élet. Csak ez lehet az alapja a magyarság erkölcsi felemelkedésének, mely nélkül semmiféle gazdasági vagy politikai segély sem segíthet rajtunk. – Láthattunk mindnyájan az elmúlt évtizedekben igen jó anyagi körülmények között élő családok fiaiból lett huligán vezéreket, betörőket, sőt gyilkosokat. – Ugyanakkor láthattunk hős fiatalokat, akik munka mellett tanultak és ápolták nagybeteg szüleiket. Vagy akik bátran megvallották hitüket és vállalták az ezért járó összes követelményt, hátrányos megkülönböztetést. – Mi adott erőt ezeknek az utóbbiaknak? Az életszemlélet és a szilárd meggyőződés, melyet otthonról hoztak, melyet semmi féle anyagi érték nem adhat meg a fiataloknak, csak a példa, az „eléje élt igazi emberség” légköre.

2. A család szabad személyiségek tudatos önkorlátozása.

Gondolkodjunk közösen azon: mi is lehet Isten elgondolása a családról.

A Teremtés-rendje szerint vannak férfiak és nők. Közös vonásuk, hogy emberek: közös természetfölötti céllal, így közös és egyenlő értékkel rendelkező emberek. Egymásra utalt és egymást kiegészítő emberek. Ebből a kettős tényből következik, hogy a férfi és a nő kapcsolata egyedi, személyes és állandó kell, hogy legyen.

A partner-cserélgetés éppúgy nem felel meg az emberi természetnek, mint ahogy saját testünket, testrészeinket sem váltogathatjuk, nem cserélhetjük szebbre, divatosabbra. Együtt kell élnünk saját testünkkel egész életünkön át. Természetesen mindent el kell követnünk azért, hogy ezt az egyetlen testünket minél jobb „erőnlétben” tartsuk, minél jobban felhasználjuk jó és értékes adottságait.

Ugyanígy, amikor a házasságban vállaljuk, hogy „lesznek ketten egy testté”, akkor egy életre vállaljuk a házastársunkkal való közösséget, és ezt – akárcsak a testünkkel és szellemi adottságainkkal való közösséget – vállalnunk kell. Ebből adódik az is, hogy nincs helye semmiféle versengésnek, uralkodni-akarásnak a házasságban. Amint nem uralkodik kezünk a lábunk felett, vagy fordítva, ugyanúgy teljes egyenrangúság kell, hogy legyen a házastársak között.

Itt joggal mondhatja bárki: „igen ám, de a kezünk és a lábunk nem önálló személyiség, viszont a férj és a feleség igen, mindketten önálló szabad személyiségek”. Ez valóban így van! Meg is kell, hogy tartsa mindkét házastárs a saját személyi szabadságát és önállóságát, különben csökken emberi értéke. – De csak úgy képezhetnek valóban „egy testet”, ha tudatosan és szabad elhatározásból – szeretetből – vállalják önmaguk korlátozását egymás és a család érdekében. Ez nemhogy csökkentené, hanem éppen hogy növeli az egyén emberi értékét. – Vagy pl. ki merné állítani azt, hogy a beteg gyermeke mellett virrasztó édesanya kevésbé értékes, mint az, aki a beteget otthagya elmegy szórakozni, mert „ő fiatal és a szabadságát nem áldozza fel!” – Vagy melyik férfi „férfiasabb”, vajon az-e, aki vasárnap ebéd után elmosogat, hogy „a feleség is egy kis pihenéshez jusson”, vagy pedig az, aki elmegy foci-meccsre a saját „szabadsága érdekében”?

3. A család igazi szabadsága.

Figyeljük meg, hogy mennyire téves a „szabadság-fogalmunk”! Összetévesztjük a szabadságot az önzéssel és a gátlástalansággal. (Igen gyakran a „szabadossággal”) – Pedig az igazi szabadság éppen a lélek függetlensége a külső körülményektől, a földre húzó anyagi kötöttségektől. Nem várhatjuk társadalmunk emelkedését addig, amíg családjaink az anyagi javak hajszolásának a rabjai. – A „társadalom” elvont fogalom, nem kézzelfogható. A család viszont – minden társadalom alapja – konkrét, közeli és valóságos. – Igaz, csak a saját családunk alakítására van lehetőségünk. De arra van! Egymás megbecsülése, személyiségének tiszteletben tartása, egymás szeretetből való elviselése és állandó segítése: kell, hogy családunk alap-magatartása legyen. Életünknek az Isten-alkotta értékrendhez való állandó igazítása vezet el oda, hogy az anyagi javak hajszolása helyett az értelmes-élet célkitűzéseit válasszuk, és egymást – szeretettel segítve – törekedjünk annak együttes elérésére. Az egészséges lelkületű család tagjai többre becsülik az együtt töltött időt, amikor van idejük közös játékokra, kirándulásra, „jóízű beszélgetésre”, a közös problémák megbeszélésére, nem pedig a „még egy új ruhát”, „még egy csoda-masínát”, stb. óhajokra, melyek megszerzéséért feláldoznánk a család békés együttlétét, a családi élet örömet.

Gyökeresen le kell számolnunk azzal a szemléletmóddal, hogy „a szomszédnak már van, tehát nekem is kell!” Legyünk büszkék arra, hogy merünk többek, értékesebbek lenni a tucatembereknél. Akinek van szilárd világnézete, az nem sandít mindig oldalra, hogy „mit szólnak hozzá mások?” – Nekünk csak ellenőrző kérdésünk lehet, és kell is, hogy legyen: „Mit szól hozzá a Teremtő Isten, és mit szól hozzá az értünk meghalt Megváltó Krisztus?” – Ha erre a kérdésre becsülettel megnyugtató választ tudunk adni, akkor járhatunk bátran és emelt fővel a magunk útján.

4. A család összetartó ereje.

Ez az út bizony nem könnyű. Meg-megkísért a könnyen-élők ügyeskedése, látszólagos jóléte. Meg-megkísért a másoktól elszenvedett lenézés, elmarasztalás. Azonban mindig szilárd támpont, biztos kapaszkodó a család összetartó ereje. – Döntéseinket meg kell előznie a közös megbeszélésnek, és ebbe már a növekvő gyermekeket be lehet és be is kell vonni.

Ha kialakítottuk a család közös értékrendjét, akkor az adódó problémák könnyen megoldhatókká válnak. – Pl. Egy családban a gyerekek egy közös kerékpárra gyűjtötték zsebpénzüket. Mikor azonban felmerült az egyik gyermeknél a zeneiskolában, hogy a fúvós-hangszert, melyen játszani tanult, meg kell vásárolni, akkor a legkisebb testvér „megagitálta” a többieket, hogy a kerékpárra gyűjtött pénzt adják oda szüleiknek a hangszervásárláshoz. Minden testvér, gondolkodás nélkül örömmel lemondott a régóhajtott kerékpárról: „Majd később, most ez a fontosabb!” – Hasonlítsuk össze ezt a magatartást azzal a sokszor tapasztalt viselkedésmóddal, amikor a gyermek „kiköveteli” szüleitől a drága és még drágább kívánság teljesítését. – Vagy akár azzal is összehasonlíthatjuk, mikor a feleség agyonhajszolja férjét, mert kevesebbet keres, mint a barátnő férje.

Az áldozatos szereteten épülő család: erős vár. És ereje nem marad magányos szűk közösségében, hanem kisugárzik környezetébe, és társakat talál, követőket vonz. – Ismerünk olyan egyházközségeket, ahol fiatal keresztény családok szoros baráti kapcsolatban állnak egymással. És segítik egymást, nemcsak gyermekruhák cseréjével, hanem egymás gyermekeire felváltva felügyelnek, hogy időnkint mind eljussanak lelki töltekezésre, tartalmas kapcsolódásra. Bajban segítik egymást, a jó napokban pedig együtt örülnek, kirándulnak, közös programokat szerveznek. Legfőképpen pedig egymást segítik és erősítik a vállalt krisztusi úton: egy jobb haza és egy jobb jövő építése felé.

De a legnagyobb összetartó erő: a gyermek. – Hány házasságot tett tönkre a gyermek hiánya, ha valamelyik házastárs ellenállt a gyermek-vállalásnak. – De még több házasságot megmen-tett, felbomlóban levő családokat újra összefogott, elhidegült házastársakat egymáshoz újra közelvitt: a gyermek. – A kommunizmus évtizedeinek szinte legnagyobb bűne az volt, hogy a családi életet szétzilálta, a gyermeket áldásból teherré változtatta. A mi gyermekkorunkban gyermek-áldásról beszéltek még az orvosok is, de ez a gyönyörű szó a mai nyelvünkben terhességgé változott, és igen gyakran azt is jelent a gyermek. – Régen a családi-pótlék gyermekeként 8 pengő volt, egy cipőnek az ára, és mégis 4-5 gyermek volt egy családban. Ma még az egy gyermektől is félnek a házaspárok, a kettő pedig szinte túllépi az „elviselhető teher” határát. – Pedig a gyermek, a több gyermek a család összetartásának legerősebb biztosítója: olyan, mint a falban a habarcs, a tetőszerkezetben az ácskapocs és a csavar. A gyermek olyan, mint a rózsatőn a virág, a fecskéfészekben a csivitelő apróságok. – Nagyon kevés család állja ki gyermek nélkül az életnek – egymástól elsodorni akaró – viharait.

A gyermek az emberi élet legnagyobb erkölcsi értéke. – „Hacsak nem leszte, mint a gyermekek, nem mentek be a mennyek országába” – mondja Krisztus. És megáldja, és ránk bizza ezt a nagy értéket, hogy neveljük őket, és ők is neveljenek bennünket. Hogy erősítsék a család – végtelenül meggyengült és elvékonyodott – kötelékét, és együtt valósítsuk meg Isten szándékát a családdal. És együtt álljunk majd gondviselő Atyánk elé, mondván: „Uram! Akiket ránk bízta, igyekeztünk megtartani Noked. Fogadj Magadhoz mindnyájunkat szeretetedbe!” – Úgy legyen!

MÁSODIK NAP 2. ELŐADÁS: Krisztus és a család.

- Krisztus családba született: vállalta a családot.
- Krisztus elismeri a család közösség-formáló erejét.
- Krisztus – emberi nagykorúságát elérve – elhagyta a családot.
- A Szent-család, mint emberi család-modell.

Mai első előadásunkban a Teremtő Isten elgondolását próbáltuk megközelíteni a családdal és a családi élettel kapcsolatban. Láttuk, hogy a mai világban milyen nehéz a családról, a család összetartó erejéről, különösen pedig a gyermek-áldásról vonzóan beszélni, amikor az emberek nagy része – önző módon – csak saját jólétével, nyugalmával, vélt boldogságával törődik. – Most azt vizsgáljuk meg: vajon Krisztusnak, az Ember-testvérnek mi a véleménye a családról, hogyan viszonyul a család-problémához?

1. Krisztus családba született: vállalta a családot.

Bizonyára sokunknak megfordult már az eszében, ha – a mennybe-menetelhez hasonlóan – Krisztus felnőtt emberként, minden emberi képességének birtokában, ereszkedett volna le a felhők közül, nem pedig síró csecseméként jelenik meg az emberek között. – Kétségtelen, hogy isteni mindenhatósága számára ennek semmi akadálya nem lett volna. És az sem lett volna lehetetlen, hogy – a Lélek sugallatára – a tanítványok dísz-sorfala várta volna megérkezését és tanításának megkezdését. Modern fantázián – esetleg – még a repülőtéren piros szőnyeget is igényelné...

Krisztus azonban nem a látványos megjelenést választotta. Ő végig akarta élni az ember teljes életútját, hogy példájával is tanítson minket. Tehetetlen kisgyermekként jött a világra, teljesen rábízta magát az anyai szeretet gondoskodására, a nevelő-apa védelmére. Nem lett volna szüksége rá, hogy az élet dolgait az egyszerű názáreti áctól tanulja meg, de vállalta a családot, és a családban nélkülözhetetlen engedelmisséget, hogy ebben is követhessük példáját.

Bár eszébe jutna a magasabb tanulmányokat végző, de tanulatlan szüleit és testvéreit lenéző fiataloknak a Názáreti Gyermek példája! Mert hol van a mi csekélyke tudásunk az Ő mindentudó és mindenható értelméhez és akaratához képest? – És hol van a családot idejétmúlt és túlhaladott intézménynek nevező korunk okossága az Ő végtelen bölcsességéhez képest, mellyel a családot választotta gyermeksege és ifjúsága létformájának, keretének? – Krisztus nem azért vállalta a családban való életet és nevelkedést, mert szüksége lett volna rá, hanem mert tudta, hogy a minden idők emberének múlhatatlan szüksége lesz a családban történő felnövekedéshez. – Mert milyen felnöttekké váltak ott a gyermekek, ahol a diktatórikus állam – téves és bűnös okok következtében – kivette a gyermeknevelést a családokból?

2. Krisztus elismerte a család közösség-formáló erejét.

Krisztus ismerte és elismerte a család erejét a közösség formálásában. Tudta, hogy ez az erő az áldozatos szeretetben rejlik. – Nézzük meg saját téveszméinken nevelkedett ifjúságunk jelentős részét. Azt hittük, – vagy azt hittették el velünk, – hogy a közösségi ember-típus a gyermek-közösségekben fog kifejlődni. – Ezzel szemben éppen ellenkezőleg történt! És ez érthető is, ha meggondoljuk, hogy a gyermekközösségekben erkölcsileg fejletlen – még kifejlődött személyiség nélküli – egyedek vannak együtt, akik külön-külön és együttvéve egyaránt rászorulnak magasabb erkölcsi szinten álló felnőttek vezetésére. Ezt a vezetést nem kaphatják meg fejletlen közösségeikben, nemcsak azért, mert a velük foglalkozók nagy része maga sincs magas erkölcsi szinten, hanem azért sem, mert nekik az elemi gyakorlati készségek kialakítása is éppen elég megterhelést jelent.

Így aztán bölcsődétől a középiskoláig, majd a kollégiumokban, munkásszállásokon nevelkedett fiataljaink nem a közösségi szellemet, hanem a csorda-szellemet szívták magukba. Mindez lélektanilag érthető és megmagyarázható. A bölcsődés harcol, hogy neki jusson a nagyobb darab sütemény, az egyetemi hallgató harcol, hogy neki legyen jobb az eredménye, ő jusson magasabb ösztöndíjhoz, és ő maradjon benn az egyetemen gyakornoknak. – Erre kézzelfogható példákat is láthattunk. Amikor az egyetemen 3 év után főiskolai képzettséget lehetett szerezni és csak a jobbak juthattak el az 5 éves egyetemi végzettséghez, nem egyszer megtörtént, hogy egyes vegyész-mérnök hallgatók a laboratóriumi gyakorlat óvatlan pillanatában valamelyik társuk több órás munkával előállított vegyületét kiöntötték, hogy az övék legyen a jó, ők kapjanak jobb gyakorlati jegyet. – Mi más ez, mint a farkas-törvény érvényesülése? – A keresztény családban viszont az egymás segítése, az egymásért szívesen meghozott áldozat a jellemző. Ahogyan – minden bizonnyal – Jézus is vitte a vödört Édesanyja helyett és tartotta a gerendát nevelő-apja fűrésze alá...

És Krisztus így él 30 éves koráig, a zsidó nagykorúság határáig. Fizikai munkájával segítette a család fenntartását, majd – nevelő-apja halála után – maga tartotta el a családot. Ugyanakkor csendes, de határozott módon szellemileg és kegyelmileg irányította a család életét. – Gondoljunk arra, amikor a 12 éves Jézus a templomban marad az ünnep befejeztével és „szülei bánkódva keresik”. Mit mond nekik? „Nem tudjátok, hogy Atyám házában kell lennem?” – Ez bizony nagy tanulság a mai fiatalok számára is. Egyrészt a saját önző szórakozásainkat félretéve kell segíteni szüleink munkáját a család érdekében. Hány szülő kénytelen úgy érezni, hogy gyermeke számára „büdös a munka”! Másrészt viszont nekünk, akik rátaláltunk, – vagy visszataláltunk, – az Isten által megszabott útra, szelíd határozottsággal kell figyelmeztetnünk családunk felmenőit – vagyis a szülőket – és lemenőit – vagyis a fiatalokat – a krisztusi mondatra: „Egy a szükséges...” és hogy mindenkor „Atyánk házában”, tehát Isten élet-irányításában éljünk. – Erre a kötelességünkre a 12 éves Jézus tanít meg minket.

Az Isten útját kereső mai fiataloknak különösen sokat kell gondolniuk erre a jézusi példára. A szülők, nagyszülők generációja túlnyomórészt Isten nélkül nőtt fel. – (Vannak, akik Isten nevét csak a káromkodásokból ismerik.) – A kommunizmus évtizedeiben az Egyház a „fekete reakció” és „népbutító” volt, ma a „szabadgondolkodás ellensége” és az „önmegvalósítás akadályozója”. Pedig a mai fiataloknak – és természetesen az idősebbeknek is – mindig több alkalmuk nyílik megismerni Isten szeretetét és az Egyháznak Krisztust-közvetítő, hivatását. – Az Isten útját kereső fiatalok legyenek megértéssel és szeretettel szüleik, nagyszüleik iránt, és ismerjék fel, hogy a családban evangelizáló, „Örömhír-terjesztő” hivatásuk van. Ennek a hivatásnak pedig csakis a krisztusi szeretet és szolgálat lelkületét lehet eleget tenni.

3. Krisztus – emberi nagykorúságát elérve – elhagyta a családot.

30 éves korában Krisztus elhagyja a családját, amelyben eddig gyermeki engedelmisséggel és szeretettel élt. Ez kettős figyelmeztetés a mai családok számára.

– Először: A szülőket figyelmezteti arra, hogy a gyermek nem saját tulajdonuk, akinek életét teljesen saját elképzeléseik szerint irányíthatják. Hanem Isten tulajdona a gyermek, akit megőrzésre és nevelésre-növelésre bízott rájuk Isten. Tehát helytelen és hamis annak a szülőnek a „szeretete”, aki magához akarja láncolni a felnövő gyermekét. Minden embernek, így saját gyermekünknek is, Istentől rendelt saját hivatása van. A szülő feladata, hogy előkészítse, és lehetőleg segítse gyermekét, és így alkalmassá váljon saját hivatása elérésére és gyakorlására.

– Nem szeretet, hanem bűnös önzés a szülő részéről, ha magához akarja kötni felnőtt gyermekét. – De sok példáját láthatjuk a menyére, vejére féltékeny anyósoknak, apósoknak! – Ugyanilyen bűnös önzés a szülő részéről, ha saját megvalósulatlan álmát akarja rákényszeríteni gyermekére. Láttunk arra példát, hogy valaki annak idején orvos akart lenni, de ez nem sikerült neki, és akkor „orvost akart faragni” gyermekéből, aki irtózott a vértől és félt a betegektől. – Valahogy úgy kellene viselkednie minden keresztény szülőnek, mint egy versben olvastam:

Neked adtam őket, vissza sose kérem,
Akaratod legyen földön és az égben!

– Másodszor: A családját hivatásáért elhagyó Krisztus „a maga útját járni akaró” fiatal számára is komoly tanítást ad. Egyrészt bátorít, hogy hivatásáért vállalja – akár – a családdal és szülőkkel való szembehelyezkedést is. – Nézzük pl. Árpád házi Szent Margitunkat. Mikor apja IV. Béla – politikai megfontolásból – férjhez akarja adni a cseh királyhoz, Margit keményen ellenáll és kitart szerzetesi hivatása mellett. – Természetesen ez nemcsak szerzetesi, vagy papi hivatásra vonatkozik, hanem minden emberi hivatásra és foglalkozásra is. Másrészt azonban keményen figyelmeztet Krisztus, hogy ne csapjuk be önmagunkat. Aki kötelessége elől akar menekülni, az hiába mond kegyes jelszavakat, arra bizony érvényes Krisztus kemény ítélete, mellyel azokat sújtotta, akik megtagadták a rászoruló szülők támogatását azzal a hamis megokolással, hogy az „Istennek szánt ajándék”.

Isten a körülményeinken keresztül szól hozzánk. Akinek öreg, beteg szüleit, vagy árván maradt kistestvéreit kell ellátnia, és e helyett szerzetbe akar vonulni, az nyilván nem Isten akaratát keresi, hanem a saját kényelmét. Az ilyen gyermeknek – bizony – még a továbbtanulásról is le kell mondania, mint Nagynénémnek, mikor Édesanyjuk meghalt és Édesapám kiskorában árván maradt. – Bátran mondhatjuk: az az asszony, aki elhanyagolja gyermekét, férjét, otthonát és helyette az oltárdíszítésben „jeleskedik”, az nem Krisztust követi, aki azt mondta, hogy „Aki utánam akar jönni, vegye fel keresztjét...” Mindenki a maga keresztjét, és nem a szomszédét, nem az ismerősét, mert az esetleg tetszetősebb, vagy könnyebb. Azzal követjük Krisztust, hogy a saját magunk keresztjét vállaljuk, és hordozzuk egy életen át.

4. A Szent-család, mint emberi család-modell.

Amikor valami új dolgot – járművet, gépet, sőt épületet is – szeretnének megvalósítani, először általában elkészítik a modelljét, – kicsinyített mását, mely a megvalósítandó dolognak valamennyi tulajdonságával rendelkezik, – és azon próbálják ki az új találmány legfontosabb részleteit és egész működését. – Isten a keresztény családok számára adott egy ilyen „modellt, melyen lemérhetjük a család és a családi élet legfontosabb jellemzőit, és amellyel össze tudjuk hasonlítani a saját családi életünket. – Ez az Istentől elénk tárt család-modell: a Szent-család.

- A családfő: József, az ács, az egyszerű iparos-ember, aki arca verejtékével keresi meg családjának a mindennapi kenyeret. Keze kérges, de szíve meleg és minden áldozatra kész. – Ő a példakép minden keresztény családfő számára: a munkáját szívesen végző, soha el nem fáradó, magát csak a család melegében jól érző, imádságos férfi, aki tisztelettel veszi körül a Gyermek Édesanyját, és aki a Gyermekért éjjel-nappal készen áll indulni, menni, megmen-teni, és áldozatot hozni.
- A családanya: Mária, a Nagyasszony, akinek nem számít királyi származása, aki számára csak egy a fontos: a Gyermek. Jézus a középpontja életének attól a perctől kezdve, hogy kimondta a rövid IGEN szót az Angyal előtt, egészen addig, amíg karjában nem tartja a keresztéről levett holt-Krisztust, és sírba nem helyezik. Ő az Erős-asszony, akit „boldognak hirdet minden nemzedék”, és akit Fia elsőként emel testestől-lelkestől a mennyei boldogságba.
- A Gyermek: a történelmi Jézus, a földre szállott IGE, aki a családban a szófogadó, engedelmes Gyermek. Aki elfogadja a Családot, hogy nekünk példát adjon, de – nagykorúságától kezdve – el is hagyja a Családot, hogy hivatását teljesítse, amiért „mennyei Atya küldte”, és hogy a hivatás teljesítésében is példát adjon nekünk. Addig azonban engedelmes Gyermek Édesanyjának és Nevelőapjának, segítője a munkában, irányító az imában, az Istenbe kapcsolódásnak. – Vállalt mindent emberségünkben, hogy velünk egyforma legyen, „kivéven a bűnt”.

A Szent-család számunkra az örök példakép. Ha rájuk tekintünk, meg sem halljuk a család válságáról és korszerűtlenségéről szóló félre-beszéléseket. És Hiszekegyünkhöz – az után, hogy „hiszek egy katolikus keresztény Anyaszentegyházban” – bátran hozzáfűzhetünk még egy mondatot: „Hiszem a keresztény családot!” – Úgy legyen!

MÁSODIK NAP 3 ELŐADÁS: Az ember bűnei a család ellen.

- Az ember bűnei a család testi és lelki közössége ellen.
- Az ember bűnei a család mindennapi megújulása ellen.
- Az ember bűnei a gyermek ellen.
- Az ember bűnei a család természetfölötti élete ellen.

Legelőször azt kell fontolóra vennünk, hogy mi a bűn és mi a család. Csak így tudjuk megközelíteni a család elleni bűnöket.

- A bűn: tudatos szembefordulás Isten akaratával, az isteni szándékkal.
- Az Isten akarata szerinti család: a házastársaknak és a gyermekeknek – nem összessége, nem halmaza – hanem szerves egysége.

A házasság két ember – egy férfi és egy nő – életre szóló közössége, testi, szellemi, kegyelmi síkon egyaránt. Ebből következik, hogy a házasság és a család ellen bűn mindaz, ami a házastársaknak ezt a közösségét gyengíti, rontja, vagy – végső esetben – tönkreteszi. És bűn minden, ami a gyermek ellen van vagy történik. És az is bűn, – még pedig igen súlyos bűn, – amit a család természetfölötti élete ellen elkövetünk.

1. Az ember bűnei a család testi és lelki közössége ellen.

Ebben a kérdésben helyre kell tennünk a modern maszlagokkal elkábított lelkiismeretünket. Mert ne higgyük, hogy csak az vétke a hűtlenség bűnében, aki megcsalja házastársát. Bűnös az is, aki kihívóan viselkedik a más házastársával szemben, pl. a munkahelyen. – Bűnös az is,

aki öltözködésével vagy bizalmaskodásával mások szexuális vágyait tudatosan felkelti. – Még inkább bűnös az, aki a házasságtörést természetesnek veszi, vagy jól sikerült mókának fogja fel, és ezt mások előtt is hirdeti. – Hány férfit félrevezet a környezet, a „jó-barátok” gúnyolódása, lenézése? És hányan feledkeznek meg nagyon könnyen Krisztus szavairól: „Mindaz, aki bűnös kívánsággal asszonyra néz, szívében már paráználkodott vele.”

Ne higgyük azonban, hogy csak testi szinten vétkezhetünk a család ellen. A lelki közösség elleni vétkek szinte súlyosabbak, és legalább úgy szétrombolják a családot, mint a testi bűnök. Hány magára hagyatott, meg nem értett ember él családi közösségben! – Ez a legtöbb esetben nem úgy van, hogy az egyik házafél „meg-nemértett szent”, a másik pedig „meg-nemértő gonosz”. A közös élet ellen legtöbbször a bűneink is közösek. Hogy kié volt az első ingerült hang és kié az ingerült visszacsattanás, azt nem is érdemes kutatni. Mindkettőre áll Szent Pál intelme: „Viseljétek el egymást szeretettel!” – Aki pedig őszinteség helyett taktikázást, szeretet és szolgálat helyett uralkodást keres a házasságban, az ne csodálkozzék házassága kudarcán! – Nagy igazság az, hogy aki jó házasságot akar, az kemény önneveléssel készüljön rá. És ezt az önnevelést nem lehet elég korán elkezdni! Ennek a hiánya az egyik alapvető és fontos oka a rengeteg és ismétlődő válásnak, melyeknek nap, mint nap szomorú tanúi lehetünk.

És még egy igen gyakori bűn a házasság és a család ellen: az anyagiak hajszolása. Hányszor lehet hallani: „Mire felépítették a kacsalábon-forgó házat, addigra elváltak.” – Ha nem is jut el mindig eddig a tragédia, akkor is: de sok házasságot mérgez meg a sok külön-munka! Most autóért... aztán kertért és rajta kis bungalóért... most a gyerekeknek Hi-Fi toronyért, aztán neki motorkerékpárért... most gyönyörű kerítésért... aztán németországi, ausztriai utazásért... Stb. És nincs idő családi együttlétre, beszélgetésre, nem jut idő gondjaink, problémáink, félelmeink, szorongásaink, vagy örömeink megosztására. – Aztán jön valaki, aki „hajlandó meghallgatni” minket! – Aztán jön a válás, a könnyebb, kedvezőbb, kellemesebb megoldás keresése... Ahelyett, hogy a meglevőt megújítanánk!

2. Az ember bűnei a család mindennapi megújulása ellen.

A mindennapi megújulásra való készség elengedhetetlen a házasságban. Hiába várunk a másiktól változást, javulást, megújulást, ha saját magunk nem mérjük le naponta önmagunkat: gondolatainkat, szavainkat, tetteinket, mulasztásainkat, sőt még vágyainkat is. Szigorú rangsort kell felállítanunk az elengedhetetlen, a fontos és a kevésbé fontos dolgok között elérendő céljainkban és napi idő-beosztásunkban egyaránt. – Az agyondíszított lakás, a legmodernebb öltözködés, az ingyenc táplálkozás éppen úgy nem tartozik az élet lényeges dolgai közé, mint a tartalom nélküli utazgatások, vagy a szomszéd-pukkasztó kerítés. És mégis mennyi komoly időt rabló és fárasztó munkát vállalunk felesleges dolgokért! – És mindezen fölül lazítjuk ezzel a család szeretet-közösségét!

És ez még csak a „nélkülözhetetlen” és „felesleges” kategória volt, ha még hozzávesszük – a kommunizmus évtizedeinek hatásaként – elterjedt szokások közül az egyenesen rombolókat: az alkoholt, a pornót, a krimit, a giccset és egyéb kultúr-szennyet, melyekre ugyancsak rengeteg pénzt és időt lehet áldozni, akkor újra egy lépéssel közelebb jutottunk a családromboló bűnök ismeretéhez.

Ezek azonban még csak életünk anyagi, anyagiakhoz kapcsolódó problémái. A lélek ellen elkövetett mulasztásaink és bűneink sokkal komolyabbak ezeknél, minthogy a lelkiek

lényegesen értékesebbek az anyagiaknál. Saját jellemünk formálásának elmulasztásával, becsületünk kevésre értékelésével magunkat alacsonyítjuk le, és válunk értéktelenebbé családunk előtt is. Gondoljunk csak arra, hogy az adott szavunk még a saját szemünkben sem érték, és ígéreteink meg nem tartását elintézzük sokszor egy kézlegyintéssel, vagy azzal: „ja, közbejött valami!”

És mennyit vétkezünk házastársunk és gyermekeink ellen durvasággal, lekicsinyléssel, meg nem értéssel. Hányszor lehet pirulva hallani, ahogy valaki házastársát nevelés tárgyává teszi mások előtt egy szellemesnek vélt ötlet kedvéért! – Ne feledjük, hogy házassági eskünk arra is vonatkozik, hogy védelmezzük házastársunk személyi méltóságát saját uralom-vágyunkkal szemben éppen úgy, mint mások gúnyolódásával, vagy lenézésével szemben.

3. Az ember bűnei a gyermek ellen.

Gyermekein elleni vétkeink az egekbe kiáltanak! Isten irgalmazzon nekünk, mert mi magyarok irgalmatlanok vagyunk a gyermekekkel szemben! Az utóbbi évtizedekben legalább ötször annyi magzatot öltünk meg, mint amennyi áldozatot követelt tőlünk a II. Világháború. És mi nem „ellenségeket” vagy „bűnösöket” öldöstünk halomra, hanem saját ártatlan gyermekeinket, a magyarság jövődjét, kereszténységünk reménységét. Azok között pedig, akik nem vettek részt ebben a „bevett szokásnak tekintett” öldöklésben, hányan vannak olyanok, akik – az Egyház által nem hiába tiltott módon – védekeznek a gyermekáldás ellen?

Amikor szidjuk a „mai fiatalokat”, vagy kesergünk felettük, gondolunk-e a gyermekeink ellen elkövetett bűneinkre? Ebben a kérdésben olyan könnyen szabadítjuk fel a lelkiismeretünket a „letűnt rendszer” bűneinek emlegetésével! – Most azonban próbáljunk a saját bűneinkkel szembenézni! Hányszor adtunk – és adunk – rossz példát gyermekeinknek? – Nem láttak-e otthonunkban olyan holmit, ami munkahelyről származik? És nem hallották-e kísérő szövegnek, hogy az jár nekünk, mert amit fizetnek, az zsebpénznek sem elég? – Nem hallották-e tőlünk, hogy „a munkahely nem kocsma, hogy az ember egésznap ott tartózkodjék”? És csodálkoztunk azon, hogy igyekeznek kibújni a kötelességteljesítés alól. – Nem láttak-e gyermekeink, hogy „csúszópénzt” adtunk vagy elfogadtunk? És nem hallották mellé a szöveget, hogy „ezt nem lehet másképp tenni”? – Nem hallottak-e gyermekeink tőlünk mocskos, vagy káromló beszédet, és nem láttak-e minket trágár vicceken röhögni? – Nem láttak tőlünk durvaságot, nem tapasztalták-e, hogy velük vagy házastársunkkal, szüleinkkel durván beszélünk?

Volt-e időnk meghallgatni a gyermekeket, felelni kérdéseikre? Vagy azt hittük, hogy szülői kötelességünk kimerül abban, hogy anyagiakkal ellátjuk őket? – Feláldoztuk-e szabadidőnket – no, nem azért, hogy külön munkát vállaljunk anyagi javak megszerzésére, úgymond: „a gyermek kedvéért” – tehát feláldoztuk-e szabadidőnket, beszélgessünk, kiránduljunk a gyerekekkel? – Merünk-e következetesek lenni, szerető szigorral követelni a gyermekektől, vagy hangulatainkra bízunk nevelési eljárásainkat? – Vittük-e magunkkal templomba, vagy csak küldtük őket? – Adtunk-e módot gyermekeinknek, hogy állandó tapasztalata legyen az Isten szeretetében élő család boldogságáról? – Még tucatnyi kérdést tehetünk – és tegyünk is! – fel magunknak arra vonatkozóan, hogy megtettünk-e minden fontos dolgot gyermekeink teljesemberré válása érdekében. Ha valaki olyan boldog ember, hogy minden pozitív kérdésre igennel válaszolhat, az is az Írás szavaival csak azt mondhatja: „Haszontalan szolgák vagyunk, mert csak azt tettük, ami a kötelességünk.”

4. Az ember bűnei a család természetfölötti élete ellen.

A család nemcsak biológiai, anyagi és szellemi közösség, hanem ugyanakkor – legfontosabb feladatait tekintve – lelki, erkölcsi és természetfölötti közösség számunkra, keresztények számára. Ennek a szempontnak a vizsgálatát nemcsak a szociológusok és pszichológusok hanyagolják el, hanem – sajnálatos módon – gyakran a gyóntató papok is. Pedig a család nemcsak a társadalom alapvető egysége, mint azt valamennyi állam törvénykönyve kimondja, hanem Isten országának is alapegysége, hiszen a keresztény családok alkotják a keresztény egyházközségeket (gyülekezeteket), azok a nagyobb egységeket egészen a Világ-egyházig. Vagyis: az Egyház teljességének jóléte, erkölcsi és természetfölötti életének színvonala a keresztény családok életében gyökerezik. Krisztus mondta: „Az Isten Országá bennetek vagyon!” Ez fokozott mértékben vonatkozik a keresztény családokra. Éppen ezért borzasztó nagy a családok felelőssége a természetfölötti élet vonatkozásában, éppen ezért az ez a területen elkövetett bűnök az Egyház mély sebeivé válnak.

A gyermek elleni bűnök kapcsán már szót ejtettünk a nevelés természetfölötti vonatkozásairól. Most próbáljuk sorra venni a legsúlyosabb bűnöket a természetfölötti élet vonalán. – Az ember bűnt követ el a természetfölötti élet ellen a következők szerint.

- Ha a család megtagadja a természetfölötti életet és az Istennel való kapcsolatot.
- Ha a család nem törődik a természetfölötti élettel, és legfeljebb a nagy ünnepek külsőségeihez tartozik a templomba menetel.
- Ha a család jár ugyan templomba, de könnyen – a legkisebb ok miatt is – elhagyja azt; vagy teljesen rendszertelen a templomba-járás.
- Ha a család jár ugyan templomba, de életén nem látszik meg az Istennel való kapcsolat.
- Ha a család nem imádkozik, mivel nem fontos számára az Istennel való társalgás.
- Ha a család nem gondoskodik a gyermekek rendszeres templomba-járásáról és hitoktatásáról.
- Ha a család nem éli gyermekei elé a keresztény életet.
- Ha a család nem járul szentségekhez.
- Ha a család nem gyakorolja az irgalmasság cselekedeteit.
- Ha a család nem tiszteli halottait, nem gondol rájuk, és nem imádkozik értük. Stb...

Folytathatnánk tovább, de talán ennyi is elég ahhoz, hogy lássuk: a kommunizmus évtizedei és az utána eltelt másfél évtized szabadgondolkodása mennyire rányomta bélyegét családjaink életére. – Aki hűségesen kitartott, az köszönje meg Istennek. És áldja meg az Isten érte. – Legtöbbünknek azonban szomorú szívvel be kell látnunk mulasztásainkat, bűneinket, melyeket családunk ellen követtünk el. – Kérjük az irgalmas Jézust, hogy ne Bíránk legyen, hanem Üdvözítőnk, és segítsen jóvátenni vétkeinket. És ne feledjük Isten üzenetét, melyet Izajás próféta közvetít számunkra:

„Tartsátok meg a törvényt, szabjátok tetteiteket az igazsághoz, mert nem sokára eljön szabadításom és megnyilvánul igazságom.” – Úgy legyen!

MÁSODIK NAP. 4. ELŐADÁS: Krisztus szövetsége a családdal.

- Krisztus tanítása a mi megmentőnk.
- Krisztus tanítása a mi kincsünk.
- Krisztus tanítása gyermekein számára a biztonság.
- Krisztus Szövetsége a családdal.

Előző előadásunkban a családdal szemben elkövetett – elkövethető – bűneinkről gondolkodtunk. Itt is érvényes azonban az igazság: „Aki a szemétként turkál, ritkán talál kincset.” – Már pedig mi értékes, gazdag életet szeretnénk élni. – Hol keressük hát a kincset, amely családjainkat kiemelné a reménytelenségből, a céltalanságból, a meg-nemértésből és az együtt-élők magányosságától?

1. Krisztus tanítása a mi megmentőnk.

Krisztus és az Ő tanítása a mi megmentőnk. Megmentőnk, mert kivezető utat mutat a minket vásári forgatagként körülvevő hamis életszemléletek útvesztőjéből. Előző megfontolásainkban, ezekben az útvesztőkben való bukdácsolásainkról elméltünk. Krisztus az, aki felemel és mondja: „Bízzál! Megbocsáttattak a te bűneid, menj, és többé ne vétkezz!” – „Menj, – mondja gyónásunkban – és ne ragaszkodj a földi, anyagi javakhoz, amint az apostolok otthagyták hajóikat és hálóikat, Máté a pénzváltó asztalt, megélhetésük eszközeit” és követték Krisztust. – „Mondj le az érvényesülés hajszolásáról!” Amint Krisztus lemondott a mennyei dicsőségről, megalázkodott és olyan lett, mint egy közönséges ember. – Milyen hallatlan szabadságot jelent, ha merjük anyagi gondjainkat Krisztusra bízni! Persze nem úgy, hogy nem dolgozunk és várjuk, hogy mindenben Isten gondoskodjon rólunk, hanem úgy, hogy keményen dolgozunk, de nem gyötörjük magunkat az eredmények miatt! – Ismertem egy 10 gyermekes édesanyát, aki a II. Világháború utáni keserves időben, utolsó pénzét mindig bedobta a perselybe a még szegényebbek számára, mert bízott abban, hogy ahol az emberi erőfeszítés véget ér, ott jön az Isten segítsége. És ez mindig jött is! No, nem habos torta és más finomságok formájában, hanem a mindennapi kenyér alakjában. – Láttunk olyan édesapákat is, akiknek volt lelkierejük otthagyni a jól jövedelmező, magas beosztású állást, mert becstelenséget követtek tőle az érvényesülésért cserébe. És vállalták kevés pénzért a nehezebb munkát, melyhez ráadásul „kiérdemelték” az u. n. jó-ismerősök lenézését.

Gondoljuk meg, hogy egy ilyen lépéshez nemcsak a lelkierejére van szüksége az illetőnek, hanem házastársának a közös sor-vállalására és lelki támogatására is. Ahhoz pedig, hogy a gyermekek is simán átvészeljék a kisebb anyagi jólét – esetleg: nélkülözés – megtapasztalását, amivel együtt jár a kevesebb játék, kevesebb édesség, kevesebb szép-ruha, stb., ahhoz bizony kell, hogy már kicsi koruktól kezdve helyes értékrend szerint neveljük őket. A krisztusi család-közösségben felnövekvő gyermek bátor hős lát az apjában, ha az meri vállalni elveiért az anyagi, társadalmi hátrányokat. – Ezzel szemben, ahol nincs meg a család szilárd kegyelmi közössége, nincs meg a keresztyén – Isten szerinti – értékrend, ott házastárs és gyermekek könnyen élhetetlenségnek és pipogyaságnak minősítik azt, ha a családfő „nem érvényesül úgy, mint mások”. Egy egész életen át gyűjtött lelki kincsekből lehet csak erőt meríteni a nehézségek, megpróbáltatások idején. Aki csak akkor kezd Isten után kapkodni, amikor baj van, ne csodálkozzék, ha nem talál Rá. Hiszen valójában nem is Istent keresi, hanem csak a nehézségektől való szabadulást. – Akinek a számára nemcsak szólam az, hogy „Istenben élünk, mozgunk és vagyunk”, hanem maga a tudatos élet, az megérti, és nyugodtan elfogadja az élet legnehezebb óráit is.

2. Krisztus tanítása a mi kincsünk.

Ha alaposan végiggondoljuk a dolgot, egyáltalán nem arról van szó, hogy az életben „a jó gyerekeknek cukor, a rossz gyerekeknek büntetés jár”. Az Istent-szeretőket ugyanannyi – vagy talán még több – szenvedés éri, mint az istenteleneket. A mi kincsünk nem a szenvedéstől való mentesség, vagy a problémátlanság. Kincsünk a velünk élő Krisztus, aki végtelen

értékűvé emeli fel a mi földhöz tapasztó kínjainkat is, ha az Ő keresztyével egyesítve vállaljuk azokat.

Gondoljunk Szent Mónikára, aki hosszú évekig könyörgött Istenhez – látszólag hiába – züllött fiáért. És végül ez a züllött fiú Egyházunk nagy szentje lett, Hippo püspöke: Szent Ágoston. – Gondoljunk Szent Erzsébetre, drága magyar szentünkre, akinek férje, s főleg anyósa, értelmetlenül állt az ő hallatlan jótékonykodásával és irgalmas szívűségével szemben. Vagy másik magyar szentünkre gondoljunk, Szent Margitra, akitől édesapja politikai érdekből követelte, hogy vonja vissza Istennek tett fogadalmát. – Hasonlítsuk össze a saját családi életünkben felmerülő problémákat ezeknek a szenteknek életével. És tanuljuk meg tőlük az Isten akarata szerinti megoldások keresését, és a kereszttartó vállalását.

3. Krisztus tanítása gyermekeink számára a biztonság.

Ne higgyük azonban, hogy példaként csak a távoli korok szentjeihez fordulhatunk. Olvassuk el Solzsenyicinnak, a Nobel-díja szovjetírónak, megrázó beszámolóját, – nem kitalált történeteit! – a szovjet lágerekről. Külön fejezetben számol be a lágerbe került szovjet fiatalok elállatiasodásáról. Gátlástalanul gyötrik, sőt ölik meg rabtársaikat egy falat ragacsos kenyérért, vagy egy rongyos ruhadarabért. – Ezekkel szembeállítva írja le azoknak a fiatal gyermekeknek a magatartását, akiknek a szüleit vallásos meggyőződésükért hurcolták el. 8-10 éves egyedül maradt gyermekek művelik meg a földet, látják el az állatokat, és jól tanulnak az iskolában, mert igyekeznek méltók lenni a hitükért elhurcolt szüleikhez. És amikor lágerbe kerülnek ők maguk is, ugyanúgy megállják a helyüket Istenbe kapaszkodva.

Amíg mi kicsinyes küzdelmeinket vívjuk gyermekeink túlzott anyagi követeléseivel szemben, fel sem merül a tudatunkban, hogy tőlünk néhány ezer kilométerre, keletre vértanú szülők és nem kevésbé hős vértanú gyermekek vívták gigászi harcukat a Gonosz ellen. – Mi pedig legyintünk Jézus ígéretére, melyben biztosít bennünket arról, hogy megáldja családjainkat és biztos menedékünk lesz minden bajban és vészben.

Ne higgyük, hogy csak távoli példái vannak az Isten elgondolása szerint élő családok Krisztussal való szoros Szövetségének. Ismerünk magyar családokat is, ahol az anya lemondott egyetemi diplomájának megfelelő állásáról, hogy gyermekei nevelésével foglalkozhasson. Az ilyen áldozattal épített harmonikus családban ép kedélyű, helyes ítélőképességű és Isten szerinti értékrendben élő gyermekek nőnek felnőtté. Nem egy papi és szerzetesi hivatás érlelődött meg ilyen családban. Nem egy ilyen családból kikerült felnőtt fiatalból lett komoly házastársa nehezen megtalált életpárának.

Kevés a papi hivatás? Kevés a keresztyén szülői hivatás? Sok a fiatalok könnyelműen kötött és hamar széteső házassága? – Igen. Mert kevés a komoly keresztyén család, akik nem „adok-kérek” alapon keresztyének, hanem akiknek az élete valóban Krisztus. Ezért nincs talaja és kevés a reménye egy jobb és igazabb jövőnek nálunk!

4. Krisztus Szövetsége a családdal.

Ne feledjük azonban, hogy Krisztus Szövetséget ajánlott fel nekünk, és Ő az ígéretét soha meg nem szegi. A Vele szemben mutatott hűtlenségeinkre is csak azt mondja: „Kelj föl! És többé ne vétkezz!” – Keljünk fel hát és járjunk! És ne vétkezzünk többé! Ennek eszköze pedig a Krisztussal való Szövetség.

A család és Krisztus Szövetsége három lépésben valósulhat meg.

Első lépés: A család önazonosságának megtalálása. Tudjuk, hogy mi Isten elgondolása a családról: a házastársak tudatos önkorlátozása Isten törvényei szerint a család érdekében. Ez viszont csak Krisztus segítségével lehetséges, aki viszont minden segítséget megad ehhez, csak mi fogadjuk el, és valósítsuk meg családjunk keretében.

Második lépés: A család megújulása. A keresztény élet lényege Szent Pál apostol szavai szerint: „Újuljatok meg Krisztusban!” Ez – nagyon komoly mértékben – a családra is vonatkozik. Megújulni mindenben: családjunk céljában, a célhoz vezető útban és eszközökben, megújulni Istenhez és egymáshoz való viszonyunkban.

Harmadik lépés: A család Krisztushoz való kapcsolódása. Krisztus olyan számunkra és családjunk számára, mint a mágnes. – Tudjuk: a nagy teljesítményű mágnes minden vasat magához vonz. – Krisztus így van lelkünkkel, családjunkkal. Hiszen Ő mondta: „Amikor felemelnek a földről, mindeneket magamhoz vonzok.” – Valóban ez történt: a keresztre szegezett, lándzsával átvert szívű Krisztus mindnyájunk szívét magához vonzotta. Ő lett minden szív Királya és középpontja. – Így kapcsolódik családjunk és minden keresztény család Krisztushoz, és válik teljessé nemcsak a család és Krisztus szövetsége, hanem Krisztuson keresztül egymással is teljessé válik kapcsolatunk.

Kerkai Atya írja egyik levelében: „Egy nép a családokon keresztül is megújulhat. És ehhez elegendő néhány család önazonosságának megtalálása és megélése, elegendő néhány család megújulása és Krisztushoz – meg egymáshoz – való kapcsolódása...” – Újítsuk hát meg saját családjunkat, önmagunkon keresztül Krisztushoz kapcsolódva. Legyünk mi annak a Krisztusban megújult néhány családnak egyike, melynek segítségével népünk is megújulhat. – És ne csüggedjünk az átmeneti kudarcokon, hiszen Krisztus mondta: „Bízzatok, mert én meggyőztem a Világot!” – Úgy legyen!

HARMADIK NAP: KRISZTUS ÉS A NEMZET.

Igeliturgia: JÉZUSRA HALLGASS, AKI SZÉLESRE TÁRTA ELŐTTED KEGYELME AJTAJÁT!

„Istenünk, saját fülünkkel hallottuk atyáink beszédét: milyen tetteket vitt véghez kezéd.”
(Zsolt 44.2.)

„Jézus mondja: Boldog a szemetek, mert lát, s a fületek, mert hall.” (Mt 13. 18.)

Testvéreim!

A Zsoltáros szavait és Jézus beszédét – minden erőltetés nélkül – alkalmazhatjuk a mai, sokszor kétségbeejtő, nemzedéki ellentétekre, melyeknek egyetlen megoldása:

1. Atyái beszédének nem hisz a mai nemzedék.

– Ha teljes őszinteséggel végignézünk legutolsó két korosztályunkon, akkor egy csepp sem csodálkozhatunk ezen. A szülők hazugságban nevelődtek és így nevelték gyermekeiket is. Nem volt – és ma sincs – összhang a korosztályok között. Nincs összhang a beszéd és a cselekedetek között.

Sorra vehetjük a Tíz Parancsolat természetünkbe írt isteni utasításait. A felnőttek, ha szóban el is ismernék – ha! – azok érvényét, tetteikben átlépik annak előírásait.

– Ha biztatnák is gyermekeiket Isten tiszteletére, az Úr napjának megszentelésére, maguk kerülnek az Isten házába. És soha nem volt annyi istenkáromlás és ocsmány beszéd, mint az utolsó fél évszázadban.

– Ha tiszteletet és engedelmisséget követelnek is maguk számára gyermekeiktől, a valóságban alig törődnek saját szüleikkel, szociális otthonokba, kórházi elfekvőkbe juttatják őket. Nagyon kevés az olyan család, amely vállalja az idős, főleg beteg szülő, nagyszülő gondozását.

– Ne ölj! – mondjuk gyermekeinknek, fiataljainknak, de a Világháborúban gyilkoltuk ember-testvéreinket, és az erőszak légkörét teremtettük meg fiataljaink és gyermekeink számára. Ha egyáltalán hagytuk megszületni gyermekeinket. Ne feledjük: fél évszázad alatt több mint 5 millió magzatot öltünk meg!

– Ne paráználkodj! – szól a hatodik és kilencedik parancs. De a szülők jórészt elváltak és újra házasodtak, a mai fiatalok – gyakran szüleik is – csupán együtt élnek, élettársak – Az együtt élő családoknál sokszor ismeretlen a házastársi hűség, és ismeretlen a család boldog, megelégedett légköre.

– A tulajdon és becsület tiszteletéről szinte kár beszélni! A fiatalok és a gyermekek szinte a levegővel szívják magukba a lopás, a hazugság, a rágalmozás, a benyálazás szellemét.

Hogy lehet így hinni a felnőtteknek? Hogyan lehet bármelyik korosztályról is példát venni? – Évtizedekkel ezelőtt énekelte Koncz Zsuzsa: „Nem kell nekem az áldás, nem kell a szent beszéd; hisz én is tudok áldást osztani, s szépeket mondani!”

De saját magunkba is nézhetünk, és kell is néznünk. – Mi vajon mindenkor és maradéktalanul a Tíz Parancs útját jártuk? Vajon tőlünk mit hallottak és tanultak gyermekeink és az ismerős

fiatalok? Beszéltünk arról, hogy milyen nagy tetteket vitt és ma is visz végbe az Úr keze? – Vagy óvatosan hallgattunk mindezekről? – Vagy ha beszéltünk is, de a keresztyénységet idegeskedéssel, türelmetlenséggel, gyakran szeretetlenséggel kapták kapcsolt áruként tőlünk, amivel aztán nem tudtak mit kezdeni? – Pedig mi még saját füleinkkel hallottunk szüleinktől, papjainktól Isten végtelen nagyságáról, jóságáról és csodás tetteiről, de nem tudtuk, nem mertük, vagy nem akartuk továbbadni!

2. Jézusra hallgass!

– Aki azt mondja: „Boldog a szemetek, mert lát, a fületek, mert hall!” Fiataljainkban óriási úr tátong. –Kinek higgyenek? – Mit higgyenek? – A hanglemezen megjelent MAGYAR MISE szívfájdító problémákat tár fel, szívszaggató kérdéseket vet fel: „Egyedül vagyok, állj mellém, légy velem! – „Elfelejtettem szeretni, engem sem szeret senki!” – „Olcsón szerzett kábulattal mérgezem a testem, hazugságért, kényelemért adom el a lelkem!” – „Nincs kegyelem! Nincs kegyelem!” – „Önpusztítás szelleme tanított meg élni... Uram, irgalmazz nekem! Nem tudok így élni! – Így nem tudok élni!” – „Érintsd meg a lelkem! Érintsd meg a lelkem!” – Nem úgy hangzik mindez, mint vád és számonkérés?...

Jézus mondja: „Boldog a szemetek, mert lát!” – Nyissuk hát ki a szemünket, lássuk meg a szomorú valóságot és Isten végtelen irgalmát! Lássuk meg, hogy van kiút: a Hit, a Remény, a Szeretet és az Áldozat útja! De magunknak kell ezt az utat megtalálni, Jézust keresni, Jézusnak hinni! – Higgyünk tehát mindnyájan Jézusnak!

Jézus mondja: „Boldog a fületek, mert hall!” – Nyissuk meg hát füleinket! Halljuk meg megváltatlan fiataljaink segélykiáltását: „Egyedül vagyunk!” – És halljuk meg az irgalmas Isten szavát, mely Krisztus ajkán keresztül árad felénk: a nyolc boldogság... az elveszett drachma... a jó Pásztor... És főleg ezt halljuk meg: „Jöjjetek hozzám mindnyájan, akik fáradtak vagytok és súlyos terhet cipeltek, és én enyhülést adok nektek!” – Halljuk meg, valósítsuk meg és úgy adjuk tovább fiataljainknak, hogy azt mondhassák: „Apánktól, anyánktól hallottuk, milyen tetteket vitt véghez az Úr irgalmas keze.”

3. Jézus szélesre tárta előttünk Kegyelme Ajtaját.

– Ha látó szemmel nézünk, és halló füllel figyelünk, akkor megtörténik a csoda: kitarul előttünk Krisztus Kegyelme Ajtaja. De azon az ajtón csak áldozat árán lehet belépni: ne sajnáljuk tehát életünk áldozatát a Jóért, az Igazért és a Szépért! Annyi áldozatot hoztunk már más, idegen istenek oltárán! Hozzunk végre igaz áldozatot az igaz Isten oltárán! Mint a MAGYAR MISÉ-ben éneklik: „Itt van az életem, Eléd hozom, testem és vérem feláldozom!” – S ha majd látják fiataljaink ezt a fenntartás nélküli áldozatot, akkor ők is képesek lesznek átlépni a Kegyelem szélesre tárt Ajtaját, melyet már soha senki be nem zárhat előttünk.

Forduljunk hát igaz hittel, rendületlen reménnyel és áldozatos szeretettel Urunkhoz, és imádkozzunk minden fiatalért a finn TALVITIS szavaival, melyet mintha egyenesen nekünk szánt volna:

„Segíts, Uram, hogy Szereteted erejével tudjak szólni és munkálkodni mindazok között, kiket reám bízta! Hadd örüljenek az életnek úgy, ahogyan Te tanítasz meg minket örvendezni!

SZÉLESRE TÁRTAD ELŐTTEM KEGYELMED AJTAJÁT!

Uram, nem félek átlépni az utolsó küszöbön sem, de addig – csöndes derűvel – hadd tárjam ki sokak előtt Szereteted és Boldogságod Ajtaját!” – Ámen.

HARMADIK NAP 1. ELŐADÁS: A nemzet szerepe Isten elgondolásában.

- A nép és a nemzet, mint a családok tudatos és szabad önkorlátozása.
- A nép és a nemzet, mint a családok foglalata.
- A nép és a nemzet, mint az emberiség nagy-családjának tagja.
- A népiségi kultúra, annak beépülése az általános emberi kultúrába.

Az előző napon a családdal foglalkoztunk: mi az elgondolása Istennek a családról; hogyan viszonyul Krisztus a család-problémához. Láttuk, hogy korunk legégetőbb erkölcsi kérdéseit csak a családon keresztül közelíthetjük meg, csak a családon keresztül orvosolhatjuk azokat. – Nem állhatunk azonban meg a családnál, tovább kell lépnünk: a családok összessége, a nép és a nemzet felé. – Sajnos, ezen a területen olyan kérdések merülnek fel és annyira fájdalmas módon, hogy ez az egy nap éppen csak a fájdalmas pontok érintésére elegendő.

1. A nép és a nemzet, mint az egyének és a családok tudatos önkorlátozása.

Kezdjük mindjárt azzal, hogy egy közösséghez való tartozás – bármilyen kicsi legyen is az a közösség – az egyéni szabadság korlátozását hozza magával, és kívánja meg. A házasság, mely a család alapja, – mint megállapítottuk, – az egyén oldaláról szemlélve nem más, mint két önálló és szabad személyiség tudatos önkorlátozása a család érdekében. Mindkettőn nagy a hangsúly: önálló és szabad személyiségek alkothatnak csak családot, tudatos és szabad elhatározásból fakadó önkorlátozással. – Bár a magyar mondás azt tartja: „Két bolond egy pár”, ez azonban egész másra vonatkozik, ugyanúgy, mint a „zsák meg a folt”. Bolondok nem köthetnek házasságot, és nem alapíthatnak családot, de tudatos és szabad elhatározás nélkül érvénytelen a házasság „Isten és ember előtt”.

A nép a családok közössége, mégpedig a rokonságból álló nagycsaládok tudatos és szabad elhatározásából létrejött kapcsolat. Természetesen ez a kapcsolat hazánkban – és más országokban is – sok évszázaddal, sőt évezreddel ezelőtt jött létre. A honfoglaló ősök – rokoni alapon szervezett – törzsei vérszerződés révén alakultak át néppé, és a Kárpát-medencében, az itt lakó népekkel együtt alkottak nemzetet. De a nép és a nemzet a nagycsaládok, majd népek tudatos és szabad önkorlátozásából jött létre. – Így foglalta magába az Ural-Altáji nyelvet beszélő, de vérségileg nagy-részt török-tatár – mongoloid – magyar nép az itt lakó részben európai, részben ugyancsak mongol eredetű fajtákat, és alkotta meg a magyar nemzetet, akit önálló hazája, önálló nyelve és kultúrája, önálló és átvett európai szokása, valamint felvett keresztény vallása tett nemzetté.

Ebbe a már nemzetté vált népbe olvasztotta be évszázadok során a magyarság a betelepült besenyőket, jászokat, kunokat, majd – a 150 éves török uralom után – a lakatlanná vált területekre Németországból a szászokat, svábokat, délről pedig a szerbeket és románokat. Így vált ezer év alatt sok-népű, sok-nyelvű, sok-kultúrájú nemzetté Magyarország, ahol a nemzetiségek össz-létszáma majdnem meghaladta a magyarság számát.

S a tragédia itt következett: másfél évszázados kölcsönös meg nem értés eredményeként, amikor is a magyarság nem akarta elismerni a betelepített népek teljes szabadságjogait, – mellel, saját magyar jobbságának a szabadságjogait sem, – ezek a másnyelvű más-kultúrájú népek önálló nemzeti létre törekedtek. Így aztán az elvesztett I. Világháború után az önállóságra törekvő népek – a győztes nagy-hatalmak segítségével – olyan darabokat hasítottak le a magyar nemzet testéből, hogy kb. 3,5 millió magyar kisebbségbe került a szomszédos államok – az u. n. „utód-államok” – területén. – És ez még talán csak a kisebbik rossz. A

nagyobbik rossz az, hogy a kisebbségbe került magyarságnak nem adták meg a nagyhatalmak által garantált kisebbségi szabadságjogokat, hanem – jórészt – be akarták olvasztani őket népi közösségükbe. – Nem akarok most történelem-hamisításról beszélni, a II. Világháború utáni igazságtalan párisi békét is mellőzöm, mely csúfosan meghazudtolta a népek önrendelkezési jogát és csak a győztesek igényét elégítette ki.

De nem hagyhatom ki a kommunizmus évtizedeinek mindent meghamisító történelem-szemléletét, amikor szót sem lehetett ejteni az elszakított magyar-testvéreket ért jogtalanságok ellen. Amikor szót sem emelhattünk a Felvidékről kitoloncolt több mint 160 ezer magyar érdekében. Amikor büntetendő cselekmény volt a „Székely himnusz” éneklése, amikor valójában eladtak majdnem 4 milliányi magyart a szomszédos országoknak. – Nem vitás, hogy a Monarchia idején a kormányok súlyos mulasztásokat és vétkeket követtek el a Kárpát-medence kisebbségei ellen. A kormányok és nem a magyar nép! És mégis a népnek, a magyar nemzetnek „húzták el a nótáját” Versaillesben, a magyar nép szenvedti Trianon óta határainkon túl szabadságjog nélküli kisebbségi sorsot. De nemcsak népünket csonkították meg, hanem – a kommunizmus évtizedei alatt – népünk lelkét is, legmélyebben a magyar családokban és a meghurcolt, megtiport, meggyalázott magyar egyéneken. Több mint 300 ezer magyar ki is szökött az országból a rabszolgasors elől. – S a legszomorúbb az, hogy az elmúlt másfél évtizedben – az erőteljes szabadelvű hatás következtében – sem adhatjuk meg kisebbségben élő és szétszóratott magyar testvéreinknek az őket megillető jogokat...

A néphez és nemzethez való tartozás alapfeltétele az egyének és a családok tudatos és szabad önkorlátozása a nép és a nemzet érdekében. – Nagyon szeretnénk, ha már ez megvalósulhatna. Természetesen nem a minden határon túli szabadsággal, sem a teljes liberalizmussal, hanem a tudatos és szabad önkorlátozással. – További feltétel a népi és nemzeti lét vállalása, kiegészítve a népi és nemzeti sorsvállalással. – Kerkai Atya megfogalmazása szerint: az igazi néphez való tartozás fő kritériuma, ha az embernek egyetlen és fő szerelme „a magyar nép”, melynek „Vállalja sorsát – ha kell – a végső pusztulásban is”. Ő ezt vállalta. – Majd 10 ezren pusztultak el tudatosan és szabadon 1956-ban, több ezerre tehető azoknak a hazafiaknak a száma, akiket a Rákosi- és Kádár-rezsim végeztetett ki, és több százezren viselték el a börtönök, internáló-táborok, elhurcoltatás, kényszermunka-táborok embertelen szenvedéseit és borzalmait. – Kerkai Atya maga 10 kegyetlen esztendő telt el fegyházban, további 10 esztendő telt el áldozott a fegyházban szerzett súlyos betegségei elviselésére, és végül – vakon, bénán, némán – elfogadta a korai halált. – Ki tudja így vállalni népének sorsát?

2. A nép és a nemzet, mint a családok foglalatja.

A nép és a nemzet nemcsak olyan formában foglalata a családoknak, hogy a családok összességét jelenti. Természetesen az is: a nép és a nemzet foglalja értékes keretbe a kis- és nagycsaládokat, adja meg mindezek biológiai és történelmi hátterét. – De ennél sokkal több: a nép és a nemzet a családi lét alapja; a családi sors biztosítója; a család tudatos életének alakítója.

A nép és a nemzet a családi lét alapja. Itt most kifejezetten a magyar család, magyar létéről beszélünk. – Ha végig nézzük azokat a családokat, melyeknél a dédszülők – vagy azok szülei – vándoroltak ki a múlt századforduló munkanélkülisége idején, vagy a nagy- és dédszülők az I. Világháborút követő kisebbségi sorsból és a gazdasági nehézségekkel küzdő anyaországból, akkor azt látjuk, hogy inkább csak azok őrizték meg magyarságukat, akik az USA és Kanada területén, nagyobb létszámban telepedtek le. És mindképpen helyen legsikeresebben a keresztény egyházközösségek képezték a népi-nemzeti megtartó erőt. – A II. Világháborút követő „népvándorlás” során a jelenlegi szülők-nagyszülők vándoroltak ki, akik közül igen sokan a már

meglevő magyar településeknél telepedtek le, továbbá Ausztráliában hoztak létre jelentősebb magyar közösségeket. Ezek jó része is megmaradt a magyarság számára. – Az 1956-os emigráció nagy része már elveszett a magyarság számára. Ők már szerteszóródtak a nagyvilágban és a befogadó országok szükséglete szerint kaptak munkát, az ország lehetősége szerint jutottak lakáshoz. Igen kis hányaduk jutott komolyabb magyar település közelébe. De nyelvükben és szokásaikban így is több mint 2-2 és fél millió magyarral számolhatunk, akik érzésükben magyarok, nyelvükben főleg a középkorúak és idősek. – A magyar család magyar létének alapja a magyar nép és a magyar nemzet, amely – sajnálatos módon – itthon az anyaországban lassú, de folyamatos fogyásban van. Pedig csak erős és népes családok tudják biztosítani a magyarság létét itthon, és tudják biztosítani öntudatos létét a külföldi „szét-szóratásban”

A nép és a nemzet a családi sors biztosítója. – A család sorsához hozzátartozik az anyagi-, szellemi- és erkölcsi-jólét. Bármilyen néphez és nemzethez tartozik egy család, saját népének anyagi-, szellemi- és erkölcsi-tartalma és magatartása határozza meg és biztosítja a család sorsát. – Magyar viszonylatban viszont ez bonyolultabb kérdés, tekintettel arra, hogy a 15 milliós magyarság alig 65 %-a él csak az anyaországban, a többi más országban, más kontinensen. Így a magyar családok sorsa csak a nyugati államokban és itthon látszik biztosítottnak – itthon is közel 3 millió szegény-sorsban él – a környező államokban egyelőre csak remény van arra, hogy a kisebbségi szabadságjogok biztosításával, vagy a kettős-állampolgárság révén, a magyar családok sorsa megfelelő legyen. – Itthon az anyaországban a családok anyagi sorsát – mint említettem – a fokozódó anyagi válság veszélyezteti, szellemi és erkölcsi sorsát pedig a kommunista évtizedek szellemi és lelki terrorjának utóhatásai, – a poszt-kommunizmus karöltve a szélsőséges liberalizmussal – veszélyezteti. Rombolni ugyanis könnyű, de a romokat teljesen eltakarítani, és szellemi-erkölcsi újjáépítést végrehajtani borzasztóan nehéz: valószínűleg sok évtizedes kemény és összehangolt munkát igényel.

A nép és a nemzet a család tudatos életének alakítója. – Minthogy a magyar népről és a magyar nemzetről van szó, valamint a magyar családok életének tudatos alakításáról, újra csak nehéz kérdésre kezdjük a feleletet keresni. – Hogy miért nehéz a kérdés? – Mert a magyar családok tudatos életéről a kommunizmus évtizedeiben nem is igen lehetett szó, csak kivételes esetekben. A lelki terror ugyanis rátelepedett egyénre és családra egyaránt, és ellensége volt minden tudatosságnak. Mint Sík Sándor „Ádvent” című drámájában a Baál-papok kara mondja:

*„Ó Baál, te, ki bűbájjal kötözöd boldoggá szemünket,
És pálcáddal kormányzod ritmusra kezünket,
És bendőnknek bőséggel bugyborékoltatsz vályút:
Nyisd meg füledet és engedd, hogy áhítattal elszámláljuk
Bűbájos száz nevedet! Mert te vagy a Baál,
De minden nevednek más bűbája van:
Te Moloch és Mammon, te Vér és Arany!
Új-új éneket hozsannázunk hozzád.
Ó Kard, ó Masina, ó Villamosság,
Ó Párt, ó Állam, ó Tömeg, ó Globalitás!
Lépj a nyakunkra és szídd el a vérünk,
Hiszen egyedül csak ezért élünk.
A dallam kell, a szó kevés! A szó kevély, a gondolat merész:
A ritmus kell és a görnyedés! A gondolat nélküli átadás!
Leborulás! Leborulás!”*

No, ezt kaptuk mi „tudatfejlesztés” címén a kommunizmus évtizedei alatt egyéni és családi életünkben. És – bizony – nagyon kevés volt olyan egyén, még kevesebb olyan család, aki ellene tudott mondani, ennek, aki ellene tudott állni a lelki-terrornak. – Aztán jöttek a 90-es évek, amikor azt hittük, hogy itt az ideje annak, hogy az egyén tudatosságával együtt a családi élet tudatosságának fejlesztését is elkezdjük. Sajnos, a posztkommunizmus és a szabadelvűség – ahol csak lehet – iparkodik keresztbe tenni ennek az igyekezetnek, és nem kevés sikerrel. – Pedig egyet nem szabad elfelejtenünk: a családok tudati és erkölcsi fejlődése nélkül nem fejlődik tudatilag-erkölcsileg a nép és a nemzet sem. És fordítva sem. – Olyan kölcsönhatásban áll egymással a család és a nép, a nép és a család, hogy együttes fejlesztés nélkül nem juthatunk előre sem tudatilag, sem erkölcsileg. – Ezt jegyezzük meg jól, és eszerint alakítsuk a magunk, családjaink és népünk-nemzetünk tudati és erkölcsi életét!

3. A nép és a nemzet, mint az emberiség nagy-családjának tagjai.

A nép és a nemzet nem független közösségi képződmény: alulról a családok függvénye, fölülről pedig az emberiség nagy-családjának része. Ma már nem tudja egyetlen nép sem függetleníteni magát a népek közösségétől. Valaha még képes volt egy-egy nép – anyagilag és szellemileg – függetlenül élni, mert megvolt a teljes anyagi alapja, ugyanakkor birtokában volt az akkori kornak megfelelő szellemi intézményeknek. Azóta azonban gazdaságilag is, szellemileg is annyit fejlődött a világ, hogy még a nagy népek sem, – a kicsik pedig különösen nem, – tudják függetleníteni magukat a többi népek nagy-családjától. Egyébként is a világ az egész emberiség teljes egybekapcsolódása felé halad, hiszen szinte csak egy-két lépésre vagyunk attól, hogy teljes Európa egyesült legyen. – Mi tehát a népek és nemzetek feladat az emberiség nagy-családján belül? Röviden így fejezhetjük ki: a népek közötti munkamegosztás.

Ennek a népek közötti munkamegosztásnak első lépése: az emberiség anyagi javainak munkálása. – Valójában minden népnek vannak kötelességei ezen a területen: vagy speciális anyagok biztosítása az emberiség számára; vagy speciális technológiák kidolgozása és alkalmazása; vagy a munkák korszerű szervezése; stb. Ma már ezek a feladatok nemzetközi munkamegosztást igényelnek, és amely nép ki akarja húzni magát az emberi közösségért végzett munka alól, az csak saját kárára teheti ezt. – Számunkra, magyarok számára, most kezdett volna megnyílni ennek a lehetősége, hogy belépünk ebbe a munkamegosztásba. Ehhez a feltétel az lett volna, hogy felzárkózzunk az európai gazdasági és technikai színvonalhoz. Csakhogy ezt a multi-nacionális cégek belépése – a megfontolatlan privatizációval párhuzamosan – úgy tűnik, hogy megakadályozza. – Nem vitás, hogy ehhez a felzárkózáshoz a nemzetek nagy-családjának segítsége szükséges, de legalább annyira szükséges a saját erőfeszítésünk!

A népek közötti munkamegosztás második lépése: az emberiség szellemi javainak munkálása. – Itt a népeknek – főleg a kisépeknek – sokkal több lehetőségük nyílik. A kisépeknek ugyanis, az anyagi lehetőségekkel szemben, a szellemi javakban volt mindig, és jelenleg is abban van módjuk a nagynépekkel való együttműködésre. – Sajnos a szellemi export – a „szürke-agyállomány” exportja is – a kisépeknél a legnagyobb. Ha csak a XX. század szellemi történetén végigtekintünk, láthatjuk, hogy mennyi találmány, mennyi nagy gondolat, mennyi művészi alkotás született hazánkban. De azt is láthatjuk, hogy mennyi nagykoponya, hány művész vándorolt ki külföldre, lett különböző országok elismert művésze, feltalálója, Nobel-díjas tudósa. – Csak egyetlen példát kívánok említeni a XX. század nagy magyar alkotói közül: Kerkai Jenő jezsuita atyát, aki a keresztény szocialista mozgalmak létrehozásával, a KALOT megalapításával nemcsak a magyar nép számára hozott új szellemi és

erkölcsi értéket képviselő áramlatot, hanem egész Európa – sőt az egész Világ-egyház – részére új utat nyitott, melyet a Szentatya is elismert, és amelyet előbb-utóbb követni fognak. És mindezt erkölcsileg is megpecsételte, amikor tudatosan vállalta 10 esztendő kegyetlen rabságát a kommunizmus börtöneiben, majd „szabadulását” követően a hosszas betegséget, benne a legfájdalmasabbat: a teljes eljelentéktelenedést, zseniális értelmének hanyatlását, a hosszú hónapok teljes tehetetlenségét, a megbénulást, beszélő képességének elvesztését, teljes megvakulást, végül a tudatosan elvállalt halált. – Nagyobb szeretete nincs annál, mintha valaki életét adja barátaiért...” Kerkai Atya pedig életét adta magyar népéért! – Nem akarom felidézni a példák hosszú sorát, de igen sokan vannak, akik szellemi-erkölcsi javaik feláldozásával érdemelték ki számunkra a kibontakozó szabadságot.

A népek közötti munkamegosztásnak nemcsak kötelezettségei vannak, hanem eredményei is: a népek az emberiség családja által birtokolt anyagi és szellemi javaknak részeseivé válnak. – Természetesen először fel kell mutatni a „belépő-jegyet” a népek családjába. A „belépő-jegy az anyagi és szellemi kötelezettségek teljesítése, és a megfelelő erkölcsi magatartás. – Ezen a területen, sajnos, még nagyon sok a kívánni való. Vannak olyan tagjai a népek családjának, akik igen sokat követelnek, akadnak olyan belépni szándékozók, akik igen keveset, vagy semmit sem akarnak adni, hanem csak kapni, mindig csak kapni. – Pedig az igazi barátság nem lehet alapja a haszonlesés egyik részről sem. Itt még nagyon sokat kell fejlődni az emberiségnek! De a távlati cél világos: minden népnek lehetőségei szerint teljesítenie kell kötelezettségeit a népek családjával szemben, hogy aztán szükségletei szerint részesülhessen a közös anyagi és szellemi javakból. Az erkölcsi-szint teljesítése pedig minden nép számára kötelező, anélkül meg sem valósulhat a népek valódi családja.

4. A népiségi kultúra, annak beépülése az általános emberi kultúrába.

Minden népnek meg van a saját nyelve, de ugyanígy megvan a saját népi kultúrája is. Szellemi vonatkozásban, mint imái, balladáit, dalai, táncai, meséi és mesejátékai; tárgyi vonatkozásban, mint a varró- és díszítőművészete, a faragás, a bőrdíszmű, de még az építkezési formák is. – A népi kultúra szellemi vonatkozású része jobbra a nyelvhez kötött, és a nyelv elvesztésével igen könnyen kihál az is; a tárgyi vonatkozású népi művészet nem annyira kötött a nyelvhez, így tovább is fennmaradhat.

Ez a sajátos népi kultúra jellemző minden népre. Valójában az emberi szabadság-jogok között a közösségi-jogok közé tartozik, és mint ilyen: érvényes minden állam kisebbségére. – Természetesen egyes elemei átmehetnek, és át is mennek, más népek kultúrájába, ugyanígy más népek kultúrájából vehet át elemeket, és azokat beépítheti a sajátjába. – A népi kultúra értéke felbecsülhetetlen, mivel

- a nép létének egyik fenntartó eleme; „nyelvében él a nemzet” szoktuk mondani, de még inkább mondhatnánk: „szokásaiban, kultúrájában él a nép”;
- a nép önazonosságának kifejezője, tehát olyasmi, mint az egyénnél a jellemvonások;
- a nép jellemvonásainak, biológiai és lelki sajátosságainak, valamint a környezet-hatásoknak együttes megnyilvánulása;
- a népek családjában a színek gazdagságát képviseli, mint a kert és a mező virágai;
- a nép Istentől kapott adottságainak egyik kifejezője, melyről lemondani, vagy magunktól eldobni népünk elleni vétek.

Maradjunk ennél az utolsó gondolatnál: Isten ajándéka. Furcsa – vagy talán nem is olyan furcsa – módon: a népi kultúra a vallásban gyökerezik. Saját népünknel megfigyelhetjük, hogy a néplélek legmélyebb rezdülései a népi imádságokban, népünk ünnepei megünneplésében, a

búcsújárás szokásokban, zarándoklatokban és a vallásos népi-játékokban nyilatkozik meg. Ugyanakkor a népiség tárgyaiban az ünnepnapok öltözetek díszítéseinél, a templomi lobogók ékítményeinél, templomi és temetői faragásoknál indul meg a néplélek működése. – Vagyis: a népiségi kultúra, melyben a néplélek minden áhítata, szépsége tükröződik, mindez a vallásra, a vallásos népi szokásokra és ékítményekre vezethető vissza. És a kommunizmus évtizedei alatt volt időszak, amikor az „Állami népi együttes” kivételével a teljes népi kultúra – minden értékével és gyönyörűségével – veszélyben forgott volna, ha nincsenek bátor emberek, akik kiálltak a népi kultúra egyes ágai mellett, és életük munkáját áldozták érte. – Érdekes módon ezeknek az embereknek egy része a Kerkai Atya által alapított KALOT neveltje volt. – Ma a nyugati „kultúra alja” kíván elborítani bennünket. Vigasztaló, hogy vannak u. n. „táncházak”, ahol még a hamisítatlan népi kultúrából szívhatnak magukba valamennyit a fiatalok...

1945. előtt heves viták folytak a kultúrával foglalkozók között: városi vagy népi? A vita akkor eldöntetlen maradt. Ma másként teszik fel a kérdést a kultúrával komolyan foglalkozók: a mindenki által elismert és megbecsült általános emberi kultúra, vagy a kevesek által értékelt és művelt népi kultúra? – És úgy tűnik, hogy a vita az általános kultúra javára dőlt el. Mármint a kultúrával komolyan foglalkozók között. Pedig nem ilyen egyszerű a kérdés. – Mert a teljes emberségünkhöz hozzátartozik mind a kettő: az összes európai népek által elismert általános emberi kultúra és a sajátosan népi – nálunk: sajátosan magyar – kultúránk. – Miért?

– Mindkettőben megnyilatkozik ember-voltunk, mely teljessé csak a kettő egyesülése révén válik.
– Mindkettő a vallásban gyökerezik. Csak az egyik a hivatalos egyházi hagyományt tartalmazza gyökereiben, míg a másik mindezek népi vetületét és megnyilatkozásait.
– Mindkettőben alapvető emberi értékek keresnek megnyilatkozási formát, csakhogy az egyikben a néphez való tartozás nélkül, másikban viszont egyetlen néphez való tartozást véve alapul.
– Az általános emberi kultúrában a mindenki által értelmezhető érték képezi az alapot a tudományokhoz és a magasabb rendű művészetekhez; a sajátos népi kultúra megmarad a maga – egyszerű, de nem primitív – keretei között, és ha alkalmas „teremtő tehetséget” talál, felemelkedhet az általános emberi kultúra magasabb – klasszikus – szintjére. Gondoljunk csak Kodály és Bartók muzsikájára, Petőfi, Arany és Tompa műveire, vagy Koós Károly és Makovecz Imre építőművészetére, stb.

Mi tehát a népi kultúra célja? – Biztosítani a nép önazonosságát; kifejleszteni általa a sajátos vonásokkal bíró és a népre jellemző tulajdonságokat; megőrizni és értékelni azt a sok gyönyörűséget, amit évszázadok a nép-lélektől, népi hagyományokban, népi formákban felhalmoztak; és mindezt – alkotó tehetségek segítségével – klasszikus magasságba emelni, és beépíteni az általános emberi kultúrába, hogy a népek nagy családja is élvezze, értékelje és gyönyörködjen benne. – Számomra ez az általános emberi kultúra és a sajátosan népi kultúra feszültségének, ellentétének feloldása. És meg vagyok győződve arról, hogy Isten szándékában is ez a népi kultúra célja és értelme.

Azért időztem ilyen sokáig ennél a témánál, mert a népi kultúra és annak kincsei Kerkai Atyának egyik legnagyobb szívügye volt. Ezért kapott olyan jelentőséget a KALOT-ban, annak feloszlata után pedig későbbi munkáiban. Én pedig, mint az Atya utolsó munkatársa, ezt kaptam örökségként Kerkai Atyától: a népiségi lélektan kidolgozását. Ezt akarom átadni mindenkinek, akivel eddig és ezután jó- és bal-sorsom összehoz, hogy ők is az Atya meggyőződése szerinti – Istentől számunkra juttatott – népiségnek apostolává váljanak. – Úgy legyen!

HARMADIK NAP 2. ELŐADÁS: Krisztus és a nemzet.

- Krisztus nemzetbe születik: vállalja népét és népének sorsát.
- Krisztus nemzetben nevelkedik: elfogadja népe törvényeit, szokásait, az Ószövetséget.
- Krisztus együtt érez nemzetével: megsiratja népe bűneit és jövő sorsát.
- Krisztus küldetése népéhez.

Miután végiggondoltuk Isten teremtő-elképzelését a népekről-nemzetekről és a népek nagycsaládjáról, kíséreljük meg végigkísérni a történelmi Krisztus magatartását és állásfoglalását ezzel a problémakörrel kapcsolatban.

1. Krisztus nemzetbe születik, vállalja népének sorsát.

Ha végigolvassuk az Evangéliumban Jézus megtestesülésének történetét, Szent Lukács a következőkkel kezdi: „Élt Názáretben egy zsidó leány, a szűz neve Mária volt.” – Tehát Krisztus nemzetbe született bele, a zsidó nemzetbe, amely nemzet az évszázadok hosszú során át ragaszkodott az egy-isten hithez; amely nemzettel a teremtő és gondviselő Isten Szerződést kötött az idők végezetéig; és amely nép elszegényedett királyi nemzetségének leánya volt Mária, a történelmi Krisztus Édesanyja.

Krisztus tehát a zsidó nemzet tagja és vállalja népét. Pedig ez a nép nem volt valami szelídségről híres nemzet. Az Ószövetség szent könyveit olvasva igazat kell adnunk annak a mélyen vallásos zsidó tudósnak, aki azt mondta: „Ha volt valaha semmirekellő, vad és zabolátlan népség a történelemben, az ókori zsidóság volt az.” – És mi keresztények hozzátehetjük: „És ezzel a néppel kötött Isten Szövetséget, ennek ígérte meg a Megváltást, ebbe a népbe született be a testté lett Örök Ige, Krisztus.” – Maga az, hogy zsidó Szűzet választott Édesanyának, Krisztusnak azt az állásfoglalását bizonyítja, hogy vállalja népével a közösséget. Ez a közösségvállalás nemcsak az Édesanya, a Nevelőapa és a rokonság elfogadására vonatkozik, – bár ez a rokonság megtagadja majd a tanító Jézust, – hanem testi vonatkozásban a zsidóság képességeinek, adottságainak elfogadását, kiskorától a zsidó közösség környezethatásainak elviselését, legyenek bár ezek a hatások jók és örömteliek, vagy fájdalmasak és megszegényítőek. Tehát vállalja Jézus népének tevékeny és szorgalmas rétegét, de elviseli a naplopók, csavargók és koldusok sokaságát, elvállalja a betegek és szegények áradatát. – Mint később mondja: „Olyanok, mint a pásztor nélküli juhok...” És megesik a szíve rajtuk.

És ezzel a történelmi Krisztus nemcsak tagjává válik népének, hanem népének sorsát is vállalja. – Emlékezzünk: Krisztussal kapcsolatban az 1. napon beszéltünk már az emberi sors vállalásáról. Itt most ezt alkalmazott formában szemlélhetjük: a zsidó nép sorsának vállalására alkalmazva.

– Krisztus vállalja a zsidó nép sorsában adott ellentéteket. – Már maga az Édesanya kiválasztása is ilyen ellentétet hordoz magában. A magát Istennek szentelt zsidó leányka, a szeplőtelen és áldott Szűz egyenes leszármazottja annak a Betsabénak, akit Dávid király csábít el, majd feleségévé teszi férje, Uriás megtervezett halála után, és aki szerelmük első gyümölcseként megszüli Salamont, Krisztus egyenes ági elődjét. És Krisztus nemzetség-táblájában még egy kétest hírű asszony szerepel, az utcanőből feleséggé lett Ráháb. – De Krisztus vállalja a parázna elődöket, Édesanyául azonban a világ legtisztább és legszentebb Szűzét választja és emeli minden ember fölé.

– Krisztus vállalja a Nevelőapa, Szent József munkával és erőfeszítéssel teli életét: az ácsmesterséget. Közel-Kelet nem tejjel-mézzel folyó Kánaán, gazdasági élete munkával és

erőfeszítéssel teli, akár a földművelést, akár az ipart, akár a kereskedelmet tekintjük. Krisztus kiveszi részét a zsidóság sorsának munkájából, erőfeszítéséből, küzdelméből.

– Krisztus vállalja népének sorsszerű szenvedéseit: az égető napsütést, a szárazsággal járó nélkülözést, a vándor-prédikátor nélkülözését. „A rókáknak lyukaik vannak, az Emberfiának nincs fejét hol lehajtania.” – Ha végiggondoljuk a Krisztust kiskorától ért szenvedéseket, akkor láthatjuk: Krisztusnál töményebben jelentkeztek a megpróbáltatások és szenvedések Betlehemtől 3 éves tanító-időszakának végéig.

Krisztus valójában egyesül népével népe életében és népe sorsában. És jó szívvel fogad és elvisel mindent, tele van türelemmel és megbékéléssel, nem csatlakozik sem a római uralmat kiszolgálókhöz, sem pedig a római uralom ellen lázongók politikai pártjához. Ő az irgalmas szívűek, a türelmesek és az áldozatosok élén jár. Róla igazán elmondható az, amit Szent Pál a szeretetről ír: „mindent eltűr, mindent elvisel, mindent megbocsát...”

2. Krisztus nemzetben nevelkedik és elfogadja népe törvényeit.

A történelmi Krisztust egész életében, tehát nevelkedése során is, a zsidó vallás légköre veszi körül. Ebben lényeges hangsúlyt kap a törvény, a szokás és – jelentőségében legnagyobb – népének Istennel kötött Szövetsége. Krisztus idejére a vallási szokásoknak és törvényeknek olyan szövevénye veszi körül az egyszerű zsidók életét is, hogy nagyon kell ismernie azokat, és nagyon oda kell figyelnie annak, aki egyet sem akar megsérteni közülük. – Jézus pedig a leghatározottabban kijelenti, hogy „nem azért jött, hogy megszüntesse a törvényt...” – Másutt pedig azt mondja: „A törvény egyetlen *i* betűje sem veszhet el...” – Vagyis a szokásokat és törvényeket, amelyek között nevelkedett, Krisztus komolyan veszi és megtartja, természetesen az ésszerűség és a szeretet határain belül, mert a szeretetet Krisztus többre tartja a szokások és a törvények betűinél. Amint mondja is: „Én beteljesíteni jöttem a törvényt...” A beteljesítés pedig az irgalmas és szolgáló szeretet.

Hogy ez mennyire a törvények csúcsa, azt Krisztus félreérthetetlenül megmagyarázza a vele kötekedő farizeusnak. Mi a főparancs? „Uradat, Istenedet imádd, és csak neki szolgálj! A másik hasonló ehhez: szeresd felebarátodat – ember-testvéredet – mint saját magadat! E kettőben benne van minden törvény, és amit a próféták hirdettek.” – És a kérdésre, hogy ki a felebarát? Ki az ember-testvér? – mondja el Jézus gyönyörű példabeszédét az IRGALMAS SZAMARITÁNUSRÓL.

Csodálatos Krisztusnak a ragaszkodása a zsidó nép és zsidó vallás törvényeihez. De még csodálatosabb népének az Istennel történt Szövetségéhez való ragaszkodása. Ez a Szövetség, melyet mi Ószövetségnek nevezünk, szemben a Krisztus halálában és feltámadásában született Újszövetséggel, ez vonul végig a zsidóság történetén, ez a Szövetség tesz egyenlőség-jelet a zsidó nép és a zsidó vallás között. Mert az Ószövetségben nincs külön zsidó nép és zsidó vallás, egyetlen dolog van, a Szövetség, mely a zsidóságot Isten népévé teszi. És Krisztus ezt a Szövetséget nem oldja fel: tiszteli, megbecsüli, és erre építi az Újszövetséget. – Természetesen Krisztus, az Örök Ige, túlteking a zsidóság szűk határain, Ő az egész Emberiségben: a múlt, a jelen és a jövő Emberiségében gondolkodik. De a Szövetséget és a Szövetség népét tiszteletben tartja, és magát mindenkor a Szövetség népéhez tartozónak vallja.

Milyen csodálatos ez a vallásban gyökerező népiség. A Szövetségben és a Szövetség fő mozzanataiban, fő ünnepeiben gyökerező népi szokások, hagyományok. És a törvénytől áthatott néplélek, mely apáról fiúra, anyáról leányra származik át, és amelyeket Krisztus

neveltetése során magába szív, és a felnőtt, tanító Krisztus megtart és átél. – És ez a vallásban gyökerező népiség még ma is fennmaradt a vallásos zsidóságnál: a szombat ünneplése, a vallási ünnepek megtartása... A Szövetség olyan mélyen beivódott a vallásos zsidók lelkébe, hogy ennek a révén talál egymásra az izraeli és orosz, a magyar és amerikai, a német és spanyol vallásos zsidó, és forr össze ma is a Szövetség egységében.

Bárcsak így gyökerezne keresztény vallásunkban is népi mivoltunk! Akkor soha nem létezhetne gyűlölet nép és nép között, hanem a vallásban gyökerező népiség egybekapcsolná a világ valamennyi keresztényét. – De az Újszövetség népeit is összekötné az Ószövetség népével. És ez a Szövetségekben gyökerező lelkiség, általános és népi kultúra, annak szokásai, hagyományai, törvényei, és főleg a Szövetség maga lehetne biztosítéka a népek békéjének és egyetértésének...

3. Krisztus együtt érez nemzetével.

A történelmi Krisztus nemcsak nemzetbe születik és nemzetben nevelkedik, hanem – nyugodtan kimondhatjuk – a legteljesebb mértékben együtt érez nemzetével. Ez az együtt érzés azonban nemcsak érzelmi kötődés, hanem tudatos magatartás: tudja, hogy emberi személyisége népének adottságaival van átszőve, ezt vállalja, és megsiratja népe bűneit, jövő sorsát.

A történelmi Krisztus személyisége népének adottságaival van átszőve. – A Bibliával tudományosan foglalkozó Szentírás-kutatók lépten-nyomon felfedezik a történelmi Krisztus személyiségében népe adottságait, képességeit. Beszéd-stílusa, gondolkodásmódja, magatartása mind a közel-keleti ember, a zsidó nép lelki adottságain épül fel. Számunkra, akik görög-római gondolkodásmódot örököltünk, mert az épült rá eredeti, ősi adottságainkra, csodálatosak azok a hasonlatok, példabeszédek, előképek, amelyek Krisztus gondolkodás- és beszédmódjából világítanak ránk. – Hogy csak az előképeknél maradjunk: az Oltáriszentségről öt alkalommal ad előképet Krisztus.

– Először a kánai menyegzőn a víznek borrá történő átváltoztatásával ad előképet a bornak saját vérévé történő átváltozásáról.

– Másodszor a samária-beli asszonynak „élő vizek forrásáról” beszél, mely ugyancsak az Oltáriszentség előképe.

– Harmadszor a két alkalommal történt kenyér-szaporítás ad előképet a kenyérnek Krisztus testévé történő átváltozásáról.

– Negyedszer a kafarnaumi beszéd már nyilvánvaló utalás az Oltáriszentségre: „Az én testem valóban étel, az én vérem valóban ital... Aki eszi az én testemet és issza az én véretem, örök élete lesz, és én feltámasztom őt az utolsó napon.”

– Ötödször Jézus egy alkalommal hangos szóval felkiált: „Jöjjetek hozzám mindnyájan, és én élő vizek forrását nyitok nektek...”

Mindehhez szinte állandó bizonyíték járul Jézus hatalmáról és igazmondásáról: Jézus a vízen jár, Jézus lecsendesíti a háborgó tavat, Jézus tömegével gyógyítja a betegeket, Jézus halottakat támaszt fel, stb. – Krisztus igenis ura a természeti erőknek, tehát képes a kenyér és bor alakjában testével és vérével táplálni bennünket.

A történelmi Krisztus vállalja népének adottságait. – Gondoljunk csak gyönyörű példabeszédeire, melyekben egyrészt megismerhető népének életformája, másrészt – ha megtaláljuk a példabeszéd kulcsszavait – nyilvánvalóvá válnak a Háromszemélyű Egy Isten szándékai és Krisztus küldetése. – Az életforma vonatkozásában megismerkedhetünk Közel-Kelet szántóvetőivel, szőlő-műveseivel, társadalmi viszonyaival, szegénységgel és gazdagsággal, egyéni és társadalmi bűnökkel, képmutatással, nagyravágyással, irigységgel és hálátlansággal, de az

áldozatos, irgalmas szeretet és a szolgálat szellemével is. – Krisztus küldetésével kapcsolatban pedig a szelídség, jóság és áldozatos szeretet világít előttünk, a jó pásztor és a megbocsátó irgalom, az elveszettet kereső kitartás és a mindhalálig tartó engedelmesség. – Krisztus tehát vállalja népének adottságait és életformáját, kivéven a bűnt, annyira Ember-testvérünk akar lenni, egyszersmind népének hűséges tagja. A történelmi Krisztus vállalta a zsidóságot, a zsidó néphez való tartozást, bármennyire is igyekeztek egyesek letagadni a történelem folyamán, főleg a XX. században.

Krisztus annyira együtt érez népével, hogy megsiratja annak bűneit és jövő sorsát. – Ha valaki ismerte a zsidóság rossz tulajdonságait, bűneit, az Krisztus volt. Mégsem ítélte el népét, hiszen Ő a földre szállt „irgalom”, aki „a megrepedt nádat sem törte el, a pislogó mécsbelet sem oltotta ki”, hanem megsiratta népe bűneit és eljövendő sorsát. – Hányszor figyelmezteti népét és népe vezetőit! Először a megbocsátás hangján, aztán mindig szigorúbb formában. Gyakran a próféták kemény hangja szólal meg beszédeiben, hivatkozik is a prófétákra. – Szenvedése és halála előtt a szájalmas szeretet hangján szólal meg Krisztus: „Jeruzsálem! Hányszor akartam összeszedni gyermekeidet, mint a kotlós a csibéit szárnyai alá!” – Valóban, Krisztus teljes 3 évig tartó tanítói élete nem más, mint – hol gyengéd, hol erőteljes szavakkal – népének összeszedésére irányuló törekvése. De hiába a szó, hiába a csodatettek sokasága!

A Szentírás összesen három helyen ír arról, Jézus megrendült és könnyezett: a halott naimi ifjú édesanyjának fájdalma láttán; Lázár sírjánál; Jeruzsálem felett. – Jézus sírt, amikor végigtekintett Jeruzsálem felett, sírt, mert látta népe bűneit; sírt, mert előrelátta Jeruzsálem és lakóinak szomorú sorsát: a hosszú ostromot, a rengeteg szenvedést, amelyen az ostromlott város keresztül megy, a győzők kegyetlenségét és népe szétszórását. – Amint Jeremiás próféta is előre megmondta: „Sírva sír, s könnyűi orcájára hullanak...”

Egyet azonban nem szabad elfelejtenünk: Jézus megsiratta Jeruzsálemet, annak lakóit, és az egész zsidó népet, de nem átkozta meg. Az Ószövetség népe továbbra is a történelmi Krisztus népe maradt, a zsidók szenvedésében és üldöztetésében a történelmi Krisztus részesül szenvedésükben és szenved üldöztetésükben, és nem lehet valódi CHRISTIANUS, igazi keresztény, aki részt vesz a történelmi Krisztus népének üldözésében.

4. Krisztus küldetése nemzetéhez.

Krisztus megváltói küldetése valójában a múlt, jelen és jövő Emberiségéhez szól, mégis a történelmi Krisztus sokáig csak az Ószövetség népéről beszélt, akik számára meghozta a Szövetség beteljesedését. Ezen nem csodálkozhatunk, hiszen a zsidó nép volt az, akivel Isten Szövetséget kötött, akinek megígérte a Megváltást, akinek királyi családjából küldte a Fölkentet, a Messiás-királyt. – Az Ószövetségen végig húzódik az Ígélet, a próféták még a helyet is megjelölik, ahol a Megváltó születni fog, megjövendölik csodatetteit, beszélnek irgalmáról, szeretetéről, Izajás pedig még csúfos kínhalálát is előre megjósolja. Vagyis: a Megváltás Izraelből Izrael számára jön.

A történelmi Krisztus ismeri mindezeket a jövődöléseket, mindent úgy tesz, hogy „beteljesedjék az Írás...” – De nem fogadja el egyes Írások Messiás-királyságát, mert tudja, hogy az Atya akaratából „a fájdalmak férfianak” kell lennie, akinek „színe nincsen, szépsége nincsen...”, és „akit általvertenek...”. – Innen adódik a történelmi Krisztus konfliktusa, súlyos ellentéte népével és népe vezetőivel. Ők dicsőségben ragyogó Messiás-királyt vártak, aki királyi palotában születik, nem pedig egy vándor-prédikátort, aki „az ács, Mária fia”. Ők

felszabadító vezért vártak, aki megszünteti a gyűlölt rómaiak uralmát, és a környező népek fölé emeli Izraelt, nem pedig a béke apostolát, aki a bűn súlyától szabadítja meg az embereket, és túlvilági üdvösséget ígér. – Hiába a csodák tömege, a halottak feltámasztása, hiába igazolja Krisztus félreérthetetlen módon Isten-voltát az Írások alapján, csalódott dühük olyan méreteket ölt, hogy keresztre küldik Krisztust, és a haldoklót még gúnyolják is: „Ha te vagy a Fölkent, akit várunk, szállj le a keresztről és hiszünk neked...”

És ezzel beteljesedik az Írás jövendölése: „Izraeltől elvételük a vezéri pálca”. Az Újszövetség küldetése átszáll, – mint eredetileg is ez volt az Atya akarata, – a zsidókon kívül a pogány nemzetekre. És a Krisztusban hívő megkereszteltek között „már nincs úr és szolga, nincs rabszolga és szabad, nincs zsidó és pogány...” – A Szövetség és a Küldetés rászáll minden népre, aki hisz „Krisztusban, a megfeszítettben”, Benne, aki üdvösséget hoz zsidóra és nem-zsidóra egyaránt. – És ezzel a „megdicsőült Krisztus” testvérévé vált minden ember, népévé vált minden nép, aki hisz Benne, Ő pedig Ember-testvér és Testvér-isten minden ember számára a múltban, a jelenben és a jövőben az egész Föld-kerekségen. – Úgy legyen!

HARMADIK NAP 3. ELŐADÁS: Az ember bűnei nemzetével szemben.

- Bűn a nemzet léte ellen.
- Bűn a nemzet sorsa ellen.
- Bűn a nemzet érdekei és értékei ellen.
- Nemzet elleni bűn: a sovinizmus.

Az ember egyéni és a családja elleni bűnök után kíséreljük meg sorra venni azokat a vétkeket és bűnöket, amelyeket az ember népe és nemzete ellen elkövethet és – sajnos nagyon sokszor – el is követ. Ezekkel valahogy úgy vagyunk: minél szűkebb a közösség – magunk, családjunk, rokonságunk – annál jobban érezzük a bűn súlyát, de minél tágabb a közösség, annál távolabb érezzük magunkat a bűntől is. Pedig a valóságban úgy kellene lennie, hogy minél magasabb rendű a közösség, annál súlyosabb az ellene elkövetett véték. – A következőkben vegyük sorra azokat a bűnöket, melyeket népünk és nemzetünk ellen elkövethetünk.

1. Bűn a nemzet léte ellen.

A nemzet léte elleni bűnök a legsúlyosabbak közé tartoznak. Mint Kerkai Atya megfogalmazta: „Nem ismerem nagyobb vétkeket annál, mintha valaki Egyháza, vagy Nemzete ellen fordul, ha olyan cselekedetet követ el, mely Egyházát, vagy Nemzetét létében fenyegeti. És nem ismerem üdvösebb cselekedetet annál, mintha valaki Egyháza és Nemzete létének érdekében, azok fennmaradásáért tesz valamit és hoz áldozatot.” – Ezt a bíróság előtt jelentette ki, amikor a kommunizmus alatt koncepciók perben számon kérték cselekedeteit, és az utolsó szó jogán kifejtette nézetét. – Mindezek után nézzük tehát: mik azok a cselekedetek, melyekkel valaki nemzete léte ellen vét?

– Minden élet elleni bűn, mely az egyén vagy a család ellen irányul, beleértve az öngyilkosságot és az öngyilkossági kísérletet is. – Az egyén és a család ellen elkövetett bűnöket ugyan már az előző napokon tárgyaltuk, mégis vissza kell térnünk két olyan súlyos cselekedetre, mely közvetlenül a nép ellen irányul. Ezek: a magzat élete és az idősek élete ellen elkövetett bűnök. A magzat élete ellen elkövetett bűnök évtizedekkel – ha nem évszázaddal – visszaveti a nemzet biológiai fejlődését. – Úgy vélem, nem kell külön magyaráznom a hosszú évekig tartó nulla szaporodási átlag és a már több mint évtizede tartó és állandóan fokozódó

nemzet-csökkenés biológiai, szellemi és erkölcsi hatását. – De, ugyanígy ha egy nemzet lemond öregeiről és pusztítja őket, akkor valójában a múltjáról mond le, történelmi folytonosságát szakítja meg. – Itt aztán mindkettővel kapcsolatban lehet tetszetősnél tetszetősebb érveket felhozni, de mindezek nem tudják eltakarni azt a kegyetlen tényt, hogy egy nemzet saját jelene – állítólagos – érdekében jövőjéről és múltjáról mond le.

– Hütlenség a néppel és a nemzettel szemben. – Egy nemzet büntető-törvénykönyvében a legsúlyosabb bűn: a hütlenség, a hazaárulás. Mikor valaki anyagi javakért idegen országnak kiszolgáltatja hazája tudományos, gazdasági, katonai titkait, ezt nevezi a törvénykönyv hütlenségnek. – De van másfajta hütlenség is, amikor az ember lélekben szakad el nemzetétől, vagy fizikailag hagyja ott hazáját. Igaz, a kivándorlás megengedett dolog, sokszor a kivándorlók még használnak is hazájuknak, ha viszik magukkal népük szellemi értékeit és terjesztik hazájuk jó hírét a világban. Az igazi hütlenség az, amikor valaki szellemileg szakad el népétől, még ha itthon is marad, és belső emigrációba, szellemi kivándorlásba vonul. Mintha a családból vonulna ki annak egyik tagja, ugyanilyen ez a belső kivándorlás: nem érdekli nemzete léte, csak magának akar jólétet, minden körülmények között, minden áron. – És utána a vízözön!...

A nemzet léte elleni bűnök súlyosak, és egyszerű bánattal nem intézhetők el. Szükséges a jóvátétel! – A gyilkosság bűnét valaha csak a püspök oldozhatta fel. Ma ugyan bármely pap adhat feloldozást, de a jóvátételt nem törölheti el: a gyilkosnak súlyos erkölcsi kötelessége gondoskodni a meggyilkolt családtagjairól. – Ugyanígy a nemzet léte ellen elkövetett bűnök, ha a törvény nem is büntetné, jóvátételt követelnek a létében megsértett nemzettel szemben. – Bizony, az a sokmillió művi-abortusz, és annak végrehajtása egy élet áldozat és jóvátételét kívánja szülőtől és orvostól egyaránt, nemcsak a család, hanem a nemzet vonatkozásában is. Sajnos, erre nem gondol az utolsó fél évszázad 5 és félmillió magzat-gyilkosa. – A nemzet léte elleni bűn súlyos, szívbeli mély bánatot és egész életre szóló elégtételt kíván!

2. Bűn a nemzet sorsa ellen.

Aki népének igazi tagja, az vállalja népének sorsát. Mint Kerkai Atya írja levelében: „Aki népét igazán szereti, az ki tart mellette jó- és balsorsban, vállalja népe sorsát még akkor is, ha az a megsemmisülésbe vezet...” – A sors-vállaláshoz pedig hozzátartozik a népért való munka, a népért való áldozathozatal, de hozzátartozik az egyéni vágyak-törekvések korlátozása a nemzet érdekében. Éppen ezért bünt követ el nemzete ellen, aki mindezt megtagadja.

– A nemzetést való munka megtagadása. – Valaha a tanítókat a népért végzett munkájuk miatt „a nemzet napszamosainak” nevezték. De nemcsak ők a nemzet napszamosai, hanem mindenki a nemzet napszamosa lehet. Minden paraszt, aki a paraszti életforma minden munkáját népéért, népe sorsának jobbrafordulásáért is végzi, nemcsak családja jólétéért. Minden ipari munkás a nemzet napszamosa, ha nehéz munkája közben nem felejt, hogy mindezt népéért, népe sorsának jobbrafordulásáért is végzi. – De a nemzet napszamosa minden értelmiségi, ha – a munkást és a parasztot testvérének tekintve – szaktudását a haza sorsának szenteli. És folytathatnánk a vállalkozókkal, a kereskedőkkel, és így tovább, egészen a politikusokig. – A nemzet sorsa ellen bünt követ el az, aki ezt a munkát megtagadja, aki figyelembe sem veszi nemzetét, csak az egyéni nyereszkedést, az egyéni anyagi, vagy hatalmi érvényesülést keresi; a szellemi munkások – tudósok, művészek – pedig csak a karriert, az egyéni érvényesülést hajszolják munkájukkal. Nem beszélve azokról, akik munka nélkül, erkölcstelen módon akarnak élni és érvényesülni. Ezek aztán igazán megtagadják a nemzetért való munkát, nem törődve a haza sorsával.

– A nemzetért való áldozathozatal megtagadása. A szenvedés, az áldozat, sőt az élet-áldozat felajánlásáról a Rákosi-korszak és 1956. szabadságharca és azt követő megtorlás után nem

szükséges sokat beszélni. A több mint 10 ezer halott, a majd 100 ezer letartóztatott önmagáért beszél. Hiszen alig van olyan család a hazában, aki ne áldozott volna életet, börtönt vagy kényszermunkát a haza oltárán. – Szent Ágoston mondja az Ős-egyházról: „A vértanúk vére volt a vetés, amelyből kisarjadt az Egyház.” – Mi is mondhatjuk: „Az elmúlt több mint fél évszázad áldozata volt az a vetés, amelyből kisarjadhat a következő ezer év magyarsága.” – Gondoljunk hát el ezek után: milyen bünt követ el nemzete ellen, aki megtagadja az áldozatot. – Mert mit jelent az áldozat megtagadása? – Először is a fizikai és lelki szenvedéstől való félelmet, menekülést – számunkra keresztények számára – a következetes Egyház- és hazaszeretet következményeitől – Jelenti a ragaszkodást az egyéni vágyak és törekvések teljesüléséhez, melyek lehetnek ugyan jogosak, de következményük mégis a nemzet sorsával való szembefordulás. – Jelenti az egyén és család jólétének a nemzeti jólét elé történő helyezését, mely a haza sorsának jobbulását hátráltatja és akadályozza. – Ez az áldozat-megtagadás valójában a jogtalan – de gyakran a jogos – igények előtérbe helyezését jelenti, melyek az adott körülmények között sértik a haza javát, késleltetik a nemzet felemelkedését.

– Vágyaink, törekvéseink korlátozásának megtagadása. – A népnek, a nemzetnek joga van ahhoz, hogy honpolgára egyéni vágyait és törekvéseit bizonyos mértékig korlátozza. Ez a korlátozás részben az egyének és a családok, részben a nemzet érdekében történik, és jórészt az anyagi javakra vonatkozik. Az egyén helyes szellemi törekvéseit ugyanis semmiféle hatalomnak nincs jogában korlátozni. – Az anyagi javak vonatkozásában a korlátozás első sorban a szociális igazságosság érdekében történhet. Ez az egyénnek és a nemzetnek egyaránt javára válik: az egyénben fékezi a féktelen szerzési ösztönt, a nemzet tagjait pedig a szolidaritás állapotába, az egymásért való felelősség és áldozatvállalás állapotába segíti, és abban megtartja. – Éppen ezért ennek a korlátozásnak megtagadása bűn a nemzet sorsa ellen. Ide, ezek közé a bűnök közé kell sorolnunk a teljes liberalizmust, – a teljes szabadelvűséget, – mely nemcsak gazdasági és politikai, hanem erkölcs vonatkozásában is korlát nélküli – teljes – szabad utat enged az egyéni vágyaknak és törekvéseknek.

3. Bűn a nemzeti érdekek és értékek ellen.

További megfontolásaink első részében folytatjuk előző gondolatmenetünket, második részében pedig az értékes nemzeti hagyományok és helyes nemzeti törekvések elutasítását vesszük szemügyre.

– Bűnök a nemzet érdekei ellen. – A nemzeti érdek azt kívánja, hogy a honpolgárok magatartása önzetlen legyen a néppel és a nemzettel szemben. Hogy a honpolgárokat ne csak önös érdekek, családi vagy csoport-szemponatok vezessék. Hogy a nemzeti érdekek ellen ne tegyenek semmit, így ne vezesse őket se internacionalista érzület, se túlzó nacionalista magatartás. – Ebben a vonatkozásban legértékesebb a keresztény álláspont: megóv az önzéstől, védi a nemzeti érdekeket, ugyanakkor megóv mind az internacionalizmustól, mind pedig a túlzó nacionalizmustól. Mert a keresztény felfogás szerint a nemzethez-tartozás Istentől kapott kötelezettsége az embernek, amely azonban nem mehet a krisztusi ember-szeretet rovására. – Így a nemzet sorsa elleni bűnöket takar minden olyan cselekedet, melyben az egyéni és csoport-érdek ütközik a nemzeti érdekekkel. Ugyancsak a nemzet sorsa ellen vét az, aki internacionalista, vagy túlzó nacionalista indítatásból a nemzet sorsa ellen cselekszik. – Ne feledjük azonban, hogy „gyilkosok közt bűnös, aki néma”, vagyis: aki a nemzeti érdeket sértő cselekedetek ellen nem szólal fel, az is bünt követ el nemzete sorsa ellen. Bizony sokan voltak olyanok a kommunizmus évtizedeiben, akik „együtt üvöltöttek a farkasokkal”, vagy hallgattak, amikor szólniuk kellett volna. – Ezeknek nem kevés elszámolni valójuk van a nemzettel szemben, és a megbánás mellett az elégtétel is terheli őket!

– Bűnök a nemzet értékei ellen. – Nemzetünkkel szemben elengedhetetlen kötelességünk, hogy vállaljuk értékes hagyományainkat, és azok továbbadását környezetünknek és utódaink-

nak. Ugyancsak kötelességünk, hogy vállaljuk helyes nemzeti törekvéseinket, azok érdekében dolgozzunk, áldozatot hozunk. És nem szabad, nem megengedett, isteni- és természettörvény tiltja, hogy értékes hagyományaink, helyes nemzeti törekvéseink iránt közömböseké váljunk, azokat megtagadjuk és kigúnyoljuk. Ezek a kötelezettségek és tilalmak világossá teszik számunkra: kik azok, akik a nemzeti értékek ellen követnek el bűnt.

Először: bűnösök azok, akik nem vállalják népi-nemzeti hagyományainkat, és nem vállalják azok továbbvitelét. Mai első előadásunk befejező része a népiségről, a népi hagyományokról és a népi kultúráról szólt. Világossá vált számunkra, hogy ezek mind Isten különleges ajándékai, melyek magában a vallásban gyökereznek. Ha ezeket nem vállaljuk, ha ezek továbbvitelére nem vállalkozunk, akkor vétet követünk el nemzetünk értékei, és ezzel nemzetünk sorsa ellen.

Másodszor: bűnösök azok, akik nem vállalják a helyes nemzeti törekvéseket. Hangsúlyoznom kell, hogy a helyes törekvéseket! Mert vannak nem helyes, sőt egyenesen vétkes nemzeti törekvések is, – pl. a kisebbség jogainak semmibe vétele, a kisebbség beolvasztási kísérlete, stb. – ezeknek ellent kell mondanunk, ezek ellen harcolnunk kell. – De a helyes nemzeti törekvések elutasítása ugyanolyan vétet, csak magasabb szinten, mintha valaki kivonja magát a helyes családi törekvések alól. Pedig Jézus megígérte, hogy megáldja a családok helyes vállalkozásait, ahol tisztelik Szent Szívét. Bizonyos vagyok abban, hogy azoknak a nemzeteknek a helyes törekvéseit is megáldja, ahol Szent Szíve tiszteletben részesül. – Tehát aki nem vállalja nemzete helyes törekvéseit, vétet követ el nemzete sorsa ellen.

Harmadszor: bűnösök azok, akik közömbösök népi hagyományainkkal, helyes nemzeti törekvésekkel szemben, megtagadják és kigúnyolják azokat. Vétet már maga a szükséges és jó iránti közömbösség, mennyivel inkább vétet az, ha népünk hagyományaira, nemzetünk helyes törekvéseire vonatkozik ez a közömbösség. – A gúny és megvetés önmagában is bűnt jelent, mennyivel inkább az, ha népünk hagyományaira és nemzetünk helyes törekvéseire vonatkozik. – A jónak megtagadása önmagában véte súlyos vétet, még inkább az, ha a természet és Isten parancsába foglalt nemzeti érzésre vonatkozik. – Népünk ellen fordulni hasonlóan súlyos bűn, min Egyházunk és hitünk megtagadása, hiszen – a mi esetünkben – egyszerre vagyunk magyarok és keresztény magyarok.

4. Bűn a sovinizmus.

Elég sokszor használt szó a sovinizmus, de tartalma nem teljesen tisztázott. Ezért először ezt szeretném meghatározni. – A Magyar Értelmező Szótár szerint sovinizmus: „Más népeket lenéző, a felsőbbrendűség hite és a fajelmélet alapján álló, gyűlölködő, szélsőséges nacionalizmus.” – Bár ez a meghatározás nagyjából fedi a szó jelentését, én mégis másként fogalmazom, és egy súlyos jelzővel zárom le a meghatározást.

A sovinizmus:

Saját nemzetét túlértékelő, nemzeti értékeit minden más fölé helyező; más népeket és nemzeteket lenéző és gyűlölő, mások értékeit megvető; túlzó nacionalizmusának más népeket fölláldozó felfogás és magatartás.

Mindezek alapján most már egyértelműen megállapíthatjuk a sovinizma felfogás és magatartás bűnös voltát.

Először: Minden olyan magatartás és cselekedet bűnös, amely egyéni és nemzeti értékeit túlértékeli, és nemzetét minden más fölé helyezi. Valójában ez a főbűnök legsúlyosabbikának: a kevélységnek egyéni és nemzeti megnyilvánulása. Egyénileg is súlyos bűn a kevélység, nemzetek vonatkozásában fokozott a súlyossága, mert népek közötti összeütközéseknek a forrása. És a krisztusi intelem: „Aki magát felmagasztalja, megaláztatik!”, és a Szentlélek

szava: „Isten a kevélyeknek ellenáll” az egyéneken túl a nemzetekre is vonatkozik. A történelem nem egy gögös nemzet megalázásáról tesz tanúbizonyságot.

Másodszor: Minden olyan magatartás és cselekedet bűnös, amely más nép egyéni és nemzeti értékeit lebecsül és megveti, más népeket lenéz és gyűlöl. Ez a kevélységnek fokozott formája, mely a bűnt még inkább minősíti. A szeretet hiánya egyébként is bűn a Főparancs ellen, és Jézus utolsó földi parancsa ellen: „Új parancsot adok nektek: szeressétek egymást!” – A gyűlölet és megvetés a szeretet teljes hiánya, a szeretet ellentétének a jelenléte és uralma a lélekben. – A sovíniszta lelkületű ember és a sovíniszta nép nem nevezheti magát kereszténynek, hiszen valójában a Sátánt követi, aki „a gonoszság és a gyűlölet atyja”.

Harmadszor: Minden olyan magatartás és cselekedet bűnös, aki saját nemzeti érdekeinek más népeket alárendel, azért más népeket fölládoz. Ez utóbbit a nemzetközi jog „genocídium”-nak, nemzetgyilkosságnak nevezi, a legsúlyosabban minősíti, elévülhetetlenné teszi, vagyis a „nemzetgyilkosság” bármely időszakban, bármennyi idővel az elkövetése után a legsúlyosabban büntethető és büntetendő.

1933. és 1945. között szemtanúi, majd – részben – áldozatai lettünk a német nemzetiszocialisták sovínizmusának, mely az első hat esztendőben még csak a saját nemzeti érdekeit és értékeit becsülte túl mások rovására, és más nemzeteket és azok értékeit becsülte alá, faji megkülönböztetést, sőt faji üldözést vezetett be. 1939-ben aztán véres háborút zúdított gyűlölete az emberiségre, és ez a gyűlölet „genocídium”-ba, nemzetgyilkosságba torkolt. És ennek a nemzetgyilkoló gyűlöletnek 50 millió ember esett áldozatául más népekből és a saját népéből. – (Mindezekről részletesen és oknyomozóan számol be Dr. Varga József professzor barátom „Bűnös nemzet vagy kényszerű csatlós” című két kötetes munkájában.) – De a Hitleri-rendszer mellett hozhatnánk példát a Sztálini-rezsim idejéből is, amikor saját népeiből több 10 millió ember pusztult el a kivégző cellákban, az embertelen kényszermunka-táborokban, és az éhínség következtében. – A sovínizmus nagyon súlyos bűn, de a sovíniszta magatartás minden részlete is bűnök takar.

A saját és más népek ellen elkövetett bűnök minősített vétkek, mert – amennyiben magasabb rendű társadalmi képződmény a nemzet – annyiban magasabb rendű a nemzetellenes gondolat, szó, cselekedet és mulasztás. – Kérjük Urunkat, segítsen meg bennünket, hogy soha ne vétkezzünk nemzetünk ellen, de óvjon meg minket a más népek, más nemzetek elleni vétektől is. – Úgy legyen!

HARMADIK NAP 4. ELŐADÁS: Krisztus szövetsége a nemzettel.

- Felajánlás Krisztusnak.
- Felajánlás a Boldogasszonynak.
- Magunk felajánlása a hazának.
- Az együttélés megvalósítása a Szövetségben.

Isten elgondolása a nemzetről, valamint Krisztus viszonyulása népéhez és magatartása nemzetével kapcsolatban, új reménységet önt belénk államiségünk második évezredének elején: mégsem múlt el 1000 esztendő hiába, mégsem volt hiábavaló az utolsó fél évszázad szenvedése és áldozata. Van még terve velünk Istennek! – (Még ha néha az ellenkezőjét érezzük is.) – Talán történelmünk első 1000 éve csak előkészület volt a második évezred ragyogó, de súlyos feladataira...

Kerkai Atyának ez volt a véleménye, és mi – utolsó közvetlen munkatársai – hiszünk abban, hogy Krisztus teljesen új Szövetséget ajánl fel nemzetünknek. P. Kerkai ezt így fogalmazta: „A magyarság eddigi nagy hivatása csak előjátéka az eljövendő még nagyszerűbbnek!” – Másutt ezt írja: „Az új világegységben a legteljesebb értékű kultúra és erkölcsiség szilárd támpontja legyen hazánk, különösen a szomszédos és rokon népek felé... Ez a mi magyar gondolatvilágunk hőfödté csúcsa: rátalálni a belső léttörvények alapforrására, magyarságunk alaptételeire. Ez olyan erkölcsi vonatkozásban, mint az energia-felszabadítás az atomfizikában. Így kell indulnunk államéletünk második évezredébe a kereszténység harmadik évezredének hajnalán: szövetségben Krisztussal!” – Ennek a Szövetségnek megvalósulását szeretnénk most együttes erővel kutatni.

1. Felajánlás Krisztusnak.

Krisztus felajánlja Szövetségét minden nemzetnek. Erre három féle választ adhatnak az egyes nemzetek.

Először: A nemzet visszautasíthatja a krisztusi Szövetséget. – A történelem tanúsága szerint nem egy nép, nem egy nemzet megtette ezt, és rövidebb-hosszabb idő elteltével eltűnt a történelem süllyesztőjében. – Gondoljunk csak a Római Birodalom és a latin nép pusztulására, vagy a virágzó észak-afrikai és kis-ázsiai kereszténység eltűnésére.

Másodszor: Közömbös lehet a nemzet a krisztusi Szövetséggel szemben. – Itt hosszabb távon a lehetőségek széles skálája jöhet számításba: a nép elpusztulásától a Szövetség idővel történő elfogadásáig. Még legszerencsésebb a nemzet szempontjából, ha közömbös ugyan a Szövetséggel szemben, de nem gördít akadályt a kereszténység kibontakozása elé. Ilyen pl. India és Japán, és ilyen volt Kína a kommunizmus győzelme előtt.

Harmadszor: A nemzet vállalja a Szövetséget, és hajlandó elfogadni a Szövetséget maradéktalanul. – Ha erre a maradéktalan elfogadásra tesszük a hangsúlyt, akkor a kereszténység történetében nagyon kevés nemzet állja ki a próbát. Szinte csak rövidebb-hosszabb ilyen időszakok vannak egy-egy nemzet életében, melyeket gyakran felvált a közömbösség, vagy elutasítás időszaka. Mert hol a szociális igazságtalanság kísért, hol az u. n. „kereszténykurzus” vagy a „keresztény-diktatúra”, mely az egyháziak és egyháziakhoz kötődők társadalmi, gazdasági és politikai irányításában mutatkozik meg, hol a szélsőséges kollektívizmus és a kommunizmus, hol pedig a szabadelvűség és szélsőséges liberalizmus. Maradéktalanul és tartósan még sehol sem valósult meg a krisztusi Szövetség a nemzetek életében. – Itt lenne már az ideje, hogy mi magyarok megmutassuk ennek a lehetőségét! Természetesen nem olyan formában, hogy rákényszerítenénk minden emberre a mi keresztény világnézetünket és felfogásunkat, hanem saját magunk, családjaink, kis és nagycsoportjaink, az általunk elérhető és irányítható ember-testvéreinken keresztül valósítjuk meg, gyermekeinket így neveljük. Az eljövendő évtizedek, – esetleg sok évtized, – így alakíthatja ki hazánkban azt a súlypontot, mely a krisztusi Szövetséget éli és akarja megvalósítani.

A krisztusi Szövetség feltételrendszerében az első feladat: felajánlani magunkat Krisztus népévé. Ez a felajánlás szükséges, ésszerű és kegyelmi vonatkozásban elengedhetetlen.

Szükséges a felajánlás, mert Krisztus biztosítja a nemzet létét, kiegyensúlyozottságát és biztonságát. – Népünk fennmaradását, nemzetünk létét Szent István királyunk azzal biztosította, hogy bevezette a magyarságot ezer évvel ezelőtt a keresztény népek közösségébe. Különben bizonyára úgy jártunk volna, mint a Kárpát-medence előző lakói: a hunok és az avarok. – Nemzetünk kiegyensúlyozottságát és biztonságát olyan nagy királyok védték, mint Szent László, III. és IV. Béla, Nagy Lajos, Hunyadi Mátyás, akik a kéz és a kard erejével, de ugyanakkor a kereszt szelídségével kormányozták nemzetünket a történelem viharában.

Ésszerű a felajánlás, mert Krisztus biztosítja anyagi-szellemifejlődésünket. – Népünk anyagi-szellemifejlődését leginkább a népünkhöz betelepedett és Krisztusért dolgozó szerzetesek mozdították elő. A középkor bencései és ciszterei tanították meg népünket a szántás-vetés, a gyümölcs- és szőlő-művelés művészetére, a mezőgazdaság és élelmiszerellátás különböző módozataira; szerzetes-cellákban mentették meg irodalmunkat és történelmünket; a szerzetesrendek iskolái csiszolták nyelvünket, plántálták át a Nyugat tudományát hazánkba, és nevelték értelmiségünket. Ma is újraéledő szerzeteseinktől reméljük iskolarendszerünk és szellemi életünk fokozatos megújulását.

Kegyelmi vonatkozásban elengedhetetlen ez a felajánlás, mert Krisztus biztosítja népünk kegyelmi kiteljesedését. – A magyarságnak mindig erős vonzalma volt a kegyelmi létrend, a természetfölötti irányában. Gondoljunk csak magyar Szentjeinkre, akik nemcsak nekünk, hanem az egész Világ-egyháznak példát mutatnak a szívgyazdagságban, kemény tisztaságban, keresztényi bátorságban, krisztusi szeretetben és szolgálatban. – De gondoljunk a már említett népi imákra és fohászokra, népünk ünnepi és búcsújáró szokásaira, gyönyörű vallásos népdalainkra, „Júlia szép leány” balladájára, aki égi üzenetet kap, hogy ki kell egészítenie a mennyei szüzek seregét. – Folytassam tovább? – A krisztusi hívásra csak egy lehet a válaszuk, mint Júlia szép leánynak és édesanyjának: a felajánló beleegyezés. Amit a felejtethetetlen gyönyörű szavak követnek: „A mennyei harang húzatlan szólalék, a mennyei ajtó nyitatlan megnyílék, s Júlia szép leányt oda bévezeték.”

A krisztusi Szövetséget fogadjuk el magunk és népünk nevében, és meglátjuk, hogy jól választunk. Mert az a Szövetség – a lét, a fejlődés és a kiteljesedés szolgálata mellett – a béke és az öröm Szövetsége: „Jöjjetek hozzám mindnyájan, akik fáradtok, és súlyos teherrel vagytok, és én megennyhítelek, békével és örömmel töltelek el titeket!” – Ebben a béke nélküli és örömtelen világban Krisztus az Ő békéjét és örömét osztja meg velünk.

2. Felajánlás a Boldogasszonynak.

A krisztusi Szövetség felajánlása gyakran a Szent Szűzön, a mi boldogságos Nagyasszonyunkon keresztül történik. A válasz természetesen itt is három féle lehet.

– Az elutasítás, hány gyermek utasítja el az anyai szeretetet, hány gyermek nem hallgat az anyai szóra, és rohan a vesztébe!

– A közömbösség, hány gyermek válik teljesen közömbössé édesanyjával szemben, és nem érdekli az anyai sors, az anyai áldozat, az anyai szeretet!

– Az elfogadás, mely lehet gyarló és lehet odaadó, lehet félszeg és lehet lángoló, lehet csendes, erős, állhatatos és lehet hangos, derűs, látványos. De az anyai szív mindennek örül, mindent elfogad, mindent megért és mindent megbocsát. Legyen az gyarlóság, gyengeség, félszegség, és mindent erős szeretettel, kitartó áldozattal viszonz. – Itt lenne az ideje, hogy kimutassuk odaadásunkat és szeretetünket Nagyasszonyunk, a reánk egy évezrede vigyázó Boldogasszony iránt!

A krisztusi Szövetség feltételrendszerében második feladatunk: felajánlani magunkat a Nagyasszony népévé. Ez a felajánlás történelmi és kegyelmi szükségesség a magyar nemzet számára.

A Nagyasszonynak történő felajánlás számunkra történelmi szükségesség. – Népünk a kereszténység kezdetétől gyermeki szeretettel és bizalommal fordult a Nagyasszony felé. – Szent István királyunk az Ő anyai szeretetébe és gondoskodásába ajánlotta az országot, és

nyomában igen sok királyunk követte példáját. Magyarország soha nem szűnt meg Máriaország lenni, és legutoljára az 1947-48-as Mária-évben mutatta meg hazánk népe, hogy Nagyasszonyunkhoz tartozik. – Boldogasszonyunk az ezer év folyamán országunk szimbólumává vált: zászlóinkat hamarabb díszítette a Nagyasszony képe, mint országunk címere; pénzeinken előbb jelentek meg Mária arcvonásai, mint királyaink képe; Hunyadi János, a nagy török-verő, kardjára a rózsafüzért csavarta; „Mária” nevével támadtak a törökre a végvári vitézek; Boldogasszony szobra lett a jelképe a töröktől visszafoglalt Budának, és Mária zászlai alatt harcolták szabadságharcukat Rákóczi kurucái és 1848-49. hős katonái.

A Nagyasszonynak történt felajánlás számunkra történelmi szükségszerűség. Itt lenne az ideje, hogy a kommunizmus 45 esztendeje után, és a liberál-szocializmus évtizedei – reméljük – végén, egyénileg és közösségeinkben Mária mellé álljunk, és kérjük anyai pártfogását magunkra, családjainkra, hazánkra, nemzetünkre.

A Nagyasszonynak történő felajánlás kegyelmi szükségszerűség. – Ősrégi, legszebb Mária-énekünkben, a „Boldogasszony anyánk”-ban, három féle formában szólítjuk meg Nagyasszonyunkat.

„Ó, Atya-istennek kedves, szép Leánya,
Krisztus Jézus Anyja, Szent Lélek Mátkája.
Magyarországról, édes hazánkról
Ne feledkezzél el szegény magyarokról!”

Hát ezért kegyelmi szükségszerűség számunkra a Teremtés-, a Megváltás- és a Megszentelés rendjében a Máriának történő felajánlás.

– Mert az Atya-istennek kedves, szép Leánya: éppen ezért hathatós közbenjárónk Istennél. Még nálunk, embereknél is úgy van, hogy kedves leányának kérését nem tagadja meg az apa, hanem teljesíti, amennyiben lehetséges. Istennél pedig minden lehetséges. Így bizvást reménykedhetünk abban, hogy Nagyasszonyunk kérését nemzetünk érdekében meghallgatja az Atya-isten és teljesíti.

– Mert Krisztus Jézus Anyja: éppen ezért hathatós közbenjárónk Megváltónknál. Még nálunk, embereknél is úgy van, hogy az édesanya kérését nem tagadja meg fia, hanem teljesíti, amennyiben lehetséges. Megváltó Krisztusunk pedig Isten, így bizvást reménykedhetünk abban, hogy Nagyasszonyunk kérését nemzetünk érdekében meghallgatja Megváltónk és teljesíti.

– Mert a Szentlélek Mátkája: éppen ezért hathatós közbenjárónk a Megszentelő Léleknél. Bizvást reménykedhetünk abban, hogy Nagyasszonyunk kérését nemzetünk érdekében meghallgatja a Megszentelő Lélek, és eláraszt bennünket kegyelmi ajándékaival, melyekre olyan nagy szükségünk van.

Természetesen azt Nagyasszonyunkra kell bízunk, hogy mit kér számunkra a Szentháromságos Istentől. Azt nem várhatjuk, hogy súlyos gazdasági bajainkból csodával mentsen meg bennünket. De azt igen, hogy kegyelmet kérjen számunkra a nehézségek elviseléséhez, türelmet a problémák megoldásához, okosságot a fenyegető szellemi csőd felszámolásához, kegyelmet – sok-sok kegyelmet – az erkölcsi felemelkedéshez. És hitet, és reményt, és szeretetet!

Nekünk nincs Lourdesunk, nincs Fatimánk, nincs Medzsugorjénk, ahol a Szűz Anya megjelen az egyszerű pásztorgyerekeknek. De van többtucat búcsújáró-helyünk, ahová vendégségbe mehetünk a Boldogasszonyhoz, ahol vezekelhetünk a magunk és népünk bűneiért, ahol imádkozhatunk, és kérhetjük Nagyasszonyunk közbenjárását nemzetünkért a Szentháromsá-

gos Istennél. – És a Szövetséget, melyet Nagyasszonyunk közvetít, megköthetjük Krisztussal, és nemzetünk sorsa jobbra fordul, megkapjuk Krisztus békéjét és örömét, boldogságot és szeretetet magunk és nemzetünk számára.

3. Magunk felajánlása a hazának.

A krisztusi Szövetség feltételrendszerében a harmadik feladat: felajánlani magunkat a hazának. – Ez több mint magyarnak születni, magyarul beszélni, magunkat magyarnak vallani, és Magyarországot hazánknak elfogadni. Erre is érvényes a krisztusi kérdés: „Nemde ezt a pogányok is megteszik?” – Valóban, mennyiben vagyunk különbek a pogányoknál, ha egyszerűen elveszünk minden jót, amit csak a haza nyújt, a problémák miatt zúgolódnunk, ha pedig elviselhetetlenné válik a haza sorsa, akkor fogjuk a vándorbotot, új hazát keresünk, amely kegyesebb hozzánk?

A krisztusi Szövetséghez nem elegendők a szép szavak! Még az sem elegendő, ha késhegyig menő vitát folytatunk egy-egy problémáról. Az különösen nem elegendő, ha jó állást, jövedelmező foglalkozást várunk a szép szavak és lehangoló viták ellenében. – A krisztusi Szövetség nemzetünk érdekében nem más, mint tettekkel szolgálni nemzetünk felemelkedését.

– Nemzetünk felemelkedéséért dolgoznunk kell, munkánkkal és erőnkkel, minden szakmai tudásunkkal és tehetségünkkel beállni a sorba, nem sajnálni a fáradságot és a verejtéket, hogy nemzetünk minél előbb felemelkedjen gazdasági, szellemi és erkölcsi elesettségéből. – Az természetes, hogy „méltó a munkás a maga bérére”. De nem azt kell néznünk, hogy „mit kapunk érte”, hanem azt, hogy hol és hogyan segíthetünk. – Önmagáért és családjáért nagyon sokszor a kötelezőn túl is megtesz az ember minden lehetőséget, csak éppen a nemzetéért, hazája felemelkedéséért képtelen az erőfeszítésre?

– Nemzetünk felemelkedéséért áldozatot kell hozni. Mert nem elég a munka és az erőfeszítés, kell az áldozat! Különben hiábavaló a munka, kárba veszett az erőfeszítés. Áldozat nélkül nincs felemelkedés! Igaz, az elmúlt több mint fél évszázad alatt, különösen 1956-ban és az azt követő esztendőkből sok volt az áldozat. De úgy látszik, nem elegendő. Különben olyan sokan nem lennének úgy megelégedve önmagukkal. A jelenlegi rengeteg szájtépés nem áldozat, csak sokak számára pótolja az áldozatot. – Krisztus figyelmeztet és mondja: „Nem az, aki mondja: Uram! Uram! Nem az megy be a mennyek országába, hanem aki teljesíti Atyám akaratát!” – Ez a mi számunkra, keresztények számára azt jelenti, hogy tettekkel válthatjuk meg népünk felemelkedését és áldozattal. – Másutt azt mondja Krisztus: „Ha mindent megtettetek, mondjátok azt: haszontalan szolgák vagyunk, amit mondtál, csak azt cselekedtük...” – Melyikünk mondhatja el magáról, hogy nemzetünkkel kapcsolatban mindent megtettünk, amit Krisztus parancsolt? Melyikünk mondhatja, hogy amit a haza kívánt tőlünk, mindent megtettünk és végrehajtottunk?...

– Nemzetünk felemelkedéséért nevelnünk kell, nevelni magunkat, családjunkat, környezetünket. Krisztus a lelkekkel kapcsolatban mondta: „Az aratni való sok, a munkás kevés...” – Mi is mondhatjuk ugyanezt népünkkel, nemzetünkkel, hazánkkal kapcsolatban: a tennivaló sok, a munkás, az igazi munkás kevés! Vajon hányan végzik a mezőgazdasági munkát igaz lelkesedéssel a hazáért, a nemzet felemelkedéséért? Vagy hányan végzik az ipari munkát szíves áldozattal nemzetünk felemelkedéséért? Vagy hányan végzik a szellemi, tudományos, oktató-nevelő, irányító és szervezőmunkát minden képességük bevetésével a nemzet felemelkedéséért? – És hányan neveljük magunkat, egymást, másokat szeretettel és kitartással a nemzetért végzett munkára, áldozatra?

4. Együttélés a Szövetségben.

„Kérjétek az aratás urát!” – mondja Krisztus. – Itt állunk jelenleg nemzetünk romjai fölött. Gazdasági, szellemi és erkölcsi romok borítják a haza földjét és a lelkeket. – És együtt kell élniük áldozatoknak a hóhérokkal, lelkes hazafiaknak a közömbösökkel, Krisztusban hívóknak a hitetlenekkel, a Nagyasszonyt tisztelőknak a káromkodókkal, a szegényeknek és nyomorgóknak a dúsgazdagokkal, a szellemi elitnek az írni-olvasni nem tudókkal, a nagycsaládosoknak a magzatgyilkosokkal, az erkölcsösöknek az erkölcstelenekkel. – Hogy lehet itt és így biztosítani az együttélést?

Csak a Krisztus által felajánlott Szövetségben! Csak a Nagyasszony által közvetített és kikönyörgött Szövetségben! Csak a hazának felajánlva magunkat! – Csak így viselhető el ez az állapot. Csak így remélhetjük a kibontakozást és nemzetünk felemelkedését.

Kérjük a Szentháromságos Istent, hogy Gondviselő szeretetével, Megváltó áldozatával és Megszentelő erejével álljon mellettünk. – Kérjük, hogy mi is ott állhassunk Istenünk mellett, és megköthessük Krisztussal a Szövetséget az újabb ezer esztendőre nemzetünk megmaradása és felemelkedése érdekében. – Kérjük, hogy ennek a Szövetségnek kötelezettségeit mindig akarjuk, és mindig tudjuk teljesíteni. – Úgy legyen!

NEGYEDIK NAP: KRISZTUS ÉS A TÁRSADALOM.

Igeliturgia: NE NÉZZ HÁTRA, CSAK ELŐRE.

„Most már ne arra gondoljatok, ami régen történt, és ne a múlt dolgaira figyeljete! Nézzétek, én valami újat viszek végbe, már éppen készülöben van, nem látjátok?” (Iz 43. 18-19.)

„Elfelejttem, ami mögöttem van, és nekilendülök annak, ami előttem áll.” (Fil 3. 13.)

Testvéreim!

Izajás és Szent Pál szavai emberségünk legmélyét érintik: magunkhoz, ember-testvéreinkhez és Istenhez való viszonyunkat, emberi magatartásunkat szabályozza. – Röviden így fogalmazhatjuk: Ne nézz hátra, csak előre!

1. Ne nézd eddig elért eredményeidet,

hanem koncentrálj az előtted álló feladatokra. – Ha az ember megnyugszik babérjain, ha maga és mások előtt az elért eredményekkel dicsekszik, és eltölti az a „jóleső” tudat, hogy: én már megtettem a magamét, akkor úgy jár, mint a turista, aki útja felénél, – akár egy hegy tetején állva, – végleg megpihen, és megelégszik a megtett út örömeivel és dicsőségével, de végcéljához soha sem ér el.

– A földműves nem elégszik meg a termény betakarításának örömeivel, már előre néz: az új szántás-vetés fáradságára, hogy az új aratás boldogságához eljuthasson.

– Az igazi tudós sem elégszik meg a már elért eredményekkel, elméjét új problémák izgatják, azok megoldásának feszül neki.

Mert a teljes emberség a kezdés és a folytatás, az elindulás és a menetelés boldogságában bontakozik ki. A beérkezés boldogsága mindig csak előttünk van, mint maga a cél.

2. Ne nézd megbánt és megbocsátott bűneidet,

hanem megbékélt lélekkel lendülj neki annak, ami előtted áll. – Krisztus a bűnbánónak nem mondta soha, hogy – fejére hamut szórva – gyászolja bűneit, sirassa magát és Isten elleni vétékét, hanem egyszerűen annyit mondott: „Megbocsáttattak bűneid, menj, és többé ne vétkezz!”

Bűneinkkel kapcsolatban azért adta Urunk a kiengesztelődés szentségét, hogy újra visszaálljon az eredeti állapot: Istenhez való viszonyunk rendeződjék, és ez a rendeződött állapot legyen az új nekiindulás kiindulópontja.

– Mi lenne, ha a munkás hetekig azon mérgeledne, hogy „elszúrt” egy munkadarabot?

– Mi lenne, ha a tudós azon keseregne, hogy „eltolt” egy kísérletet?

Botlásaink, bukásaink, mulasztásaink, bűneink – a kiengesztelődést követően – kitöröltettek az „Élet-könyvből”, „a tenger mélyére vettettek”. Miért térnénk újra meg újra vissza rájuk, mikor Isten azokat már megbocsátotta és elfelejtette?

A természet rendjében a szülőanya is elfelejti a fájdalmait, ha megszülte gyermekét, csak örül, hogy „gyermeke született a világra”, és csak gyermeke ellátása-nevelése köti le minden

gondolatát. – Nekünk is, vétkeinket a kiengesztelődés szentségében hátrahagyva, az újjászületettek örömeivel kell előretekintenünk. Mindig csak előre, megvalósítani azt, amit Isten rólunk öröktől fogva elgondolt, eltervezett. És aminek teljesítésére kötelezettséget vállaltunk.

A keresztény ember, a népéért élő ember, miután rendezte kapcsolatát Istennel, többé nem tekint vissza, csak előre, ahol Isten áll, mint végső Cél és Beteljesedés.

3. Ha majd elérkezik életünk alkonya:

betegség, szenvedés, testi-lelki hanyatlás tesz próbára bennünket, akkor se tekintsünk hátra! – Ne kezdjünk keseregni, hogy „bezzeg azelőtt” és „bezzeg most”, hanem nézzük azt az újat, ami „készülőben van”, amit Isten készít számunkra, és annak befogadására próbáljuk felkészíteni magunkat. – És tegyük azt, amit tenni tudunk! A fizikai munka és a szellemi segítség helyét foglalja el mindinkább az ima. Ima családunkért, nemzetünkért, ima a többi szenvedőért, és ima a bűnösökért, akikért szintén meghalt Krisztus a kereszten. – Sokat tehetünk: türelmünkkel, imánkkal, keresztünk elfogadásával. Sokkal többet, mint amikor testileg-szellemileg aktívak voltunk, amikor tudtunk alkotni, segíteni, tudtunk ténylegesen hasznára lenni családunknak, ember-testvéreinknek, egyházunknak, nemzetünknek, az általunk elérhető Emberiségnek. – Ha így nézünk előre, és így vállaljuk a mindenkori „mai nap” lehetőségeit, akkor teljesül rajtunk Urunk szava: „Aki pedig hűséges, az elnyeri az Élet koronáját.”

Most pedig forduljunk isteni Mesterünkhöz, a mi Urunkhoz, Jézus Krisztushoz, és szívünk-lelkünk minden szeretetével mondjuk:

„Urunk! Te azt mondtad: Aki kezét az eke szarvára teszi és visszanéz, az nem méltó hozzám. – Kérünk Téged, hogy múltunkat magunk mögött hagyva, mindig csak előre nézünk, állandóan – napról-napra – keresve azt, amivel Neked szolgálhatunk, szenvedéssel egyesülve elősegíthessük a magunk, szereteteink, ember-testvéreink, nemzetünk és az egész Emberiség üdvösségét és Országod eljövételét. – Ámen.”

NEGYEDIK NAP 1. ELŐADÁS: Isten szándéka a társadalommal.

- Mi a társadalom Isten elgondolásában?
- Mi a szociális kérdés?
- Keresztény felfogás a szociális kérdésről.
- A keresztény felfogás vitatott pontjai.

Az eddigi napokon – napi témáinkkal kapcsolatban – először Isten szándékát kutatjuk. Így tettünk az egyén, a család, a nép és nemzet vonatkozásában, ezt tesszük most a negyedik napon a társadalom viszonylatában is. Ez annál is fontosabb, mert a társadalommal kapcsolatban annyit beszélnek, és főleg annyit mellébeszélnek, éppen ezért kell, hogy – a lehetőség szerint – megismerjük Isten elgondolását és keresztény felfogásunkat.

1. Mi a társadalom Isten elgondolásában?

A társadalom az emberi közösségek összessége, foglalata. Ezek a közösségek, mint minden emberi dolog, lehetnek ösztönösek, lehetnek félig tudatosak és tudatosak. Valójában az lenne az igazi társadalom, – és ez is a cél, – hogy tudatos és szabad közösségeket fogjon egybe. – A

közösséget legjobban a német „Gemeinschaft” szó fejezi ki: olyan egybekapcsolódása az egyéneknek, amelyet mindenki sajátjának tekint.

Természetesen a társadalom nem összeverődött vagy összeterelt „birkák” közössége, mint sokan a kommunizmus évtizedeiben gondolták, – sőt vannak, akik ma is azt gondolják, – hanem önálló és szabad személyiségek tudatos, vagy kevésbé tudatos csoportosulása. És minél tudatosabb ez az összetartozás, és minél magasabb cél érdekében történik, annál magasabb rendű a közösség. – Gondoljuk csak végig, hogyan fogalmazta meg annak idején – 1935-ben – Kerkai Atya a KALOT – a katolikus agrárfiatalság egyesületének – célját:

„A katolikus nőtlen földműves és földmunkás legények valláserkölcsi nevelése, nemzeti és szociális érzéseinek elmélyítése, a földművelő élethivatás, a család gondolatának ápolása, a szak- és az általános műveltség szolgálata, és a nemes szórakozásról való gondoskodás.”

Ha ezeket egyenként sorra vesszük, azt látjuk, hogy a KALOT, célját tekintve, felölelte az egész emberi életet.

– Világnézetet a valláserkölcsi nevelés révén.

– Kultúrát az általános és szakműveltség szolgálatával.

– Társadalmi életet a család gondolatának ápolásával, a nemzeti és szociális élet elmélyítésével.

– Gazdasági életet a földművelő élethivatás felébresztésével és a hozzátartozó szakmai műveltség fejlesztésével, terjesztésével.

A Népfőiskolai Mozgalom jelentőségét ugyancsak P. Kerkai határozta meg a KALOT-nak Lövön tartott értekezletén, ahol elhatározták – elsőként – az egyházasfalui „Széchenyi Népfőiskola” megalapítását:

„Mi a Népfőiskola jelentősége? Az alapvető utat kell magasabb fokra emelni, mely a magyar falut képes megtanítani az élet nagy igazságaira. Valláserkölcsi alapon kell megszervezni a magyar falut. Vissza kell adni neki saját kultúráját. Meg kell gátolni a falu felözönlését a városba...”

Valójában ezek – az annak idején megfogalmazott – kézzelfogható gondolatok tükrözik Isten elképzelését a társadalomról. – De ezek a magasabb rendű közösségek feltételezik az egyének tudatos állásfoglalását, valamint az egyéni szabadságnak alárendelését kívánják meg a közösség érdekében. – Az egyéni szabadságnak ez az alárendelése és önkéntes korlátozása azonban lényegesen kevesebb áldozatot kíván, mint a nemzetiszocialista vagy kommunista diktatúrák minden szabadságot elnyomó és gúzsba kötő törekvései.

Ha most a társadalom felépülésének különböző lépcsőfokait vizsgáljuk, forrását és célját tekintve a következő alap-közösségeket találjuk.

– A család, elsődlegesen, mint minden társadalmi közösség alapképződménye.

– A nép, elsődlegesen, mint nyelvi- és kultúrközösség.

– Az egyházak és vallások, elsődlegesen, mint lelki- és erkölcsi-közösségek.

– Az állam, elsődlegesen, mint gazdasági és politikai közösség.

– A társadalom, mint minden közösségek foglalata.

Mindezek alapján megállapíthatjuk, hogy Isten elgondolása a társadalomról az, hogy benne szabadon virágozzanak a különböző közösségek, és a társadalom biztosítsa azt a keretet, melyben minden ösztönös és tudatos közösség megtalálja a helyét, és munkálja célját az ember és társadalma javára. – Mert a társadalom a közösségi-jó hordozója, innen adódnak jogai és kötelességei. – Ezek a következők.

Jog és kötelesség a társadalom tagjainak és közösségeinek fenntartására. – A társadalom joga az, hogy a társadalom tagjainak és közösségeinek munkáját igényelhesse a társadalom fenntartásához és fenntartásához. A társadalom közössége viszont magába foglalja a társadalom tagjainak és közösségeinek igényét arra, hogy a társadalom gondoskodjon fennmaradásukról, lehetséges jólétükről és közösségi jogaik gyakorlásáról.

Jog és kötelesség a társadalom tagjainak és közösségeinek szolgálatára. – A társadalom joga az, hogy időnkint igényelje a társadalom tagjainak és közösségeinek közreműködését a társadalom problémáinak megoldásához. Kötelessége viszont az, hogy a társadalom tagjainak és közösségeinek szabadságjogait biztosítsa és szolgálja.

Jog és kötelesség a társadalom tagjainak és közösségeinek képviselésére. – A társadalom joga az, hogy tagjainak és közösségeinek képviselésében törvényesen eljárjon társadalmon belül és társadalmon kívül. Kötelessége viszont, hogy tagjainak és közösségeinek érdekeit képviselje.

Mindezeket a jogokat és szerződéseket társadalmi szerződésnek kell biztosítani, illetve előírni. Ezt a társadalmi szerződést a demokrácia elvei szerint kell megkötni, és időnkint ellenőrizni, illetve módosítani.

Talán felesleges a társadalom mibenlétét, jogait és kötelességeit ilyen részletességgel tárgyalnom, de kénytelen vagyok vele, különben nem közelíthető és érthető meg a szociális kérdés eredete és mibenléte.

2. Mi a szociális kérdés?

Ha a szociális kérdés forrását és eredetét vizsgáljuk, akkor meg kell állapítanunk, hogy

- a szociális kérdés forrása a társadalomban levő ellentmondások;
- eredete visszanyúlik az emberi történelem kezdetéig;
- kapcsolatban van a különböző világnézetekhez.

Először: A szociális kérdés forrása a társadalomban levő ellentmondások.

– Alapvető ellentmondás van a társadalom tagjainak és közösségeinek tudatos és önkéntes alárendeltségében és korlátozottságában. Hiszen maguk az egyének is annyira különbözőek adottságaikban és törekvéseikben, hát még közösségeik? Hogyan fér össze a korlátlan szabadság-vágy az önkéntes alárendeléssel és korlátozással?

– De maga a szabadság sem fér össze az egyenlőséggel! Vagy van egyenlőség és akkor nincs szabadság, vagy szabadság van és akkor nincs egyenlőség. – Itt van a radikális szabadelvűség és a radikális kollektívizmus híveinek tragédiája, illetve ahol bármelyik uralomra jut, ez a társadalom tragédiájának gyökere.

– Ellentmondást lehet azonban találni a társadalom jogai és kötelességei között is. Mert vannak, akik a társadalom jogaira teszik a hangsúlyt, viszont vannak, akik a társadalom kötelességeire. Ezt az ellentmondást sem lehet kiküszöbölni.

Másodszor: A szociális kérdés eredete visszanyúlik az emberi történelem kezdetéig.

– Amint egy ősember erősebb lett a többinél, vagy hatékonyabb fegyverre tett szert, máris megszületett a szociális kérdés – igaz, még csak primitív formában – mert uralkodóra és alattvalókra, szegényekre és gazdagokra oszlott a törzs.

– Amint egy ős-törzs jobb vezető alatt komolyabb és hatékonyabb fegyverekhez jutott, máris leigázta a szomszédos gyöngébb törzseket, szabadokra és szolgákra – rabszolgákra – osztva meg a vezető törzset és a legyőzötteket.

- Amint egy földrajzi terület népessége katonákra és földművelő-állattenyésztő népekre oszlott, azonnal kiszélesedett a szociális kérdés, mert a katonák harcolni, hódítani akartak, a földművelő és pásztornépek pedig inkább elviselték az elnyomást, mert békét akartak.
- És ez így folytatódott és folytatódik tovább egészen atom- és hidrogénbombáig, a vegyi- és biológiai-fegyverekig...

Harmadszor: A szociális kérdésbe bejátszottak – és bejátszanak – a különféle világnézetek is. Csak utalni szeretnék arra, hogy az ősi kultikus-szagrális, vallási szokások és meggyőzések hogyan alakították a társadalmi csoportosulásokat, közösségek alakulását, aztán a különböző világnézetek kialakulása hogyan befolyásolták Egyiptom, Assíria, Babilon társadalmi helyzetét, a gazdasági élet alakulását, s egyben a szociális kérdés felmerülését már az Ókorban. – És ez a világnézeti alapon történő megoszlás, a szociális kérdésnek világnézeti háttérben történő növekedése, vezetett el – a Középkoron és Újkoron keresztül – a mai társadalmi megosztottsághoz, és a szociális kérdés szinte megoldhatatlan voltához.

Ha a szociális kérdés formáját és megfogalmazását nézzük, meg kell állapítanunk, hogy mind formáját, mind megfogalmazását tekintve nem problémamentes.

- A szociális kérdés felmerülése és formája koronként változik, minthogy a társadalmi problémák közül más és más kerül előtérbe. – Így beszélhetünk az első-rend forradalmáról (1222. Aranybulla.), mely a királyi hatalmat osztja meg a király és a főnemesség között. – Beszélhetünk a második-rend forradalmáról, (1514. Werbőczy-törvénykönyv.), melyben a nemesség saját kiváltságainak érdekében elnyomja a jobbágyságot. – Beszélhetünk a harmadik-rend forradalmáról (1789. Franciaország.), mely a polgárságnak és a polgárság jogainak nyit utat. – Végül beszélhetünk a negyedik-rend forradalmáról (1871. Párizs és 1917. Oroszország.), mely részben a proletárdiktatúrát eredményezte az ipari munkásság és a dolgozó parasztság felszabadítása címén, részben a monopol-kapitalizmus emberségesebb irányba történő enyhítését, több-kevesebb sikerrel, vagy inkább: sikertelenséggel.
- A szociális kérdés megfogalmazása akadályba ütközhet az államhatalom részéről és a társadalmi berendezkedéstől függően. Általában az államhatalom nem ismeri fel a szociális kérdést, vagy ha felismeri, időlegesen visszafojtja azt. Ezért – rendszerint – robbanásszerű a szociális kérdés megoldására irányuló törekvés, és ezért – először – valójában meg sem fogalmazódik a szociális kérdés, inkább csak később fogalmazzák meg, akkor is a forradalmi cselekmények utólagos igazolására.

Jelenlegi feladatunk most: megfogalmazni a szociális kérdést olyan formában, amely legjobban megfelel Isten elgondolásának.

A szociális kérdés a társadalmi életnek az a kérdés-csoportja, amely a közösségi-jó és az igazságosság szellemében meghatározza

- az egyéni és társadalmi jogokat és kötelességeket;
- az egyéni és társadalmi tulajdonviszonyokat;
- az egyéni és társadalmi anyagi-szellemi közösségi javak előállítását és elosztását;
- az egyéni és társadalmi erkölcsi magatartásformákat.

Ha mindezt részletezni akarjuk, megállapíthatjuk, hogy

- az egyéni és társadalmi jogokról és kötelességekről az előzőekben már részletesen beszéltünk;
- a társadalmi tulajdonviszonyokról, valamint az anyagi-szellemi javak elosztásáról külön pápai körlevelek beszélnek, és adnak elirányítást;
- az erkölcsi magatartásformák pedig a társadalmi etika – társadalmi erkölcsstan – tárgyát képezik, amelyről külön tanfolyamot kellene tartanunk.

Egy kérdésről azonban még feltétlenül kell pár szót ejtenünk a szociális kérdéssel kapcsolatban: a szociális kérdés megkerülhetetlen.

- A szociális kérdést lehet ugyan elodázní, mint a XVIII.-XIX. században tették, de megszüntetni nem lehet, mert valóságos, húsba-vérbevágó kérdés.
- A szociális kérdésről lehet hallgatni, mint Egyházunk is – először 44 évig, majd újra 40 évig – tette, de ez csak fokozza a feszültséget.
- A szociális kérdéssel egyenesen szembe kell nézni, mint az VI. Pál pápánk a „Populorum Progressio” című, A Népek Fejlődéséről szóló körlevelében tette.

3. Keresztény felfogás a szociális kérdésről.

Isten gondolatát a szociális kérdéssel kapcsolatban is az Egyháznak kell képviselnie, amit igyekeznek – több-kevesebb sikerrel – meg is tenni. – Először szeretnék történeti áttekintést adni a pápai megnyilatkozásokról a szociális kérdéssel kapcsolatban.

- XIII. Leo RERUM NOVARUM enciklikája, sajnos 44 évvel a „Kommunista kiáltvány” megjelenése után, 1892-ben.
- IX. Pius QUADRAGESIMO ANNO enciklikája, 40 évvel az előző körlevél után, 1932-ben.
- XIII. János MATER ET MAGISTRA enciklika, 30 évvel az előző után, 1962-ben.
- VI. Pál POPULORUM PROGRESSIO kezdetű körlevél, 1967-ben, mely az eddigi legteljesebb tárgyalása a szociális kérdésnek.
- II. János Pál LABOREM EXERCENS enciklika, a RERUM NOVARUM 90. évfordulójára, melyben „nem gazdasági, vagy politikai értekezést” kívánt a hívek kezébe adni, hanem kifejezetten a munka „lelkiismereti és erkölcsi szempontjaira” akarja felhívni a keresztények figyelmét, 1981-ben.
- Ugyancsak II. János Pál SOLICITUDO REI SOCIÁLIS enciklika, a POPULORUM PROGRESSIO 20 éves évfordulójára, melyben „meg kívánja erősíteni a szociális tanítás folyamatosságát, s egyben annak megújulását is bizonyítani”, ugyanakkor a Populorum Progressio teológiai elemzését is adja, 1987-ben.

Van azonban még egy meggyőző nyilatkozata az Egyháznak, amely nagy jelentőséggel bír éppen összetett volta és fontos kapcsolatai miatt, és amelynek különös nyomatékot ad az, hogy VI. Pál pápa vezetésével a világ valamennyi püspöke elfogadta, és aláírásával hitelesítette. Ez pedig a II. Vatikáni Zsinat okmánya: a GAUDIUM ET SPES. – Erről szeretnék a következőkben röviden szólni.

A II. Vatikáni Zsinat – s ez által az Egyetemes Egyház – felfogását a társadalom vonatkozásában, jól – és eléggé – tükrözi néhány idézet a GAUDIUM ET SPES zsinati dokumentumból.

„Az ember társas természetéből következik, hogy a személy tökéletesedése és a társadalom fejlődése kölcsönösen függ egymástól. Valamennyi közösségi intézménynek ugyanis a személy az alapja és célja; nem is lehet másként, hiszen a személy természettől fogva rászorul, hogy társadalomban éljen – A társadalomban való élet tehát éppen nem valami mellékes körülmény az ember számára: ezért van az, hogy csak a másokkal való kapcsolat révén, velük kölcsönös tevékenységben és párbeszédben bontakozik ki az ember és minden tehetsége, és felelhet meg minden ember hivatásának.” (G. S. II. 25.)

„Az emberek egymástól való kölcsönös függése állandóan fokozódik, és lassan kiterjed az egész világra. Eppen ezért napjainkban egyre egyetemesebbé válik a közjó szolgálata, amely mindazoknak a társadalmi életfeltételeknek az összessége, amelyek lehetővé teszik mind az egyéneknek, mind az egyes közösségeknek, hogy teljesebben és minél jobban elérjék tökéletességüket. De minden egyes közösségnek számot kell vetnie mindenki szükségletével

és jogos igényével, sőt az egész emberi család közjával is. – A társadalom rendje és ennek továbbfejlődése kell, hogy szüntelenül a személy javára irányuljon, mert a dolgok rendjét kell a személyek rendjéhez szabni, nem pedig fordítva!... Szükséges, hogy a társadalmi rend állandóan fejlődjék, alapja az igazság legyen, igazságosságban építsék, és szeretettel itassák át; az emberi szabadság tekintetében pedig egyre emberibb egyensúly felé haladjon. Egész emberi gondolkodásunknak meg kell újulnia; a társadalomban pedig lényeges és messzemenő változásnak kell bekövetkeznie ahhoz, hogy mindez megvalósulhasson.” (G. S. II. 26.)

Folytathatnám tovább az idézeteket, de erre sem idő, sem szükség nincs. Mert ezekből az idézettörvényekből is látható, hogy a II. Vatikáni Zsinat felfogása a társadalomról alapvetően és mélyen ragadja meg a problémát, Isten szándékát keresi és találja meg az emberi társadalomban. – A továbbiak során csak vezérszavakban kíséreljük meg összefoglalni a Zsinat állásfoglalását a szociális kérdéstről.

„Tisztelet az emberi személy iránt, ez a kiinduló pont a szociális kérdés tárgyalásánál.” (G. S. II. 27.)

„Minden ember lényegi egyenlősége és a társadalmi igazságosság a következő lépés, minthogy Krisztus mindnyájunkat megváltott, éppen ezért ki kell küszöbölni minden, Isten szándékával ellenkező megkülönböztetést ember és ember között.” (G. S. II. 29.)

„Túl kell jutni az egyénekre, vagy kisebb közösségekre szabott erkölctanon, mert az igazságosság és a szeretet azt kívánja, hogy egyenlő társadalmi mértékkel mérjünk, és csak az erkölcsi és szociális erények elterjedése révén alakulhat ki az új-arculatú emberiség.” (G. S. II. 30.)

„Felelősség- és sorsközösség-vállalás, ennek megvalósulása a nevelésben és a társadalmi magatartásban lehet a legkomolyabb lépés a szociális kérdés megoldása felé. – Joggal hihetjük, hogy az emberiség jövője azoknak a kezében van, akik fel tudják tárnai az utánuk jövő nemzedék előtt az élet és a remény forrását.” (G. S. II. 31.)

„A megtestesült Ige és az emberi összetartozás lehet csak a biztosítéka minden további fejlődésnek.” (G. S. II. 32.)

Ezt is folytathatnók tovább, mert éppen a III. fejezet fejt ki az emberi tevékenység értelmét, értékét és a húsvéti titokba történő bekapcsolódását. Ez az – Isten akarata szerinti – tevékenység lesz az alapja az „Új földnek és az új égnek”, mely Krisztus újra-eljövételével valósul meg, és amelyben helyet kap minden helyes emberi gondolat, minden jó törekvés, és az Úr Lelkének erejével megvalósul minden emberi érték: emberi méltóság, testvéri közösség, a szabadság és az emberi iparkodás minden gyümölcse.

4. A keresztény felfogás vitatható kérdései.

A keresztényfelfogással kapcsolatban röviden beszélnünk kell még két vitatott teológiai kérdéstről.

Első: A forradalmi teológia. – Latin-Amerikában született ez a teológiai irányzat. Ott ugyanis a legnagyobbak a szociális feszültségek, és ahol ezeket a társadalmi feszültségeket nem lehet békésen feloldani, csak a kizsákmányolókkal szembeni erőszakos fellépéssel.

Az irányzat kezdeményezői és követői azt hangoztatják, hogy ha Krisztus ma és Latin-Amerikában született volna, és ott tanítana, akkor Ő is – a nyomorgók, és az éhhalálra ítélt gyermek-milliók érdekében – erőszakhoz folyamodna a diktatúrákkal és a könyörtelen szívű pénz-arisztokratákkal szemben. Véleményük szerint az országaikban uralkodó társadalmi és gazdasági helyzet kimeríti annak szükségességét, hogy forradalommal vessenek véget a

lakosság 90 %-át érintő elnyomásnak és nép-pusztításnak. – A forradalmi teológiával szemben az egyházi hierarchia évekig elutasító magatartást tanúsított, az utolsó évtizedben azonban – bizonyos tanításbeli módosítások után – engedte ezeknek a teológiai nézeteknek a terjesztését.

Nekem magamnak két komoly nehézségem van a forradalmi teológiával kapcsolatban.

– Nem értek egyet azzal, hogy marxista alapon történik a társadalmi és gazdasági helyzet-elemzés. A marxizmus ugyanis eleve osztály-elméleten, – ennek következtében az osztályharcra, – alapul, ez viszont nem fér össze a krisztusi tanítással. Annál kevésbé értem a helyzet-elemzésben a marxizmus használatát, mert nekünk van olyan keresztény tanításunk, melyre alapozhatjuk nézeteinket és elemzéseinket: az Evangélium, és a Populorum Progressio pápai szociális tanítás.

– De azzal sem értek egyet, hogy a forradalmat „fegyveres osztályharc” formájában képzelik el, bár a „proletár-diktatúrát” elutasítják. Mindenesetre Latin-Amerika forradalmi és szabadságharcai nem viselik magukon a kereszténység jeleit: hiányzik a megbocsátás, irgalom, keresztény szeretet... Még akkor is, ha egyes gerilla-csoportokban papok is harcoltak fegyveresen, ami teljesen összeegyeztethetetlen a papi hivatással.

Második: Az erőszakmentesség teológiája. – Ez a teológiai irányzat lelkiismeretben ellenez minden erőszakot, erőszakhoz vezető magatartást; minden államhatalmi és egyéb szervezet, mely az erőszakra épül, vagy eszközei között bármiféle erőszak szerepel. – Eszerint keresztény ember – lelkiismereténél fogva – nem lehet tagja fegyveres testületnek, nem foghat fegyvert senkinek és semminek a védelmében. De még a jogtalan fenyegetés ellen sem védekezhet erőszakkal, és nem nyújthat segítséget erőszakkal senkinek, akit erőszakos támadás ér.

Ebben a kérdésben véleményemet a következőkben foglalhatom össze.

– Lelkiismerettel összeegyeztető, és mindenki lelkiismeretében döntse el, hogy fegyveres testületnek tagja legyen jogállamban, katonai szolgálatot teljesítsen, a haza fegyveres védelmében részt vegyen, ha azt jogtalan fegyveres támadás éri. Itt az a döntő: milyen lelkiülettel és milyen módon vesz részt valaki a fegyveres testület működésében, a haza védelmében. A „ne ölj!” parancsot ekkor is kötelezőnek tartom, csak a harcképtelenné tétel lehet megengedhető.

– Ugyancsak nem értek egyet az erőszakmentesség olyan értelmezésével, mely szerint senki megtámadott segítségére és védelmére nem siethet a keresztény ember. Isteni és természet-törvény kötelez arra, hogy a gyengék, betegek, öregek, gyermekek, nők védelmét az erőszakkal szemben akár fizikai erőhatással is biztosítsuk. Agyonütni a támadót sem szabad, de jogállamban a hatóságnak átadni kötelességünk.

– Keresztény felfogásunkkal ellenkezik, ha valaki- akár fiatal, akár öreg, állandóan erőszakról szóló olvasmányokat olvas, ilyen filmeket néz, mert ez eldurvítja és erőszak alkalmazására alkalmasabbá teszi az embert. Különösen óvnia kell a szülőknek, nevelőknek a gyermekeket ettől.

Kissé hosszúra nyúlt a társadalomról szóló bevezető előadás. De ez a kérdés annyira összetett, ugyanakkor szinte leglényegesebb problémája korunknak, hogy a legfontosabb tudnivalókat szükséges és elengedhetetlen közölni. – Bízom abban, hogy a keresztény felfogás ilyen megfogalmazása elvezet Isten szándékának felismeréséhez. Egyik legfontosabb kötelességünknek kell tartanunk, hogy ennek minél jobban megfeleljünk. – Úgy legyen!

NEGYEDIK NAP 2. ELŐADÁS: Krisztus helyettesének szociális tanítása.

- A POPULORUM PROGRESSIO családról szóló tanítása.
- A POPULORUM PROGRESSIO kultúráról szóló tanítása.
- A POPULORUM PROGRESSIO gazdaságról szóló tanítása.
- A POPULORUM PROGRESSIO a társadalmi életről és annak politikai vetületéről.

Ha végig olvassuk az Evangéliumot, lépten-nyomon szemünkbe tűnik Krisztus szociális tanítása. Nemcsak szavaiban, gyönyörű példabeszédeiben és előképeiben, – gondoljunk csak a hegyi-beszédre, a jó-pásztorra, a tékozló fiúra, a jó és gonosz szőlőművesekre, – hanem tetteiben, amikor is „körüljárt jót cselekedvén, a betegeket gyógyította, a szomorúakat vigasztalta, és a szegényeknek hirdette Isten országát”. Közben megtanított minket imádkozni, melyben a mindennapi kenyér mellett kérnünk kell Isten országának eljövételét a földre is.

Krisztus igyekszik szelíd szavakkal és saját példájával rávenni bennünket arra, hogy az emberiség állandóan jelenlevő szociális problémáit – „mert szegények mindenkor vannak veletek”, mondja – békében és testvéri szeretetben oldjuk meg. – Krisztus azonban, ismerve az emberi természetet, az emberben levő bírvágyat és hatalomvágyat – „a test kívánságát, a szemek kívánságát és az élet kevélységét”, mint Szent János apostol írja – kemény szavakkal ostromozza a szegénység vámszedőit, az elesettek nyomorítóit, és országában nem biztosít számukra helyet. Háromszoros „jaj-t” kiált a földi javakkal elteltekre; félreérthetetlenül kimondja, hogy nehéz a gazdagnak bejutni a mennyek országába; példabeszédeiben a nyomorult Lázár helyét az örök boldogságban, a szívtelen gazdagét pedig a kárhozatban jelöli ki. – Jövendölésében az örök élet kritériumát – feltételét – az irgalmasság cselekedeteiben adja meg, a kárhozatát pedig az irgalom cselekedeteinek megtagadásában: „Mert éheztem és ennem adtatok, szomjaztam és innom adtatok, mezítelen voltam és felruháztatok... amit egynek tettetek, vagy nem tettetek, azt velem cselekedtetek...”

A POPULORUM PROGRESSIO-ról általában.

Századunknak szinte legjelentősebb dokumentuma a VI. Pál által 1967-ben kiadott POPULORUM PROGRESSIO enciklika, mely nemcsak a katolikusokhoz, nemcsak a keresztényekhez, hanem az egész Világhoz és minden jóindulatú emberhez szól. Nem jogszabály ez, hanem ajánlás, mely minden jóindulatú embert felhív, és segítségüket kéri a Világ megoldhatatlannak látszó problémái, feloldhatatlannak tűnő ellentmondásai, állandóan fokozódó válságjelenségei megoldásában való közreműködésre. Az egész enciklika egy jaj-kiáltás az ember egyéni és közösségi elesettsége miatt, összetett kézzel való könyörgés minden emberhez és minden néphez, hogy irgalmazzon önmagának és minden ember-testvérnek. Egyúttal alázatos esdeklés Istenhez, aki számára olyan fontos az ember, hogy vállalta a vele való létközösséget. – A XX. században nincs még egy ilyen dokumentum, melynek középpontjában a megsebzett, megtiport és emberi méltóságában meggyalázott ember állna, és amely vakító fénnel ne világítana rá a modern ember és modern közösségek válságára, az értelmes-élet állandó és súlyos fenyegetettségére. És amely a legnagyobb féltéssel és szeretettel ne kutatná a válságból kivezető utat.

A bevezetés két lényeges dolgot tartalmaz.

Először: „Az Egyház élénk figyelemmel kíséri a népek fejlődését. Első sorban azokat, akik minden erejükkel meg akarnak szabadulni a nyomortól, a ragályoktól és a tudatlanságtól; akik nagyobb részt kérnek a civilizáció gyümölcseiből, és hasznosítani szeretnék értékes emberi tulajdonságaikat; és akik eltökélten keresik a teljes kibontakozás útját.”

Másodszor: „A szociális kérdés világméretűvé vált, manapság ez a legjelentősebb tény, ezt mindenkinek látnia kell... A megállapítás súlyos, megoldása nem tűr halasztást. Drámai kiáltás száll a bőségben élő népek felé: az éhező népek kiáltása.”

Ezért emeli fel ünnepélyesen a Pápa a szavát: „Ez a felszólítás mindenkire szól, és az ember teljes-értékű, és az emberiség szolidáris fejlődése érdekében összehangolt tevékenységre hív fel mindenkit.”

1. A Populorum Progressio tanítása a családról.

A család vonatkozásában a dokumentum legfőbb megállapításai a következők.

„Az ember csak a saját társadalmi környezetében lehet igazán önmaga, ebben pedig a család játssza a vezető szerepet... A fejlődés útján járó népek ősi társadalmi keretei gyakran merevek és rosszul szervezettek, mégis szükség van rájuk, csak lépésről lépésre lehet lazítani a túlságosan erős kötelekeken. A természetes, monogám és szilárd családnak azonban olyannak kell lennie, amint az isteni terv elgondolta, és a kereszténység megszentelte. Legyen tehát az a hely, ahol különböző nemzedékek élnek együtt, s ezek kölcsönös támogatásban részesítik egymást a teljesebb bölcsesség megszerzése és a személyi jogoknak a társadalmi élet egyéb követelményeivel való összeegyeztetése érdekében.” (I. 3. 36.)

„Vitathatatlan, hogy a népesség meggyorsult növekedése gyakran újabb nehézségekkel tetézi a fejlődés problémáit. A népesség számaránya gyorsabban nő, mint a rendelkezésre álló erőforrások, s ez nyilvánvalóan zsákutcába vezet. Így aztán erős a kísértés arra, hogy a népszaporulatot gyökeres rendszabályokkal fékezzék le. A közhatalom – illetékessége keretén belül – biztosan közbeléphet, s megfelelő rendszabályokat foganatosíthat, feltéve, hogy a módszerek megfelelnek az erkölcsi követelményeknek, és tiszteletben tartják a házaspárok jogos szabadságát. Nincs ugyanis emberi méltóság a házassághoz és a gyermekek nemzéséhez való elidegeníthetetlen jog nélkül. Végeredményben a helyzetet teljesen ismerő szülőknek kell eldönteniük, hogy gyermeket akarnak. Felelősséggel tartozunk viszont Istennek, önmagunknak, már megszületett gyermekeinknek és annak a közösségnek, amelynek tagjai vagyunk, követve mindig lelkiismeretünk szavát...” (I. 3. 37.)

„Arra akartuk felhívni a figyelmet, mekkora a dráma hordereje, s milyen sürgősek a teendők. Ütött a cselekvés órája: megannyi ártatlan magzat és csecsemő további élete, megannyi szerencsétlen család emberi szintre emelkedése, a világ békéje és a civilizáció jövője forog kockán. Minden embernek és minden népnek vállalnia kell a felelősséget.” (II. 3. 80.)

2. A Populorum Progressio tanítása a kultúráról.

A kultúra vonatkozásában a legfőbb megállapítások a következők.

„Isten terve mindenkinek azt írja elő, hogy fejlődjék, ugyanis az egész élet: hivatás. Születése alkalmával mindenki megkapta képességei és tehetsége csíráját, ezt kell termővé érlelnie. A kibontakozás a családtól és a környezettől kapott nevelés, és az erőfeszítés gyümölcse, ami lehetővé teszi, hogy mindenki betájolódjék Teremtője által felkínált cél felé. Az intelligencia és a szabadság birtokában éppen úgy felelős fejlődéséért, mint üdvösségéért. A nevelők és a környezet olykor segítik, máskor hátráltatják az embert. De bármilyen hatások érik is, sikerét vagy kudarcát ki-ki magának köszönheti, mert ha csak értelmét és akaraterejét veti is latba, fejlődhet emberségében, értékesebb lehet, többé válhat.” (I. 2. 15.)

„A fejlődés feladata egyáltalán nem tetszőleges. Az emberi fejlődés képezi kötelességeink fogalmát. Mi több, a természetnek ez a harmóniája, amit a személyes és felelős erőfeszítés

tesz gazdagabbá, arra hívatott, hogy önmagán túl teljesejék be. Az ember az életet adó Krisztusba ojtva eljut a kibontakozás legmagasabb fokára, a transzcendens humanizmushoz, mely megadja a lehető legnagyobb teljességet. Ez a személyi fejlődés legmagasabb célja.” – (I. 2. 16.)

„A szellemi éhség semmivel sem kevésbé fájdalmas, mint a testi éhség: aki nem ismeri a betűt, az szellemi táplálék hiányában szenved. Ha valaki nem írni-olvasni, ha szakmai képesítést szerezhet, akkor visszanyeri önbizalmát és ráébred arra, hogy együtt haladhat a többiekkel... Az írás-olvasás a társadalmi integráció elsődrendű tényezője, azon kívül, hogy gazdagítja a személyiséget, a társadalom számára kiváltságos eszköze a haladásnak és a fejlődésnek. Csak örülhetünk annak, hogy az egyéni kezdeményezés és a nemzetközi szervezetek jó munkát végeznek ezen a téren. Ők a fejlődés első számú munkásai, mert arra képesítik az embert, hogy vállalhassa önmagát.” (I. 3. 35.)

„A szakmai szervezetek felelőssége a nevelés feladataira is kiterjed, amit be tudnak tölteni és be is kell tölteniük. A felvilágosító munka és a szellemi képzés útján sokat tehetnek azért, hogy mindenki elmélyüljön a közjó, s a belőlük fakadó kötelezettségek őszinte érzéke.” (I. 3. 38.)

„A kulturális intézmények tevékenysége és szerepe a fejlődés sikerre vitelében nem csekély jelentőségű. Hacsak nem támadnak bölcs emberek, – hangzik a Zsinat figyelmeztetése – a világ jövő sorsa forog veszélyben. És hozzáfűzi: meg kell viszont jegyezni, hogy számos gazdaságilag szegény, de bölcsességben nagyon is gazdag nép e tekintetben rendkívül nagy segítséget tud nyújtani a többieknek. – Legyen gazdag vagy szegény, minden népnek megvan az őseitől örökölt kultúrája, vannak szellemi életének magasabb rendű – művészi, tudományos és vallási – megnyilvánulásai. Ezek igazi emberi értékeket takarnak, súlyos hiba lenne tehát feláldozni őket az anyagiak kedvéért. Ha volna nép, amelyik ebbe beleegyezne, legjobbhi énjét veszítené el, azt áldozná fel a megélhetéséért, amiért egyáltalán élni érdemes.” (I. 3. 40.)

„A teljes humanizmust kell előmozdítani. Mi egyéb ez, ha nem a teljes ember és minden ember integrális fejlődése? A lezár, önmagát a lelki értékektől, ezek forrásától, Istentől elzárt humanizmus esélyei látszólag nagyobbak. Kétségtelen, hogy az ember Isten nélkül is meg tudja magának szervezni a földet, de Isten nélkül csak az ember ellen tudja megszervezni. A kizárólagos humanizmus – úgy tűnik – embertelen humanizmus. Tehát csak az az igazi humanizmus, amely elismeri az emberi élet igazi eszméjét megadó hivatást, nyitva áll az Abszolútum felé. Az ember semmi esetre sem lehet az értékek legfőbb zsinórmértéke, magát csak úgy valósíthatja meg, ha túllép önmagán.” (I. 3. 42.)

„A testvériséget a kultúrák és az emberek őszinte párbeszéde teremtheti meg. A fejlődés nagy vállalkozása a közös erőfeszítéssel végzett munka során akkor hozza közelebb egymáshoz a népeket, ha a kormányoktól és a képviselőktől a szakértőkön át a legegyszerűbb emberig mindenkit testvéri szeretet lelkesít, és az az őszinte vágy hajtja, hogy felépítse a szolidáris világ kultúráját. Akkor majd olyan párbeszéd indul meg, melynek középpontjában nem a termelés vagy a technika, hanem az ember áll. Ez akkor lesz termékeny, ha a benne résztvevő népeknek megadja a felemelkedés és szellemivé válás eszközeit; akkor, ha a mérnökök egyúttal nevelőkké is válnak, és olyan magasrendű szellemi és erkölcsi tulajdonságuk jellemzik tanításukat, hogy ez nemcsak a gazdasági, hanem az emberi fejlődést is biztosítja.” (II. 3. 73.)

„Ha igaz az, hogy a világ azért beteg, mert hiányzik belőle a gondolat, hívó szavunkat az elmélyedés embereihez intézzük: a bölcssekhez, bár legyenek katolikusok, keresztények, istenhívők, vagy az igazságra és igazságosságra szomjazók: minden jóakarátú tudóshoz szólunk. Krisztus példája nyomán bátorkodunk nyomatékosan kérni benneteket, keressétek és találjátok, nyissátok meg az utakat, amelyek egymás megsegítéséhez, a szívek kitágításához és a testvéribb élethez vezetnek a valóban egyetemes emberi közösségben.” („I. 3. 85.)

3. A Populorum Progressio tanítása a gazdasági életről.

A gazdasági élet vonatkozásában tett fontos megállapítások a következők.

„Ha valaki semmi egyebet nem akar szerezni, csak vagyont, az nemcsak az emberi lét növekedésének vet gátat, hanem szembe kerül az ember igazi nagyságával is: akár nemzetekről van szó, akár személyekről. Fősvénységük az erkölcsi fejletlenség legkézzelfoghatóbb bizonyítéka.” (I. 2. 19.)

„Ha a föld azért van, hogy mindenki számára biztosítsa a megélhetés lehetőségét, és mindenkit ellásson a haladás eszközeivel, akkor mindenkinek megvan a joga, hogy megtalálja rajta, ami számára szükséges... Minden egyéb jog ennek rendelődik alá, még a tulajdon és a szabad kereskedelem joga is.” I. 3. 22.)

„A közjó érdeke olykor kisajátítást tesz szükségessé. Mégpedig olyankor, ha egy birtok a közös jólét kerékkötőjévé válik azzal, hogy túlságosan nagy, hogy hiányosan művelik meg, vagy paragon hagyják. Következésképpen a népesség nyomorba süllyed, és az ország érdekei jelentős kárt szenvednek.” (I. 3. 24.)

„A gazdasági növekedés és az emberi haladás elengedhetetlen feltétele az iparosodás, mely egyaránt jele és tényezője a fejlődésnek. Az ember intelligenciáját és munkáját kitartóan latba vetve kicsikarja a természettől titkait, nagyobb hasznot húz gazdaságából. Ennek során nemcsak fegyelemhez szoktatja képességeit, hanem kifejlődik érzéke a kutatás és feltalálás, a kiszámított kockázat, a merész vállalkozás, a nagylelkű kezdeményezés és a felelősségérzet iránt.” (I. 3. 25.)

„Ezekre az új társadalmi körülményekre, sajnos, egy olyan rendszer épült fel, amely a hasznot tekinti a gazdasági élet lényeges indítékának, a szabad versenyt a gazdasági élet legfőbb törvényének, és megfellebbezhetetlen jogot lát a termelőeszközök korlátlan, társadalmi kötelezettségektől mentes birtoklásában... Ezeket a visszaéléseket nem lehet eléggé elítélni, újra és újra ünnepélyesen kijelentve: a gazdasági élet arra való, hogy az embert szolgálja.” (I. 3. 26.)

„A termelésnövekedést célzó programoknak – végső soron – csak annyiban van létjogosultságuk, amennyiben az embert szolgálják. Arra való, hogy csökkentsék az egyenlőtlenséget, leküzdjék a megkülönböztetést, felszabadítsák az embert a szolgaságból, és képessé tegyék arra, hogy maga váljék jobb anyagi helyzete, erkölcsi haladása és szellemi kibontakozása felelős tényezőjévé. A fejlődés szó azt mondja ki, hogy a társadalmi haladásra éppúgy gondot kell fordítani, mint a gazdasági növekedésre... Az ember ad értelmet gazdaságnak, haladásnak, őt kell szolgálnia.” (I. 3. 34.)

„Manapság senki sem hunyhat szemet a fölött a tény fölött, hogy teljes földrészeket sújt az éhség; hogy megszámlálhatatlanul sok a hiányosan táplált gyermek, ezért javarészüket

elpusztul, még mielőtt felnevelkedne, de veszély leselkedik a többiek testi növekedésére és értelmi fejlődésére is; ezek a tények nagykiterjedésű vidékeket ítélnék komor csüggedésre és kilátástalanságra,” (II. 1. 45.)

„Ide nem lesz elég sem a magán emberek, sem a nemzetközi intézmények adományai, sem az ajándékok vagy kölcsönök. Nemcsak arról van szó, hogy le kell győzni az éhséget, nem is arról, hogy meghátrálásra kell kényszeríteni a szegénységet. A nyomorúság ellen vívott égetően szükséges harc még elégtelen. Arról van szó, hogy fel kell építeni azt a világot, amelyben – tekintet nélkül fajtára, vallásra, nemzetiségre – mindenki teljes emberi életet élhet, amelyben mentesül attól a szolgaságtól, amit mások, vagy a még teljesen le nem igazott természeti erők raknak az ember vállára, azt a világot kell felépítenünk, amelyben a szabadság sem lesz üres szó.” (II. 1. 47.)

„A fejletlen országok ínsége láttán természetesnek kellene tekinteni, hogy a fejlett országok termésük egy részét rááldozzák az ínségben levők szükségleteinek kielégítésére, de ugyanúgy azt is, hogy nevelőket, mérnököket és tudósokat képeznek, akik tudásukat és szakértelmüket a gyengén fejlettek szolgálatába állítják.” (II. 1. 48.)

„A szabadpiac játékszabályai nem irányíthatják tovább a nemzetközi kapcsolatokat... Nem igazságos, ha az egyik ország helyzete túlságosan eltér a másiktól. A piacon szabadon kialakuló árak méltánytalan eredményeket szülnék. Be kell tehát látni: kétségtelen, hogy a liberalizmus alapelve nem szabályozhatja a kereskedelmet sem.” (II. 2. 58.)

„A békéhez vezető fejlődés útján ezek a mérföldkövek: az egymás környékén lakó népek kölcsönös támogatását rögzítő megállapodások; szélesebb körű egyezmények a gyengébben fejlettek megsegítésére; a segítők és megsegítettek – összehangolt programokat tartalmazó – nagyobb horderejű szerződésai.” (II. 3. 7.)

„Ti, akik meghallottátok a szenvedő népek jajkiáltásait, s azon dolgoztok, hogy válaszoljatok rájuk, ti mindnyájan a jó és helyes fejlődésnek vagytok küldöttei, mely nem az önző és önmagáért szeretett gazdagság, hanem az ember szolgálatában álló bőség, a mindenkinek naponta szétosztott kenyér, az embertestvériség forrása és jele a Gondviselésnek.” (II. 3. 86.)

4. A Populorum Progressio tanítása a társadalomról.

A társadalmi problémák és azok politikai vetülete vonatkozásában az enciklika legfontosabb megállapításai a következők.

„Kitörni a nyomorhoz, biztosabb megélhetéshez jutni, egészségesen élni, és biztos állásban dolgozni; elnyomás nélkül és az emberi méltóságot megalázó helyzetektől mentesen nagyobb felelősségtől mentesen; képzetebbnak lenni, vagyis többet tenni, többet tudni, többet birtokolni, hogy így önmaga több lehessen: íme, ezek a mai ember vágyai. Ugyanakkor az élet sokakra mégis olyan körülményeket kényszerít, amelyek között a jogos vágyak nem többek pusztán ábrándnál. Pedig a közelmúltban nemzeti függetlenséget nyert népek szükségét érzik, hogy politikai függetlenségüket önálló és méltó társadalmi és gazdasági növekedéssel párosítsák, mert csak így biztosíthatják polgáraik teljes emberi kibontakozását, és foglalhatják el az őket megillető helyet a népek együttesében.” (I. 1. 6.)

„Mi az, ami kevesebb az emberinél? A létminimummal sem rendelkezők anyagi szorultsága, és azok erkölcsi hiányosságai, akiket megmérgezett az önzés. Az emberinél kevesebb: az

elnyomó rendszer, amely a vagyonnal vagy hatalommal való visszaélés, a dolgozók kizsákmányolása, vagy az igazságtalan kereskedelmi egyezségek születte. Emberi: kiemelkedni a nyomorból és rendelkezni azzal, ami szükséges; elhárítani a társadalmi bajokat, bővíteni az ismereteket, elsajátítani a kultúrát. És még emberibb: mindjobban megtisztelni mások emberi méltóságát, tájékozódni a lemondás és önzetlenség szelleme felé, együtt munkálkodni a közös jón, és azt akarni, hogy béke legyen. Még ennél is emberibb a legfőbb értékek elismerése, és Istené, aki minden érték forrása és végcélja.” (I. 3. 29.)

„Biztosan van olyan helyzet, amelynek igazságtalan volta égbe kiált. Ha teljes népek élnek mindenüktől kifosztva olyan alárendelt helyzetben, amelyben tilos minden egyéni kezdeményezés és felelős cselekvés, amelyben lehetetlen a kulturális haladás, a társadalmi és politikai életben való részvétel, erős a kísértés arra, hogy erőszakkal vessenek véget az emberi méltóságon esett sérelemnek. Már pedig mindenki tudja, hogy a forradalmi felkelés – leszámítva a nyilvánvaló és hosszantartó önkényuralom esetét, amely súlyos sérelmet ejt az alapvető emberi jogokon, és veszélybe sodorja a közösség javát is – újabb igazságtalanságok szülőanyja, más irányba billenti ki az egyensúlyt, és újabb rombolást idéz elő. A valóságos bajt nem lehet még nagyobb bajjal orvosolni.” (I. 3. 32.)

„Értse meg mindenki: bátran szembe kell nézni a jelenlegi helyzettel, meg kell birkózni igazságtalanságaival, és azt le is kell győzni. A fejlődés merész, gyökeresen megújító átalakulást kíván. A sürgős reformokat késedelem nélkül végre kell hajtani. Vegye ki részét ebből mindenki nagy lendülettel, főként azok, akik tanultságuk, helyzetük és hatalmuk révén többet tehetnek.” (I. 3. 32.)

„Csupán egyéni kezdeményezés nem képes biztosítani a fejlődés sikerét. Nem szabad megkockáztatni, hogy a gazdagok tovább gazdagodjanak, és még hatalmasabbak legyenek, szentesítve ezzel a szegények nyomorúságát, és tetézve az elnyomottak szolgátságát. Programok kellenek, amelyek biztosítják, serkentik, összehangolják, pótolják és kiegészítik és közbülső testületek tevékenységét. A közhatalom feladata viszont az, hogy kiválogassa, sőt előírja a követendő és elérendő célokat, a hozzájuk vezető utat, és az ő dolga, hogy ösztönözze a közös ténykedésben résztvevő összes erőket.” (I. 3. 33.)

„A faji gyűlölet a gyarmatosítás korában gyakran dűl a gyarmatosítók és a bennszülöttek között, gátolva a kölcsönös megértést, és rengeteg gyűlölséget idézett elő az igazságtalanságok következményeként. Még ma is akadályozza a felszabadult népek együttműködését, sőt egy-egy állam keretein belül is felszítja a megosztást és a gyűlöletet, ha az egyedek és a családok azt tapasztalják, hogy az emberi jogokat lábbal tiporva fajuk vagy bőrük színe alapján igazságtalan rendszabályokat alkalmaznak velük szemben.” (II. 2. 63.)

„A világ beteg. Nem az a baj, hogy esetleg kiapadtak az erőforrások, vagy hogy egyesek kaparintják meg azokat. A baj az, hogy nincs testvériség az emberek és a népek között.” (II. 3. 66.)

„A népek közötti túlságosan nagy gazdasági, társadalmi és kulturális különbségek feszültséget, viszályokat teremtenek, és veszélyeztetik a békét... A nyomorúság ellen vívott küzdelem, az igazságtalanság elleni harc egyenlő a jobblét, az emberi és szellemi haladás ösztönzésével, vagyis az egyetemes emberiség javával. A béke nem csupán a háború szünetelése, de nem is az erők ingatag egyensúlya teremti meg azt, hanem fokozatosan kell felépíteni, haladva a felé az Isten akarta rend felé, amely tökéletesebb igazságot teremt az emberek között.” (II. 3. 76.)

„A jobb világ nem hiú reménység. E reményt egyesek bizonyára vágyalomnak látják, mert nem ismerik fel a világ dinamizmusát. Azét a világot, amely testvéribb légkörben akar élni, és amely annak ellenére, hogy tudatlan, téved és vétkezik, hogy vissza-visszahull a barbarizmusba, és hogy az üdvösség útjáról letérve kerülőutakon tévelyeg, lassan-lassan mégis Teremtőjéhez közeledik, még ha erről nincs is tudomása. A több-embersége vezető út erőfeszítést és áldozatot követel, de a testvéri szeretetből vállalt szenvedés maga is olyan szilárd alépitmény, amely képes hordozni az egész emberi család haladását.” (II. 3. 79.)

„Államférfiak! Rátok vár, hogy a világ-közösség érdekében mozgósítsátok társadalmaitokat, és meggyőzzétek őket arról, hogy a fejlődés és a béke érdekében csökkenteni kell a fényűzést és a pazarlást. Nemzetközi szervezetek vezetői! Tőletek függ, hogy az erők veszélyes szembenállása átadja-e helyét annak az emberiség fejlődését szolgáló barátságos, békés és önzetlen együttműködésnek, amely mindenki előtt megnyitja a kibontakozás útját.” (II. 3. 84.)

A Populorum Progressio ajánlásai egyaránt vonatkoznak az emberiség valamennyi társadalmi berendezkedése tagjai, vezetői, a kultúra és tudomány művelői, a civilizáció és gazdasági élet irányítói számára. – Bárcsak meghallanák, megértenék és követnék minden irányvonalát! Mindjárt megindulna az emberibb élet kibontakozása az egész emberiség és az egész világ számára. – Bárcsak úgy lenne!

NEGYEDIK NAP 3. ELŐADÁS: A társadalom elleni bűnök.

- A szociális bűn megfogalmazása.
- Az ember személyi szabadságjogai és azok elleni társadalmi bűnök.
- A közösség szabadságjogai és azok ellen elkövetett társadalmi bűnök.
- A radikális kollektívizmus, a radikális szabadelvűség és a diktatúrák társadalom elleni bűnei.

Ha végig gondoljuk Isten elgondolását és Krisztus utódának megnyilatkozását a társadalomról, akkor kénytelenek vagyunk belátni, hogy az egyének és közösségek, ideológiák és az ideológiák képviselői rengeteg vétket és súlyos bűnt képesek elkövetni a társadalom ellen. Ezeknek a bűnöknek a meghatározásához nagy segítséget nyújt az Egyesült Nemzetek Szövetségének Polgári Politikai Jogok Egyezségokmánya az emberi és közösségi szabadságjogokról, melyet az ENSZ XXI. ülészakán, 1966. december 16-án fogadtak el, melyet hazánk is törvényei közé iktatott – 1976. március 25-i hatállyal – az 1976. évi törvényerejű rendelettel. – A következőkben először is határozzuk meg a szociális bűn fogalmát, majd az UNO Egyezségokmány alapján közelítsük meg a társadalmi bűnöket.

1. A szociális bűn fogalma.

A szociális kérdést – mai első előadásunkban – a következőképpen fogalmaztuk meg.
„A társadalmi életnek az a kérdéscsoportja, amely a közösségi jó és az igazságosság szellemében határozza meg

- az egyéni és társadalmi jogokat és kötelességeket;
- az egyéni és társadalmi tulajdonviszonyokat;
- az egyéni és társadalmi anyagi-szellemi javak előállítását és elosztását;
- az egyéni és társadalmi erkölcsi magatartásformákat.”

Ehhez hozzá kell fűznöm azokat a közösségi állásfoglalásokat, melyeket az UNO Egyezségokmánya bevezetőjében tartalmaz.

„Az Egyezségokmány részes államai

- tekintetbe vették, hogy az Egyesült Nemzetek Alapokmányában meghirdetett elveknek megfelelően az emberi közösség valamennyi tagja veleszületett méltóságának, valamint egyenlő és elidegeníthetetlen jogainak az elismerése a szabadság, az igazságosság és a világbéke alapja;
- felismerték azt, hogy ezek a jogok az emberi lény veleszületett méltóságából erednek;
- felismerték, hogy az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának megfelelően a polgári és szabadságjogokat élvező, a félelemtől és a nélkülözéstől mentes szabad emberi lények eszménye csak akkor valósítható meg, ha olyan feltételeket hoznak létre, amelyek révén mindenki élvezi polgári és politikai, valamint gazdasági, szociális és kulturális jogait;
- tekintetbe vették az államok és az Egyesült Nemzetek Alapokmányából folyó kötelezettségét az emberi- és szabadságjogok tiszteletben tartására;
- figyelembe vették, hogy az egyének kötelezései vannak más egyének és közösségek iránt, amelyhez tartozik, és törekedni köteles az Egyezségokmányban jogok előmozdítására és tiszteletben tartására;
- ezért megállapodtak az Egyezségokmány cikkelyeiben.”

Mindezeket figyelembe véve, a szociális bűn a következőket tartalmazza.

Először: Szociális bűnt követ el az, aki a szociális bűnt figyelmen kívül hagyja, vagy tagadja; továbbá ha el is ismeri, de megoldhatóságát kétségbe vonja, vagy feleslegesnek tartja.

Másodszor: Szociális bűnt követ el az, aki az egyéni és társadalmi jogokat, kötelezéseket figyelmen kívül hagyja, vagy megsérti.

Harmadszor: Szociális bűnt követ el az, aki a szociális kérdéshez, annak megoldásához, nem az erkölcsi jó és az igazságosság szellemében közeledik.

Negyedszer: Szociális bűnt követ el az, aki az egyéni és társadalmi tulajdonviszonyokat megsérti, vagy bármelyiket figyelmen kívül hagyja.

Ötödször: Szociális bűnt követ el az, aki az egyéni és társadalmi anyagi-szellemi javak előállításának és elosztásának struktúráját megsérti.

Hatodszor: Szociális bűnt követ el az, aki a kötelező egyéni és társadalmi erkölcsi magatartásformákat megsérti.

Valaki felvethetné mindezek kapcsán az ellenvetést: „De hát mi közünk nekünk ezekhez a szociális bűnökhöz? Nagyon kicsiny pontok vagyunk mi ahhoz, hogy ezeket elkövethessük.”

Való igaz, hogy az egyén, különösen, ha nincs felelős gazdasági, társadalmi vagy politikai beosztásban, nem igen tudja elkövetni a szociális bűnöknek ezeket a fajtáit. De igenis kötelességünk feltárni ezeket a bűnöket, hogy tárgyilagos ítéletet mondhassunk a múlt, a jelen és a jövő egyénei, csoportjai és közösségei, valamint pártjai és gazdasági érdek-csoportjai felett, és mindig tudjuk: kit és kiket kell támogatnunk, azt és azokat ugyanis, akik a szociális kérdés megoldását az erkölcsi jó és az igazságosság szellemében kívánják szolgálni, és megoldani. – Ugyanakkor tudjuk azt is, hogy kit és kiket kell elutasítanunk: azt és azokat, akik ezeket a szociális bűnöket elkövetik.

De azért is kötelességünk feltárni a szociális bűnöket, mert ezeknek egy részét azok is elkövethetik, akik nincsenek felelős beosztásban, vagyis mind, akik vagyunk, valamennyien. Hozhatok erre példákat is.

- Szociális bűnt követ el az egyén szabadságjogai ellen az, akik a gyengék és elesettek – így: a gyermekek, árvák, özvegyek, öregek, betegek, testi és szellemi fogyatékosok – ellen fordul, velük erőszakoskodik, bántalmazza őket. – De az is, aki eltűri, hogy mások bántalmazzák a gyengéket és elesetteket, és nem siet segítségükre. – Tragikus jelensége korunknak, hogy szaporodnak az erőszakos cselekmények, és nincs, aki gátat vetne azoknak!
- Szociális bűnt követ el az, aki az egyéni és társadalmi tulajdont megkárosítja. – Ugyancsak tragikus jelensége korunknak, hogy a „tulajdon szentségét”, melyet a 7. és 10. parancsolat véd, szinte semmibe vesszük, a lopást már nem is tekintjük bűnnek, hanem „vagányságnak, élelmességnek”, és nem teszünk ellene semmit.
- Szociális bűnt követ el az, aki az anyagi-szellemi javak előállításánál „a hátsó sorba húzódik”, „engedi, hogy a munkához más is hozzáférjen”, az elosztásnál viszont az első sorba tolakszik. – Tragikus jelensége korunknak, hogy ezt nem is tartjuk bűnnek, hanem „élelmes szemfülességnek”, és semmit sem teszünk ellene.
- Szociális bűnt követ el az, aki a „10 parancsolat” és a helyes törvények által előírt erkölcsi magatartásformákat elutasítja, vagy azokkal nem törődik. – Tragikus jelensége korunknak, hogy a lelkiismeretet és a lelkiismeretességet, a törvénytiszteletet és a keresztyény magatartást ósdi és elavult dolognak tekintjük, és csak akkor háborodunk fel, – de akkor nagyon, – ha mások sértik meg azokat úgy, hogy nekünk van kárunk – első sorban anyagi kárunk – belőle.

2. Az ember személyi szabadságjogai és azok elleni bűnök.

Vegyük sorra az UNO Egyezségokmányának a személyi szabadságjogokra vonatkozó szabályait.

2. cikkely 1. Az Egyezségokmányban részes valamennyi állam kötelezi magát, hogy tiszteletben tartja a területén tartózkodó és joghatósága alá tartozó minden személy számára az Egyezségokmányban elismert jogokat, minden megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül.

6. cikkely 1. Minden emberi lénynek veleszületett joga van az életre. E jogot a törvénynek védelmeznie kell. Senkit sem lehet életétől önkényesen megfosztani.

7. cikkely. Senkit sem lehet kínzásnak, kegyetlen embertelen megalázó elbánásnak vagy büntetésnek alávetni. Különösen tilos bárkit szabad hozzáfárulása nélkül orvosi vagy tudományos kísérletnek alávetni.

8. cikkely 1. Senkit sem lehet rabszolgaságban tartani; a rabszolgaság és rabszolga-kereskedelem minden formájában tilos.

8. cikkely 2. Senkit sem lehet szolgaságban tartani.

8. cikkely 3. Senkit sem lehet kényszermunka végzésére kötelezni.

9. cikkely 1. Mindenkinnek joga van a szabadságra és személyi biztonságra. Senkit sem lehet önkényesen őrizetbe venni vagy letartóztatni. Senkit sem lehet szabadságától másként, mint törvényben meghatározott okból, és a törvényben meghatározott eljárás alapján megfosztani.

10. cikkely 1. A szabadságuktól megfosztott személyekkel emberségesen, és az emberi személy veleszületett méltóságának tiszteletben tartásával kell bánni.

11. cikkely. Senkit sem lehet bebörtönözni kizárólag abból az okból, hogy nem képes valamely szerződéses kötelezettségének eleget tenni.

12. cikkely 1. Minden olyan személynek, aki törvényesen tartózkodik valamely állam területén, joga van a szabad mozgásra és tartózkodási helyének szabad megválasztására.

12. cikkely 2. Mindenki szabadon elhagyhat bármely országot, ideértve saját országát is.

12. cikkely 4. Senkit sem lehet önkényesen megfosztani attól a jortól, hogy saját országába beléphessen.

14. cikkely 1. A bíróság előtt mindenki egyenlő. Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt vádat, vagy valamely perben a jogait és kötelességeit pártatlan bíróság igazságos és nyilvános tárgyaláson bírálja el.

15. cikkely 1. Senkit sem lehet bűnösnek nyilvánítani olyan cselekmény vagy mulasztás miatt, amely az elkövetés idején sem a belső-, sem a nemzetközi jog értelmében nem volt bűncselekmény.

16. cikkely. Mindenkinek joga van arra, hogy mindenütt jogképesnek ismerjék el.

17. cikkely 1. Senkit sem lehet alávetni a magánéletével, családjával, lakásával vagy levelezésével önkényes vagy törvénytelen beavatkozásnak, sem pedig a becsülete és jó-hírneve elleni támadásnak.

17. cikkely 2. Ilyen beavatkozás vagy támadás ellen mindenkinek joga van a törvény védelmére.

18. cikkely 1. Mindenkinek joga van a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadságára. Ez a jog magában foglalja a vallás vagy meggyőződés szabad megválasztását vagy elfogadását, és azt a szabadságot, hogy vallását vagy meggyőződését vallásos cselekmények és szertartások végzése útján akár egyénileg, akár másokkal együttesen, nyilvánosan vagy magánkörben nyilváníthatja, gyakorolja és taníthatja.

18. cikkely 2. Senkit sem lehet olyan kényszernek alávetni, amely csorbítaná azt a szabadságát, hogy saját vallása vagy meggyőződése legyen, vagy hogy ilyent elfogadjon.

18. cikkely 4. Az Egyezségokmány részes államai kötelezik magukat a szülők, és adott esetben a törvényes gyámok ama szabadságának tiszteletben tartására, hogy gyermekeik vallásos és erkölcsi nevelését saját meggyőződésüknek megfelelően biztosítsák.

19. cikkely 1. Nézetei miatt senki sem zaklatható.

19. cikkely 2. Mindenkinek joga van a szabad véleménynyilvánításra; ez a jog magában foglalja minden adat és gondolat határokon való tekintet nélküli – szóban, írásban, nyomtatásban, művészi formában, vagy bármilyen más tetszése szerinti módon történő – keresésének, megismerésének és terjesztésének a szabadságát is.

20. cikkely 1. Minden háborús propagandát törvényben kell megtiltani.

20. cikkely 2. Törvényben kell megtiltani a nemzeti, faji vagy vallási gyűlölet bármilyen hirdetését, mely megkülönböztetésre, ellenségeskedésre vagy erőszakra izgat.

23. cikkely 2. A házasságkötésre alkalmas korban levő férfiak és nők házasságkötési és családalapítási jogát el kell ismerni.

23. cikkely 3. Házasságot csak a házasulandók szabad és teljes beleegyezése alapján lehet kötni.

24. cikkely 1. Minden gyermeknek fajra, színre, nemre, nyelvre, vallásra, nemzeti vagy társadalmi eredetre, vagyonra vagy születésre való tekintet nélkül joga van arra a védelemre, amely őt kiskorú állapotától a családja, a társadalom és az állam részéről megilleti.

26. cikkely. A törvény előtt minden személy egyenlő, és minden megkülönböztetés nélkül joga van egyenlő törvényes védelemre. Erre tekintettel a törvénynek minden megkülönböztetést tiltania kell, és minden személy számára egyenlő és hatékony védelmet kell biztosítania bármilyen megkülönböztetés ellen.

Az Egyezségokmánynak ezek a személyi jogokra vonatkozó határozatai olyan jogszabályok, melyek minden egyént, közösséget, társadalmat és államot köteleznek. Aki ezen jogszabályok ellen vét, az bünt követ el a társadalom ellen, és ezek a szociális bűnök hátráltatják a szociális kérdés valódi, az erkölcsi jó és az igazságosság szellemében való megoldását. – Szükségesnek tartottam mindezt felsorolni, mert csak ezek ismeretében tudunk képet nyerni a szociális bűnöknek az egyéni szabadságjogokat sértő területéről, és tudjuk érzékelni ezek súlyát.

3. Az emberi közösség szabadságjogai és azok elleni társadalmi bűnök.

A következőkben először vegyük sorra az UNO Polgári Politikai Jogok Egyezségokmányának, majd az UNO Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Egyezségokmányának a társadalomra vonatkozó jogszabályait.

A Polgári Politikai Jogok Egyezségokmánya.

1. cikkely 1. Minden népnek joga van az önrendelkezésre. E jog értelmében a népek szabadon határozzák meg politikai rendszerüket, és szabadon biztosítják gazdasági, társadalmi és kulturális fejlődésüket.

1. cikkely 2. Céljai elérése érdekében minden nép – a kölcsönös előnyök elvén alapuló nemzetközi gazdasági együttműködésből és a nemzetközi jogból eredő kötelezettségeinek tiszteletben tartásával – szabadon rendelkezik természeti kincseivel és erőforrásaival. Semmiféle körülmények között sem fosztható meg valamely nép a létfenntartásához szükséges eszközöktől.

5. cikkely 1. Az Egyezségokmány egyetlen rendelkezését sem lehet úgy értelmezni, hogy az jogot adna bármely államnak, csoportnak vagy személynek olyan tevékenység kifejtésére, vagy olyan cselekedetre, mely az Egyezségokmányban elismert jogok és szabadságok megsemmisítésére, vagy azoknak az Egyezségokmányban meghatározottnál nagyobb mértékben való korlátozására irányul.

21. cikkely. A békés gyülekezés jogát el kell ismerni. E jog gyakorlását csak a törvényben megállapított olyan korlátozásoknak lehet alávetni, amelyek egy demokratikus társadalomban az állam biztonságát, a közbiztonság és a közrend, illetőleg a közegészség, a közérkölc vagy mások jogai és szabadsága érdekében szükséges.

22. cikkely 1. Mindenkinek joga van a másokkal való szabad társulásra, ideértve azt a jogot, hogy érdekei védelme céljából szakszervezetet alakítson, illetőleg azokhoz csatlakozzon.

23. cikkely 1. A család a társadalom alapvető és természetes egysége, joga van a társadalom és az állam védelmére.

25. cikkely. Minden állampolgárnak ésszerűtlen korlátozások nélkül joga és lehetősége van arra, hogy

a) a közügyek vitelében közvetlenül, vagy szabadon választott képviselők útján részt vegyen;
b) szavazzon és megválaszthassák az általános és egyenlő választójog alapján, titkos szavazással tartott olyan valódi és rendszeres választásokon, melyek biztosítják a választók akaratának szabad kifejezését;

c) az egyenlőség általános feltételei alapján hazájában közhivatali tisztséget viselhessen.

27. cikkely. Olyan államokban, ahol nemzeti, nyelvi vagy vallási kisebbségek élnek, az ilyen kisebbségekhez tartozó személyektől nem lehet megtagadni a jogot, hogy csoportjuk más tagjaival együttesen saját kultúrájuk legyen, hogy saját vallásukat vallják és gyakorolják, vagy hogy saját nyelvüket használják.

47. cikkely. Az Egyezségokmány egyetlen rendelkezését sem lehet úgy értelmezni, hogy az csorbítaná a népek veleszületett jogát arra, hogy teljes mértékben élvezzék és használják természeti kincseiket és erőforrásaikat.

A Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Egyezségokmánya.

(Ez az Egyezségokmány ugyancsak az UNO XXI. ülészakán 1966. december 16-án nyert elfogadást, hazánk pedig 1976. március 23-i hatállyal, az 1976. 9. sz. törvényerejű rendelettel, törvényei közé iktatta.) – Ennek lényeges jogszabályai a következők.

2. cikkely 1. Az Egyezségokmányban részes valamennyi állam kötelezi magát arra, hogy minden lehető eszközzel fokozatosan biztosítja az Egyezségokmányban elismert jogok teljes gyakorlását.

3. cikkely. Az Egyezségokmányban részes államok kötelezik magukat arra, hogy az Egyezségokmányban meghatározott gazdasági, szociális és kulturális jogok gyakorlását a férfiak és nők számára egyenjogúságuk alapján biztosítják.

6. cikkely 1. Az Egyezségokmányban részes államok elismerik a munkához való jogot, és megfelelő lépéseket tesznek e jog biztosítása érdekében.

6. cikkely 2. Az Egyezségokmányban részes államok által teendő intézkedések magukban foglalják a műszaki-gazdasági tanácsadási és képzési programok, eljárásmodok és módszerek kidolgozását, amelyek az állandó gazdasági, társadalmi és kulturális fejlődést, a teljes foglalkoztatottság elérését szolgálják, olyan körülmények között, amelyek biztosítják az egyének alapvető politikai és gazdasági jogait.

7. cikkely. Az Egyezségokmányban részes államok elismerik mindenkinek a jogát az igazságos és kedvező munkafeltételekhez az alábbiak szerint:

a) olyan díjazást, amely minden dolgozó számára legalább a méltányos munkabért, és az egyenlő munkáért – minden megkülönböztetés nélkül járó – díjazást jelenti, tisztességes megélhetést biztosít maguk és családjuk számára;

b) biztonságos és egészséges munkakörülményeket;

c) mindenkinek számára azonos lehetőséget arra, hogy munkahelyén – kizárólag a munkában eltöltött idő és a szakmai képességek figyelembevételére alapján – megfelelő magasabb kategóriába léptessék elő;

d) pihenést, szabadidőt, a munkaidő ésszerű korlátozását, rendszeres fizetett szabadságot és a törvényes ünnepekre való díjazást.

9. cikkely. Az Egyezségokmányban részes államok elismerik, hogy mindenkinek joga van a szociális biztonságra, beleértve a társadalombiztosítást is.

10. cikkely. Az Egyezségokmányban részes államok elismerik, hogy

1) a lehető legszélesebb körű védelmet kell nyújtani a családnak, amely a társadalom természetes és alapvető egysége, különösen a családalapítás időszakában és addig, amíg a család felelős az eltartott gyermekek gondozásáért és neveléséért.;

2) az anyáknak a gyermek születése előtt és után ésszerű időtartamra külön védelmet kell biztosítani, ez alatt az idő alatt a dolgozó anyáknak fizetett szabadságot, vagy megfelelő társadalombiztosítási szolgáltatással együtt járó szabadságot kell biztosítani;

3) különleges intézkedéseket kell tenni minden gyermek és fiatal korú védelmére és segítésére, származásukra és egyéb körülményekre való tekintet nélkül, a gyermekeket és fiatalokat védeni kell a gazdasági és társadalmi kizsákmányolással szemben.

11. cikkely. Az Egyezségokmányban részes államok elismerik

1) mindenkinek a jogát önmaga és a családja megfelelő életszínvonalára, ideértve a kellő táplálkozást, ruházkodást és lakást, valamint az életkörülmények állandó javulását;

2) mindenkinek alapvető jogot arra, hogy ne éhezzen, ennek érdekében önállóan és a nemzetközi együttműködés útján megteszik a szükséges intézkedést annak érdekében, hogy

a) megjavítsák az élelmiszerek termelésének, tartósításának és elosztásának módszereit a tudományos ismeretek teljes kihasználásával;

b) biztosítsák a világ élelmiszerkészletének méltányos és a szükségleteknek megfelelő elosztását.

12. cikkely 1. Az Egyezségokmányban részes államok elismerik mindenkinek a jogát arra, hogy a testi-lelki egészség elérhető legmagasabb szintjét élvezze.

13. cikkely 1. Az Egyezségokmányban részes államok elismerik, hogy mindenkinek joga van a művelődéshez. Egyetértenek abban, hogy az iskolai nevelésnek az emberi személyiség és méltóság kifejlesztésére kell irányulnia, az emberi jogok és alapvető szabadságok iránti tiszteletet kell erősítenie. Egyetértenek a részes államok abban is, hogy az iskolai nevelésnek minden személyt képessé kell tennie arra, hogy hasznos szerepet töltsön be a társadalomban, előmozdítva a megértést, türelmet és barátságot valamennyi nemzet, minden faji, népi és vallási csoport között, és támogassa az Egyesült Nemzeteket a békéért kifejtett tevékenységében.

15. cikkely 1. Az Egyezségokmányban részes államok elismerik mindenki jogát arra, hogy

a) részt vegyen a kulturális életben;

b) élvezze a tudomány haladásából és alkalmazásából származó előnyöket;

c) minden tudományos, irodalmi és művészi alkotás tekintetében erkölcsi és anyagi védelemben részesüljenek.

15. cikkely 2. Fenti jog érvényesítése érdekében intézkedéseket kell tenni a tudomány és kultúra megőrzésére, fejlesztésére és terjesztésére.

15. cikkely 3. Az Egyezségokmányban részes államok kötelezik magukat a tudományos kutató és alkotó munka szabadságának tiszteletben tartására.

15. cikkely 4. Az egyezségokmányban részes államok elismerik azokat az előnyöket, melyek a tudomány és kultúra nemzetközi kapcsolataiból és együttműködéséből származnak, ezért azokat előmozdítják és fejlesztik.

Ezek mind olyan jogszabályok, melyek egyént, közösséget, társadalmat és államot egyaránt köteleznek. Aki ezek ellen vét, az szociális bűnt követ el.

4. A radikális kollektívizmus, a radikális szabadelvűség és a diktatúrák társadalom elleni bűnei.

Az előzőekben – az Egyesült Nemzetek Egyezségokmányai alapján – megállapítottuk a szociális bűnöket. Most alkalmazzuk ezeket a megállapításokat a radikális kollektívizmusra és az állam-kapitalizmusra, valamint a nemzetiszocialista, kommunista és katonai diktatúrákra.

Először: a radikális kollektívizmus és kommunista államkapitalizmus.

A szociális bűnöknek valamennyi fajtáját elkövetheti, és a mi több mint négy évtizedes tapasztalatunk alapján, el is követi.

– A szociális kérdést, magát letagadja, illetve megoldottnak tekinti.

– Az erkölcsi jót figyelmen kívül hagyva, nem-létező kommunista erkölcsről beszél, az igazságosság helyett pedig osztály-jogszolgáltatást alkalmaz.

– Az egyéni szabadságjogokat teljesen alárendeli az úgy nevezett „kollektív jogoknak”.

– Az egyéni tulajdonviszonyokat és jogokat megtagadva úgy nevezett „társadalmi tulajdonjogokat” ismer el, ezek azonban könnyörtelen „államkapitalista” tulajdonviszonyok.

– Az anyagi-szellemi javak előállításai és elosztási struktúráját – a vezető réteg abszolút jogait takaró – „kollektív struktúrával” helyettesíti.

– A kötelező erkölcsi magatartásnormákat és magatartásformákat egy „megfogalmazhatatlan” kollektív erkölcsi normarendszerrel helyettesíti, mely a vezető réteg érdekeit képviseli.

Másodszor: a radikális szabadelvűség és könnyörtelen monopol-kapitalizmus.

Hasonló módon, mint a radikális kollektívizmus, csak ellenkező előjellel, a szociális bűnök valamennyi fajtáját elkövetheti, mert a módja és lehetősége megvan rá.

– A szociális kérdést kommunista propagandának tekinti, létét tagadja.

– Az erkölcsi jót és az igazságot egyedül az egyénre vonatkoztatja, és az egyén – kisebb érdekcsoport – szempontjából szemléli.

– Az egyéni szabadságjogokat abszolútizálja, egyetlennek és mindenekfölött valónak tartja.

– A közösségi szabadságjogokat csak annyiban ismeri el, amennyiben érdekcsoportját támogatja, és az egyéni szabadságjogokat nem korlátozza.

– Az anyagi-szellemi javak előállításában és elosztásában a „piacgazdaság” és a „profit” korlátlan uralmát hangsúlyozza.

– Az erkölcsi magatartásnormákban és magatartásformákban az „egyéni erkölcsiség” mindent megelőző, és mindent felülmúló voltát ismeri csak el.

Harmadszor: a diktatúrák.

Legyenek ezek nemzetiszocialista, kommunista, vagy katonai diktatúrák, csak a parancsuralmi rendszernek megfelelő szabadságjogokat, erkölcsi normákat ismerik el és azokat erőszakkal érvényesítik.

- Gazdasági formáját tekintve, lehet kapitalista vagy kollektivista, a diktátor és a vezetőréteg társadalmi és gazdasági ideológiájának megfelelően.
- Eszközeiben nem válogat, legfontosabb eszköze az egyéni és társadalmi erőszak.
- Mindezeknek megfelelően a szociális bűnököt halmazatilag követi el ez a társadalmi rendszer.
- Viszont erőszakos cselekedeteit nem minősíti bűnnek, mivel „a hatalom birtoklása érdekében” minden eszközt megengedhetőnek tart.

Mindhárom társadalmi, gazdasági és politikai rendszer a természetes erkölcsen, a természetjog, a tételes isteni törvények, a tételes emberi törvények, a pápai enciklikák, első sorban a Populorum Progressio, ajánlásai és az UNO Egyezségokmányában megfogalmazott személyi és társadalmi szabadságjogok alapján bűnösnek minősíthető, első sorban a szociális bűnök területén. – Aki tehát egyénileg, közösségben vagy politikai pártban ezeknek a rendszereknek erkölcsi-, társadalmi-, gazdasági- vagy politikai célkitűzése miatt harcol, azt a jog és az erkölcs nevében el kell utasítanunk! – Magunknak pedig, amennyiben életünk folyamán szociális bűnt követtünk el, azt megvallani, megbánni és jóvátenni isteni- és természettörvény által követelt kötelességünk!

NEGYEDIK NAP 4. ELŐADÁS: Krisztus Szövetsége a társadalommal.

- A Krisztussal való Szövetség feltételeinek első része.
- A Krisztussal való Szövetség feltételeinek második része.
- A Krisztussal való Szövetség eredményeinek első része.
- A Krisztussal való Szövetség eredményeinek csúcса.

Krisztus felajánlja Szövetségét az egész Emberiségnek: Szövetséget kíván kötni az egyénekekkel, egyenkint minden emberrel; Szövetségre hívja a családokat, a népeket és a nemzeteket; de Szövetséget ajánl fel az emberi társadalomnak is. Ez a Szövetség az igazság és az irgalom Szövetsége, a béke és a szeretet Szövetsége. Hiszen ezért jött a világra Krisztus, és mint a modern hitigazság tanítja: „Megelőlegezte kegyelmét minden múlt, jelen és jövő emberének, családjának, társadalmának.” – Kerkai Atya ezt így fogalmazta meg számunkra a Falu-Manrézák megindításakor: „Krisztus, az emberré lett IGE, ugyan feltétel nélkül árasztja az emberiségre a történelem kezdete óta a Megváltás kegyelmeit, de hatékonyá csak akkor válik ez a kegyelem az emberi társadalom számára, ha teljesítjük azokat a feltételeket, amelyek ember-voltunknak és Istennel való kapcsolatunknak következményei.”

1. A Krisztussal való Szövetség feltételrendszerének első része.

Valójában nem az Isten szab számunkra feltételeket. Mi szüksége lenne erre a végtelenül hatalmas és végtelenül boldog Istennek? – Emberi természetünk igénye a törvény, amely – szerintünk – minden szövetség feltétele. És Isten ezt figyelembe veszi, de – mint a Zsoltá-

rossal mondatja: – „Ha ajándékom kedves is lenne előtted, Uram, és egészen eléő áldozatot mutatnék is be Neked, Számodra az én áldozatom: a bünbánó lélek. Ne vesd meg bänkódó, megtört szívemet!” Ezért szab Isten – emberi természetünknek megfelelően – feltételeket a Vele való közösséghez. – Nézzük hát akkor: mi a Krisztussal való Szövetség feltételrendszerének – vagyis: törvényeinek – első része a társadalom vonatkozásában?

– A lelkiismereti- és vallásszabadság. – Ennek a társadalmi feltételnek teljesítése látszatra egyszerű, de a valóságban nem könnyű feladat. Hiszen alig szabadultunk ki a majd fél évszázados ateista terror alól, máris sokaknak problémát okoz, pl. az iskolai vallásoktatás kérdése, és éppen a lelkiismereti szabadságra hivatkozva. Ilyen és ehhez hasonló nyilatkozatok látnak napvilágot.

„Eszembe jutnak a 30-as évek, saját diákkorom idősza, amikor Magyarországon az egész országot szinte lefedte a hittanórák hálózata. A horogkeresztesek és a nyilaskeresztesek, meg az olasz fasiszták is jártak hittanórára gyermekkorukban.”

„Becsületes, hazájukat és a munkát szerető emberek nevelhetők vallási eszmék nélkül is.”

„Lehet a hitoktatás akár az iskola falai között is, de az állami iskola esetében csak a falait bocsássa rendelkezésre. Ne foglalhassa el a kivonulóban levő és be nem teljesült jóslatok helyét egy másik, régi dogma!”

„A szoroson vett hittan maradjon az egyházak kebelében: a templomban, a plébániákon. Az erkölctan terepe legyen az osztályfőnöki óra, erre a feladatra az osztályfőnököket állami pénzből kell felkészíteni.”

„Nekem nincsenek illúzióim; a vallásközpontú nevelés konjunktúrája előtt állunk, és előreláthatólag a lehetséges alternatívák alkalmazását az állam, sajnálatos módon, nem fogja támogatni.” – Stb.

És ezeknek a megnyilatkozásoknak nagy része pedagógus. És vegyük hozzá az Országgyűlésben lezajlott hosszantartó, szenvedélyes vitákat. S mindezt a lelkiismereti szabadság nevében!

A kommunizmus majd fél évszázada súlyosan rányomta bélyegét közvéleményünkre. Mert elvben akkor is „lelkiismereti- és vallásszabadság” volt, elvben megvolt a „hitoktatás szabadsága”, de akik életek ezekkel a „szabadságjogokkal”, azok jelentős hátrányt szenvedtek munkában, fizetésben, előmenetelben, gyermekeik továbbtanulásában: másod-, harmad-, ötöd-rendű állampolgárokka váltak, egy tekintet alá estek a börtönviseltekkel, internáltakkal, kitelepítettekkel, elhurcoltakkal, gyakran maguk is közéjük kerültek. – Hogyan készül társadalmunk a Krisztussal való Szövetségre ilyen – az elmúlt évtizedekre emlékeztető – megnyilatkozásokkal a lelkiismereti és vallásszabadság vonatkozásában? Pedig a Krisztussal való Szövetség első feltétele éppen ez!

– A megfelelő társadalmi szerződés. – Ez a másik társadalmi feltétel, melynek teljesítése egyáltalán nem könnyebb az előzőnél. – A társadalmi szerződés Rousseau óta nem ismeretlen fogalom: jelenti a társadalom és a mindenkori vezetőréteg közötti kötelező megállapodást az egyéni és közösségi jogok és kötelezettségek vonatkozásában. Természetesen azokat a kötelezettségeket is, amelyeket a társadalom joggal elvár vezetőrétegétől. – Valójában minden társadalmi változásnak, mely a fejlődés következtében előáll, új és tökéletesebb társadalmi szerződést kellene hoznia magával. Ezzel szemben a helyzet az, hogy sem a monopolkapitalizmus, sem a kommunista államkapitalizmus nem törődött – és nem törődik – a társadalmi szerződéssel. A kapitalizmus csak a hatékony szakszervezeti mozgalom súlyos és folyamatos harcai révén enged a jogos követeléseknek; a kommunizmussal szemben viszont a szakszervezeteknek nem volt szava, hiszen – Lenin szerint – „a szakszervezetek a kommunizmus előiskolái”. – Ha valódi társadalmi szerződéssel akarunk megismerkedni, akkor kapitalista részről a volt cseh Bata-céghez, kollektivistá részről pedig a jezsuiták paraguayi redukcióihoz kell visszamennünk.

A kommunizmus évtizedei ebben a kérdésben is súlyosan rányomták bélyegüket a közvéleményre. Nem tudunk, de nem is akarunk tudni a kereszténység és VI. Pál pápa által megfogalmazott társadalmi szerződésről és a nemzetek szolidaritásáról, de még az UNO Egyezségokmányában meghatározott egyéni és közösségi szabadságjogokról sem. Pedig ez utóbbit törvénybe is iktatták az államok, így hazánk is. – Ha a Populorum Progressio pápai enciklika ajánlásait ezekben a kérdésekben elfogadná társadalmunk és a nemzetközi közvélemény, akkor egy hatalmas lépéssel közelebb juthatnánk Krisztus társadalmi Szövetségéhez, és – teljesítve embervoltunkból eredő feltételrendszer most tárgyalt feltételeit – közelebb juthatnánk a krisztusi Szövetség számunkra annyira fontos eredményeihez.

2. A Krisztussal való Szövetség feltételrendszerének második része.

A feltételrendszerként megszabott és az emberi természet számára szükséges feltételek második része ugyancsak társadalmi jellegű, de már a természetfelettel érintkező – vagy inkább a természetfeletti beoltott – közösségi feltétel: a kiengesztelődés.

A kiengesztelődés – esetünkben – a közösségi bánat, a közösségi erősfogadás és a közösségi jóvátétel szándéka. Ez az a hármaskövetelmény, amelyhez szükséges, de nem elégséges Ady Endre szépséges fohásza: „Békíts ki Magaddal s magammal!” – Ezt, másodikként, ki kell egészítenünk azzal, hogy „békíts ki ember-testvéreimmal!”

– „Békíts ki Magaddal!” – Ez az Istennel való kiengesztelődés törvénye, mely minden esetben Isten kegyelmi indításának következménye. Költőnk helyesen látta meg, hogy a kiengesztelődésben a döntő lépést Isten teszi meg: Ő lép az ember felé, de Ő ad ahhoz is természetfölötti erőt, hogy az ember megtehesse a válasz-lépést. Természetesen ehhez kell az ember értelmi és akarati hozzájárulása is, mert hiába megy a tékozló fiú felé az Atya, hiába tárja ki karjait, ha a fiú vissza nem fordul, és nem indul az atyai ház felé. – Kérjük hát Istenünket a hívő lélek könyörgésével: „Békíts ki mindenkor Magaddal!” – Kérjük a bűnbánó lélek esdeklésével: „Békíts ki mindenkor Magaddal!” – Kérjük a megtört lélek sóhajával: „Békíts ki mindenkor Magaddal!” – És Isten mindenkor készen áll, hogy felénk induljon, és lábainkat Maga felé irányítsa, és hogy mindenkor teljesedjék az Istennel való kiengesztelődés törvénye. – „Békíts ki ember-testvéreinkkel!” – Ez is az Istennel való kiengesztelődés törvényéhez tartozik. Szorosan hozzá tartozik! Minden ember ugyanis Isten képmása, Krisztus testvére, ugyanúgy, mint saját magunk. Krisztus viszont azt mondja: „Amit egynek nem tesztek a legkisebbek közül, Nekem nem teszitek!” – Így az ember-testvér megbántása valójában az Isten megbántása. És ezekkel a bántásokkal, sértésekkel szemben is fennáll a kiengesztelődés törvénye. – Ezt a kötelezettséget Krisztus Máté Evangéliumában félreérthetetlenül kimondja: „Ha ajándékodat az oltárhoz viszed, de eszedbe jut, hogy ember-testvérednek panaszja van ellened, hagyd ott az ajándékodat az oltár előtt, menj, békülj ki előbb testvéreddel, úgy jöjj vissza a templomba!” – Nem vitás, hogy ez az ember-testvérekkel való kiengesztelődés nem könnyű dolog. Mindig is, de az utóbbi évtizedekben különösen elszabadultak az indulatok. – (S német megszállás idején a német követ úgy nyilatkozott, hogy „egyetlen megszállott országban nem tapasztalták azt, amit Magyarországon: 48 óra alatt 60 ezer följelentést kaptak”. – Vajon miért változott volna meg az utána következő évtizedekben a helyzet? – A kommunizmus majd fél évszázada alatt „ember az ember farkasává vált”, magasabb fizetésért, egy jobb lakásért, egy nagyobb darab kenyérért képesek voltak egymásnak esni, hamis följelentéssel börtönbe, kényszermunka-táborba küldeni egymást. – „Kis nép vagyunk, nekünk nem telik mindig új csőcselékre!” – mondja az 50-es évek vicce.) – Ide bizony új szívek, új lelkek kellene, nem elég a szép beszéd, a hangos szeretet-nyilvánítás. – Fűzzük hát hozzá költőnk fohászához: „Békíts ki mindenkor ember-testvéreinkkel!” És kérjük, hogy az

ember-szeretet törvényében is induljon felénk Isten, és igazítsa lábunkat, egész valónkat ennek teljesítésére, hogy elnyerhessük a krisztusi Szövetséget.

– „Békíts ki magammal!” – Sokszor szinte ez a legnehezebb: a magunkkal való kiengesztelődés. Annyit csetlünk-botlunk az Isten felé vezető úton, annyira ránk nyomta bélyegét az elmúlt több mint fél évszázad önzésben, kislelkőségben, bizalmatlanságban, talán gyávaságban is. Olyan elégedetlenek vagyunk önmagunkkal, hogy szinte a magunkkal való kiengesztelődés tűnik a legnehezebbnek. Pedig magunkkal is ki kell békülnünk, a kiengesztelődés törvénye csak akkor teljesül maradéktalanul. – De ennek a magunkkal való kiengesztelődésnek nem ábrándozásban kell megnyilvánulnia, a jóvátételt nem a ködös jövőbe kell kitolnunk. Megbékélésünknek reálisnak kell lennie, a bánatnak szívből jövőnek, egész valónkat át kell járnia, a jóvátétel ideje pedig itt van és most. Nincsen „majd...” És nincsen „ha...” – Amint az önzésünk, kislelkőségünk, bizalmatlanságunk és gyávaságunk konkrét volt, és adott időben játszódott le, ugyanúgy kell az önzetlenségnek, nagylelkőségnek, Istenbe vetett bizalomnak és a bátorságnak konkrétan, kézzelfoghatónak lennie, és most kell megvalósulnia. Csak így várhatjuk, hogy Istenünk mellénk áll, segít az önmagunkkal való kiengesztelődésben, és eljuthatunk a Krisztussal való Szövetséghez. Nemcsak mi egyénileg, hanem társadalmunk is.

3. A Krisztussal való Szövetség eredményeinek első része.

A Szövetség első sorban Igazságot és Irgalmat jelent a Világnak. Bár ez a kettő számunkra egymásnak ellentmondani látszik, Istenben mégis teljesen kiegészítik egymást. A krisztusi Szövetségben pedig a szociális kérdés megoldását jelenti a társadalom számára a másik krisztusi adomány-párral: a békével és szeretettel együtt. – Most először az első adomány-párt vegyük szemügyre.

Krisztusi Igazság. – Maga az Igazság – a Jóssággal együtt – a Létezésnek egyik fő vonása, jelenti a dolognak tartalmi és jelentésbeli egyezőségét. Igaznak mondjuk azt, ami – vagy aki – nem akar másnak látszani, csak annak, ami valójában, és nem akar más kijelentést tenni önmagáról és másról, csak azt, amit valóságosan tartalmaz, ami valóságosan tulajdona. – Ebből következik, hogy az Igazság a valóság birtoklása és arról történő kijelentés. – Isten maga az Igazság-teljessége: amit kijelent, az a legkomolyabb valóság, Ő nem akar, és nem tud minket félrevezetni. Az isteni Igazságosság pedig nem más, mint: minden dologról a teljes valóság ismerete és annak megfelelő isteni intézkedés. – Tehát az isteni Igazsággal szemben nincs helye magyarázkodásnak és mentegetőzésnek, nincs kibúvó, mert az isteni Igazság mindent úgy ismer, ahogyan van. És az isteni Igazságosság megköveteli, hogy minden emberi cselekedet valóság-tartalmának megfelelően minősüljön: a jószág jutalmat, a gonoszság büntetést kapjon. – Joggal mondja gyászmisénk éneke az Ítéletről: Az igazságos Bíró minden nyilvánvaló és rejtett bűn fölött ítéletet mond... S vajon ki állhat nyugodt lélekkel az isteni Igazságosság elé?

Krisztusi Irgalom. – És amikor tökéletlenségeink, hibáink és bűneink súlyától megsemmisülünk Isten előtt, akkor lép előtérbe az isteni Irgalom: „...aki nem akarja a bűnös halálát, hanem, hogy megtérjen és éljen.” – Számunkra érthetetlen az Igazság és Irgalom ellentétének, ellentmondásának feloldása, mint a Zsoltáros mondja: „Én nem az Igazságot, hanem az Irgalmat akarom...” – Krisztus világosan megmondja, hogy nem azért jött, hogy a megrepedt nádat eltörje, és a pislákoló mécesst kioltsa. Nem csoda, ha Nagy Szent Gergely így kiált fel: Ó, isteni Irgalom, mely a mennyei Bíró serpenyőjében az isteni Igazsággal szemben a saját Megváltó Életedet helyezted, hogy megments minket!”

A Krisztussal való Szövetség eredményeinek első része az Igazságosság és Irgalom ellentmondásának feloldása, hogy az emberi társadalom megszabaduljon bűneinek terheitől. Mint Kerkai Atya olyan szépen mondja magyarságunkkal kapcsolatban: „Így kell indulnunk államéletünk második évezredébe, a kereszténység harmadik évezredének hajnalán: Szövetségben Krisztussal...”

4. A Krisztussal kötött Szövetség eredményeinek csúcsa.

A Krisztussal kötött társadalmi Szövetség csúcsa: a Béke és a Szeretet.

A Béke nem a háború szünetelése, nem a fegyverek nyugvása, de nem is az időleges és ingatag egyensúly. A Béke a Krisztus által közvetített félelemmentesség, feszültség-nélküliség, a lelkek nyugalma és harmóniája, amit Krisztus köszöntése közvetít: „Békesség nektek! Ne féljetek! Én vagyok!” – Mert a „Békesség nektek!” azt jelenti: Immár átadom nektek a bennem levő békességet, legyen a tiétek, hordozzátok, éljétek vele mindenkoron! – A „Ne féljetek!” azt jelenti: Nyugodjatok meg, immár nincs okotok a félelemre, legyetek bátrak, álljatok elő, hirdessétek, amit tanultatok nektek, mert ti vagytok a föld sója, a kovász, a világ világossága és a hegyen épült város! – Az „Én vagyok!” azt jelenti, hogy számunkra már nincsenek Hitlerek, Sztálinok, Rákosik és Kádárok, nincsenek ezek csatlósai, számunkra csak egy valaki létezik: Krisztus. Őneki és Őerte akarunk élni és dolgozni.

A Szeretet sem csupán érzelem, egyáltalán nem érzélgés, de nem is az a jóézés, amikor valakire ráhangolódunk, vele együtt érzünk. A szeretet mély értelmi meggyőződés és akarati magatartás, mellyel mások baját és bánatát, megelégedettségét és örömét magunkénak tudjuk, másokkal egygyé tudunk válni örömben, bánatban, szenvedésben. Vagyis: úgy tudunk szeretni másokat, mint magunkat. – Éppen ezért tudnak másokért dolgozni, áldozatot hozni azok, akikben él a szeretet, tudják mások problémáját magukénak tartani, és azokra megoldást keresni. Hogy aztán mindez jár-e érzellemmel vagy sem, az már más lapra tartozik. – De ez a szeretet nemcsak azok irányában kell, hogy megnyilvánuljon, akik számunkra rokonszenvesek, hanem mindenki irányában, akivel csak kapcsolatba kerülünk, legyen az akár ellenségünk is. – „Mondatott a régieknek: szeresd ember-testvéredet, mint saját magadat. Én pedig mondom nektek: szeressétek ellenségeiteket, legyetek jók azokhoz, akik nem szeretnek titeket!” – Búcsúbeszédében pedig ezt mondja Krisztus: „Új parancsot adok nektek, szeressétek egymást, mint ahogy én szerettelek titeket!” – És itt nincs kivétel: ezt szeretem, amazt nem; ez rokonszenves, hát segítek neki, amaz nem rokonszenves, hát magára hagyom. – Ez nem kereszténység! Ez nem Szövetség Krisztussal!

Szövetséget akarunk Krisztussal társadalmunk számára? Teljesítsük a feltételeket! Akarjunk emberi jogokat és vallásszabadságot! Akarjunk szociális tartalmú társadalmi szerződést! Teremtjük meg a kiengesztelődést Istennel, ember-testvéreinkkel, saját magunkkal! Akarunk Szövetséget Krisztussal társadalmunk számára? Fogadjuk el a Szövetség révén felajánlott ajándékokat: az Igazságot és az Irgalmat, a Békét és a Szeretetet! – Így lesz teljes a Szövetség, így lesz Krisztus akarata szerinti a társadalom. – Ne várjunk vele! Kezdjük el mindjárt! És megújítjuk hazánk földjét...

„Békesség nektek! Ne féljetek! Én vagyok!” – Két alkalommal mondta ezt Krisztus. Először, amint a tanon járva közelítette meg tanítványai hajóját és azok kísértetnek vélték Őt. Másodszor feltámadása után első megjelenése alkalmával, amikor hitetlenül bámultak rá az apostolok, lelkükben tele félelemmel. – S mindkét alkalommal mérhetetlenöröm töltötte el őket, mert Krisztus jelenléte, Krisztus Szövetsége: Béke és Öröm! – A mi számunkra is Béke és Öröm! – Úgy legyen!

ÖTÖDIK NAP: AZ EMBERI FELELŐSSÉG ÉS KÜLDETÉS.

IGELITURGIA: Mária szociális tanítása.

„A szívem kezdettől felé fordítottam, így nem leszek soha elhagyott.” (Sir 51. 20.)

„Az éhezőket eltöltötte jóval, de a gazdagokat üres kézzel bocsátotta el.” (Lk 1. 53.)

Testvéreim!

Talán furcsának tűnik, hogy Sirák Fia könyvének idézetéről és a Magnificat folytatásáról szóló elmélkedés címe: Mária szociális tanítása lesz.

1. Mária az elhagyottak pártfogója és az élet védelmezője.

– Mária példaképünk a keresztény szeretet és szolgálat területén. Anyai szíve minden szeretetével fordul azok felé, akik elesettek, elhagyottak, akik az élet peremére szorultak, és alig van reményük arra, hogy az emberi élet, az emberi méltóság minimumát birtokba vegyék. Ma, amikor az emberi életnek alig van értéke, így szól Mária szociális tanításának első tétele: védj az emberi életet!

A magányos Mária: Jézus 30 éves korában elhagyja Édesanyját, hogy földi küldetését teljesítse. És Mária magára marad. A názáreti boldog éveknél vége, amikor Mária minden napját Szent Fia szolgálata töltötte ki. Úgy járt Ő is, mint a legtöbb földi szülő: egyedül maradt. Fia távol, csak kósza hírek érkeznek felőle, azok sem megnyugtatóak. Sőt: évről-évre nyugtalanítóbbak. Mert Jézus „hiába jár körül jót cselekedvén”, ellenségei szaporodnak, többször életére törnek. – És az Írások is – a Próféták és a Zsoltáros jóvendölései – mindinkább nyilvánvalóvá teszik Mária előtt, hogy Fia a „fájdalmak férfja”, akinek „épsége nincsen, szépsége nincsen”, akinek átlukasztják kezeit-lábait, és megszámlálják minden csontjait”. – Mit tesz Mária? – Szívét kezdettől Isten felé fordítja, így nem lesz soha elhagyott.

Mária szeretet-szolgálata: Jézus példáját követi magányában. – Jézus a vakokat látókká, a süketeket hallóvá teszi, a betegeket meggyógyítja, az éhezőket jóllakatja, s a megroppant nádat nem törli el, és a pislogó mécsbelet nem oltja ki. – Mária Jézus anyja, így első és legjobb tanítványa: Jézustól való elszakadásától a szomorúak Vigasztalója, a magányosok és elesettek Istápolója, az elhagyottak Pártfogója.

Mária a CARITAS példaképe: nyomában a Világtörténelem leányainak és asszonyainak milliói állnak a magányosok, elhagyottak, nyomorultak, betegek mellé és bennük szolgálják Krisztust. – Korunk kimagasló Mária-leánya: Teréz Anya nem a „felszabadítás teológiáját” hirdeti, hanem követőivel kivonul a nagyvárosok nyomornegyedeibe, enyhíti az ínséget, ápolja a betegeket, letörli a haldoklók halál-verítékét, és imádkozik... imádkozik... imádkozik... Szíveiket kezdettől fogva Isten felé fordítják ezek az emberi szenvedés és nyomor elkötelezettjei. És sohasem elhagyottak, mert társai Máriának, és velük van Krisztus.

Az igazi elhagyatottság: a Bűn, az igazi nyomor: az ősi Átok. Ez ma is sújtja az Emberiséget. A legjobban azokat, akik az emberi élet peremére – sokszor már azon kívülre – sodródtak. Ez ellen az ősi Átok és következményei ellen indított harcot Mária, ellene harcolnak az Őt követők: a mindenkori Mária-gyermekek. Akik enyhülést visznek a magányba, az elhagyatottságba, a nyomorba. Annak segítségével, aki felé szívüket fordítják kezdettől fogva. Hogy ne legyen többé senki magányos és elhagyott. – Ezért hangzik így Mária szociális tanításának második tétele: ne hagyd el az elhagyottakat! Szomorúak Vigasztalója, magányosak és elhagyottak, nyomorultakkal szeretettel lehajló Édesanya, könyörögj érettünk!

2. „Az éhezöket eltöltötte javaival, de a gazdagokat üres kézzel bocsátotta el.

– A MAGNIFICAT kemény szavai: Mária további szociális tanítása. – Ilyen szociológiát eddig nem tanultunk!

Az éhezöket eltöltötte javaival: a Hegyi-beszéd szavai világítanak át Mária énekén. És kétszeri kenyér-szaporítás. – Az Isten végtelenül Jó és Irgalmas, megesik szíve az éhezőkön: kenyeret ad a mennyből nekik. Nemcsak Krisztus Szent Testét, nemcsak az örök Boldogság minden vágyat és kívánságot betöltő javait, mely úgy eltölt minden üdvözlöt, hogy már nem is kívánhat többet és mást... Evilági kenyeret is ígért az éhezőknek: a Mindennapi Kenyeret, mely nélkül a „Mi Atyánk” gyönyörű szavait sem tudja az ember – legfeljebb keserű szívvel – elimádkozni, amikor több mint fél milliárd ember éhezik a Földön. – Ezért szól így Mária szociális tanításának harmadik tétele: előbb a mindennapi kenyeret! – És Ő közben jár az Atyánál és Szent Fiánál, hogy töltsse el az éhezöket javaival: ne éhezzenek, és ne nyomorogjanak, mert nyomorban nem lehet igazán eltalálni Istenhez.

Ó, legalább mi Istent-hívő, Krisztust-hívő keresztények megértenénk Mária szociális tanítását, és segítenénk a nyomorgókon, az emberi élet peremére kiszorultakon! Akkor nem kellene erőszakkal kikényszeríteni az élet szerencsétlenjeinek a mindennapi kenyeret és az emberhez méltó életet!

A gazdagokat üres kézzel bocsátotta el: Jézus háromszoros „jaj-kiáltása” világít át Mária énekén, mint a reflektor fénye. – Isten végtelenül Igazságos. Ítélete ott lebeg a keményszívű gazdagok felett: Ti már elvettétek jutalmatokat a földön! – Mária szociális tanításának negyedik tétele: a könyörtelen gazdag már itt a földön megtapasztalja keményszívűségének átkait és üres kézzel áll ítélő Bírāja elé!

Krisztus világosan beszél a gazdagok bűneiről, a hűtlen sáfárról, a kapzsi és brutális szőlőmunkásokról... Nem kell ahhoz „forradalmi teológia”, hogy megtapasztaljuk: a gazdagok kapzsiságuknak, könyörtelenségüknek büntetését saját testükben-lelkükben hordozzák már itt a földön. S mi lesz, amikor Krisztus ítéletet mond felettük? – Mária közbenjár Istennél és Fiánál: nem azért, hogy a bűnös meghaljon, hanem hogy megtérjen és éljen! – Mária az Irgalomnak és a Megbocsátásnak az Anyja, de az Igazságé is! – Egyensúlyt akar már itt a földön, és mindenki számára emberi életet. Miért nem hallgatnak Rá a gazdagok és hatalmasok? Miért akarják kihívni Isten haragját maguk ellen? Hát nem elég a sok baj, betegség és természeti csapás a világon? – (Gondoljunk csak korunk fenyegető epidémiájára: az AIDS-re! Mit mondhatunk, mikor a nyugati világban pont a gazdagokra mér csapást?)

Mária szociális tanítása védi az emberhez méltó életet, az emberi méltóságot. Szelíd szavával nyugtatja ugyan a nyomorgókat, de kemény szavával inti a gazdagokat. Egyensúlyt akar már itt a földön, azt akarja, hogy Isten Országja jöjjön el a Világra, és maradjon örökké.

3. „Szétszórta a hatalmasokat és szívükben gőgösöket...”

– Mária éneke azonban még keményebb dolgokat is tartalmaz: Isten – a végtelenül Jó és Irgalmas, de ugyanakkor végtelenül Igazságos Isten – lesújt a szívükben gőgös hatalmasokra, és szétszórja azokat. – Mária előtt sok példa áll: a megalázott Asszíria, Babilon, Egyiptom és saját meggyötört hazája. És a Történelem ködös távolában ott lebeg a gőgös Róma, Nyugat- és Kelet-Római Birodalom, s talán még a Fehér Ember sorsa is...

Mária szociális tanításának ötödik tétele: Isten a gőgösöknek ellenáll, és szétszórja őket, bármilyen hatalmasok is legyenek! – Kemény beszéd ez! Különösen egy szinte még gyermekleány, egy áldott Kismama ajkáról! – De éppen ezért nagyon elgondolkodtató: ez az Istenbémélyült Szűz és Anya, aki a Megváltót és Szabadítót hordozza szíve alatt, keményebb hangon szól, mint a Próféták!

Szelíd Szűz! Irgalmasság Édesanyja! Mi történt Veled, hogy ajkad az isteni Haragot és Megtorlást hirdeti?

Ne essünk tévedésbe! Mária az Erős Asszony, az isteni Igazság Édesanyja! Neki is kötelessége hirdetni az Igazságot, mely nemcsak a mennyben Igazság, hanem a földön is! – Ha azt imádkozzuk: „Jöjjön el a Te országod!”, azonnal hozzá kell tennünk: amint a mennyben, úgy a földön is!” – Az Igazságnak már itt a földön is érvényesülnie kell, és Mária ezt tudja, és akarja.

Ezért akar Mária egyensúlyt már itt a földön: mindenkinek emberi életet! – Azt akarja, hogy a kíméletlen Gazdagság, a könyörtelen Gőg és Hatalom ne tiporhassa el Isten és az Ő gyermekeit! – Azt akarja, hogy legyen Békesség és Szeretet, Igazság és Egyensúly köztünk mindenkoron!

Értsük meg hát Mária szociális tanítását, melyet a következőképpen foglalhatunk össze.

- Védd az emberi életet!
- Ne hagyd az elhagyottakat!
- Előbb a mindennapi kenyér!
- A könyörtelen gazdagok megtapasztalják keményszívűségük átkait!
- Isten a gőgösöknek ellenáll, szétszórja őket bármilyen hatalmasok!

Most pedig forduljunk égi Édesanyánkhöz! Kérjük Tőle azt, hogy meg tudjuk érteni szociális tanítását! És naponta – cselekedetekben gyökerező, tiszta imával – tudjuk kérni:

„Békesség, Szeretet, Igazság és Egyensúly Édesanyja!
Könyörögj érettünk, gyermekeidért!
Könyörülj a Világon!
Könyörülj a Bűn átka alatt nyögő egész Emberiségen!”

Ámen.

ÖTÖDIK NAP 1. ELŐADÁS: Az emberi felelősség és küldetés Isten elgondolásában.

- Mi az emberi felelősség?
- Az ember felelőssége önmagáért és környezetéért.
- Mi az emberi küldetés?
- Az ember küldetése környezetében.

Isten elgondolásában az ember tudatos és szabad erkölcsi személyiség. Mint ilyen, felelőséggel tartozik önmagáért, saját magával és környezetével szemben felelős erkölcsi magatartásáért, ugyanakkor küldetése van környezetével szemben. Ez a küldetés ugyan elsődlegesen erkölcsi jellegű, de az embernek tényleges, tettekben megnyilvánuló küldetését sem lehet kétségbe vonni. – A következőkben kíséreljük meg az emberi felelősség és küldetés megközelítését és megfogalmazását: mit jelent mindez az ember és környezete számára?

1. Mi az emberi felelősség?

Az emberi felelőséggel és annak tudatos vállalásával kapcsolatban a következő problémák tisztázandók:

- maga a felelősség kérdése;
- ennek a felelősségnek erkölcsi tartalma;
- végül a felelősségnek magatartásformában való megjelenése.

Maga a felelősség alapvetően erkölcsi kérdés, jelenti azt a tudati és törekvési állapotot, melynek segítségével az ember tisztába jön teljes emberi magatartásának mibenlétével, következményeivel, és – természetesen – ezeket a következményeket vállalja is. – Ennek a felelősségnek egymást követő lépései és mértékei a következők:

- a felelősségérzet, amely csupán „ösztönös elirányulást” jelent az emberi magatartás és következményei vonatkozásában;
- a felelősségtudat, ahol már tudatos állásfoglalás szükséges magatartásunk és következményei vonatkozásában;
- a felelősségvállalás, ahol viszont már a tudatosságon kívül szabad elhatározás is szükséges az emberi magatartás és következményei tekintetében.

Az erkölcsi felelősség lényegesen többet tartalmaz: jelenti az erkölcsi jó iránti elkötelezettséget, és annak jelenlétét az előzőekben felsorolt felelősségérzetben, felelősségtudatban és felelősségvállalásban.

A felelősségnek magatartásformában való megjelenése vonatkozásában megállapíthatjuk, hogy a magatartásban jelenlevő erkölcsiség nemcsak magát az emberi létet és az emberi lét paramétereit határozza meg, hanem az emberi felelősségtudatot és felelősségvállalást is. Ezért lesz lényeges meghatározójává a tudatos és szabad erkölcsi személyiségnek.

2. Az ember felelőssége önmagáért és környezetéért.

Az emberi felelősség szükségképpen vonatkozik magára az egyénre és a környezetével való kapcsolatára is.

Az önmagunkért való felelősség tekintetében jó elirányulást ad az önmagunkkal való azonosulás három fokozata.

- Az önérzet, amely csak „ösztönös elirányulás az erkölcsi jó által irányított emberi magatartás és következményei között.
- Az öntudat már tudatos állásfoglalás az erkölcsi jó által irányított emberi magatartás és következményei között.
- Az önvállalás viszont akarati állásfoglalás az erkölcsi jó mellett az emberi magatartásban és következményeiben.

Ha ezeket a fokozatokat figyelembe vesszük, láthatjuk, hogy az önérzet, öntudat és önvállalás mind egy-egy lépéssel jobban megközelítik az emberi magatartásban és következményeiben megjelenő erkölcsi jót. – Ebből a szempontból – talán – még a lelkiismeretet is meghaladja. A lelkiismeretnek ugyanis első sorban minősítő jellege van, a felelősség és felelősségvállalás viszont komoly elkötelezettség az erkölcsi jó mellett.

Ez az erkölcsi jó melletti elkötelezettség azonban nem csupán az egyénre, önmagára vonatkozik, hanem a felelősség kiterjed az ember környezetére is: a természetre, az emberi értelmes életre, a különböző közösségekre. – Tekintettel arra, hogy mindez óriási anyagot ölel fel, jelenleg csupán a természettel és az értelmes-élettel kapcsolatos felelősségről beszélünk.

A bennünket körülvevő természetért való erkölcsi felelősség felismerése és vállalása.

A természeti jelenségek közül az ember az első és az egyetlen, aki a természet törvényeit, a természet egységét, a természet egyensúlyát felismerni képes. De ugyancsak az ember az, aki a természetbe bele tud nyúlni, és ezzel a természet egységét és egyensúlyát megbonthatja. Sajnos meg is bontja! – És jött az atombomba, a hidrogén- és neutronbomba, jöttek a biológiai és vegyi fegyverek, a mérhetetlen környezetszennyezés, az esőerdők kiirtása, a levegő ózonrétegének és a föld elektromágneses terének megbontása, és ki tudja milyen és hányféle károsítása a minket körülvevő, fenntartó és tápláló természetnek! – Mindenkinek fel kell ismernie azt a felelősséget, melyet a féktelen és felelőtlen természettudományos kutatásoknak, a kutatások – ember és természetellenes – gyakorlati eredményei felhasználásának, és a természetbe történő oktalan és avatatlan belenyúlásnak szükségképpen velejárója. Az emberiség – főleg a XX. században – annyi bűnt követett el a bennünket körülvevő természet ellen, hogy végre – talán éppen az utolsó órában – ideje lenne felismernünk az erkölcsi felelősséget, és annak megfelelően kellene irányítanunk a természet védelmét a jelen és jövő emberiség érdekében.

Meg kellene szüntetnünk a természet erőibe történő felelőtlen beavatkozást, ez lenne legjelentősebb feladatunk a természettel kapcsolatban. De korunk a természettudományok bővületében és az emberi mindenhatóság hitében él, mert az elmúlt századunk olyan tudati állapotot örökölt, mely a természettudományok elsőségét és mindenek-felettségét hangoztatta. – Ezt aztán mi olyan irányban fejlesztettük tovább, hogy az ember képes és hívatott a természet teljes meghódítására, teljes átalakítására, és most már kezünkben a kulcs az emberi mindenhatósághoz. – Ez a mi gyászos örökségünk gyermekeink és unokáink számára: együtt az elért eredmények felelőtlen felhasználásával, és a természet ellenünk való fordításával.

Az emberi értelmes-életért való felelősség felismerése és vállalása.

Az emberben az élet alapvetően kapcsolódik a tudatos törekvéshez és az erkölcsiséghez. Éppen ezért fel kell ismernünk, és vállalnunk kell a felelősséget az életért. Ez a felelősség hármasirányú.

Először: A „Ne ölj!” parancs szoros értelemben jelenti a gyermekek, gyengék, rászoruló, idősök védelmét minden erőszakos cselekménnyel szemben. De jelenti a munka- és egészségvédelmet, a betegségek megelőzését is, a szoros értelemben vett erőszakos cselekmények, emberölés, gyilkosság mellett. – Jelenti az erőszak alkalmazásának elkerülését a nemzetközi életben, de jelenti az emberi magzat védelmét is, fogantatásának első pillanatától kezdve. –

(Nem rég olvastam ezzel kapcsolatban egyik jogász-akadémikusunk nyilatkozatát, mely szerint a Biblia sem tartja embernek a magzatot. Na, ez is jól ismerheti a Bibliát! Hiszen a történelmi Krisztust fogantatásától embernek nevezi a Biblia, Keresztelő Jánost pedig a Szent Szűz látogatásától: „Szavadra megmozdult és ujjongott a gyermek méhében” – mondja Erzsébet.) – A „Ne ölj!” parancs jelenti a betegek védelmét is, még ha sérültek, vagy értelmileg teljesen fogyatékosak.

Másodszor: A „Ne ölj!” parancs tágabb értelmezése szerint erkölcsileg felelősek vagyunk a gyermekek, árvák, özvegyek, támasz nélküliek, fogyatékosok szociális védelméért. De a szociális háló kiterjesztendő a rokkantak, önhibájukon kívül munkanélküliek védelmére is. Jelenti a nők és édesanyák védelmét, de jelenti a III. Világ – különösen az éhségzónák – lakóinak megsegítését is.

Harmadszor: Azonban az erkölcsi élet kártevőivel, rombolóival szembeni védelem területén is felelősek vagyunk. Az alkohol, a kábítószer, a túlhajtott szex propagálóival szemben fellépni erkölcsi kötelességünk. De az áldozatok felkarolásában és védelmében is felelősek vagyunk.

Az értelmes-életért való felelősség felismerése mindannyiunk tudati és erkölcsi kötelessége. A „Ne ölj!” erkölcsi törvénye, mint súlyos és elsődleges természettörvény, mindenképpen felismerhető, jelentése egyértelmű és világos: az értelmes-élet védelmét szolgálja.

De az értelmes-élet tartalmazza az emberi reményt is: reményt arra, hogy az értelmes-élet megvédhető, és az új nemzedékeknek átadható. Remény arra, hogy az ember rendelkezik annyi erkölcsi erővel, hogy ezt a felelősségét felismerje, a kötelezettséget vállalja, és annak eleget is tegyen.

Hosszan lehetne és kellene beszélni az ember felelősségéről és felelősségvállalásáról a kultúrával, civilizációval, a családdal, nemzettel és társadalommal kapcsolatban. Ezek a témák külön gyakorlatokat érdemelnének, és reméljük, hogy a jövőben kapnak is. – Most elégedjünk meg ennek a két alapvető felelősségnek a tárgyalásával: felelősség a természetért és az értelmes-életért. Annál is inkább, mert ezekben gyökerezik minden más felelősségünk is.

3. Mi az emberi küldetés Isten elgondolásában?

Az emberi küldetés három lépcsőfokon épül fel, ezeket kell az emberi lét és erkölcs szempontjából értelmeznünk, a köztük levő alapvető kapcsolatot felderítenünk, akkor juthatunk el – remélhetőleg – az Isten szándékához az emberi küldetéssel kapcsolatban. Ezek az egymásra épült lépcsőfokok: az emberi kötelesség, az emberi hivatás, végül az emberi küldetés.

Az emberi kötelességben a képességek megvalósulásához – aktualizálódásához biztosítanak a feltételek. Ezért a kötelességteljesítés mindenekelőtt munkát jelent. A munka segítségével pedig új értékek jelennek meg az egyén és a közösség érdekében. – Így a kötelesség és annak teljesítése szükségképpen hozzátartozik az értelmes-élethez, a szabad törekvéshez és az erkölcsi jó szolgálatához.

Az emberi hivatásban a képességek teljes körű megvalósításán belül egy vagy több speciális képesség kibontakozása valósul meg, ugyancsak munka révén. – Az emberi hivatásnak két

összetevője van: a hivatástudat és hivatásvállalás, melyek révén új és magasabb-rendű értékek valósulnak meg az egyén és a közösség érdekében. – Így a hivatástudat és annak vállalása – szintén – szükségképpen hozzátartozik az értelmes-élethez, a szabad törekvéshez és az erkölcsi jó szolgálatához.

Az emberi küldetésben az ember valamennyi képességét, kötelességteljesítését és teljes hivatástudatát annak a célnak rendeli alá, hogy a küldetés és az érte vállalt áldozat segítségével szinte soha nem látott érték jelenjen meg az emberi közösség számára. – A küldetés ugyancsak két összetevőből áll: küldetéstudatból és annak vállalásából. – Így az emberi küldetés is szükségképpen hozzátartozik az értelmes-élethez, a szabad törekvéshez és az erkölcsi jó szolgálatához.

Az emberi küldetésnek ez a megfogalmazása nyilvánvalóvá teszi a következőket.

Először: Nincs emberi küldetés kötelességteljesítés és a hivatás maradéktalan vállalása nélkül. Tehát csak azok kaphatnak és vállalhatnak küldetést, akik a kötelességteljesítés és hivatás vonatkozásában maradéktalanul teljesítették munkában és erőfeszítésben megnyilvánuló erkölcsi kötelességüket.

Másodszor: Nincs emberi küldetés megfeszített munka, szükséges erőfeszítés és önként vállalt küzdelem nélkül. Csak ezek a lényeges energiahatások valósíthatják meg a küldetés megjelenését.

Harmadszor: Nincs emberi küldetés szellemi és erkölcsi fejlődés, a fejlődés érdekében kifejtett erőfeszítés és áldozat nélkül. – (A fizikában ezt úgy mondjuk: küszöbszintet elérő és azt meghaladó energiahatás nélkül nincs meg a magasabb energiaszint elérésének valószínűsége.) – Ha valaki elve nem áll benne a szellemi és erkölcsi fejlődés vonalában, az nem kaphat küldetést, mert nem alkalmas rá.

Negyedszer: Nincs emberi küldetés kiválasztás nélkül. A küldetés ugyanis nem szükségképpen adottság, hanem a szellemi és erkölcsi adottságoknak olyan speciális összetétele, mely az egyént vagy a közösséget a fejlődés élére állítja. Ezzel a kiválasztással kíván a természet, a történelem – és a mögöttük álló Isten – olyan feladatot megvalósítani, mely pusztán kötelességteljesítéssel és hivatásteljesítéssel megvalósíthatatlan.

A küldetés tehát az embernek olyan szellemi és erkölcsi kiválasztása, melynek révén az ember önmaga, vagy az általa irányított közösség, a fejlődés egyes feladatainak megvalósítására képessé válik, és azt a feladatot végre is hajtja. – Minthogy az ember természetes eszközökkel nem mindenre képes, azért van szüksége természetfeletti – kegyelmi – kiegészítésre a küldetés felismeréséhez, vállalásához és teljesítéséhez. (Mindez konkretizálható Kerkai Atyára, mint ezt a későbbiek folyamán láthatjuk.)

4. Az ember küldetése környezetéhez.

Amint láttuk a felelősség kérdésében is, a küldetésre ugyanez vonatkozik: meghatározó az emberi környezet. Így küldetés szólhat a bennünket körülvevő természethez, valamint az emberi berendezkedettséghez egyaránt. Természetesen, hogy ki és mire kap küldetést, az a természet és történelem kiválasztásának, továbbá a természetfeletti kegyelem kiáradásának függvénye.

Az ember küldetése az öt körülvevő természet vonatkozásában. – Ezen a területen hamar felismerte az ember a természet kutatására szóló küldetést. Sajnos, nem mindig felelősséggel párosulva, sőt, igen gyakran felelőtlenül. – Pedig itt a valódi küldetés hangsúlyozottan párosul a felelősséggel. – Korunkban ezt legjobban Konrad Lorenz osztrák professzor biológiai

kutatásaiban tapasztaljuk. A professzor és a nevével jelzett társaság kutatásai mindig magukon viselik a felelősség és a küldetés ismertető jegyeit, és ellene mondanak minden természetromboló, természetszennyező, a természetbe negatív módon belenyúló kísérletnek. – Gondoljunk arra, hogy Ausztriában megakadályozták a teljesen elkészült atomerőmű üzembe helyezését; tömegdemonstrációval lehetlenné tették a Dunai Vízierőmű munkáinak elkezdését, pedig azt az osztrák parlament már törvényerőre emelte. Ezrével kiköltöztek ugyanis a Duna árterületére, gyermekeikkel együtt kitarítottak decemberben a fagy és havazás ellenére, hogy a természetet megvédjék a káros beavatkozástól. Nekünk nem adatott meg, hogy Konrad Lorenzünk legyen, sem Konrad Lorenz Társaságunk, és pirulva kellett néznünk-hallgatnunk a televízióban, hogy Szentágothai akadémikusunkat kinevetik a kommunista parlamentben, mert a Bős-Nagymarosi Vízlépcső ellen mert nyilatkozni. – És itt állunk a természetvédelem szempontjából is lerongyolódott hazánkban, hiába van szabadon választott parlamentünk, hiába állítottuk le a Dunai Vízlépcső magyarországi munkáit, minden más vonalon tovább folyik a környezet károsítása. – Mit akarunk hagyni unokáinkra, dédunokáinkra? – Ha már nincs küldetéssel rendelkező, Isten-áldotta emberünk, legalább a felelősség feltámadhatna bennünk!...

Az ember küldetése az őt körülvevő közösségek vonatkozásában. – Nem okoz kisebb problémát a szellemi és erkölcsi környezetszennyezés. – De ezen a területen van már valami védelem is. Bár ez még mindig kevés! Kérünk kell a Gondviselést, „küldjön munkásokat”, akik a szellemi és erkölcsi „környezetvédelmet” küldetésüknek tekintik!

Hogy a vigasztaló jelenségekkel kezdjük.

A testi és szellemi fogyatékosok megsegítésére fokozódik a hivatások száma, sokan küldetésüknek tekintik a vakok, mozgássérültek, szellemi fogyatékosok érdekében végzett munkát.

A magzatvédelem mindig több embert hódít meg, és ha vannak is elkeseredett védelmezői a korlátlan AB-nek, az „anyalelkű” édesanyák mellett orvosok, jogászok tekintik küldetésüknek, hogy védjék az anyaméh „magzatát, aki már gyermek”.

A nagycsaládosok segítik egymást, egyesületbe tömörülnek, vezetőik ugyancsak küldetésnek tekintik összefogásukat, szellemi-erkölcsi védelmüket.

A cserkészlet kezd erőre kapni, hivatásszerűen fogja össze az ifjúság egy részét, szellemi és erkölcsi segítséget, szórakozást nyújtva számukra, ugyanakkor bizonyos követelményrendszerrel állít eléjük, hogy testi, lelki és erkölcsi szempontból fejlődni legyenek képesek.

A vallási közösségek, hittanközösségek, hitbuzgalmi egyesületek, bázisközösségek, biblia-társaságok küldetészerűen fogják össze a vallásos fiatalok és felnőttek egy részét, korcsoportok, vagy lelki igény szerint, természetesen túli, kegyelmi követelményeket állítva eléjük, és ennek megfelelően természetfeletti eszközöket bocsátva rendelkezésükre.

Az emberi közösségeknek, társulásoknak legnagyobb része azonban – főleg a társadalmi, gazdasági és politikai közösségek, de ide tartoznak jórészt a kulturális közösségek is – sajnos csak a kötelességteljesítésig, esetleg a hivatástudatig és annak teljesítéséig jutnak el, a küldetésig már nem.

– Egyrészt nem tud érvényesülni a természeti és a történelmi – és a mögöttük álló isteni – kiválasztás, pedig az emberi kiválasztás, főleg az ön-kiválasztás itt nem elégséges.

– Másrészt nincsenek meg bennük azok a szellemi és erkölcsi, főleg nincsenek meg azok a természetfölötti képességek, melyek a szellemi-erkölcsi fejlődés élére állítaná őket.

Így a kultúra, a társadalom, a gazdasági és a politikai élet területén nem is várható a fejlődésnek olyan teljes – vagy akár csak részleges – megvalósulása, mely a küldetésnek lehetne következménye.

És most fel kell tennünk jelen kereszténységünkkel és benne saját személyünkkel kapcsolatban a kérdést: vajon küldetést teljesítünk-e?

- Rendelkezünk-e a kötelességteljesítés és a hivatástudat olyan magas fokával, mely már meghaladja nemcsak az átlagos közép szintet, hanem a magasabb-rendű kötelességteljesítés és hivatástudat vállalását?
- Benne állunk-e a szellemi és erkölcsi fejlődés vonalában, és a fejlődésért áldozunk-e munkát, erőfeszítést, küzdelmet?
- Fel tudjuk-e mutatni a természet, a történelem, a természetfölötti kiválasztottság jeleit, és azokat a képességeket, amelyek indokolttá teszik ezt a kiválasztottságot?
- És ha mindezekre pozitív választ adhatunk, vagyis küldetésünk ténye – emberileg – nem vonható kétségbe, akkor: vállaljuk-e ezt a küldetést, és felhasználunk-e minden szellemi, erkölcsi és természetfölötti eszközt annak teljesítéséhez?

A mai napot erre kell szánunk, hogy ezeket a kérdéseket megvizsgáljuk, és választ keressünk rájuk. Ne sajnáljuk se az időt, se az energiát! Küldetéstudatunk és küldetésvállalásunk tesz valójában Kerkai Atya és más szociális apostolik munkatársaivá, és tesz Mesterünk: Jézus Krisztus követőivé. – Ezért fohászkodjunk, és ehhez a munkához kérjük Istenünk segítségét!
– Úgy legyen!

ÖTÖDIK NAP 2. ELŐADÁS: Krisztusi felelősség és küldetés.

- Kereszténység és keresztény erkölcsiség.
- Kereszténység és keresztény nagykorúság.
- Kereszténység és a keresztény lét- és értékrend.
- Krisztusi felelősség és küldetés.

A „keresztényiség” szó a magyar nyelvben nem adja vissza a szó eredeti jelentőségét. „Christianus” mondja a latin kifejezés, vagyis „Krisztusi”. Általában ez ment át a legtöbb nyelvnel a tudatba és a használatba. A „keresztény”, vagyis a „megkeresztelt”, a „keresztel megjelölt” a különböző nyelvekben más megjelölést kapott, csak a magyar nyelv őrzi a mai napig a szlávól származó „keresztény” szót a Krisztushoz való tartozás megjelölésére. – De ha már a történelem és a nyelvtörténet során így alakult ki, maradjunk meg ennél és legyünk keresztények, de ne csak nyelvünkben, hanem erkölcsiségünkben, nagykorúságunkban, lét- és értékrendünkben, mint Krisztushoz tartozók viseljük a keresztény nevet. Így lesz felelősségünk és küldetésünk is Krisztus szerinti.

1. Kereszténység és keresztény erkölcsiség.

Az általános emberi, vagy másként „humanista” erkölcs alapszabálya: „Tedd a jót, kerülj a rosszat!” Ennek az alapszabálynak a megtartása is már magas erkölcsi szintet képvisel, mert feltételezi, tudatában van annak, hogy

- mi a jó és mi a rossz;
- hogyan, milyen eszközökkel képe felismerni és teljesíteni a jót;
- hogyan és milyen eszközökkel képes felismerni és kerülni a rosszat;
- mi az ember küldetése a jó és rossz tekintetében?

Az elmúlt fél évszázad pont ebben az alapvető erkölcsiségben tette bizonytalanná az embereket. Sőt! Teljesen ferde nézeteket, beidegződéseket hozott létre, alakított ki az

emberekben. A gyermekek jó részéből pedig kiölte a természetes igényt és vágyat a JÓ, az IGAZ, a SZÉP után a szülők, nevelők, a felnőttek rossz példája, és lett belőlük cinikus, hasznot és kielégülést hajszoló felnőtt, akiknek a gyermekei – vagy csak egy részük – talán most készülnek az erkölcsös élet tanulására...

„Tedd a jót, kerüld a rosszat!” Milyen távoli ábrándkép ez jelenleg hazánkban! Pedig hol van ez még a keresztény, krisztusi erkölcstől? – A keresztény, krisztusi erkölcs alapja a 10 parancsban megfogalmazott természettörvény és Krisztus speciális parancsai, melyeket az Evangéliumokban találhatunk meg.

- „Szeresd embertestvéredet, mint önmagadat!” – (Ez ugyan még Ószövetségi parancs.)
- „Szeresd ellenségeidet, tégy jót azokkal, akik gonoszok hozzád!”
- „Úgy szeressétek egymást, ahogy én szerettelek titeket!”
- „Aki utánam akar jönni, vegye föl keresztjét és kövessen!”
- „Aki kezét az eke szarvára tette és visszanez, nem méltó hozzám!”
- „Jobb nektek fél szemmel, fél karral, fél lábbal bemennetek az üdvösségre...”
- „Úgy világosodjék világosságtok, hogy dicsérjék Atyátokat, aki a mennyekben vagyon!”
- „Legyetek tökéletesek, amint mennyei Atyátok tökéletes!”

És folytathatnánk tovább a keresztény, krisztusi erkölcsiség alaptörvényeit. – De ennyi is elég ahhoz, hogy lássuk: milyen távol estünk ettől az erkölcsiségtől, milyen erőfeszítést követel, hogy először az általános, humanista erkölcsiség szintjére fölvergődjünk, és azután tovább kínlódjunk-kapaszkodjunk a keresztény erkölcsiség felé. – Vajon hány évtized kell ehhez?

2. Kereszténység és keresztény nagykorúság.

Közel 70 évvel ezelőtt Bangha Béla jezsuita atya azt írta, hogy a bolsevizmus az Egyház mintájára szerveződött: a Sátán karikatúrája az Egyházzal, amelyben „az Isten torztükröt tart elénk, hogy tanuljunk belőle”. – Valóban a kommunista pártállam „demokratikus centralizmus” első és másodosztályú – esetleg sokadrangú – állampolgárookra osztotta az országot, meglazította és felbontotta a közösségek összetartó erőit, közönyössé – sőt cinikussá, vagy ellenállóvá – tette a lakosságot. Mióta aztán a „totális sereghajtás” megszűnt, próbált föl-lelegezni az ország népe, megnőtt a vállalkozási kedv, ébredezni kezdett a felelősségérzet, maguktól kezdtek szerveződni a közösségek és a társadalom, kezdett volna nagykorúvá válni a magyarság. – (Sajnos a fordulatot követte a megtorpanás, majd a részbeni visszafordulás. – A jó Isten tudja csak, hogy valójában hová és merre tartunk!)

Ha most az Egyház helyzetét tekintjük, akkor a következőket állapíthatjuk meg.

– Történelmi fejlődése során az Egyház, amíg az emberiséggel együtt a „gyermekkorát” élte, addig nem okozott problémát az engedelmes nyáj terelgetése”. Sőt, a gyermeki nép még a hatalmi egyoldalúságot, az állandó „atyáskodó paternalizmust” is viszonylag jól elviselte. Bár az Egyház második évezredének majd minden évszázadában akadtak „eretnkségek”, melyek szerették volna kivonni magukat az „atyai hatalom” alól, mely a protestantizmusnak sikerült is. – Viszont a XX. századra az emberiség elérkezett a „felnőtt korhoz”, és ebben a helyzetben az Egyház mindinkább olyan családhoz kezdett hasonlítani, ahol a szülők felnőtt gyermekeiket még mindig kiskorúként kezelik.

– A II. Vatikáni Zsinat megszüntette az Egyház „demokratikus centralizmusát”, egyenrangúsította az Egyház tagjait, mikor úgy fogalmazta meg az Egyházat, mint „Isten zárandok népét”, és ezzel az egyenlőség felé teendő lépéseket sürgeti és várja. – „A világiak és a lelkipásztorok családias kapcsolatából igen sok jó következik az Egyház számára: a világiakban

erősödik a saját felelősségük tudata, fokozódik cselekvőképességük, és könnyebben ajánlják fel közreműködésüket a lelkipásztoroknak.” (Lumen Gentium 37.)

– Tehát a Zsinat meghozta az üdvösen gyökeres változás föltételét. – Hogy aztán miért nem jöttek létre hazánkban ezek a gyökeres változások? – Hogy miért hallottunk mindig kevesebbet Isten népének testvéri szabadságáról? – És miért hallottunk a kelleténél többet a Tekintélyről és a Hatalomról? – Hogy „Isten zarándok népéből” miért kezdtek el megint kilépni a „tisztok: hadnagyok, kapitányok, tábornokok”? – És az „együtt-vándorlásból” miért lett újra vezénylés és parancsszóra történő masírozás? (Rónay György után szabadon.) – Ennek elsődleges oka a kommunista pártállam struktúrája volt, mely nem tűrt meg maga mellett – az államon belül – egy „demokratizálódó” Egyházat.

Pedig a „Krisztusibb embert!” alapeszmén és jelszón felnevelkedett KALOT és KALÁSZ fiatalok, Falu-Manrészás legények és hasonlóan nevelkedett leányok jó alapot képeztek volna a „nagykorú” kereszténységhez, többi keresztény fiataljainkkal együtt képesek lettek volna a felnövekvő fiatalság elé élni „az általános papsággal rendelkező nagykorú kereszténységet”. – És meg tudták volna mondani a természetfölötti hiányát érző nemzedéknek, hogy: kicsoda Jézus? – És meg tudták volna mutatni nekik, hogy: hol található Jézus? – És talán ez még most sem késő!

Ha mi valóban és valóságosan találkoztunk és találkozunk Jézussal, akkor fiataljainknak is meg tudjuk mutatni Őt, társaink, ismerőseink előtt is fel tudjuk tární az Ő képét. És a „nagykorúság szellemét” be tudjuk vinni családjainkba, keresztény intézményeinkbe, egyház-közösségeinkbe. – És a Zsinat szellemében támaszai leszünk Egyházunknak, Szent Kereszténységünknek. És a magunk számára is megvalósítjuk a „nagykorú krisztusi embert”, ami Kerkai Atyának már 25 évvel a Zsinat előtt legnagyobb álma volt.

3. Kereszténység és a keresztény lét- és értékrend.

Az elmúlt fél évszázad alatt a magyarság lét- és értékrendje is teljesen eltorzult – Ha a természetes, humán létrendet vesszük alapul, akkor a lét legalacsonyabb fokán az élettelen anyagi létezők, a „puszta-léttel rendelkezők” vannak. – A következő fokozatot az élő anyagi létezők foglalják el, a legmagasabb fokon pedig a szellemi létezők állnak. – Ennek a létrendnek megfelelő a természetes, humán értékrend. Eszerint a legértékesebb az ember tudati és törekvési élete; ennél alacsonyabb értéket képviselnek az élő anyagi létezők, melyek közül legmagasabb értékkel bír az ember testi mivolta. Legkevésbé értékesek az élettelen anyagi létezők. – Akadnak ugyan nagyon sokan olyanok, akik érték-mérőként a ritkaságot, a hasznosságot, a divatot tekintik, ez azonban az értékrend eltorzulását jelenti, ha valaki az emberi életben eszerint értékeli a dolgokat.

Mindenesetre a humán értékek közül a szellemi értékek a legnagyobbak. – Mert pl. egy híres festmény óriási értékét nem a vászon és a rákent festék képviseli, hanem az a hangulat, szellemi állapot, a művésznak az a lélekrezdülése, melyet a festményben megörökített. És természetesen az a mód, ahogyan megörökítette.

Hát ez lenne a természetes, humán lét- és értékrend!

És hogy elfajult ez az elmúlt fél évszázad folyamán! – Létben és értékben az anyagi haszon, az érvényesülés, a hatalom birtoklása jelentette a csúcst. Lenézték és kinevették, sőt, kártékonynak tekintették azt, aki a szellemi és erkölcsi gazdagságot becsülte legtöbbszörre, és ezért áldozatot is hozott. – Az erő és az erőszak lett a lét és az érték fokmérője és ideálja: a cél

érdekében a mindenben és mindenkin való átgázolni tudás, az embertelen könyörtelenség a hatalom birtoklásában és gyakorlásában, másnak a legyőzése, eltírása anyagiakban és érvényesülésben. – „A farkas-falka törvénye”, mely nem ismer megértést, könyörületet, szeretetet – hiszen ezek gyöngeségek, melyeket ki kell irtani! – csak érdek van, ami összekapcsol ideig-óráig, és az együtt elkövetett bűn közössége, egyébként „mindenki harca mindenki ellen”.

Hol volt itt – és még ma is – hol van itt a helye a krisztusi lét- és értékrendnek? Ahol a legmagasabb létet a természetfeletti és a kegyelem jelenti, a legmagasabb értéket pedig az „irgalmasság cselekedetei”, az áldozat és az Isten iránti szeretet? – A krisztusi értékrendben nem feltétlenül előbbre való az okosság. Sőt! Szent Pál a világi okossággal nevetségessé vált Athénban, ezért mondta aztán: „Én nem hirdetek nektek mást, Csak Krisztust, a Megfeszítettet!” És: „A világ fiainak okosságánál többet ér a mi oktalanságunk!” – A mi hitünk, reményünk és szeretetünk ott áll a keresztény értékrend csúcsán: „Legnagyobb azonban a Szeretet!” – mondja Szent Pál. – Ezért hirdet Krisztus új parancsot: „Szeressétek egymást!” Így lesz a keresztény ember – ebben s lét- és értékrendben – a föld sója, a világ világossága, így lesz kovász az emberiség masszájában, és így lesz sziklára épült ház és hegyen épült város. – Így lesz a keresztény ember valóban letéteményese a krisztusi lét- és értékrendnek, aki boldog, mert szegény, mert szelíd, mert sír, mert alázatos, mert tisztaszívű, mert irgalmas, mert békességes és mert üldözést szenved az igazságért... Ez a mi hitünk: a krisztusi lét- és értékrend!

4. Krisztusi felelősség és küldetés.

Az elmúlt hónapokban újra bemutatták a Balczó Andrásról még 1976-ban „küldetés” címmel készült filmet. Én még a hetvenes évek végén láttam – a bibliai idézetek kihagyásával – az érdeklődésre jellemző volt, hogy hatunknak játszották le a moziban. De hallgattam pár évvel ezelőtt az egy órás rádió-riportot is vele, mely aztán nyomtatásban is megjelent.

Balczó öttusában olimpiai bajnok és ötszörös egyéni világbajnok. Hogy hányszor volt második, hányszor nyert csapatban olimpiai és világbajnokságot, azt csak ő tudja. – Én az elsőre: a római olimpia negyedik helyére s csapatbajnokságra emlékszem, akkor 21 éves volt. – Ő az öttusa, a legnehezebb egyéni sport révén jutott el a felelősség kérdéséhez, s végül a krisztusi küldetéshez. Ő, aki az igazságos megmérettetést kereste és választotta, eljutott odáig, hogy a krisztusi megmérettetést igényelte a maga számára, és a krisztusi szeretet-küldetést választotta a magyar fiatalság felé. – Először csak azt látta, hogy egyetlen sportágban, még az öttusában sem lehet igazságos megmérettetést találni. Aztán arra jött rá, hogy az igazságos megmérettetés alapja egyedül a Biblia lehet. Ez támasztotta fel lelkében a felelősségtudatot és felelősségvállalást a – nemcsak a sportban, hanem az egész magyar életben megnyilvánuló – könnyebb és kellemesebb útkeresés, a kisebb erőfeszítéssel elérhető nagyobb haszon és több befolyás utáni küzdelemmel szemben. – Ez már krisztusi felelősségvállalás volt, és ettől már csak egy lépés a küldetés, melyről rádió-interjújában számolt be. – És Balczó András, a világ legeredményesebb öttusázója, ma már 11 gyermekes családapa, aki évenként több mint 200 előadást tart – nem győzelmeiről – hanem a krisztusi békéről és örömről, a Bibliának az egész emberi életet felölelő világáról, a kegyelemnek az egész emberi életet megújítani és átformálni képes erejéről.

Ha végiggondoljuk, hogy mi mennyivel közelebből indulunk a krisztusi felelősség és krisztusi küldetés útján, nem adhatunk eléggé hálát Istennek. Mielőttünk kora ifjúságunktól ott lebegett a Kerkai Atya által megfogalmazott négyes alapeszme, mely egyszerre felelős-

séggel és küldetéssel tölthet el bennünket. És hálával Isten iránt, aki „örömmel töltötte meg ifjúságunkat”. – Vagy ha nem ismertük még eddig a négyes alapeszmét, röviden vázoljuk fel, hogy legyen mindig mire felnéznünk, és mit felidézni életünk nehéz pillanataiban.

– „Krisztusibb embert!” – tűzte elénk Kerkai Atya az első feladatot. – Mit jelent ez? Felelősséget nemcsak önmagunkért és családunkért, hanem felelősséget egész rokonságunkért és népünknek általunk elérhető csoportjáért, és küldetést mindazokhoz, akik körünkbe tartoznak. Hogy krisztusivá váljon a kultúra, a társadalom és a közélet, krisztusi szellem töltse el gazdáinkat, munkásainkat, a szellemi élet és a nevelés, az egészségügy és a média valamennyi dolgozóját és irányítóját.

– „Műveltebb országot!” – állította elénk p. Kerkai a második feladatot, mely nem más, mint népünk szellemi fejlesztéséért és kiteljesítéséért való felelősség és küldetés: az általános emberi, a sajátosan népi és a speciálisan szakmai kultúra elsajátítására.

– „Életerős népet!” – következik az Atya felszólítása a harmadik feladatra. – Mi más ez, mint felelősség népünk megújulásáért a krisztusi családok által? – És itt növekszik meg keresztény családjaink szerepe: eléje élni magyar családjainknak a keresztény család-ideált, békés és örömteli családi életben, keresztény nevelésben, a szolgálat és szeretet szellemének kisugárzásában.

– „Önérzetes magyart!” – idézte számunkra Széchenyit a negyedik feladatban Kerkai Atya. – Ezt ma – jól tudom – így fogalmazná: „Öntudatos magyart!” Mert az önérzet bizonyos fokig csak „ösztönösséget” jelent. Nekünk azonban – mint az Atya örökségünként hagyta – a magyarsággal szembeni felelősségünkben és küldetésünkben lelkünk mélyéig ÖNTUDATOSAKNAK kell lennünk. Csak így őrizhetjük meg ősi mivoltunkat: magyarságunkat.

Balczót a természet és a természet mögött álló kegyelmi világ választotta ki egyedülálló küldetésére. – Minket a történelem, a történelem Krisztusa választ ki keresztény felelősségünk és keresztény küldetésünk hordozójává.

Ha Kerkai Atyára gondolok, félreérthetetlen a természet, a történelem és Krisztus kiválasztása arra a küldetésre, melyet földi életében betöltött, földi élete után pedig – hisszük – fenn a mennyben imájával támogatja a bennünk munkáló felelősséget és küldetést.

– A természet kiválasztása: kevesen tudják, hogy Kerkai Atya 8 dédszülője közül 6 őrségi magyar paraszt volt, csak édesapjának ősei vándoroltak be 250 éve Hollandiából. – Testi és szellemi képességeiben annak az Őrségnek a szellemét örökölte, amely századokon át harcban állt a határokat támadó ellenséggel, majd hol a törökkel, hol a némettel, védve a nemzetséget és védve a hazát.

– A történelem kiválasztása: a két pápai szociális enciklika határozta meg már fiatalon szellemi fejlődését és állította a magyar keresztény társadalmi fejlődés élére, abban az időben, amikor a kommunista és nemzetiszocialista eszmék egyaránt fenyegették a magyar életet.

– A krisztusi kiválasztás: jezsuita szerzetespap volt, akinek egész lelkiisége a krisztusi engedelmségre és a szent-ignáci „inkább akarom”-ra épült. – („Inkább akarom a szegény Krisztussal a szegénységet, mint a gazdagságot; inkább akarom a szenvedő Krisztussal a szenvedést, mint a jólétet; inkább akarom a megvetett Krisztussal a gyalázatot, mint az elismerést és a dicsőséget...”)

Ez állította a magyar megújulás élére P. Kerkait, ez kell, hogy dolgozzon bennünk is, ha késői munkatársai kívánunk lenni az Atyának. Így kell vállalnunk a felelősséget az elmúltakért, vállalni a krisztusi küldetést, hogy felkutatjuk azt, „ami elveszett”, és visszavinni mindenkit Urunkhoz, akit csak lehet. – És ha ez sikerül, nem veregetjük a saját vállunkat, nem várjuk az elismerést és a dicséretet, hanem a bibliai küldöttekkel azt mondjuk:

„Haszontalan szolgák vagyunk, amit parancsoltál, azt cselekedtük...” – Ámen.

ÖTÖDIK NAP 3. ELŐADÁS: BŰNBÁNATI LITURGIA.

Bevezető ének: Bűnbánóknak menedéke, trónusodhoz eljövünk.
Ó, mert máshol nincs üdv s béke. Jézus, irgalmazz nekünk!

Szenvedésed drága árán váltottad meg életünk.
Ó, ne hagyj el minket árván! Jézus, kegyelmezz nekünk!

Bevezető ima: Az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek nevében – Ámen.

Előimádkozó: Megjelentünk Előtted, megfeszített Üdvözítőnk! A Te kereszted alatt akarunk számot adni eddigi életünk bűneiről: sorra véve azokat, melyekkel Téged, Megváltó Istenünket, és ember-testvéreinket megbántottunk. – Külön sorra akarjuk venni azokat a gondolatokat, szavakat, cselekedeteket és mulasztásokat, melyeket családunk, nemzetünk, saját emberi és magyar hivatásunk ellen elkövettünk. – Kérünk, segíts bennünket, hogy felismerjük és megbánjuk vétkeinket! Kérünk, adj erőt erősfogadásunkhoz és annak megtartásához, hogy soha többé ilyen bűnöket ne kövessünk el! Kérjük végtelen Jóságodat, Irgalmadat és Szeretetedet!

Mind: Uram! Állj mellettünk, és könyörülj rajtunk!

Előimádkozó: Mindenek lőtt Ady Endre versével fordulunk Hozzád.

Imádság háború után.

Uram! Háborúból jövök én,
Mindennek vége, vége.
Békíts ki Magaddal s magammal,
Hisz Te vagy a Béke!

Nézd: tüzes daganat a szívem
S nincs, ami nyugtot adjon.
Csókolj egy csókot a szívemre,
Hogy egy kicsit lohadjon.

Lecsukódtak bús, nagy szemeim
Számára a világnak,
Nincs már nekik látnivalójuk,
Csak Téged, Téged látnak.

Két rohanó lábam egykoron
Térdig gázolt a vérben
S most nézd, Uram, nincs nekem lábam,
Csak térdem van, csak térdem.

.....
Uram, láss meg Te is engemet,
Mindennek vége, vége.
Békíts ki Magaddal s magammal,
Hiszen Te vagy a Béke.

Mind: Uram! Állj mellettünk és könyörülj rajtunk!

Ének: Ó Jézus, Jézus! Ó édes Jézus! Istennek vérző Fia!
Tűrés példája, szentség formája, ó lelkünk drága díja!
Tűrés példája, szentség formája, ó lelkünk drága díja!

Előimádkozó: Forduljunk bizalommal Istenhez, aki nem kívánja a bűnös halálát, hanem, hogy megtérjen és éljen!

Mind: Uram! Állj mellettünk, és könyörülj rajtunk!

Előimádkozó: Forduljunk bizalommal a mi Urunkhoz, Jézus Krisztushoz, aki nem töri el az elrepedt nádat, és nem oltja el a pislogó mécsbelet!

Mind: Uram! Állj mellettünk, és könyörülj rajtunk!

Előimádkozó: Forduljunk bizalommal a Szentlélekhez, hogy őszinte bűnvallomást tegyünk, és megismerjük Isten megbocsátó kegyelmét!

Mind: Uram! Állj mellettünk, és könyörülj rajtunk!

Olvasmány Izajás próféta könyvéből. (Iz 53. 4-6.)

„Bár a mi betegségeinket hordozta, és a mi fájdalmaink nehezédtek rá, mégis olyannak láttuk, mint akit Isten vert meg, akire Isten sújtott le, és alázott meg... Igen, a mi bűneinkért döfték át, a mi gonoszságainkért törték össze: a mi békességünkért bűnhődött, és az ő sebei szereztek nekünk gyógyulást. Mi mindnyájan, mint az eltévedt juhok, kóborogtunk, mindenki a saját útjára tért, és az Úr mégis az ő vállára rakta mindannyiunk gonoszságát.” – Ez az Isten Igéje.

Mind: Uram! Állj mellettünk, és könyörülj rajtunk!

Válaszos zsoltár.

Könyörülj rajtam, jóságos Isten, nagy irgalmassággal töröld el minden vétkeim!

– Moss egészen tisztára engem, bűnöm szennyét vedd el rólam!

Mind: Uram! Állj mellettünk, és könyörülj rajtunk!

– Elismerem, hogy bűnbe estem, vétkeimet mindig látom.

– Ellened vétettem, csakis ellened, Uram, elkövettem minden gonoszságot.

Mind: Uram! Állj mellettünk, és könyörülj rajtunk!

– Istenem, teremts belém megújult szívet, igazságodban alkosd újjá lelkem!

– Ne taszíts el orcád elől, Uram, Szent lelkedet ne vond meg tőlem!

Mind: Uram! Állj mellettünk, és könyörülj rajtunk!

– Ha ajándékom kedves lenne előtted, Uram, egészen elégő áldozatot mutatnék be Néked!

– De az én áldozatom Számodra: a bűnbánó lélek, ne vesd meg bánkódó, megtört szívemet!

Mind: Uram! Állj mellettünk, és könyörülj rajtunk!

Ének: Ó Jézus, Jézus! Ó édes Jézus! Mennyeknek ékessége!

Hogy meghervadtál, jaj megfonnyadtál! Ó lelkek üdvössége! (ismétlés.)

Szentlecke Szent Pál apostolnak a kolosszeiekhez írt leveléből. (Kol 3. 8-10. 12. 17.)

„Hagyjátok el a haragot, gyűlölködést, rosszindulatot, átkozódást és az ocsmány beszédet! Ne hazudjatok egymásnak! – Vessétek le a régi embert bűnös szokásaival együtt, és legyetek új emberré, aki Teremtőjének képmására állandóan megújul!...

Úgy éljete, mint Isten szent és kedves választottjai! Legyen szívetekben irgalom, jóság, alázatosság, szelídség és türelem! Viseljétek el egymást, és bocsássatok meg egymásnak! Főleg pedig lakjék szívetekben szeretet, mert ebben foglalható össze a tökéletesség! – Bármit mondotok, vagy tesztek, mindent az Úr Jézus Krisztus nevében tegyétek, és általa adjatok hálát az Atyaistennek!” – Ez az Isten Igéje.

Mind: Uram! Állj mellettünk, és könyörülj rajtunk!

Előimádkozó: Istenem, irgalmas Atyám! Mint a tékozló fiú, fordulok Hozzád: „Vétkeztem ellened, nem vagyok méltó, hogy fiadnak nevezz!”

Mind: Uram! Állj mellettünk, és könyörülj rajtunk!

Előimádkozó: Jézus Krisztus, világ Megváltója! Úgy könyörgök Hozzád, mint a bűnbánó gonosztevő a kereszten, akinek megnyitottad az üdvösség kapuját: „Uram, emlékezzél meg rólam, mikor országodba jutsz!”

Mind: Uram! Állj mellettünk, és könyörülj rajtunk!

Előimádkozó: Szentlélek Úristen! Minden szeretet forrása! Bizalommal hívlak segítségül: „Tisztíts meg vétkeimtől, és add, hogy a világosság fiaként járjam az élet útjait!”

Mind: Uram! Állj mellettünk és könyörülj rajtunk!

Ének: Ó Jézus, Jézus! Ó édes Jézus! Ó hívek ékessége!
Ártatlan túrtél, s minket megnyertél, ó szívünk édessége! (Ismétlés.)

Fejezet a szent Evangéliumból. (Lk 15. 1-7.)

„Egy alkalommal vámosok és bűnösök jöttek Jézushoz, hogy hallgassák. A farizeusok és írástudók zúgolódni kezdtek: Ez szóba áll a bűnösökkel, sőt egy asztalhoz ül velük! – Jézus erre a következő példabeszédet mondta nekik: Ha valakinek közületek 100 juha van, és egy elvesz belőlük, nem hagyja-e ott a 99-et a pusztában, és nem megy-e mindaddig az elveszett után, míg csak meg nem találja? És ha megtalálta, örömmel viszi haza a vállán, otthon aztán összehívja barátait és szomszédait, és azt mondja nekik: Örüljetek velem, mert megtaláltam az elveszett juhomat! – Mondom nektek: A mennyben ugyanígy nagyobb az öröm egy megtérő bűnös, mint 99 igaz miatt, akinek nincs szüksége a megtérésre.” – Ezek a szent Evangélium szavai.

Mind: Uram! Állj mellettünk, és könyörülj rajtunk!

Hívek könyörgése.

Kérjük könyörögve az irgalmas Istent, tisztítsa meg mindannyiunk szívét, akik megvalljuk bűneinket, oldozzon föl minden bűntől minket, akik alázatosan beismerjük elégtelen voltunkat, és adjon bocsánatot nekünk, bűnösöknek, és gyógyítsa meg lelkünket.

– Hogy mindannyiunknak megbocsáss, és a bűneinkkel megérdemelt büntetést elengedd!

Mind: Uram! Állj mellettünk, és könyörülj rajtunk!

– Hogy akikben a bűn foltja a keresztségbe kapott tisztaságot beszennyezte, lelkünk szépségét visszanyerjük!

Mind: Uram! Állj mellettünk, és könyörülj rajtunk!

– Hogy akiket oltárod szent asztalához visszafogadsz, az örök élet reményében megújuljunk!

Mind: Uram! Állj mellettünk, és könyörülj rajtunk!

– Hogy Veled, Urunk, szentségi kapcsolatban maradva, Hozzád hűségesen ragaszkodjunk!

Mind: Uram! Állj mellettünk, és könyörülj rajtunk!

– Hogy akiket jószágod lélekben újjáteremtett, szereteted tanúi legyünk a világban!

Mind: Uram! Állj mellettünk, és könyörülj rajtunk!

– Hogy hűségesen kitartsunk Melletted, és a kegyelmi életet soha el ne veszítjük!

Mind: Uram! Állj mellettünk, és könyörülj rajtunk!

Most pedig mindannyian azokkal a szavakkal imádkozzunk Mennyei Atyánkhoz, amelyekre Krisztus tanított bennünket, és kérjük, hogy bocsássa meg bűneinket és szabadítson meg a gonosztól!

Mind: Miatyánk... Uram! Állj mellettünk, és könyörülj rajtunk!

Befejező ima.

Megfeszített Üdvözítőnk! – Itt állunk Előtted megszorodott szívvel, bűnbánó lélekkel. Tudjuk, hogy vétkeinkkel mi is hozzájárultunk kínhalálodhoz. De nem esünk kétségbe, mert tudjuk, hogy Te vagy a földre szállt Irgalom! Kérünk: világosítsd meg elménket és akaratunkat, hogy a szentgyónásban be tudjuk vallani minden vétkünket! Kérjük: töltsd el igaz belátással lelkünket, hogy meg tudjuk bánni mindazt, amivel Téged és ember-testvéreinket megbántottunk! Kérünk: töltsd el megrendüléssel egész valónkat, hogy soha többé ne akarjunk, és ne tudjunk megbántani Téged! Kérünk: adj erős akaratot és a jóvátétel szellemét, hogy a Te szereteted és népünk szolgálata szellemében tudjunk mindig élni!

Mind: Uram! Állj mellettünk, és könyörülj rajtunk!

Befejező ének: A keresztfához megyek.

Mert máshol nem lelhetek
Nyugodalmat lelkemnek.
Ott talállak, ó Szűz Anya,
Fájdalom közt bágyadozva,
Tör veré át lelkedet.

ÖTÖDIK NAP 4. ELŐADÁS: Közösség Krisztusban.

- Krisztusi Lét-közösség.
- Krisztusi Ige-közösség.
- Krisztusi Asztal-közösség.
- „És Én veletek vagyok a világ végezetéig!”

Életünkben hányszor gondoltuk: „Milyen jó lehetett a 12-nek... Milyen jó lehetett a 72-nek... Milyen jó lehetett azoknak, akik Jézus három éves nyilvános működése alatt állandóan együtt lehettek Vele! Milyen nagyszerű lehetett közösségben lenni Krisztussal, a krisztusi közösség tagjának lenni! Milyen más lehetne az ember élete! Mennyivel könnyebb lenne elviselni a krisztusi felelősséget! Mennyivel könnyebben lehetne teljesíteni a krisztusi küldetést!” – És eszünkbe sem jut arra gondolni, hogy a Boldogságos Anya, aki méhében hordozta, megszülte, melle tejével táplálta Krisztust, 30 éves koráig gondoskodott Róla, főzött Rá, ruházta Őt, és mindezek ellenére a hároméves működése alatt szinte közel sem került Szent Fiához. Csak a keresztút kínjában találkozott újra Vele, csak a kereszt tövének gyalázatában állt mellette, és csak a holt Krisztust ölelhette újra anyai szívére. – Pedig egészen bizonyos, hogy mindig együtt volt a földi életben Krisztus és Mária, mint ahogy a mennyei Boldogságban együtt vannak. Mert Istennél minden más, mint ahogy mi emberek elgondoljuk. A közösség is egészen más!

Panaszkodunk, hogy nem élhettünk Krisztus korában, hogy nem lehettünk társai, hogy nem élhettünk Vele tényleges fizikai közösségben. – Pedig Krisztus három olyan közösséget ajánl fel számunkra önmagával, mely valóságos, kétségbevonhatatlan – majdnem azt mondtam: kézzelfogható – közösség Krisztussal. Ezek a Krisztus által számunkra felajánlott közösségek: a Lét- és Élet-közösség, az Ige- és Igazság-közösség, az Asztal-közösség.

Utolsó előadásunkban vegyük sorra, és értelmezzük ezeket a Krisztusi Közösségeket.

1. Krisztusi lét- és Élet-közösség.

Mit tarunk mi emberi létközösségnek? És mi Isten elgondolásában a Lét- és Igazság-közösség?

Számunkra, emberek számára, a létközösséget az állandó fizikai együttlét jelenti. A család akkor létközösség, ha a házastársak és a gyermekek együttlaknak. – Svédországban és Norvégiában gyakori, ha külön laknak a házastársak, a gyermekek pedig az anyával. – Létközösség a család, ha mindent tudnak egymásról, együtt indulnak munkába, és együtt érkeznek haza, együtt végzik a család munkáit, együtt valósítják meg elgondolásaikat, a szülők állandóan tudnak gyermekeikről, és a gyermekek tudnak szüleikről, jól érzik együtt magukat, csak együtt érzik igazán jól magukat.

Folytassam? – Megosztják gondjaikat, bánataikat, örömeiket. Elmondják egymásnak a tapasztalt jót és rosszat, együtt örülnek az örvendezővel, és vigasztalják a szomorkodót. Hűségesek egymáshoz, megbíznak egymásban, és szeretik egymást azzal a szeretettel, amelyről Szent Pál ír a Szeretet-himnuszában. – Csak az az igazi emberi családközösség, amely megfelel ezeknek a feltételeknek, vagyis: a család-modellű emberi közösség. – Ilyen család, sajnos nagyon kevés akad, hát még ilyen család-modellű emberi közösség? Talán világnézeti bázis-közösségek, vagy egy-egy kulturális és szociális közösség. Gazdasági és politikai közösség soha!

Istennél a létbeli-közösség is egészen más, mint ahogy mi emberek elgondoljuk. – „Ha ketten-hárman összejönnek az én nevemben, én ott vagyok közöttük” – mondja Krisztus. És ez nem valami szép hasonlat, vigasztaló mondás, hanem a legteljesebb valóság. Krisztus ilyenkor teljes valóságában köztünk van! – Az, hogy mi nem látjuk? Az nem számít! Mert az isteni valóságok mások, mint az emberi valóságok. – Ugye, a megszentelő kegyelemmel a Szentháromságos Isten költözik lelkünkbe? – Ugye: „Aki szeret engem, azt szereti az Atyát is, és mi hozzá költözünk, és lakást veszünk nála”? – Ezek mind valóságos kijelentések, amelyek a teljes valóságot – úgy is mondhatnánk: fizikai valóságot – takarnak. – (Gyakran hitetlenül csóváljuk a fejünket. Bezzeg a szekták kis-egyházai valóságosan megélik Krisztus jelenlétét a közösségben és a szeretetben!) – Ezért a krisztusi Lét-közösségért van szükség az egyház-közösségek bázis-közösségeire, a családok együttimádkozására, a mi mostani együttlétünkre Krisztus nevében, és az általunk létrehozott – vagy létrehozandó – és irányított közösségeknek Krisztushoz való kapcsolódására. – És ez a tartós Lét-közösség Krisztussal valóságos Élet-közösséggé válik, ha hisszük, valljuk, és a szerint élünk.

Krisztus Lét-közösségre vonatkozó ígéretének azonban van folytatása: „Ha ketten-hárman ugyanazt kéritek az Atyától az én nevemben, megadja nektek!” – No, nem ötös Lottót, vagy 13 + 1-es Totó találatot, de nem is anyagi és világi javakat! Meggyőződésem, hogy ha Krisztus nevében állhatatosan kérjük egy súlyos beteg gyógyulását, az megtörténik... Ha neki és nekünk lelki javunkra szolgál. – Meg nem hallgatott imáink tragikuma abban van, hogy általában mi akarjuk megszabni Istennek, hogy mit tegyen, és nem Istenre bízunk, hogy azt tegye, ami lelkünk javára válik. – Ennek a tudomásul vétele is hozzátartozik Krisztussal való Lét- és Élet-közösségünkhöz, mert a közösség tagjai együtt, közösen döntenek a lényeges kérdésekben, Krisztussal pedig csak akkor vagyunk Lét- és Élet-közösségben, ha Őt is bevonjuk döntéseinkbe. Mert Ő is személyes társunk, valóságos partnerünk az élet alapvető problémáiban.

Krisztusi Ige- és Igazság-közösség.

Mit jelent az ember számára az igeközösség? – Közösséget a gondolatban és a szóban; a gondolat és szó mélyén levő igazságban. Ezt az igazságot az ember nem titkolja, nem rejti véka alá, hanem kimondja, és a közösség – ha egyet ért vele – magáévá teszi. – Emberi viszonylatban ilyen igeközösségnek lehet nevezni a világnézeti, kulturális és társadalmi közösségek nagy részét, sőt akad a gazdasági és politikai közösségek között is nem egy, amely magán viseli az emberi ige-, vagy igazság-közösség jegyeit. – Meg kell azonban jegyeznünk, hogy az emberi ige-, vagy igazság-közösség nem feltétlenül létközösség is egyben. Talán úgy válik helyessé fogalmazásunk, ha azt mondjuk: a valódi létközösség minden esetben egyben igeközösség is, de fordítva nem.

Istennél az Ige-közösség is más, mint ahogy mi emberek elgondoljuk. A krisztusi Ige-közösség azt jelenti, hogy ha a Szentírást, az Evangéliumban Krisztus szavait olvassuk, azt hallgatjuk, másoknak magyarázzuk, vagy másokkal megbeszéljük, közösségben vagyunk Krisztussal. És ez egyben Krisztusi Igazság-közösség is. – Természetesen ez az Ige-közösség nem azt jelenti, hogy mindennel kapcsolatban azonnal tudjunk mondani szentírási idézetet, de még azt sem jelenti, hogyha valami problémánk támad, akkor találomra felcsapjuk a Bibliát, és ott találunk rá problémánk megoldására. – A Krisztussal való Ige-közösség azt jelenti, hogy együtt, Vele közösen kutatjuk az Atya és Krisztus gondolatait. A Szentírás szavaiban Krisztussal együtt találjuk meg azt az Igazságot, amely szerinti életet kíván tőlünk Isten. – Mert a krisztusi Ige-közösség egyúttal Lét-közösség is az isteni szándék szerint, mint ahogy Krisztus mondja: „Az én szavam igazság és élet...” Ez viszont csak úgy válhat valóra, ha a krisztusi Ige- és Igazság-közösség egyben Lét- és Élet-közösséggé válik Krisztusban.

És ez az Ige-közösség vonatkozik a családi Szentírás-olvasásra, a Biblia-közösségekre, de mi reánk is, amennyiben Krisztus gondolatait és igazságait kutatjuk a magunk a magunk, családjunk és az általunk elérhető közösségek számára. Amikor a „Krisztusibb embert” akarjuk kimunkálni magyar népünkben, magyar népünk számára.

3. Krisztusi Asztal-közösség.

A magyar paraszt számára a múltban a vasárnapi asztal-közösség jelentette a családi élet csúcspontját. – A templomból megtérve a vasárnapi asztal köré gyűlt össze a család: az ebéd – majdnem – csak ürügy volt a családi együttlétre; a családi és egyéb problémák megbeszélésére; általában a beszélgetésre. – A hétköznap más volt: korán reggel elment a ház aprajánagyja, a reggeli szinte csak pár falat volt, állva, marokból; az ebéd kinn a földön, munka közben; a vacsora későeste, amikor fáradtan hazatértek a napi munkából, és szinte falattal a szájukban feküdtek le. – (Arany János „Családi kör” c. verse olyan idill, amely a múlt században legfeljebb vágyálom lehetett.) – De a vasárnap, az más volt! Talán még ma is más! Bár sokat veszített ünnepélyességéből, meghittségéből és tartalmából. – A fiatalok pedig már nem is ismerik a vasárnapi asztal-közösség összetartó erejét.

Istennél az Asztal-közösség az egyetlen, amely hasonlít a 80-100 évvel ezelőtti emberi elgondoláshoz. Minden bizonnyal azért, mert a krisztusi Asztal-közösségnek volt emberi megvalósulása a vasárnapi asztal-közösség. – Mert Krisztus minden nap, de különösen vasárnapról-vasárnapra hív minket az Ő különleges Asztal-közösségébe. Asztalt terít számunkra, és abban az Asztal-közösségben saját Testével és Vérével táplál bennünket. És közben beszélget velünk, megbeszéli velünk a sajátmagunk, családi-közösségünk, egyház- és világi-közösségeink problémáit. – Különleges Közösség ez: egyszerre Lét- és Élet-közösség, ugyanakkor

Ige- és Igazság-közösség, és mindezt egybefogja a krisztusi Asztal-közösség, mely ünnep és meghittség, és lelkünk valóságos Tápláléka. – Hát lehet ettől az Asztaltól csak úgy felugrani? – Lehet ezt a közös együttlétet megszakítva, elszaladni? – Egyáltalán, lehet ettől az Asztaltól távol maradni? Ezt az ünnepélyes vendégséget elmulasztani? Ebből a nagy és szent családi-beszélgetésből kimaradni?

Az Ósegyház tudata, hogyan kell ünnepelni a krisztusi Asztal-közösséget! – És a mélyen keresztény magyar parasztság is tudta megadni a módját: ünneplőbe öltözött, fölballagott a templomhoz. – Nem az utolsó pillanatba esett be a templomba! Ennek is megadta a módját. – Idejében fölérkezett a templom elé, kezét fogott és pár szót beszélgetett gazdatársaival, és mint egy szilárd, öntudatos közösség, együtt mentek – dehogyan is mentek: vonultak, mint egy ünnepségre – be a templomba. – Ünnepélyes komolysággal vettek részt Krisztus Asztal-közösségében: méltósággal énekeltek, nyugodtan hallgatták az Evangéliumban Krisztus szavait, és a Felajánlás, Átváltozás, Áldozás áhítata előntötte arcukat. – Krisztus Asztal-közössége után ugyanolyan komolysággal vonultak ki a templomból, de nem rohantak el, mint ma szokásos, hanem nyugodt beszélgetéssel még vagy negyed órát töltöttek a templom előtt. Aztán kényelmesen ballagtak el csoportokban, mindenki utcasarkánál vagy háza előtt szívélyesen elbúcsúztak egymástól. Így mentek haza az otthoni ünnepélyes asztal-közösségbe.

Nem mese, vagy szép elképzelés ez, láttam eleget bácskai vagy jászági nagymiséken, s tudom, volt olyan szokás, hogy a hazatérő gazdát az otthon maradottak, akik a kis-miséen vettek részt: „Áldást hoz, aki az Isten-házából jön!” – köszöntéssel fogadták. Mire ez volt a válasz: „Részük legyen benne!” – És ismertem olyan családokat, akol az apa szépen elmondta az Evangéliumos, és szabatosan összefoglalta a plébános beszédét azok számára, akik nem mehettek templomba.

A krisztusi Asztal-közösség a krisztusi Lét- és Ige-közösség egybekapcsolása és teljessé tétele. Hiába lenne Lét- vagy Ige-közösség, ha nem koronázná meg a krisztusi Asztal-közösség: az Ünnep, a Táplálék, a maradéktalan Együttlét Krisztussal. – A „Krisztusibb embert” lehetetlen megvalósítani a krisztusi Asztal-közösség nélkül. „Ha nem eszitek az Emberfia testét, és nem isszátok az Ő véré, nem lesz élet tibennetek!” – És ha nem látnak igazi követendő példát a fiatalok, akkor hiába van bennük igény Jézus iránt, hiába akarják megvalósítani a Jézusi Lét- és Igazság-közösséget. – „Az apák ették az éretlen gyümölcsöt, és a fiaknak vásott el a foguk tőle” – mondja a Szentírás. Ha mi és az általunk elérhető apák nem adnak példát a krisztusi Asztal-közösség ünneplésére, a gyermekek nem fognak eljutni oda. És akkor hogyan valósulhat meg Kerkai Atya élénk tűzött első és legfontosabb feladata a „Krisztusibb ember!”

Legyen számunkra vasárnapról-vasárnapra életünk állandó ünnepe a krisztusi Asztal-közösség! Onnan induljunk heti küzdelmeinkbe, és ha úgy érezzük, hogy fáradunk, és gyengék vagyunk, akkor hét közben is keressük fel Krisztus Asztal-közösségét, „hogy életünk legyen, és minél bőségesebben legyen...”

4. „És én veletek vagyok a világ végezetéig!”

Mennyi egy emberi közösségnek az időtartama?

– A legbensőségesebb emberi közösség: a házasság „holtomiglan, holtodiglan” tart.

– A családi közösség – ha az valóságos családi-közösség – nem szűnik meg a szülők halálával, továbbtart a gyermekek, unokák életében is.

– A népi, nemzeti-közösség, mint egy patak vagy folyó öleli át a történelmet, tagjai maguk között tudják a népi ősokeket-hősöket, maguk előtt tudják az új nemzedékeket, akikért érdemes élni, dolgozni, küzdeni, áldozatot hozni. És diófát ültetni...

– A kulturális-közösségek élettartama bizonytalan. A nyelvi-közösség addig él, amíg a nép. A nép kipusztultával a nyelvi-közösség is felbomlik, megszűnik. – A teljes kulturális-közösségek élete, bár viszonylag hosszú, mégis kiszámíthatatlan. Toynbee professzor, a híres angol történet- és kultúr-filozófus szerint az utolsó 8-10 ezer évben 27 nagy kultúra váltotta fel folyamatosan egymást.

– A társadalmak, a bennük levő gazdasági-politikai struktúrák, „mint az eső cseppje: hullanak és felszáradnak”. A mi – hosszúnak még igazán nem mondható – életünkben négy társadalmi berendezkedés: a félféudális-félkapitalista úri világ, a nemzetiszocialista-nyilas, majd a bolsevista társadalom, most pedig – a rendszerváltás után – az u. n. demokratikus társadalom, mely mindinkább szocliberál-kapitalista formát ölt. – Szóval ez a négy társadalmi forma váltotta egymást, közben volt a néhány napos dicsőséges forradalmunk 1956-ban.

Van egyáltalán valami állandó? Valami időt álló? Valami, ami túléli az egymást váltó kultúrákat, társadalmakat?

Egy biztosítékunk van, a krisztusi szó: „Én veletek vagyok a világ végezetéig!” – Ez az ígéret nem népeknek szól, hiszen csak az elmúlt 2000 év alatt is népek hullottak keresztül az idők rostáján, népek szűntek meg, vagy olvadtak bele más népekbe, birodalmak szűntek meg, új birodalmak alakultak. – De még csak nem is egyes vidékek keresztény egyházainak szól a krisztusi ígéret. – Üssük fel a Jelenések Könyvét! A 2. és 3. fejezetben a hét kis-ázsiai egyházzal mond ítéletet az Úr. Mindben lát kivetni valót, mindet inti, hogy változtasson magatartásán, „különben fellépek ellened!” – mondja az Úr. – A hetedik egyház elleni ítélet a legszigorúbb: „Bárcsak hideg volnál, vagy meleg! De mivel langyos vagy és se hideg, se meleg, kivetlek szájamból!” – És lám, a kisázsiai egyházak eltűntek a föld színéről. És velük együtt a virágzó észak-afrikai egyházak is az Iszlám hódítás áldozatai lettek.

Hol a biztosíték, hogy a magyar kereszténység és magyar népünk megmarad? – Kerkai Atya mindig reménykedett megmaradásunkban „múltunk aranyfedezete” miatt. – Talán mi is reménykedhetünk az elmúlt fél évszázad áldozatai, szenvedései, vértanúságai miatt. Hiszen ugyancsak a Jelenések Könyvében olvassuk: „Kik ezek a fehér ruhába öltözöttek, és honnan jöttek?... Ezek a nagy üldözésből jöttek, és fehérre mosták ruhájukat a Bárány vérében.” – Ők a mi biztosítékaink, hogy magyar népünk és magyar szent kereszténységünk a jelen – és várható jövő – nagy nehézségei között is megmarad. Hogy „nem éhezünk, és nem szomjazunk többet, a nap nem éget meg, sem más forráság... Isten pedig letöröl szemünkről minden könnyet.”

Krisztus ígérete: „Ne féljete, én meggyőztem a világot!” – párosul ezzel a másik ígérettel: „Én veletek vagyok a világ végezetéig!” – Ez a két ígéret adjon nekünk mindig erőt egyéni-életünkben, családi-életünkben, nemzeti-életünkben és társadalmi-életünkben, növelje felelősségtudatunkat és küldetésbe vetett hitünket. Higgyünk abban, hogy a krisztusi Lét- és Élet-közösség, Ige- és Igazság-közösség, valamint a mindezt egységbe foglaló krisztusi Asztal-közösség ad mindenkor erőt felelősségvállalásunkhoz és küldetésünk teljesítéséhez. – Kerkai Atya pedig – ígéretéhez híven – segít bennünket onnan túlról: a Boldogság és örök Béke országából, hogy ne csak önmagunkat, hanem minden ránk bízottat odavihessünk örök Urunk elé.

Adja Isten, hogy úgy legyen!

BEFEJEZÉS LITURGIÁJA.

Katolikusoknál: Szentmise és közös Szentáldozás.

Ének: Kezdődik az ének, az Úr Fölségének,

Kezdődik a szent áldozat.

Alázatos hittel, imánk Hozzád sír fel,

Ó, Atyánk, kegyesen fogadd!

Bűnbánó szívvel koldulunk:

Könyörülj népeden, Urunk!

Érte halt halált Szent Fiad.

Olvasmány a Királyok Könyvéből. (Kir I. 19. 4-8.)

„Amikor a Júdához tartozó Beersabéba ért Illés próféta, otthagyta szolgálját, maga pedig behúzódott egynapi járásra a pusztába. Amikor odaért beült egy borókabokor alá, és a halált kívánta. Azt mondta: „Most már elég, Uram! Vedd magadhoz lelkemet! Én sem vagyok különb atyáimnál!” – Ezzel lefeküdt, és elaludt, Egyszer csak angyal érintette meg és így szólt hozzá: „Kelj föl, és egyél!” – Ahogy odapillantott, a fejénél egy sült cipó, meg egy korsó víz volt. Evett is, ivott is, de aztán újra lefeküdt aludni. Ám az Úr angyala másodszor is megjelent, megérintette, és azt mondta: „Kelj föl, és egyél! Különben túl hosszú lesz neked az út.” – Fölkelt, evett, ivott, aztán negyven nap és negyven éjjel vándorolt ennek az ételnek az erejéből, egészen az Isten hegyéig, a Horebig.” – Ez az Isten Igéje.

Mind: Istennek legyen hála!

Válaszos zsoltár.

Az Úr nékem pásztorom, ínséget nem kell látnom.

Mind: Az Úr nékem pásztorom, ínséget nem kell látnom.

– Viruló réteken ad helyet nekem, felüdít a tiszta vizek forrásaiból.

Elöttem jár az igaz úton: vezet engem jóságos szívével.

Mind: Az Úr nékem pásztorom, ínséget nem kell látnom.

– Midőn át kell haladnom a halál sötét völgyén, nem félek, mert ott vagy velem:

– Biztonságban érzem magam pásztorbotod oltalmában.

Mind: Az Úr nékem pásztorom, ínséget nem kell látnom.

– Asztalt terítesz és táplálsz engem, és üldözőmet szégyen éri,

Fejemen illatos olaj csillog, serlegem megtöltöd bőkezűen.

Mind: Az Úr nékem pásztorom, ínséget nem kell látnom.

– Jóságod és irgalmad nyomon követ életem minden útján.

És otthonom lesz az Isten háza szünet nélkül, mindörökre.

Mind: A Úr nékem pásztorom, ínséget nem kell látnom.

Szentlecke Szent Pál apostolnak a korintusiakhoz írt első leveléből. (Kor I. 11. 23-26.)

„Testvéreim! Az Úrtól kaptam ugyanis, amit közöltem veletek: Az Úr Jézus elárulásának éjszakáján fogta a kenyeret, hálát adott, megtörte és így szólt: Vegyétek és egyétek, ez az én testem, melyet értetek adok. Ezt tegyétek az emlékezetemre. – Ugyanígy vacsora után fogta a kelyhet és így szólt: Ez a kehely az újszövetség az én véremben. Ezt tegyétek, valahányszor isztok belőle, az én emlékezetemre. – Valahányszor ugyanis ezt a kenyeret eszitek, és e kehelyből isztok, az Úr halálát hirdetitek, míg el nem jön.” – Ez az Isten igéje.

Mind: Istennek legyen hála!

Alleluja! Jézus mondja: Én vagyok az égből alászállott élő kenyér. Aki eszik ebből a kenyérből, örökké élni fog. – Alleluja!
(Nagyböjtben „Alleluja!” nélkül.)

Evangélium Szent János evangélista könyvéből. (Jn 6. 51-58.)

A kenyérszaporítás utáni napon Jézus így beszélt a zsidók sokaságához: „Én vagyok a mennyből alászállott élő kenyér. Aki e kenyérből eszik, örökké él. A kenyér, amelyet adni fogok, az én testem a világ életéért.” – Vita támadt erre a zsidók között: „Hogyan adhatja ez a testét eledelül nekünk?” – mondták. – Jézus megerősítette: „Bizony, bizony mondom nektek: Ha nem eszitek az Emberfia testét, és nem isszátok az ő véré, nem lesz élet bennetek. Aki eszi az én testemet, és issza az én vére, annak örök élete van, és én feltámasztom az utolsó napon. Az én testem valóban étel, és az én vérem valóban ital. Aki eszi az én testemet, és issza az én vére, bennem marad és én őbenne. Amint engem küldött az élő Atya, és én az Atya által élek, úgy, aki engem eszik, én általam él. Itt a mennyből alászállott kenyér, ez nem olyan, mint a manna, melyet atyáitok ettek és mégis meghaltak. Aki ezt a kenyeret eszi, örökké él.” – Ezek a szent Evangélium szavai.

Mind: Áldunk Téged, Krisztus!

Ige-liturgia: Ki lehet az Isten küldöttje?

„Aztán hallottam az Úr szavát: Kit küldjek el? Ki legyen a mi követünk? – Így válaszoltam: Íme, itt vagyok, küldj engem!” (Iz 6. 8.)

„Nem szégyellem az Evangéliumot, mert maga az Isten ereje az, amely üdvözít mindenkit, aki hisz benne.” (Róm 1.6.)

Testvéreim!

Izajás és Szent Pál a küldetésről beszél. Próbáljuk meg végiggondolni a következőket:

- Mi a küldetés?
- Ki lehet Isten küldötte?
- Mit tartalmaz az evangéliumi küldetés?

1. Mi a küldetés?

– A küldetés, a követség – a hétköznapi beszédben – mindig megtisztelő és bizalmi feladat. Uralkodók, nagy urak használják fel legmegbízhatóbb embereiket arra, hogy valami fontos, bizalmas és sürgős üzenetet közvetítsenek, valami bizalmi feladatot hajtsanak végre.

A küldött minden esetben nem valami jött-ment, nem akárki, hanem megbízható és kipróbált egyén, aki hosszú időn át hűségesen bizonyította megbízhatóságát, ragaszkodását, és hűségével rászolgált ura bizalmára.

A küldött minden esetben nem valami semmitmondó dologra, nem valami hétköznapi munka elvégzésére, hanem bizalmas, fontos és leggyakrabban sürgős feladat végrehajtására kap megbízatást, amely gyakran veszéllyel jár, vagy legalább is nagy körültekintést és feltétlen hűséget kíván.

A küldött minden esetben nem kényszer, vagy erőszak hatására cselekszik, hanem tudatosan és szabadon – tehát önként – vállalja a rábízott és fontos feladat végrehajtását.

Tehát: megbízható egyén, bizalmas és fontos feladat elvégzésére, önkéntes vállalkozó. – Garanciája: az évekig tartó – kis és nagy dolgokban megnyilvánuló – hűség és megingathatatlanlanság.

2. Ki lehet Isten küldötte?

– Isten küldöttjének lenni annyit jelent: elvállalni Isten kiválasztását, melyet rendszerint a természetben és a történelmen keresztül közvetve közöl, emberi mivoltunk szempontjából valami lényeges feladat megismerésére, szolgálatára és védelmére.

Mik lehetnek ezek a feladatok? Az értelmes-élet szolgálata; az erkölcsiség védelme; a fejlődés előmozdítása; a természetfölötti megismerése és beépítése az emberi életbe; Isten közvetlen szolgálata a szentségi- és általános papság révén; a családhoz és a néphez való föltétlen ragaszkodás, stb.

Az Isten küldöttje minden esetben a megbízhatóság kimagasló fokának birtokosa, aki Isten és Krisztus iránti hűségét a hétköznapiak kis dolgaiban folyamatosan igazolta: „Aki kicsiben hű, nagyban is hű.”

Az Isten küldöttje minden esetben a bizalmas feladat döntő jellegét felismeri, és teljesen magáévá teszi, végrehajtásáért minden áldozatra kész.

Az Isten küldöttje minden esetben a küldetésre csak egyféle módon reagál: „Íme, itt vagyok, Uram, küldj engem!”

Az isteni küldetéssel kapcsolatban azonban tudomásul kell venni: kérni lehet a küldetést, de kierőszakolni nem! – A küldetés elfogadásához és teljesítéséhez mérhetetlenül sok kegyelem szükséges, ezt a kegyelmet pedig csak a szelídek és alázatosak kapják meg. – „Nem ti választottatok engem, hanem én választottalak titeket!” – mondja Krisztus.

3. Az evangéliumi küldetés.

– Az evangéliumi küldetést és annak elfogadását Szent Pál a következőképpen fogalmazza meg.

Nem lehet és nem szabad szégyellni az Evangéliumot: „Nem akarok mást hirdetni, csak Krisztust, a Megfeszítettet! – Ez pedig a világ szerint oktalanság és bolondság, éppen ezért a világ szerint szégyellni való. Vállalni kell tehát az Evangélium szóban és tettben történő hirdetéséért a lenézést, a kigúnyolást, a „világ bölcseinek” értetlenségét és dölyfös elmarasztalását.

De „az Evangélium Isten ereje”, mely meghalad minden emberi erőfeszítést és gáncsoskodást, képessé tesz bennünket arra, hogy „mindent elviseljünk, és mindent megbocsássunk”, és teljesíteni tudjuk az isteni küldetést.

És az „Evangélium mindenkit üdvözít, aki hisz benne”. – Ehhez azonban a bizalommal teli meggyőződés mellé elsősorban hit kell. Különösen a küldetés hordozójában kell lennie „hegyeket-mozgató hitnek”, különben nem lehet küldött. – Ennek a hitnek azonban mindenkor cselekedetekben kell megnyilvánulnia, különben számunkra „hiába halt meg Krisztus a

keresztfán. – Ennek a hitnek kell minket is áthatnia, akik munkatársak kívánunk lenni abban a nagy munkában, hogy magyar népünk visszataláljon Istenhez.

Most pedig forduljunk Szentháromságos Istenünkhöz, és isteni Mesterünkhöz: a küldetés adójához és a küldetés megőrzőjéhez, és szívünk-lelkünk minden szeretetével kérjük:

„Íme, itt vagyok, Uram, küldj engem! Küldj a világba a szenvedő embertestvérekhez, elesett magyar népünkhöz, hogy hirdethessem nekik a Teremtés, a Megváltás és a Megszentelés evangéliumának titkait! Add, hogy elvigyem hozzájuk a Boldogság Hegyének üzenetét! Hadd fakadjon fel mindannyiunk szívében-lelkében a keresztény Remény! – És add kegyelmedet, hogy mindig szelíd legyek és alázatos, békességes és tisztaszívű, hűséges mindhalálig: méltó lehessen bizalmadra és küldetésed hordozására!” – Ámen.

Hiszek egy...

Hívek könyörgése.

Megváltó Krisztusunk! Íme, a szent gyónásban megtisztult lélekkel lépünk Eléd, várva, hogy asztalodról Testteddel és Véreddel táplálj bennünket. Addig is bizalommal fordulunk Hozzád és terjesztjük Eléd kéréseinket.

– Add, Urunk, hogy mindenekfölött megbecsüljük a belénk oltott emberi méltóságot, és a Tőled kapott megváltott emberséget!

Mind: Kérünk Téged, hallgass meg minket!

– Add, Urunk, hogy a családi-életet, annak tisztaságát és sérthetlenségét mindig elsőrendű értéknek tekintsük, minden erőnkkel szolgáljuk, és soha ellene ne vétkezzünk!

Mind: Kérünk Téged, hallgass meg minket!

– Ad, Urunk, hogy nemzetünk céljait mindig szem előtt tartva, értékeit mindig megbecsüljük, népünkért és nemzetünkért minden munkára, fáradságra és áldozatra hajlandók legyünk!

Mind: Kérünk Téged, hallgass meg minket!

– Add, Urunk, hogy az önmagunkért, családunkért és népünkért való felelősségről soha meg ne feledkezzünk!

Mind: Kérünk Téged, hallgass meg minket!

– Add, Urunk, hogy hivatásunknak, melyet hitünkért és népünkért önként vállaltunk, mindig megfeleljünk!

Mind: Kérünk Téged, hallgass meg minket!

– Áldd meg, Urunk, kereszténységünkért és magyarságunkért végzett munkánkat, hogy amit kegyelmed segítségével megkezdünk, azt hűségesen folytathassuk, és eredménnyel végezhessük!

Mind: Kérünk Téged, hallgass meg minket!

Tekints ránk szeretettel, Megváltó Krisztusunk, és add, hogy mindig a Te akaratod, családunk és népünk szeretete álljon a szemünk előtt, és az Érted és értük végzett munkát soha ne tekintsük tehernek, hanem szeretetből fakadó emberi szolgálatnak. Ki élsz és uralkodsz mindörökké.

Mind: Ámen.

Felajánlási ének:

A kereszt oltárán, Jézus égi Bárány

Atyjának feláldoztatott.

Kenyér s bor színében megújítja szépen

Az áldott szent áldozatot.

Ó, Atyánk, kegyesen fogadd,
Hintsd le ránk szent malasztodat,
S fordítsd el tőlünk haragod!

Mi is a szívünket, bűnkat, örömünket
Áldozzuk, ó Atyánk, Neked.
Kezed áld vagy büntet, egész életünket
Adtad, hát el is veheted.
Jézusért bízva szenvedünk,
Jézusé legyen életünk,
Ki értünk fölfeszítettett!

Szentségi ének: Imádlak, nagy Istenség, test s vér titkos mély Szentség,
Leborulva.
Itt van Isten s emberség, véghetetlen nagy Fölség,
Fömládozva.

Üdvözlég, te szent Manna! Ennél többet ki adna?
Nincs mód benne.
Ez az égi nagy jószág, a teljes Szentháromság
Nagy kegyelme.

Áldozás utáni ének:
Édes Jézus, Neked élek! Édes Jézus, Neked halok!
Életemben-halálomban, édes Jézus, Tied vagyok! (ismétlés.)

Áldozás utáni ima.
Krisztus lelke, szentelj meg minket!
Krisztus teste, üdvözíts minket!
Krisztus vére, ihless meg minket!
Krisztus oldalából kifolyó víz, tisztíts meg minket!
Krisztus kínszenvedése, erősíts meg minket!
Ó, édes Jézus, hallgass meg minket!
Szent sebeidbe rejts el minket!
Ne engedd, hogy Tőled elszakadjunk!
A gonosz ellenségtől oltalmaz minket!
Halálunk óráján hívj el minket!
És juttass Magadhoz minket!
Hogy szentjeiddel dicsérjünk Téged!
Mindörökké. Ámen.

Befejező ének: Boldogasszony, Anyánk! Régi nagy Pátrónánk!
Nagy ínségben lévén, így szólít meg Hazánk:
Magyarországról, édes Hazánkról,
Ne feledkezzél meg szegény magyarokról! (ismétlés.)

ELBOCSÁTÁS.

Jézus ezt üzeni szent Evangéliumában.

- Boldogok a lélekben szegények, mert övék a mennyek országa.
- Boldogok a szelídek, mert az ő örökségük lesz a föld.
- Boldogok a szomorkodók, mert vigasztalást nyernek.
- Boldogok, akik éheznek és szomjazzék az igazságot, mert vágyakozásuk beteljesül.
- Boldogok az irgalmasok, mert elnyerik az irgalmasságot.
- Boldogok a tiszta szívűek, mert meglátják az Istent.
- Boldogok a békességszerzők, mert ők az Isten igazi gyermekei.
- Boldogok, akik üldözést szenvednek az igazságért, mert övék a mennyek országa.

Boldogok vagytok, amikor szidalmaznak, és üldöznek titeket, és hazudozva minden rosszat fognak rátok miattam. Örüljete és ujjongjatok, mert jutalmatok bőséges lesz a mennyben, hiszen így üldözték a prófétákat is elöttetek...

Mert nem különb a tanítvány mesterénél, sem a szolga uránál. Aki titeket hallgat, engem hallgat, aki titeket befogad, engem fogad be...

Menjete, és ne féljete! Bízatek bennem, mert én meggyőztem a világot!

Búcsúzó beszéd.

Búcsúzóul közvetíteni szeretném Kerkai Atya üzenetét:

VÁLLALD A KRISZTUSIBB EMBERT, A MŰVELTEBB ORSZÁGOT, AZ ÉLETERŐS NÉPET ÉS AZ ÖNTUDATOS MAGYARSÁGOT

Igaz, erről már esett szó, de igen röviden. Ezt igyekszünk még – befejezésképpen – Kerkai Atya szellemében átgondolni, mert ez ma – az Atya születésének 100 éves évfordulóján – inkább aktuális, mint valaha.

Először: Vállald öntudatosan a KRISZTUSIBB EMBERT! – Ez valójában magában foglalja a krisztusi felelősséget és a krisztusi küldetést. – Az ember ugyanis „tudatos és szabad erkölcsi személyiség, aki felelős minden gondolatáért, szaváért és mulasztásáért. Amikor az időtlenségben Isten nevében nevezi az embert – „Lásd, tenyerembe írtam nevedet” – mondja Izajásnál, – egyben küldi, hogy képviselje az Isten által elgondolt emberséget. – Ennek az embernek kell KRISZTUSIBBÁ VÁLNI! – Vagyis vállalnia kell a Krisztusi felelősséget: „Aki utánam akar jönni, vegye fel keresztjét, és kövessen engem!” – És ugyanakkor vállalnia kell a krisztusi küldetést: „Úgy szeressétek egymást, ahogyan én szerettelek titeket!”

Mit takar Kerkai Atya első alapeszméje – a KRISZTUSIBB EMBERT! – amelyért ő 10 év súlyos fegyház, halálos betegséget – utolsó éveit vakon, némán, megbénultan töltötte – és embertelen szenvedésekkel teli halált vállalt?

Jelent igaz emberséget és valódi kereszténységet. Jelent elvállalt keresztény emberi felelősséget. És jelent kitüntető keresztény emberi küldetést. –Mindezt nem érti, mert nem értheti a világ, amely „a test kívánsága, a szemek kívánsága és az élet kevélysége” miatt minden mást lenéz, kigúnyol, megvet. – Mi viszont tudjuk, hogy az első alapeszme a döntő! Csak ennek vállalásával valósulhat meg minden más, és csak ez tehet bennünket az Atya lelkületének és eszméinek hordozójává.

Másodszor: MŰVELTEBB ORSZÁGOT! – A második alapeszme magában foglalja a Kerkai Atya szellemiségét követők kultúrával, kultúrpolitikával kapcsolatos valamennyi teendőjét. – „Ez a feladat – hangoztatta P. Kerkai – népünk szellemi fejlődéséért való felelősséget ró ránk.

Küldetés ez az általános emberi, a sajátosan népi-nemzeti és a speciális szakmai kultúra elsajátítására.” –”Műveltebb országot!” – kiáltja felénk Kerkai Atya Széchenyivel, Eötvössel, Teleki Pállal és a többi nagy magyarral, akik a kultúrát népünk felemelkedése egyik legfontosabb eszközének tekintik. – Európának értékes, és a többi országgal egyenértékű tagjává kell lennünk. – Mik a feltételek?

– Az általános emberi kultúrában érzük utol Nyugatot. „Hacsak nem támadnak bölcs emberek, a világ jövő sorsa veszélyben forog!” – figyelmeztet a II. Vatikáni Zsinat. – Hozzá tehetjük: hazánk sorsa is!

– A sajátos népi-nemzeti kultúránkat – mint különleges ajándékot Európa és a Világ számára – emeljük klasszikus magasságra. Idézhetjük VI. Pál pápánkat: „Legyen gazdag vagy szegény, minden népnek megvan az őstől örökölt kultúrája... Súlyos hiba lenn ezt feláldozni az anyagiak kedvéért. Ha volna nép, amely ebbe beleegyezne, legjobb énjét veszítené el. Azt áldozná fel, amiért egyáltalán érdemes élni...” (Populorum Progressio 40.)

– A speciális szakmai kultúrák területén vissza kell szerezni a magyar munka hitelét, becsületét és hírnevét.

Ha Kerkai Atyával MŰVELTEBB ORSZÁGOT akarunk, akkor a teljes humanizmust kell előmozdítanunk. „Az igazi humanizmus elismeri az emberi élet igazi eszményét megadó hivatást, és nyitva áll az Isten felé. Az értékek zsinórmértéke semmi esetre sem az ember, aki önmagát csak úgy valósíthatja meg, ha túllép önmagán...” (Populorum Progressio 44.)

Harmadszor: ÉLETERŐS NÉPET! – Ezen a területen a legszomorúbb a helyzetünk. Egy egész sor dologban világelsők, vagy a legelsők között vagyunk.

– Vezetünk az 1000 főre eső öngyilkosságok számában.

– Vezetünk az 1000 főre eső halálozások számában.

– Élvonalon vagyunk az 1000 házasságra eső válások számában.

– Ugyancsak elől vagyunk az 1000 főre eső testi-szellemi fogyatékosok számában.

– Nem kevésbé élen állunk az 1000 főre eső művi-abortuszok számában.

– Végül elől állunk az 1000 szülésre eső koraszülések és rendellenes szülések számában.

Egy népnek csak akkor van reménye és esélye, hogy ÉLETERŐS NÉPKÉNT megmaradjon, ha átérzi a teljes felelősséget a biológiai, szellemi és társadalmi élet területén. Ha átérzi a krisztusi felelősséget a világnézeti, a vallási és a kegyelmi élet területén. Ha mindez – Kerkai Atya megfogalmazása szerint – felelősséget és küldetésvállalást jelent népünkért, családjaink krisztusi megújulásáért, akkor biztosítani kell az alapvető szellemi és kegyelmi eszközöket. – És akkor bekövetkezhet, amivel Kerkai Atya vigasztalt bennünket: „Egy nép néhány igazán keresztény nagycsaládon keresztül is megújulhat!”

Negyedszer: ÖNÉRZETES MAGYART! – Ezt a negyedik felszólítást Kerkai Atya Széchenyitől kölcsönözte. Ez is az erkölcsi felelősség része: vonatkozik egyénre, családra, nemzetre.

VÁLLALD ÖNTUDATOSAN MAGYARSÁGODAT! – Joggal kívánhatja ezt tőlünk az Atya, hiszen lelki végrendeletében kijelenti: „Életem-halálom egyetlen szerelme a magyar nép és a magyar haza!” – Mit üzen ezzel P. Kerkai születésének 100 éves és halálának 34 éves távlatából?

– Ismerjük és becsüljük nemzetünk történelmét!

– Mindenekelőtt értékeljük szabadságharcainkat és dicső forradalmunkat!

– Ismerjük és tartjuk nagyra történelmi értékeinket és hagyományainkat!

– Tiszteljük Nagyasszonyunkat és Szentjeinket, vallási értékeinket és hagyományainkat!

– Becsüljük költészetünket és zenénket, képző- és építőművészetünket, legyünk büszkék történelmi, tudományos, szellemi és társadalmi nagyjainkra!

Nemzetünknek minden tagja vállalja a nemzeti sorsot, a nemzeti öntudatot, a nemzeti önazonosságot!

Ezeket kell megtanulnunk Kerkai Atyától, ezt akarjuk élni, ezt adjuk át gyermekeinknek, fiataljainknak, mint súlyos – ugyanakkor legértékesebb – örökséget! – Úgy legyen!

Loyolai Szent Ignác imája.

Fogadd el, Uram, szabadságomat,
Fogadd el egésze.
Vedd értelmemet, akaratomat
S emlékezetemet.

Mindazt, amim van, és ami vagyok,
Te adtad, ingyen.
Visszaadok, Uram, visszaadok
Egyszerre, mindent.

Legyen fölöttük korlátlan úr
Rendelkezésed.
Csak egyet hagyj meg ajándékosul:
Szeretnem Téged.

Csak a szeretet maradjon enyém
A kegyelemmel,
S minden, de minden gazdagság enyém,
Más semmi nem kell. (Sík Sándor verse.)

BALLAGÁS

(Mindnyájan kapnak egy-egy gyertyát, melyet a HÚSVÉTI GYERTYÁRÓL gyűjtanak meg.)

Első ének. Hej, én édes, jó Istenem! Oltalmazóm, segedelmem!
Vándorlásban reménységem! Ínségemben lágy kenyerem!

Fecske madár hazatalál, este anyja fészkére száll.
Hazajöttünk megáldotta Nagyasszonyunk, Szűz Mária.

Fecske madár sebes szárnyát, vándorlegény vándorbotját,
Vándor magyar reménységét, Jézus, áldd meg hazánk földjét!

Második ének (miközben körüljárják a templomot – kápolnát, imaházat – úgy jönnek vissza)
Elmegyek, elmegyek, hosszú útra megyek,
Hosszú út porából köpönyeget veszek.

Búval és bánattal kizsinóroztatom,
Sűrű könnyeimmel kigomboltattatom.

Fúdd el, jó szél fúdd el hosszú útnak porát,
Hosszú útnak porát, az én szívem búját!

Harmadik ének (újra a templomban, kápolnában, imaházban)

Hazádnak rendületlenül légy híve, ó magyar!
Bölcsőd az, s majdan sírod is, mely ápol, s eltakar.
A nagyvilágon e kívül nincsen számodra hely.
Áldjon, vagy verjen sors keze, itt élned, s halnod kell!

Előimádkozó: Áldjon meg bennünket a Mindenható Isten: az Atya, a Fiú és a Szentlélek.

Mind: Ámen!

Előimádkozó: Mondjunk áldást az Úrnak!

Mind: Istennek legyen hála! – Ámen!